

cd
B-51

ISSN 1811 - 900X

Bibliio Polis

Biblio Polis

Revistă de biblioteconomie și
științe ale informării,
editată de Biblioteca Municipală
„B. P. Hasdeu” din Chișinău

Apare din anul 2002
Vol. 28 (2008) Nr. 4 (Serie nouă)

Director:

Dr. conf. univ. Lidia KULIKOVSKI

Redactor-șef:

Vlad POHILĂ

Colegiul de redacție:

*Larisa CĂȘLARU, Mariana HARJEVSCHI, Ludmila PÂNZARU, Elena VULPE,
Alexandru-Horațiu FRIȘCU, Genoveva SCOBIOALĂ, Tatiana ISCHIMJI,
acad. Mihai CIMPOI, dr. conf. univ. Natalia GOIAN, dr. conf. univ. Nelly ȚURCANU*

Lector: *Genoveva SCOBIOALĂ*

Tel. redacției: 22-11-86 <http://www.hasdeu.md/bibliopolis/frame.html> e-mail: bibliopolis@hasdeu.md

Tipar executat la „BONS OFFICES” Tel.: 500-577; 500-895

CUPRINS / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENTS

**EDITORIAL / ПЕРЕДОВАЯ СТАТЬЯ /
EDITORIAL**

Vlad POHILĂ

Cartea, un lucru scump

Книга – это ценность

The book is of great value 5

**TEORIE ȘI PRACTICĂ / ТЕОРИЯ И
ПРАКТИКА / THEORY AND PRACTICE**

Tatiana COȘERIU

Voluntariatul – o dimensiune
prioritară pentru dezvoltarea unei
biblioteci prospere

Волонтерство – приоритет в
развитии библиотек

The Voluntarism is a priority for library
development.....8

Genoveva SCOBIOALĂ

În căutarea unui echilibru
informațional

В поисках информационного
равновесия

Searching an informational

equilibrium 12

Olesia COBLEAN

Unele aspecte evolutive ale bibliotecii
în perioada de tranziție spre
societatea democratică

Аспекты эволюции библиотек
в период перехода к
демократическому обществу

Some evolutive aspects of the library
in the transition to the democratic
society..... 18

**ANUL LECTURII / ГОД ЧТЕНИЯ /
YEAR OF LECTURE**

Lidia KULIKOVSKI

Autorul și cititorul
aceeași barcă

.....

- Prozaik Aureliu Busuioc și cititorii – în aceeași barcă
The writer Aureliu Busuioc and his readers in the same boat 22
- VIAȚA FILIALELOR / ЖИЗНЬ ФИЛИАЛОВ / LIBRARY'S BRANCHES LIFE**
- Tatiana FIODORUC*
Chișinăul citește o carte – 2008
Кишинэу читает – 2008
Chișinău reads a book – 2008 29
- R. ANDREI*
Triplă sărbătoare pentru familia Grama
Тройной праздник для семьи Грама
A triple great occasion for Grama's... 33
- Raia ROGAC*
Biblioteca Publică *Liviu Rebreanu*
– farmacie a sufletului
Публичная библиотека им. Л. Ребрэну – здравница души
The Public Library *Liviu Rebreanu* – a pharmacy of soul..... 36
- BAROMETRU / БАРОМЕТР / BAROMETER**
- Татьяна ИСКИМЖИ, Надежда ТРОФИМ / Tatiana ISCHIMJI, Nadejda TROFIM*
Молодежь, книга и интернет – друзья!
Tineretul, cartea și internetul – buni prieteni
Youth, book and Internet are friends..... 39
- PATRONUL NOSTRU SPIRITUAL / НАШ ДУХОВНЫЙ ВОДХНОВИТЕЛЬ / OUR SPIRITUAL PATRON**
- Pompiliu CONSTANTINESCU*
Salonul lui Hasdeu
Салон Хашдеу
The Saloon Hasdeu 43
- Mihai PAPUC*
Noi ediții Hasdeu la „Știința”
Новые издания Хашдеу
The new editions of Hasdeu works ... 46
- Violeta PUȘNEAC*
B.P. Hasdeu în viziunea contemporanilor și modul în care poate fi receptat
Б. П. Хашдеу глазами современников
B.P. Hasdeu in contemporaries' vision 47
- ANUL TINERETULUI TALENTAT / ГОД ТАЛАНТЛИВОЙ МОЛОДЕЖИ / YOUNG'S YEAR**
- Elena VULPE*
Campania „Lectura – un mod de viață”
Кампания «Чтение – образ жизни»
The campaign “Reading – a way of life” 49
- FILE DE CRONICĂ / ХРОНИКА / CHRONICLE**
- Tatiana COȘERIU*
Congresul VI al bibliotecarilor din Republica Moldova: bilanțuri și perspective
Шестой съезд библиотекарей Молдовы: результаты и перспективы
The 6rd Congress of Moldova's librarians: results and perspectives 56
- Genoveva SCOBIOALĂ*
„Doina” lui Eminescu caligrafiată de tineri plasticieni
Поэма М. Эминеску *Дойна* в каллиграфическом исполнении
The poem *Doina* of M. Eminescu in calligraphical execution 59
- DIN PROVINCIE / НАМ ПИШУТ / FROM PROVINCE**
- Maria CUDLENCO*
Biblioteca vine la tine cu prieteni și cărți
Библиотека приходит к тебе с друзьями и книгами
The library comes to you with friends and books..... 62

Eugenia GUȚANU

Un scriitor în vizită la copiii de la
baștină
Писатель Титус Штирбу в гостях у
детей своей маленькой родины
The writer Titus Stirbu in visit to the
children from his Motherland 63

**CARTEA DE SPECIALITATE /
КНИГИ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ /
PROFESSIONAL BOOKS**

Lidia KULIKOVSKI

Bibliologie românească
Румынская библиология
The Roumanian bibliology 64

Vlad POHILĂ

Totul despre comunicare, de la
„a-rond” – pînă la „zvon”...
Все об общении и информации
All about communication and
information 70

Lidia KULIKOVSKI

Un proiect editorial reușit
Успешный издательский проект
A successful editorial project 74

ESEU / ЭССЭ / ESSAY

Dinu MIHAIL

Toamna maurului, cu aur și busuioc
Штрихи к творческому портрету
Аурелиу Бусуйок
The features of Aureliu Busuioc
creative portrait 77

**CARTEA PE GLOB / КНИГА НА ГЛОБУ-
СЕ / ROUND THE WORLD**

Vlad POHILĂ

Armenii, un alt popor al cărții
Армяне – «книжный народ»
Armenian – another book people ... 81

REMEMBER

S-a călătorit George E. Palade,
singurul român laureat al Premiului
Nobel (V. PRISĂCARU)

Ушел из жизни Джордже Э. Паладе,
единственный румын лауреат
Нобелевской премии
The unique Roumanian Nobel laureat
G.E. Palade is gone 92

Grigore Grigoriu: „Zilele din palmă-n
cer îmi zboară” (Svetlana VIZITIU)
Актерская судьба Григоре Григориу
The destiny of the actor Grigore
Grigoriu 94

Trandafiri pentru Lilli Promet
(Claudia PARTOLE)
Розы для Лилли Промет
Roses for Lilly Promet 97

Se trec vechii intelectuali...
(Ludmila BULAT)
Уходят старые интеллигенты
The old intellectuals are gone 99

**OAMENI ȘI CĂRȚI / ЛЮДИ И КНИГИ /
PEOPLE AND BOOKS**

Ludmila DOROȘENCU

Despre coréctori, cu plecăciune...
О корректорах с почтением
About the correctors
with respect 101

Raia ROGAC

Mai întii a fost... biblioteca
В начале была... библиотека
First was... a library 104

E. ЧЕХОВСКИХ / E. СЕHOVSKIИ

Слово о коллеге
Cuvînt despre o colegă
Some words about the
colleague 107

**REVISTA REVISTELOR / ОБЗОР
ПРЕССЫ / JOURNAL'S REVIEW**

Curier cultural și profesional
tîrgoviștean (Lidia KULIKOVSKI)
Культурный и профессиональный
Курьер из Тырговиште
A cultural and professional Courier
from Targoviste 108

Stare de urgență – o necesitate pentru
starea culturii noastre (*Vlad POHILĂ*)
Новый молодежный литературный
журнал – *Stare de urgență*
A new literary journal for young
people – *Stare de urgență* 110

VARIA

Deșteptarea fiilor rătăcitori
(*Nicolae RUSU*)
Пробуждение блудных сынов
A wake up of prodigal sons..... 114

Cine? Ce? (*Valeriu RAȚĂ*)
Кто? Что?
Who? What? 117

Să mai și rîdem... cu *Alex DIMITROV*
Смеемся вместе с... Алексом
Димитровым
Caricatures of Alex Dimitrov 119

PENTRU AGENDA DVS. / НА ЗАМЕТКУ / FOR NOTES

Calendarul aniversărilor culturale
– 2009
Календарь памятных дат на 2009 год
Cultural Anniversaries Calendar
2009 121

CARTEA, UN LUCRU SCUMP

Vlad POHILĂ

Cînd vorbim ori scriem de carte, evocăm, în primul rînd, „vrejul de lumină” pe care îl emană, mai simplu spus – punem în evidență, primordial, virtuțile ei intrinseci de lucrare cu caracter informativ / cognitiv, estetic sau documentar, instructiv și educativ, tăria (și trăinicia) mesajului transmis de autor, originalitatea discursului scriitoricesc și multe altele asemenea. Se mai pun în evidență și prezentarea artistică, aspectul grafic, execuția poligrafică, unii parametri tehnici: format, volum, mărimea corpului de literă. Mai rar însă, se fac referințe la costul cărții, la prețul ei, adică la cît de scumpă este o tipăritură. Aceasta, din motivul că în genere s-a considerat și se consideră un *mauvais ton*, o manifestare a lipsei de bună-creștere a te referi (și cu atît mai mult – a insista, a pune accentul!) la expresia valorică, financiară, a cărții. Credem că modul acesta de abordare a lucrurilor conține și o marjă de eroare. Paul Valéry, o fire eminentemente poetică, ce nu poate fi suspectată de pragmatism, afirma următoarele: „Cărțile au aceiași dușmani ca și oamenii: focul, umiditatea, animalele, timpul și... propriul lor conținut”. E de mirare că în această listă – destul de cuprinzătoare – de inamici ai omului, respectiv, ai cărții, faimosul poet și estetician francez nu a pus și... scumpetea, scumpătatea. Căci, orice s-ar spune, cartea este unul dintre lucrurile cele mai scumpe în existența omului. Viața noastră, în linii mari, pendulează între scump și ieftin, între accesibil și inaccesibil – ca preț.

Este adevărat – și despre aceasta am mai scris, limpezind, se pare, apele – cartea, fiind mai presus de toate o lucrare a spiritului uman, nu poate fi pusă în același rînd cu orice produs material. În temei, atunci

cînd se vorbește despre faptul că o carte este scumpă, trebuie întrevăzut în această constatare mai multe fațete. Căci există cărți scumpe *ex-office*, ca de la sine, bunăoară, grație vechimii lor. Pentru Europa, în respectiva categorie se înscriu *incunabulele* – orice exemplar dintr-o carte tipărită în primii ani ai introducerii tiparului. Ironia sorții a făcut ca Martin Luther să tipărească la Mainz, Germania, prima sa carte, *Biblia*, în limba latină, în 1453 – anul căderii Constantinopolului, a citadelei creștinismului, sub loviturile iataganelor turcești. În 2008, la 555 de ani de la acest eveniment epocal, incunabulele au fost evocate într-o lumină parcă nouă, punîndu-se în evidență și valoarea lor strict materială. Lucru absolut firesc, pentru că de un secol și mai bine, cărțile (inclusiv manuscrisele de autor, corespondența personală sau chiar cărți cu dedicații ale unor celebrități literare, artistice, științifice, politice etc.) formează o piață a lor, care, în unele cazuri, face o concurență serioasă licitațiilor de obiecte de anticariat, de tablouri sau sculpturi, astea din urmă avînd o tradiție mai veche și o popularitate mai mare. Pentru spațiul cultural românesc, epoca incunabulelor – simbolic, metaforic vorbind –, se extinde cu mult după anul 1500, care e un reper cronologic mai mult vest-european. Carte veche și rară românească este considerată în genere cea de pînă la anul 1830, luîndu-se, probabil, ca limită cronologică anul impus de Ioan Bianu și Nerva Hodoș, în opera lor fundamentală *Bibliografia veche românească. 1508-1830*. Și cum pînă la acest an în bibliografia noastră a prevalat, numeric, cartea religioasă, este firesc să fie evocate la noi mai ales vechile tipărituri bisericești, cu un rol greu de estimat în viața cotidiană și culturală a poporului.

Întimplarea a făcut ca tot 2008 să fie anul unui număr impresionant de aniversări bibliofile, în majoritate, vechi cărți cu conținut religios sau tipărite cu concursul unor clerici de seamă, fețe bisericești cu contribuții deosebit de mari în evoluția culturii naționale. Se știe că Patriarhia Română a declarat 2008 **An al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii**. Motive pentru această consacrare au fost multiple, căci o impresionantă listă de aniversări bibliofile bisericești s-au acumulat în anul curent. Despre o parte din ele am scris deja în revista noastră (vezi editorialul *Sintem o parte a Galaxiei Gutenberg*, vol. 26, nr. 2/2008, p. 5-7), și totuși, vom evoca unele și în rândurile ce urmează. Astfel, cu cinci secole în urmă, în anul 1508, călugărul Macarie, un sîrb românizat, scoate de sub tipar la mănăstirea Dealu de lângă Tîrgoviște un *Liturghier*, acesta fiind prima carte tipărită în Țara Românească și în genere în spațiul cultural românesc. Lucrarea era în *slava veche* (numită și *bisericească* sau pur și simplu *slavonă*) – limba de cult de atunci la noi, ca și la alte popoare din Balcani (cu excepția grecilor), în Moravia și în Rusia. Era un absurd tribut plătit tradiției, limba slavonă nemaifiind înțeleasă de popoarele slave moderne (bulgari, sîrbi, cehi, slovaci, ruteni / ucraineni, ruși, bieloruși), darămite de români. Or, tradiția nu putea fi nici cum încălcată: orice încercare de lămurire a textelor sacre se considera o erezie, o lucrare împotriva Bisericii, a celor sfinte. Și cine știe cît mai dura această practică nefastă, prin care se stăvilea dezvoltarea limbilor naționale, dacă nu veneau niște curajoși și înțelepți cărturari și teologi precum Coresi, Varlaam, Dosoftei ș.a., care au rupt lanțurile grele ale dependenței de orgoliile unor promotori ai unei limbi moarte și care măcar calitatea de limbă sfîntă nu primise la vreun sinod al clericilor ortodocși (spre deosebire de ebraică, greacă și latină, care fuseseră consacrate ca limbi sacre ale creștinismului). A propos, în 2008 s-au împlinit 365 de ani de la apariția *Cazaniei* lui Varlaam (1643), avînd ca subtitlu *Carte românească de învățătură*, și 335

de ani de la tipărirea *Psaltirii în versuri* a lui Dosoftei. Au fost două mari evenimente nu numai sau nu atît editoriale, cît mai ales bisericești, plus – culturale, spirituale, definitorii pentru poporul nostru. Între ele se situează apariția unei prime versiuni complete, riguros concepută și realizată a Noului Testament, în limba română, cunoscut în istoria noastră ca *Noul Testament de la Bălgrad*, astfel numindu-se pe atunci Alba Iulia. Un eveniment de vîrf în viața spirituală a românilor l-a constituit tipărirea textului integral al Sfintei Scripturi în românește, eveniment ce s-a produs, simbolic, la București, cu 320 de ani în urmă, așadar, în 1688. Pentru a se înțelege mai bine importanța acestei apariții editoriale, vom aminti că traducerea textului complet al *Bibliei* se consideră un fel de certificat de naștere sau poate chiar un act de identitate al unei limbi. La Sibiu, cu 150 de ani în urmă, vede lumina tiparului o altă versiune a Sfintei Scripturi. Faimosul teolog, cărturar și patriot Andrei Șaguna realizează această traducere deja în grafie latină. Peste ani, mai exact în 1938 – cu exact șapte decenii în urmă – , este tipărită încă o versiune în română a *Bibliei* – cea efectuată de părintele scriitor Gala Galaction, secundat de teologul Vasile Radu, ediția fiind îngrijită de acad. Al. Rosetti. În acea perioadă G. Galaction activa ca profesor la Facultatea de Teologie din Chișinău, pentru care fapt această versiune e cunoscută ca *Biblia de la Chișinău*.

Tipăriturile enumerate mai sus sînt niște cărți scumpe prin sine: prin vechimea lor, prin mesajul pe care-l conțin, prin destinația ce o au. În genere, valoarea lor nominală, în bani, este greu estimabilă, aceasta fiind diferită de la an la an, de la țară la țară, de la o licitație la alta. Anumite volume nici măcar nu au un preț comercial exact, ele fiind exemplare de patrimoniu, nevandabile, aparținînd unor instituții specializate precum Biblioteca Academiei Române, Biblioteca Națională a României, Biblioteca Patriarhiei Române, Biblioteca Națională a R. Moldova, Biblioteca Științifică a AȘM

etc. Astfel, avem a face cu o categorie mai puțin obișnuită, specifică, de cărți scumpe. Ceea ce nu înseamnă că ar fi și unica: potrivit unor clasamente neoficiale, ar exista vreo șapte-opt, poate chiar 10-15 categorii de cărți, dacă e să luăm ca bază valoarea lor nominală, expresia lor materială sau bănească: *cărți vechi; cărți rare; ediții unicate; ediții cenzurate, ediții autografe, tipărituri nefinisate, ediții duble* etc. În sec. XX în această listă s-au înscris, cu mult succes, de altfel, și cărțile cu autografe ale autorului sau cu dedicații de la personalități marcante ale epocii, precum și manuscrisele de autor.

Este curios că nimeni nu pune la îndoială expresia materială, bănească – foarte mare, uneori greu accesibilă chiar și instituțiilor de stat, din țări în care asemenea instituții (biblioteci naționale și științifice, arhive specializate, societăți academice, muzee literare etc.) sînt generos finanțate. În fond, abordarea în cauză nu e atât curioasă, cît mai curînd una realistă: omul de rînd, chiar și cel mai inveterat bibliofil, se orientează spre valori bibliofile mai „norocoase”, mai modeste ca preț, mulțumindu-se cu faptul că are șansa de a admira sau a consulta asemenea tipărituri scumpe la o bibliotecă publică. Cum vedem, pînă la urmă, tot biblioteca este acel loc al realizării dorințelor, intereselor, necesităților celor mulți. Nu mai vorbim de axioma că această categorie de cărți scumpe (și vechi, rare, deosebit de valoroase etc.), în virtutea unei serii de circumstanțe, este solicitată în genere de un număr relativ restrîns de utilizatori. Alta e situația cu unele cărți contemporane cu noi, inclusiv din cele care apar *acum*, ieri, azi sau mîine, și de care au nevoie numeroși potențiali utilizatori. Astăzi cartea e o marfă tot mai scumpă, tot mai greu accesibilă – ca preț – oamenilor de rînd, iar acești oameni, conform statisticilor, ar alcătui majoritatea absolută (de la 80 la 90-95 la sută) în statele din lumea a treia, sau în curs de dezvoltare, între care se regăsește și Republica Moldova. Liceenii, studenții, profesorii din școli și licee, tinerii specialiști, dar și unii

specialiști cu vechime, foarte des se află în imposibilitate de a procura o carte nouă, de care au stringentă nevoie – pentru studii, pentru afirmare profesională, pentru informare și cultură generală, ca să nu mai vorbim de nevoia de recreere, de delectare prin carte și lectură. Intrați în orice librărie de la Chișinău sau din orașele noastre provinciale și veți vedea mulțime de vizitatori, și foarte puțini cumpărători. Veți surprinde numeroase chipuri decepționate, mîhnite, revoltate... Mulți dintre aceștia, de la librărie țin drumul spre bibliotecă – și din nou compare biblioteca drept instituție salvatoare, consolatoare... Mai există oare persoane – sus-puse, ori mai jos situate – care ar pune la îndoială necesitatea stringentă, chiar obligativitatea existenței, funcționării bibliotecilor în comunitate? Căci, omul interesat, chiar dacă nu găsește cartea necesară la biblioteca din apropiere, merge la alta, fie ea situată și mai departe. Dacă aici nu sînt exemplare suficiente, își face, în ultimă instanță, o variantă xerox sau xerocopiază paginile care-i trebuie neapărat. Să te mai îndoiești de sinceritatea celor care exclamă, adeseori: „*Doamne, ce bine e că există biblioteca!...*”

Însă mulți dintre cei care ies indispuși din librării, nu iau drumul bibliotecii, ci se îndreaptă spre baruri, crîșme, în cel mai bun caz – spre discotecii... Și din acest motiv, subiectul privind prețurile cărților – ale cărților de azi, ale tipăriturilor de lîngă noi – merită a fi continuat. Nu a spus așa, în dorul lelii, marele înțelept francez Michel de Montaigne că: „*E mai ușor să vindecîi sîrăcia în bunuri; sîrăcia duhului e cu mult mai greu de tîmădui*”. Și dacă „vindecarea” sîrăciei materiale a cetățenilor e o prerogativă, o obligație a statului, apoi unul dintre scopurile pe care și le propun bibliotecile este de a contribui la „tîmăduirea duhului” celor care aspiră să obțină acest complicat tratament. Promitem să reluăm subiectul în cauză, însă deja în numărul viitor al revistei noastre. Pînă atunci, ***Crăciun fericit și La mulți ani cu sănătate și noi împliniri, dragi prieteni.***

VOLUNTARIATUL – O DIMENSIUNE PRIORITARĂ PENTRU DEZVOLTAREA UNEI BIBLIOTECI PROSPERE

*Drd. Tatiana COȘERIU,
director adjunct, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”*

Organizarea și promovarea lecturii este o activitate permanentă și de durată a unei biblioteci. Schimbările din societate, inerent și implicit, modifică și extind rolul esențial al structurilor infodocumentare. Bibliotecile influențate de crize caută căi inovative pentru valorizarea informației.

Specialiștii cunosc bine problemele din domeniu. Pe lângă spații adecvate și condiții relevante de studiu, tot mai des se pune în discuție subiectul lecturii, al utilizatorilor și personalului. Rezultatele cercetărilor demonstrează că lectura rămîne în continuare prioritară. Bibliotecile trebuie să se gîndească la un plan de relații publice pentru a promova cu succes ofertele și serviciile lor, pentru a-și pune în valoare resursele.

Activitatea de voluntariat este din ce în ce mai intens discutată, evidențiind sumarul contribuțiilor – formarea capitalului social. Prin coerența dintre diverse grupuri se rezolvă problemele și se caută soluții cu care se confruntă societatea. Biblioteca fiind o instituție socială, comunitară, voluntariatul se aplică și se dezvoltă pentru a consolida responsabilitatea civică a cetățenilor și pentru a valorifica potențialul uman.

Organizația Națiunilor Unite definește *voluntariatul* ca o activitate desfășurată din propria dorință, din voință și discreție, fără a obține un venit, pentru a aduce beneficii părții terțe și satisfacții personale.

Experiența țărilor dezvoltate demonstrează că oamenii sunt motivați de a deveni voluntari pentru:

- a ajuta comunitatea;
- a face ceva util și cu efect;
- a fi activi;
- a acumula experiențe;
- a învăța;
- a face parte dintr-un grup;
- a accepta provocări;
- a fi responsabili;
- a dezvolta devotamentul și atașamentul social;
- a obține abilități de comunicare și de interacțiune;
- a fi prezenți în viața publică;
- pentru a fi fericiți.

În bibliotecile din R. Moldova nu a fost cercetat fenomenul voluntariatului. Pentru a preveni incertitudinile este nevoie ca fiecare instituție să-și determine poziția față de această activitate. În continuare vom încerca să prezentăm algoritmul voluntariatului într-o instituție publică, non-profit.

Munca voluntară presupune realizarea unei activități fără recompensă, reprezentînd un interes față de problemele societății sau față de una dintre acestea. O astfel de muncă este o renunțare la pasivitatea tradițională, o contribuție la ameliorarea

calității vieții, la dezvoltarea socială echilibrată. Voluntariatul poate să se manifeste în două forme:

- *organizată* – munca este oferită cu voință prin intermediul organizațiilor, grupurilor asociative;
- *neformală* – ajutorul necompensat este acordat de prieteni, familie.

Primul pas și cel mai important este ca biblioteca să-și elaboreze politica privind activitatea de voluntariat, să-și reglementeze atitudinea față de voluntari.

Pasul doi reprezintă analiza nevoilor instituției de implicare a voluntarilor. Oamenii devin voluntari pentru o cauză. Este important ca ei să cunoască dacă nevoile instituției corespund aptitudinilor, cunoștințelor și necesităților pe care le au. Biblioteca identifică sarcinile posibile, alcătuiește fișa postului în conformitate cu profilul candidatului. *E salutar dacă se elaborează Portofoliul voluntarului care ar cuprinde: misiunea, viziunea, valorile, liniile directoare, planul și raportul de activitate, cadrul de reglementare, profilul utilizatorilor, serviciile și ofertele informaționale, organigrama sau structura instituției, scurt istoric al bibliotecii, codul de etică etc. Un element important este scrisoarea de bun venit pentru voluntari, unde se apreciază experiența și utilitatea activității bilaterale. Portofoliul oferă avantaje și beneficii specifice atât instituției, cât și voluntarilor.*

Biblioteca obține următoarele beneficii:

- *claritate:* toată lumea știe ce se întâmplă;
- *consecvență:* toată lumea este tratată în mod egal;
- *economie de timp:* documentul servește ca punct de plecare în luarea deciziilor;
- *eficiență:* fiecare persoană știe unde anume să se adreseze pentru diferite probleme.

Avantajele voluntarilor:

- *siguranță:* știu întotdeauna care este poziția lor sau știu bine ce să facă;
- *prevenirea conflictelor:* se reduce posibilitatea izbucnirii unor conflicte cu angajații sau cu utilizatorii;
- *satisfacție:* aderă la o organizație profesionistă;
- *claritate:* voluntarii își vor cunoaște mai bine drepturile și responsabilitățile;
- *consecvență:* voluntarii vor fi tratați cu consecvență;
- *respect:* voluntarii se vor simți respectați și necesari pentru bibliotecă;
- *productivitate:* voluntarii desfășoară activitatea ferm;
- *evitarea conflictului:* ocolirea acuzelor de discriminare și a conflictelor de interes;
- *angajament:* voluntarii vor fi mai productivi și mai activi atunci când sunt apreciați.

Voluntarul nu trebuie recrutat pentru a îndeplini munca bibliotecarului, ci pentru a da valoare activității de informare și documentare. La elaborarea listei de priorități, de sarcini pentru implicarea voluntarilor neapărat să se examineze cu atenție dacă sarcinile alocate nu se substituie muncii angajaților. Un ajutor considerabil este chestionarul de analiză a nevoilor de voluntari la nivel de bibliotecă, unde participă toți bibliotecarii.

Ariile de implicare sunt diverse și se extind în funcție de prioritățile bibliotecii:

- *activități extramuros;*
- *servicii la distanță;*
- *extinderea orelor de funcționare a bibliotecilor pentru utilizatori;*
- *servicii digitale;*
- *activități de relații publice;*
- *administrarea și actualizarea forumurilor pe interese;*
- *educarea tehnologică a utilizatorilor;*
- *organizarea lecturii în perioada estivală etc.*

Actorii principali în promovarea lecturii pot fi cei care citesc mai mult. Datele statistice argumentează că *copiii și tinerii* sunt utilizatorii-țintă. Îndeosebi ei sunt categoria care, prin acțiunile lor, prin munca lor, pot să accelereze pulsul lecturii, să susțină serviciile publice comunitare. La rîndul lor, *cei de vîrstă a treia*, prin înțelepciune și profesionalism, pot sprijini inițiativele bibliotecii. *Șomerii* aflați în căutarea unui loc de muncă pot obține experiență, abilități noi și recomandări pentru viitoarele angajări. *Persoanele cu dizabilități* sunt o sursă de talente care au nevoie de contact interuman și de o modalitate de a-și umple timpul liber. Posibili voluntari pot fi și *familii întregi*. Vîrsta și categoriile de voluntari depind de obiectivele și proiectele instituției.

Dimensiunile serviciului voluntar se caracterizează prin:

- *durată:* scurtă (activitatea în zilele de odihnă și de sărbătoare, activități ocazionale); medie (durează pînă la șase luni); lungă (durează de la șase luni și mai mult);
- *tipul de plasament:* individual sau în grup;
- *tipul de voluntar:* specializat (profesionist), nespecializat;

- *vîrstă:* cu cît diversitatea voluntarilor este mai mare ca vîrstă, cu atît avantajele sunt mai numeroase.

În funcție de dimensiunile serviciului voluntar și de nevoile bibliotecii se elaborează fișa postului. Modelul nu este atît de complicat, dar trebuie să cuprindă următoarele:

- titlul poziției;
- scopul poziției;
- programul de lucru și durata: zilnic, săptămînal, lunar, estival etc.;
- locul desfășurării activității: cît timp va munci pe teren sau extramuros, cît timp va munci la sediul bibliotecii;
- relații de subordonare și de coordonare, supervisorul;
- responsabilități principale;
- responsabilități adiționale;
- abilități necesare.

Voluntarii recrutați și selectați sunt orientați și instruiți de supervisor, de coordonatorul de voluntari. În calitate de supervisor poate fi șeful serviciului în care se va desfășura activitatea de voluntariat. Este necesar de a reglementa întîlnirile de supervizare pentru menținerea comunicării cu voluntarul și pentru controlarea faptului că el își desfășoară corect munca. Modalitățile sunt diferite:

- poșta electronică;
- telefonul fix, telefonul mobil;
- jurnalul de evidență a activităților desfășurate;
- articolele în presa locală și profesională despre activitatea depusă.

Pe parcursul desfășurării muncii, voluntarul este evaluat în corespundere cu fișa postului. Supervisorul, coordonatorul discută cu el pentru a îmbunătăți relațiile și pentru a evita erorile.

Pasul trei cuprinde aspectul de recompensare, beneficiile pe care le pot obține voluntarii. Pentru majoritatea oamenilor aprecierea este o necesitate pentru motivări și stimulări ulterioare. Recompensele morale de bază pot fi:

- mulțumiri pentru fiecare activitate;
- implicarea voluntarilor în procesul de planificare, de luare a deciziilor;
- aprecierea opiniilor și ideilor;
- demonstrarea interesului față de viața privată;
- oferirea responsabilităților importante;
- celebrarea aniversărilor voluntarilor sau a altor evenimente;
- menționarea activităților voluntarilor în rapoarte, în publicații de specialitate;
- plasarea fotografiei voluntarului pe pagina web;
- acordarea unor mențiuni, diplome;
- asigurarea unui mediu binevoitor și plăcut de activitate;
- oferirea scrisorilor de recomandare etc.

Contribuțiile activității de voluntariat sunt bilaterale. Instituția care va aplica energic activitatea dată va beneficia de preferințe la procurarea de servicii sociale și va obține statutul de utilitate publică (art. 20, pct. 2 și 3 din Proiectul de lege cu privire la voluntariat). În R. Moldova valoarea activității de voluntariat este estimată din punct de vedere economic la Produsul Intern Brut. Conform cercetărilor, contribuția muncii de voluntariat este la noi de 10-15 ori mai mică în comparație cu țările din Europa Centrală și de Est, ceea ce constituie 0,07 % din Produsul Intern Brut.

Pentru a promova conceptul de voluntariat și a consolida parteneriatul dintre societatea civilă și instituțiile publice, anual se organizează *Săptămîna Națională a Voluntariatului „Hai în gașca volun-*

tarilor”. Astfel, la ediția din 2008 au fost implicați peste 30 de deputați, miniștri, viceministri, consilieri, primari și alte persoane publice, oferind comunității exemple de responsabilitate socială. Timpul acordat voluntar de persoanele publice a fost aproximativ de 230 ore, timpul oferit de voluntarii din ONG-uri – de 1150 ore. Valoarea muncii depuse a constituit minimum 20 700 lei. *Festivalul voluntarilor* este un alt eveniment, care se organizează pentru a recunoaște public meritele voluntarilor din Republica Moldova. În acest an, festivalul s-a aflat la cea de-a VI-a ediție și a fost organizat de către Serviciul pentru Pace și alte ONG-uri din Coaliția pentru promovarea legii și activităților de voluntariat, în parteneriat cu Ministerul Educației și Tineretului al Republicii Moldova, Asociația „Prietenii Copiilor” și Corpul Păcii SUA în Moldova.

Managementul voluntariatului, ca și altă activitate a instituției, necesită un efort. Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” participă la dezvoltarea societății civile implementînd rigorile activității de voluntariat. Rezultatele sunt deocamdată modeste, dar cu inițiativă, inovativitate și cu durabilitate.

Referințe:

1. <http://www.youth.md>.
2. Centrul Național de Voluntariat Pro Vobis – <http://www.voluntar.ro>.
3. <http://www.credo.md>.
4. *Ghidul liderului de tineret / Consiliul Național al Tineretului*. – Chișinău: Pontos, 2003. – 128 p.
5. <http://www.cntm.md>.

ÎN CĂUTAREA UNUI ECHILIBRU INFORMAȚIONAL

Genoveva SCOBIOALĂ,
manager, Departamentul Marketing

De-a lungul anilor Biblioteca Municipală s-a preocupat de dezvoltarea colecțiilor adecvate prezentului, dar și anticipative viitorului, asigurând, astfel, creșterea fondului în funcție de solicitările utilizatorilor, de dinamica pieței de editare, de caracterul enciclopedic al tipăriturilor și de cel universal al unei biblioteci publice, precum și de resursele bugetare.

Prin completarea și organizarea sistematică și științifică a fondului de publicații răspundem necesităților actuale de informare, de documentare, de lectură și asigurăm o colecție reprezentativă pentru generațiile viitoare.

Achiziția se realizează în limita unor fonduri care nu corespund în totalitate cerințelor pentru o completare echilibrată, iar amalgamul de oferte, extrem de variat, pun în dificultate un proces eficient de selecție. Însă activitatea BM este axată în primul rând pe satisfacerea preferințelor utilizatorului, tocmai de aceea profesionalismul bibliotecarilor în conciliere cu unele analize și cercetări fac acest deziderat realitate.

Scopul acestei cercetări este o încercare de reprezentare a grilei de completare a fondului, evaluarea calitativă a lui, furnizarea de informații care să ne ghideze în activitățile viitoare de optimizare a raportului între domenii.

Studiul ne oferă o privire de ansamblu asupra cantității și calității intrărilor în BM pe parcursul anilor 2006-2007, care au constituit 86 095 de unități, publicații achiziționate prin cumpărare, urmate de donații și mai puține prin schimb.

În această perioadă nu s-au produs salturi cantitative impresionante, în schimb

se relevă o creștere calitativă a colecției și lărgirea sferei de atragere a comunității la lectură, efort apreciat absolut de toate filialele, inclusiv de cele specializate sau ale minorităților naționale. Achiziția s-a realizat într-o asemenea manieră, încât s-au procurat publicații care au cuprins diverse domenii ale cunoașterii. S-a ținut cont de modificările survenite în structura socio-politică a municipiului, de problematica socială generală, de nivelul de percepție diferențiat, precum și de opțiunile pentru studiu, de informare și documentare cât mai diversificate.

Avându-i drept utilizatori, în proporție de 60 la sută, pe liceeni și studenți, o categorie distinctă cu cerințe și preferințe bine determinate, orientarea principală a achiziției s-a făcut în concordanță cu procesul instructiv, ținându-se cont în același timp și de necesitățile de informare generală sau profesională, precum și cele de destindere.

Urmărind repartizarea fondului între filiale se observă „supremația” deținută de Sediul Central, cum e și logic de altfel. Se pot, însă, observa diferențe de creșteri ale colecției de la o filială la alta, determinate de mai mulți factori: de numărul cititorilor activi, de profilul bibliotecii, de mediul socio-economic de amplasare a filialei sau de donațiile instituționale.

Analizând structura fondului pe domenii, observăm cu ușurință un clasament al celor mai complete și reprezentative domenii: *beletristica*, urmată de cele care înglobează *științele sociale, generalități, istorie, religie*.

Fiind o bibliotecă publică, cu preponderență a crescut nucleul de publicații

din domeniul beletristicii, implicit al celor prevăzute de programele de studii, universitare și preuniversitare. Astfel operele fundamentale, „marile bulevarde ale culturii”, cum le numea C. Noica, fac ca bibliotecarii să aibă o satisfacție deosebită la onorarea preferințelor pentru literatura română clasică și contemporană cu o reprezentanță marcantă de autori, parțial a celei universale cu scriitori consacrați deja, dar și cunoscuți de beneficiarii noștri, pentru critica literară română, iar mari carențe mai sunt la literatura antică. Majoritatea filialelor pun accentul pe lipsa operelor în limba română ale lui Aristofan, Sofocle, Eschil, Euripide ș.a.

S-au identificat și autori în mai multe exemplare, dar care nu au fost citați nici o dată. Dintre ei fac parte: R. Rogac, R. Verejanu, L. Codreanca, Traianus, G. Grigorescu, dar în mod deosebit colecția *Moment poetic*. Chiar dacă s-au promovat în cadrul mai multor expoziții, rezultatul nu a fost cel scontat. Doar un singur titlu în mai multe exemplare, dar cu solicitare nulă, și-a găsit cititorul abia în acest an, în care a fost inclus în Programul de lectură *Chișinăul citește o carte*. Drept urmare, numai întâlnirile cu autorul și posibilitatea de a participa la discuțiile cu el au făcut cartea lui Iurie Colesnic *Note din Arca lui Noe* una din cele mai citite (983 de cititori) în anul 2008.

S-au depistat necitite și cărți, mai ales pentru copii, cu un număr de trei-patru exemplare, care nu au semnătura unor autori consacrați și pe care filialele nu le promovează, probabil, suficient. Asemenea cărți ca *Buburuza* de O. Căpățână, *Vrăjitoarea din vis* de C. Bratu, *Eu și familia mea* și *Fauna pământului* de S. Ursache au fost obiectul unei intense promovări cu genericul *Cărți uitate pe raft*, prin expoziții cu prezentări și recomandări individuale și, astfel, destinatarul / cititorul a și fost găsit la filialele „Alba Iulia”, M. Costin ș.a.

S-au scos la iveală și unele cărți nesolicitate, dar într-un număr foarte mic, care provin din donații particulare; constatăm acest fapt, convingși fiind că practica donațiilor oricum rămâne una importantă în activitatea bibliotecară.

În urma studiului s-a evidențiat și un paradox: mai multe filiale (M. Costin – nouă ex., Biblioteca de Arte – opt ex., „H. Botev” – cinci) au inclus cartea lui W. Kempowski *V turme* ca titlu nesolicitat, iar unica filială – „V. Alecsandri” – drept cea mai solicitată carte. Aceasta ar putea fi o sugestie pentru Departamentul Achiziție de a efectua permanent asemenea analize și de a redistribui unele titluri.

Bibliotecarii sunt conștienți că în prezent cartea mai rămâne un instrument prețios pentru pregătirea profesională și intelectuală, contribuie din plin la procesul de formare, de educare, tocmai din acest motiv pledează pentru extinderea acestui suport majoritar cu o largă paletă de opțiuni.

Mai jos ne vom referi în linii generale la alte câteva domenii sau aspecte.

Clasa 0 – **Generalități**, cu câte 40-50 de titluri anual, pare a fi destul de prezentă în numărul intrărilor, însă la o analiză în profunzime se evidențiază cărțile clasificate cu indicele 012 – *Bibliografii*, lucrări editate de BM și mai puțin sau deloc – alte publicații chiar ale domeniului nostru profesional, de aprofundare și promovare a performanțelor domeniului. Subdiviziunea 004, care ar trebui să fie punctul forte al Societății Informației și al Cunoașterii are și ea o reprezentanță minimă.

Este puțin satisfăcătoare și situația privind asigurarea cu **literatură didactică**. Afluxul de studenți concentrați în municipiu obligă BM să sporească numărul de cursuri, manuale universitare, lucrări de specialitate. Dacă la obiectele: limba română, limbi străine, științe economice putem vorbi de o anumită diversitate,

apoi la istorie, relații internaționale, informatică, procesul de traducere situația este mai dificilă. Aici este necesară, credem, atragerea donațiilor din partea cadrelor didactice sau a specialiștilor, lucrări care, practic, lipsesc din librării, fiind distribuite centralizat de către ministere, care uită că aceiași liceeni sau studenți sunt și utilizatorii bibliotecilor publice. Spre exemplificare am putea enumera cereri neonorate la asemenea cărți: S. Pavlicenco. *Literatura universală*, I. Bostan. *Din istoria tehnicii*, Gh. Colțun. *Particularitățile gramatical-stilistice ale frazeologismelor*. Este foarte greu de urmărit toate publicațiile editate, dar nu și imposibil, însă mai dificilă este modalitatea de procurare a unui titlu individual ce nu se găsește la distribuitorii de carte de la care, numai prin organizarea de tendere, suntem obligați să le achiziționăm. În acest context Biblioteca „O. Ghibu” a inițiat campania *O carte pentru biblioteca ta* prin intermediul căreia i-au parvenit numai în 2007 circa 60 de titluri din partea unor personalități și instituții publice.

Alte clase cu intrări sistematice fac și ele obiectul unor insuficiențe: la **Psihologie** lipsesc cărțile care tratează psihologia vârstelor, a adolescentului, a copilului; tipurile de procese psihice, psihologia organizațională; la **Medicină** se remarcă noi intrări doar pentru specialiști, studenți, însă pentru publicul larg este dificil de găsit sfaturi practice de prevenire a bolilor, cum putem duce în condițiile actuale un mod de viață sănătos, cum ne putem trata ne-tradițional sau prin medicina alternativă, cum pot fi ajutați oamenii nu numai să se vindece, dar chiar să treacă cu succes prin anumite momente importante din viața lor, „rețete de la bunica” ș.a. Cum ar putea filiala „Ștefan cel Mare”, cu câteva colegii de medicină în aria sa geografică, să-și satisfacă utilizatorul doar cu 31 exemplare achiziționate în acești doi ani? Titluri ar putea fi și mai puține.

Slabe reprezentări putem înșirui la toate compartimentele, însă literatura la geografie, sport, istoria și critica literaturii universale, raportată la numărul de solicitări este foarte, foarte puțină. Domeniul **Geografie**, știința care dezvăluie tainele cuceririlor geografice și ale civilizației, s-a „îmbogățit” tocmai cu 900 de exemplare, dar niciunul cu informații despre geografia Moldovei, despre parcurile naționale, rezervații naturale, despre locuri și localități propice dezvoltării turismului rural ș.a.; **Sport** – 604 ex., domeniu cu noi feluri de sport modern: fitness, pilates, spinning, culturism etc., iar **Critica universală**, un izvor de documentare despre curentele literare, despre operele celor mai de văză scriitori din lume – a înregistrat 525 exemplare pentru întreaga rețea (Sediul Central și 31 de filiale). Aceste domenii îndeosebi fac marele decalaj între intrările din 2006 față de cele din 2007. Dacă în 2006 intrările pe domenii au fost mai echilibrate, apoi în 2007 mai multe publicații au fost din beletristică, științe sociale, religie, istorie. Filialelor M. Costin, „Al. Cosmescu”, „Ovidius”, „Ștefan cel Mare”, „I. Mangher” le-a revenit câte unul-două exemplare din sport și geografie, iar lucrări de analiză la literatura universală au primit doar cei mai „norocoși”, printre ei Sediul Central cu șase exemplare.

Conștienți de rolul bibliotecii în educarea estetică, suntem preocupați și de dezvoltarea colecției de arte, care de asemenea are sporuri destul de sensibile. Mesajul estetic ne ajută să cunoaștem lumea într-un chip specific, are un rol de echilibrare într-o societate cu o viață atât de complexă, or „opera de artă reflectă lumea obiectivă în desfășurare, izbutind să sugereze cu mijloacele convingătoare ale artei sensul dezvoltării realității prezente” (Marcel Breazu). Respingerea acestui gen de informații („nevoia de frumos”, „sensibilizarea la frumos”) în filiale o constituie intrările în perioada

de referință a câte 50-100 de exemplare, cu excepția Bibliotecii de Arte, specializată în domeniu, care a însumat peste 400 de publicații. Majoritatea sunt cărți de muzică, cum ar fi: V. Rotaru. *Creații pentru pian*, V. Crăciun. *15 aranjamente pentru pian*, G. Ciacovschi-Mereșanu. *Învățământul muzical în Moldova*, cărți care rămân nesolicitate la Biblioteca de Arte, darămite la cele pentru copii (A. Russo, A. Donici). Suscită un viu interes solicitările cu asemenea teme: arhitectura clădirilor pentru educație și cultură, arhitectura religioasă, cea peisagistică; planificarea zonelor verzi; origami, floristică; sărbători publice (artificii); istoria artelor, istoria costumului popular, formații de muzică, ansambluri, compozitori și cântăreți autohtoni și din România etc. Principalele dimensiuni ale cerințelor actuale rămân neonorate în măsură de 25 la sută, iar categoriile nesatisfăcute sunt cele pentru care arta este un refugiu sufletesc, un hobby sau o delectare.

Cel mai avantajos ar fi dacă la completarea colecțiilor tematice selecția s-ar face și după criteriul accesibilității, adică să se adreseze unui public cât mai larg. Or, redefinindu-și și multiplicându-și funcțiile, BM revendică statutul de structură infodocumentară, obligându-se să satisfacă interese complexe și avizate, dar și cititorul cu preferințe mai puțin fundamentale, asigurând, astfel, bibliotecii și funcția de instituție de protecție socială.

Deși achiziția crește semnificativ (dacă nu cantitativ cel puțin calitativ) de la an la an, resursele alocate nu sunt concordante cu prețul documentelor și cu cererea informațională. Suplimentează, însă, numărul cărților procurate din bani publici, cele provenite din donații (îndeosebi cele din România, substanțiale), dar și cele procurate din granturi. Aici trebuie amintită completarea desăvârșită, în baza unor proiecte, a subclaselor la Biblioteca Publică de Drept cu accentul pe: accesul la jus-

tiție, drepturile omului, dreptul comunitar, reforma justiției, aspecte juridice privind integrarea europeană ș.a. Astfel, din cele 1420 de intrări 1267 le-au constituit cele procurate din surse extrabugetare. Anume aceste titluri reflectă necesitățile academice ale utilizatorilor BPD, titluri ce se concentrează pe analiza sistemului de drept din RM, celelalte, editate în România sau Federația Rusă, sunt solicitate doar pentru studii comparative.

O configurație aparte a domeniilor se observă la filialele „O. Ghibu” și „L. Rebreanu”, care în această perioadă au avut parte de donații considerabile, reprezentative pentru echilibrul colecției, dar și ca aspect intelectual, autentic și valoric. Această varietate tematică este în concordanță cu opțiunile de informare ale utilizatorilor, dar și cu aspectul științific și de sinteză al fondului în general, elemente care creează identitatea unei biblioteci. În context amintim și despre orizontul de preocupări pentru opera lui M. Eminescu. Centrul Academic Internațional Eminescu a devenit un model de cinstire a Poetului-Nepereche. În perioada de referință zestrea spirituală a CAIE s-a îmbogățit cu peste 50 titluri din operă și despre Eminescu, care contribuie la educarea în mod special a tinerilor în spiritul lui Eminescu, iar acest lucru nu este posibil fără citirea creației eminesciene. Câteva

titluri sunt suficiente pentru a edifica în acest sens importanța: *Manuscrisele Eminescu*, Mihai Eminescu. *Națiunea română. Progres și realitate*, M. Eminescu. *Poezii* (în limba franceză), M. Eminescu. *Scrieri* (în limba chineză), E. Papu. *Eminescu într-o nouă viziune*, M. Cimpoi. *Critice*, I. L. Caragiale. *Triptic pentru Eminescu* etc. Subliniem și obținerea drepturilor de autor (copyright) a trei titluri primite în format full-text.

Noile exigențe ale timpului impun soluții anticipative și alternative.

Producția serială este una care vine să suplinească accesul la informația solicitată. Extinderea numărului de publicații periodice (ziarele și revistele constituie circa 620 titluri anual) pune, în primul rând, accent pe titlurile care au corespondent în viața economică, științifică și culturală a municipiului Chișinău, salvând, astfel, activitatea bibliotecarilor și diminuarea numărului de doleanțe nesatisfăcute. Celelalte criterii de care se ține cont la abonare sunt următoarele: valoarea culturală și densitatea informațională, profilul și adresabilitatea, domeniile neacoperite cu literatură actuală, asigurarea continuității colecțiilor. Multitudinea și varietatea lor ajută la elucidarea multor solicitări.

Presa reprezintă legătura cea mai directă cu actualitatea, susține libertatea de gândire și acțiune, fiind de mare utilitate și pentru bibliotecari – este materia primă pentru bibliografia locală. Constatări în favoarea utilității edițiilor periodice au reieșit și în urma analizei și interpretării sondajului *Locul și rolul presei în opțiunile utilizatorului BM*. Dar tot în această cercetare s-a reliefat faptul că conceptul fundamental al utilizatorului rămâne cel de lectură a cărții tradiționale.

Necesități mari se resimt și în zona altor resurse și mijloace de difuzare a culturii, cum ar fi: CD-urile, discurile, casetele (audio și video), microfilmele, extrem de solicitate, dar pe care, cu regret, le achizi-

ționăm într-o măsură foarte mică. Pe parcursul acestor doi ani s-au procurat doar 97 ex. – în 2006, iar în 2007 – 9. O mediatică în care să se găsească titluri de filme, stiluri muzicale noi, ar permite organizarea de evenimente culturale alternative, pe teme de ultimă oră. Cum ne putem încadra și noi în circuitul tehnologic modern, cum putem deveni parte componentă a Societății informaționale? Aceste documente multimedia sunt indispensabile pentru a face mai expresivă oferta de produse informaționale.

Studiul întreprins a reliefat și aspecte legate de structura fondului sub raportul limbii. Astfel cărțile procurate în acești doi ani au fost proporționate astfel: 78% – în limba română, 19% în rusă, iar în limbile străine de circulație internațională au intrat foarte puține (3%) în comparație cu solicitările, operele originale ale scriitorilor incluși în curricula de studiu.

Bibliotecile minorităților de asemenea simt nevoia mai multor lucrări în limbile respective. Este necesară o colaborare mai intensă cu țările a căror cultură aceste instituții o reprezintă. La noi se editează foarte puțin sau chiar deloc, iar centrelor de difuzare a cărții nu se prea grăbesc să-și extindă aria de acoperire sub aspect lingvistic. Excepție a fost deschiderea bibliotecii de cultură și literatură poloneză, astfel intrând în colecția filialei „A. Mickiewicz” peste 600 titluri de cărți din Polonia, cărți utile multor categorii – enciclopedii, dicționare, albume de artă, manuale de studiere a limbii polone, istorie, literatură artistică.

La numărul utilizatorilor, exigenți și cu gusturi cât mai diferite, e imposibil să fie acoperite toate cerințele. Tocmai de aceea trebuie să învățăm să selectăm și să stăpânim informația, să acordăm prioritate lecturii la sală. Limitarea împrumutului la domiciliu deseori nemulțumește utilizatorul, însă numărul redus de exemplare dintr-un

titlu nu ne permite asigurarea din plin a acestui serviciu.

Constatăm că în acești doi ani achiziția prin structura tematică, totuși diversă, a constituit un suport real pentru a satisface, în general, solicitările și interesele utilizatorului. Gradul de satisfacție a lor demonstrează profesionalismul bibliotecarilor, tradus în practică prin conservarea cu grijă a întregului fond de carte, chiar și acelui aparent nefolositor și lipsit de valoare, iar numărul de utilizatori activi, circa 150 de mii anual, evidențiază locul pe care Biblioteca Municipală l-a cucerit în ansamblul vieții culturale și științifice a comunității.

Pornind de la o analiză permanentă, lucidă, responsabilă putem aplica corectări, revizuirii, completări pentru a satisface necesitățile, aspirațiile și curiozitățile fiecărui utilizator, promițându-i informații actuale, precise, rapide și eficiente.

În consecință pot fi formulate următoarele principii de dezvoltare a colecțiilor de bibliotecă într-o societate informațională:

1. Consolidarea colecției prin obținerea dreptului de Depozit Legal, care ar obliga editurile din aria geografică în care ne aflăm să ne ofere câte unul-două exemplare.
2. La completarea colecțiilor să se țină cont de noile tendințe ale dezvoltării societății.
3. Achiziția de documente pentru dezvoltarea echilibrată a domeniilor susmenționate.
4. Necesitatea studierii permanente a procesului de achiziție în corelare cu cel al lecturii, care suportă schimbări

în funcție de complexul de factori ce o influențează:

- evoluția multimedia a colecției;
  - sporirea numărului de cărți în limbi străine;
  - achiziția de CD-uri, de e-conținuturi;
  - dezvoltarea colecției care ar contribui efectiv la procesul nobil al formării și educării societății;
  - extinderea numărului de cărți utilizate.
5. Achiziționarea selectivă de reviste cu impact cultural pentru tineri și de reviste de interes comunitar.
  6. Încurajarea donațiilor către bibliotecă prin mediatizare, prin afișarea listei donatorilor, prin scrisori de mulțumire personalizate.
  7. Obținerea permanentă a feed-backului de la utilizatori prin fișele de deziderate (inclusiv în format electronic, on-line).
  8. Extinderea împrumutului interbibliotecar la nivel de rețea și nu numai.
  9. Redistribuirea periodică a unor titluri în rețeaua BM.

Așadar, ținând cont de sugestiile filialelor, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” va continua să îmbunătățească relația utilizator-bibliotecar, care va duce, indubitabil, la eficientizarea activității curente și de perspectivă, va răspunde exigențelor de informare și culturalizare ale utilizatorilor, contribuind la îmbunătățirea imaginii și a prestigiului ei uman și social.

UNELE ASPECTE EVOLUTIVE ALE BIBLIOTECII ÎN PERIOADA DE TRANZIȚIE SPRE SOCIETATEA DEMOCRATICĂ

*Olesia COBLEAN,
doctorandă, lector universitar,
Catedra de Biblioteconomie
și Asistență Informațională, USM*

Tranziția spre o societate democratică este un proces complicat, și de lungă durată. Convingerile, modul de recepționare a informației, luarea de decizii, felul de a fi al individului, calitățile lui social-psihologice se transformă lent.

Este un proces cu elemente contradictorii; pe de o parte individul / societatea dorește transformarea, pe de altă parte, în virtutea inerției de gândire și de înțelegere individul / societatea nu este gata să producă schimbarea. Pe de o parte există o cerință socială, pe de altă parte mecanismele și instrumentele de realizare a transformărilor noi nu sunt gata pentru a îndeplini cerința socială.

Una dintre prioritățile constituirii societății democratice este formarea cetățeanului activ social, capabil să înțeleagă modul de a lua decizii, a acționa, a activa, a trăi în familie și în mediul natural, a produce bunuri și a consuma în condițiile post-moderniste.

În perioada de tranziție omul este supus unor incertitudini de ordin economic, psihologic, informațional; unor factori politici care îl fac să ezite, să se închidă în sine, are loc un proces care conduce la izolarea socială a unor indivizi. Fenomenul izolării sociale a individului este caracteristic și țărilor cu un înalt nivel de trai și un grad avansat al democratizării societății. El poate avea loc sub impactul culturii de masă.

Determinante ale culturii de masă sunt: industrializarea, urbanizarea, salariizarea, factorii politici cu sufragiu universal.

Astfel, masa reprezintă un ansamblu social omogen, iar individul se simte mic și exclus. Se instaurează un sistem de referință major pentru toate activitățile de comunicare și de consum, dominarea instituțiilor birocratice, uniformizarea condițiilor sociale. Ca rezultat, este dezmembrată solidaritatea colectivă, se dezvoltă relațiile impersonale, factorul familiei își pierde importanța; oamenii se constituie într-o societate amorfă, anonimă, ușor supusă manipulărilor politice de către liderii carismatici. Se creează premise reale pentru apariția regimurilor totalitare, dictatoriale sau, în societățile de tranziție spre democrație – stagnare, reîntoarcerea la ceea ce a fost. Regimul totalitar este o formă specifică de dominație, care are drept scop hegemonia ideologică, socială și politică a unui partid unic și care se străduiește să „curețe” societatea de unele elemente considerate dăunătoare. În perioada totalitară, instituția bibliotecară avea misiunea de promovare, propagare a ideilor unui singur partid, ale celui comunist. Biblioteca deținea și funcții organizațional-propagandistice. În perioada de tranziție spre o societate democrată, biblioteca își asumă misiunea cultural-educativă, de orientare spre valorile „adevărate” ale umanității. Cultura de masă se naște din lecturi la întâmplare, emisiuni radio și TV – producții audiovizuale, realizate în serie conform unor clișee persistente, cu un nivel cultural scăzut.

În societatea aflată în tranziție cultura de masă pătrunde cu prioritate prin ceea

ce se consideră nou, exponent al libertăților de comunicare, posturi de televiziune comerciale, independente, posturi de radio, presă tabloidă. Cultura de masă întâlnește individul dezorientat în urma proceselor economice de tip liber, ce activează în condițiile unei legislații nedesăvârșite, lipsită de mecanisme și instrumente aplicative. Astfel, supus influenței culturii de masă, pe de o parte, și acțiunilor mediului social-psihologic tensionat, de tranziție, dominat de haos și indecizii – pe de alta, individul se retrage din viața socială, se autoexclue sau este exclus.

Termenul de *excluziune socială* a apărut în anii '60 ai sec. XX și se află în corelație cu termenul de sărăcie. Pentru a determina gradul de sărăcie se cerea un indicator care să determine gradul de integrare a individului în câmpul muncii.

În prezent, din punct de vedere sociologic, excluziunea socială determină „plasarea unei persoane în afara formelor de viață socială normală, rezultat al discriminărilor, lipsei de oportunități, degradării / nedevelopării capacităților de funcționare socială normală sau a unui stil de viață individual sau colectiv care marginalizează”.

În condițiile formării *unei societăți de tip informațional*, imposibilitatea unor persoane sau grupuri sociale de a deține, a accede, a utiliza, a beneficia de bunuri sau servicii în sectoare fundamentale ca educația, sănătatea, cultura etc., prin intermediul instituțiilor sociale, în special bibliotecă este echivalată cu starea de excluziune socială. „Blocarea ofertei informaționale” reprezintă o încălcare a unor „drepturi cetățenești” și, totodată, plasarea persoanei în afara exercițiului democratic de participare la viața socială.

Excluziunea socială nu prezintă un pericol numai pentru societățile în tranziție, ci și pentru cele dezvoltate. Sociologii din țările industrializate, urbanizate, unde impactul culturii de masă se manifestă deja asupra individului: Bernstein (1971), Bo-

urdieu, Passerou (1970), Durkheim (1922, 1925), Percheron (1974) contrapun izolarea socială a individului sau a grupurilor societății prin incluziunea socială.

Ca instituție socială, una dintre misiunile bibliotecii este și socializarea individului, prin formarea cetățeanului social activ. Aria intereselor ei metodice include și minimalizarea efectelor provocate de Explozia Informațională sau lipsa de informație. În virtutea misiunilor sale, afirmațiile precum că biblioteca este o instituție socială care prin menirea sa, implicând respectarea legilor, standardelor, prevederilor strategice contribuie la educarea individului, nu sunt suficiente; trebuie luate în considerare simultan și dezideratele diferitor grupuri interesate de promovarea principiilor participative și social organizatorice în existența și funcționarea bibliotecii. Anume cerința socială condiționează o serie de transformări majore în sfera informațional-biblioteconomică. Cerința socială solicită noi modalități de determinare a acțiunilor necesare pentru a promova o politică informațională incluzivă.

După cum afirmă dr. Lidia Kulikovski în „Responsabilitatea socială a bibliotecii publice – o sinteză între cunoaștere și acțiune”, redefinirile moderne ale funcțiilor bibliotecilor s-au produs ca o reacție la cerințele societății, la cerințele comunității, la cerințele Societății Informaționale – cerințe de a evalua rolul și locul în procesul societal. Delegarea de noi roluri semnifică nivelul înalt de implicare a bibliotecii în afacerile publice ale comunității.

Acesta semnifică disponibilitatea bibliotecii, comunității și a cetățeanului de a conlucra în beneficiul comun și al fiecărei părți.

Societatea postmodernistă este preocupată de integrarea omului în procesele constructive, democratice. Strategiile Consiliului Europei, ale Uniunii Europene cu privire la protecția socială, educație, învățământ, integrare socială, activism social

conțin și recomandări cu privire la accesibilitate, comunicații, manifestări culturale, recreere, în care bibliotecile își realizează funcțiile lor. Implementarea prevederilor strategice și normative conduc la stabilirea incluziunii sociale. Conceptele internaționale fundamentale influențează și elaborarea unor documente-cadru de activitate biblioteconomică din Republica Moldova. Este revizuită și adaptată la cerințele europene legislația de bibliotecă din perspectiva echității accesului la informații.

Incluziunea socială în etapa actuală de tranziție se identifică cu cerința socială. Organismele și instituțiile internaționale au elaborat mai multe inițiative, directive, recomandări, rezoluții, discutate și aprobate la înalte foruri, congrese, conferințe care acreditează activitatea bibliotecii de incluziune socială.

Pentru a determina direcțiile de dezvoltare, metodele de activitate a bibliotecii ca instituție publică într-o societate democratică, este necesar să cunoaștem etapele care au marcat biblioteca într-un trecut nu prea îndepărtat. Să deosebim aspectele manifestării ei sub conducerea unui singur partid, într-un regim administrativ de comandă, ca instituție propagandistică, de aspectele formării utilizatorului activ de informații, ca centru de organizare socială.

În prim-plan era pusă orientarea ideologică comunistă a activității bibliotecilor, legată de organizarea propagandei ideilor comuniste, a atragerii maselor prin lecturi la promovarea doctrinei comuniste. Ea avea rolul de edificator al societății regimului totalitar.

Într-un regim totalitar puterea partidului se identifică cu puterea statului. Statul este partidul. Ideologia de partid, oficială, se referă la toate aspectele existenței umane, la care se presupune că aderă toți cei care trăiesc în societate. Prin urmare, individul devine un atom strâns legat în sistemul social, el nu poate exista în afara ideologiei unui singur partid.

În URSS bibliotecile erau instituții ideologice de culturalizare și de informare științifică. Ele aveau următoarele funcții sociale: contribuiau la realizarea, în spiritul partidului comunist, a drepturilor cetățenilor la învățătură, la folosirea realizărilor culturii, la odihnă, la libertatea creației științifice, tehnice și artistice; ajutau la creșterea conștiinței politice și la formarea unei poziții active în viața oamenilor sovietici, la educarea lor în spiritul atitudinii comuniste față de muncă, al convingerii ideologice a patriotismului sovietic, intransigenței față de ideologia burgheză. „Biblioteca sovietică – se menționează în materialele Congresului al XXVII-lea al PCUS (ultimul congres al comuniștilor din URSS) – este o bibliotecă de tip nou, socialist, întreaga ei activitate are drept scop să ajute partidului și guvernului la formarea unei personalități armonios dezvoltate, social-active, care să întruchipeze bogăția spirituală, puritatea morală și perfecțiunea fizică”. Acest citat ne demonstrează că politica partidului în domeniul dezvoltării bibliotecilor era de fapt și cerința societății de atunci. Partidul/societatea găseau mijloace economico-financiare pentru promovarea activității bibliotecilor în conformitate cu principiile doctrinei comuniste. Bibliotecile au cunoscut o dezvoltare ascendentă. Totodată însă, constatăm următoarele: s-a creat o teorie a cumulării fondurilor de cărți fără analiza perspectivelor reale ale utilizării lor, așa-numitul „profil al depozitelor de cărți” în activitatea bibliotecilor. Bibliotecile lăseau pe planul al doilea și chiar neglijau problemele organizării, valorificării de către societate a diversității culturale și informaționale. Ele erau preocupate de influența esențială a vieții spirituale a societății din punctul de vedere al ideologiei comuniste, al controlului asupra gândirii și concepțiilor vitale ale omului sovietic. Astfel individul era direcționat, fără a i se da posibilitatea să se orienteze singur, să ia decizii, să judece în mod critic, altfel decât

prevedea ideologia comunistă. Individul devenea un executor al poruncilor regimului totalitar, incapabil să se orienteze într-o lume deschisă în situațiile create de idei pluraliste.

Sistemul biblioteconomic din Republica Moldova s-a format timp de decenii sub influența politicii informaționale, culturale din URSS. Odată cu proclamarea Republicii Moldova ca stat independent se determină și vectorul politic al acestuia de integrare și aderare la Uniunea Europeană. Se transformă misiunea și rolul bibliotecii ca instituție socială, conform noilor necesități ale societății pentru elucidarea problemelor organizatorico-informaționale actuale și a apărării drepturilor la liberul schimb de informații și la comunicare, pentru care există. Or, strategia de dezvoltare a bibliotecilor din ultima perioadă de timp se bazează pe asigurarea *accesului la informație* și, în primul rând, a celei *de interes public*, a informației de mediu, a informației privind drepturile omului etc.

Actualmente rolul bibliotecilor în promovarea accesului la informație devine tot mai evidentă și de neîncușat, începând cu informatizarea sistemului infodocumentar care presupune perspective calitative în organizarea activității informaționale și de referință. Doar printr-o cooperare și colaborare eficientă la nivel local cu diferite instituții poate fi încurajată participarea publicului la viața socială, la e-guvernare, diversitate culturală și, nu în ultimul rând, la asigurarea eficientă a accesului la informația publică.

Rolul instituțiilor infodocumentare în cadrul sistemului informațional public s-ar manifesta prin: diminuarea fenomenului excluderii sociale; promovarea unei politici informaționale incluzive; asigurarea realizării dreptului la informația publică; diversificarea serviciilor informaționale și a suporturilor în scopul informării calitative și operative a cetățenilor; extinderea posibilităților de acces la informația publică

prin implementarea TIC; afirmarea calităților de socializare prin formarea „conștiinței publice”, respectiv „conștiinței civice” (cunoașterea și respectarea drepturilor privind informația de interes public și posibilitățile de a o utiliza în viața cotidiană); organizarea diverselor întruniri de conținut și caracter public etc.

Astfel societatea *câștigă* un cetățean activ, încadrat în procesele de luare a deciziilor, făuritor al sistemului democratic. Autoritatea publică *câștigă* înțelegere din partea cetățenilor, conlucrare și coeziune comunitară. Cetățeanul devine informat, obține poziție civică, tratează cu demnitate problemele cu care se confruntă. Biblioteca se afirmă ca instituție socială, promoatoare a valorilor democratice spiritual culturale.

Referințe bibliografice:

1. *Biblioteconomie: curs general* / red. C.I. Abramov, N.S. Kartașov. – Ch.: Cartea Moldovenească, 1990. – 264 p.
2. *Dicționar de sociologie*. – București: Ed. Univers Enciclopedic, 1996. – P. 248.
3. Idem, p. 249.
4. Kulikovski, Lidia. *Responsabilitatea socială a bibliotecii publice – o sinteză între cunoaștere și acțiune* // „Dimensiunea socială a bibliotecii publice în societatea informațională”, conf. (2002; Chișinău). Materialele conferinței „Dimensiunea socială a bibliotecii publice în societatea informațională”: Culeg. de comunic., 12-19 octombrie 2002 / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”. – Ch., 2003. – P. 3-11.
5. Kulikovski, Lidia. *Incluziunea socială – prioritatea Europei, esența activității bibliotecilor* // *Biblioteconomie și Știința Informării: prelegeri pentru studenții specialității Biblioteconomie și Asistență Informațională / USM; Catedra de Biblioteconomie și Asistență Informațională*. – Ch.: CEP USM. Vol. 3. – 2005. – P. 120-143.
6. Manda, Corneliu. *Administrația publică și cetățeanul. Structuri. Autorități. Informație publică*. – București: Ed. Tehnică, 1997. – 120 p.
7. Михнова И.Б. *Библиотека как информационный центр для населения: проблемы и их решения: практическое пособие*. – Moscova: Liberia, 2000. – 128 p.

AUTORUL ȘI CITITORUL *HRONICULUI* – ÎN ACEEAȘI BARCĂ

Dr. conf. univ. Lidia KULIKOVSKI
director general BM „B.P. Hasdeu”

„Cititul este războiul pe care se țes veșmintele interioare. Lecturile proaste sau neatente îmbracă mintea și sufletul în veșminte proaste.”

Ap. Gouthey

Suntem conștienți că cititorul, cucerit, astăzi, de mijloace sofisticate de informare, acordă tot mai puțin timp lecturii. Dar, în pofida afirmațiilor multor partizani ai supremației formelor moderne de informare, lectura nu a fost abandonată, ea doar s-a rarefiat puțin.

Suntem conștienți că astăzi, la bibliotecă, vin mai mult pentru referințe, pentru un răspuns prompt, pentru informație faptică, vin să găsească pasajul necesar, să-l fotocopieze și pleacă. Trăim în secolul vitezei, cum bine spunea Octavian Paler.

O bibliotecă își îndeplinește misiunea, își sporește imaginea, obține respect și se bucură de apreciere doar dacă gestionează și valorifică cu competență operele pe care le deține, dacă activitatea sa este orientată să susțină, să promoveze lectura în comunitate, să transforme preocuparea pentru lectura comunității în prioritate profesională.

Într-adevăr, bibliotecilor le revine cea mai mare parte a responsabilității față de cât și cum se citește (mai mult sau mai puțin, ca în secolul XIX sau ca în secolul XX). Bibliotecile conștientizează această responsabilitate, și-o asumă și inițiază diverse acțiuni și programe de lectură.

Chișinăul citește o carte este un program inițiat de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, gândit să reinvie pasiunea pentru lectură a chișinăuienilor, un program colaborativ între bibliotecă, utilizator și scriitor, cu scopul de a se lectura, de către câți mai mulți chișinăuieni, utilizatori ai BM „B.P. Hasdeu”, o operă literară. De regulă, se selectează o operă de valoare, care se bucură de atenția criticilor, ori o operă premiată la diverse concursuri sau saloane de carte și care să aibă o oarecare legătură cu Chișinăul – este descrisă acțiunea în Chișinău, este despre Chișinău sau autorul este chișinăuian. Suntem la al cincilea an de efort întru lectură.

În anul 2008, programul *Chișinăul citește o carte*, a avut ca operă *Hronicul Găinarilor* de Aureliu Busuioc. Editată în 2006, s-a bucurat de succes, ajungând în topul celor mai citite cărți ale anului, primind Premiul Uniunii Scriitorilor din România etc.

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a achiziționat și a pus la dispoziția cititorilor 86 de exemplare din *Hronicul Găinarilor*. Până la 1 noiembrie 2008, BM a înregistrat peste 2500 de cititori care au împrumutat la domiciliu, pentru lectură, romanul lui Aureliu Busuioc. Evaluând programul – promovare, număr de exemplare, doritori de a participa la program, număr de împrumuturi – am ajuns la concluzia că pentru acest program, pentru acest autor, pentru acest roman numărul necesar de exemplare ar fi trebuit să fie minimum

de 500 sau suficient ar fi fost chiar 1000 de exemplare. Lumea nu citește contracronometru, are nevoie de timp, de reflecții, de reveniri, de recitiri, când este vorba de lectura unui roman. În medie, fiecare dintre cititori, a reținut romanul pentru lectură timp de 10-12 zile. Fiecare exemplar a fost citit de peste 11 ori, adică fiecare exemplar s-a aflat 120 zile în mâinile chișinăuienilor. Dacă lectura unei cărți înseamnă actualizarea ei, putem considera rezultatul obținut unul bun.

Se cerea și se cere, în continuare, o reactualizare a unei opere ce vrea să ne trezească, într-un moment în care trebuie să ne trezim.

Am citit și, de mai multe ori, am recitat *Hronicul Găinarilor*. Prima lectură a fost profesională – căutam valoare – unde se situează acest titlu în mulțimea titlurilor autohtone? A doua a fost cognitivă, căutam adevărul, cunoașterea istoriei, cunoașterea noastră, a mea. A treia lectură a fost parcurgerea operei pentru a selecta un colaj de fragmente referitoare la cititor. Am constatat că Aureliu Busuioc construiește pe tot parcursul operei o relație specifică

cu cititorul său. E un dialog continuu cu cititorul. Cum numai nu se adresează sau îl numește pe cititor? *Atotștiutorul, răbdătorul, curiosul, temerarul, iubitul, onorabilul, vrednicul, perspicacele, instruitul, fidelul, prețiosul meu cititor...* Angrenat în lectura romanului lui A. Busuioc, te trezești că faci parteneriat fără un acord, măcar, mutual cu el, un parteneriat de lectură pe care nu-l poți abandona...

Odată invitat în acest parteneriat, autorul dialoghează cu tine, te ghidează, îți suflă ce să răspunzi la întrebarea pe care el ți-o și adresează. Monitorizează lectura ta, te încurajează, știe locurile unde a-i putea chiuli, locurile care te-ar putea plictisi, știe cum să te momească să nu abandonezi lectura, pentru că cele mai interesante momente sunt înainte... **„Atotștiutorul meu cititor, ajuns cu răbdare până la acest punct doi, stă în momentul de față la îndoială: să continue lectura? S-o lase baltă? Mare plească istoria unui sat... Și totuși, îl rog frumos să continue. Pentru că are dreptate numai parțial!”** [p. 1, al. 1 și 2]. Cine s-ar încumeta să abandoneze?

Adresarea către cititor, susține Andrei Țurcanu, este condiționată de „...constan-

ta obsedantă a unei istorii făcută și scrisă de unii și suportată de alții, care „deschide drum comuniunii și comunicării” [Literatura și arta, nr. 49, 4 dec. 2008, p. 4]. Un exemplu în acest sens: „**Eminentul meu cititor înțelege prea bine cât de extenuantă poate fi munca unui cronicar înhămat la asemenea treabă, o am în vedere pe cea care ia lucrurile de la rădăcină...**” [p. 56]. Dar nu suntem de acord cu criticul... (referitor la această precizare doar, în rest este un articol excepțional!). Orice text este scris de cineva și suportat de alții, adică de cititori, dar nu fiecare autor vorbește în maniera în care vorbește A. Busuioc cu cititorul...

Cititorul, considerat ca partener, se află într-o postură puțin conștientizată, pentru care nu s-a pregătit suficient... Complexitatea textului (autorul poate să nu fie de acord cu noi...) impune creșterea complexității participării cititorului, receptorului, depășirea fazei facile de lectură pentru care e pregătit, de regulă, cititorul când are în față un roman. Autorul ține cont de principiile selectivității și de limitele cititorului său adresându-i-se foarte frumos, îngăduitor: „Știind prea bine setea cititorului meu de a cunoaște...”; „Știu și cei mai slab informați cititori ai mei...”; „Atentului, aș spune chiar vigilantului meu cititor...”; „...venerabilii mei cititori, doritori să cunoască...” etc. sau lămurindu-le de ce și cum...

Sunt scriitorii care se complac în opera lor, alții se vaită, chiar dacă nicăieri nu vei găsi direct pasaje... dar textul în general denotă văicăreală; sunt scriitorii care produc texte umflate de laude, sunt scriitorii care acuză, neagă tot și pe toți, și scriitorii care scriu și se rușinează că scriu – textul dă în vileag timiditatea autorului și toate acestea fără să țină cont că cineva citește ce scrie și ascunzându-se după eroii textului lor.

Aureliu Busuioc nu se regăsește printre aceștia.

El tronează peste textul său. Cum altfel să ți-l închipui pe Aureliu Busuioc, după caracteristica lui Alex. Ștefănescu, „cu un cap de împărat roman”? El își prezintă textul așa cum și-l închipuie, cum îl vrea să fie și intervine spre cititor pentru că vrea ca cititorul să-l vadă, să-l înțeleagă, să și-l închipuie exact cum îl vede el, autorul. Parcă s-ar întreba: la ce bun să-l scriu, dacă va înțelege altceva decât vreau eu?

Ne întrebăm: oare chiar atât de camuflat este mesajul pe care autorul vrea să ni-l transmită, încât se teme că ne va scăpa? A. Busuioc nu se adresează, pur și simplu, cititorului, nu-i furnizează pur și simplu informații, nici nu-l atenționează așa, pur și simplu. Autorul nostru, de fapt, predă cititorului: „*Răbdătorul, dar și curiosul cititor al acestor rânduri (nu mai țin minte cum le zicea Creangă, probabil, fleacuri), hai, fleacuri, a observat desigur că în proza zilelor noastre se evită un milion de amănunte ale prozei de odinioară, cum ar fi descrierea (de obicei, poetică sau realist sumbră!) a locurilor...*” [p. 18, al. 1] și se lansează în exemple de descriere a locurilor, eroilor, a stilurilor, stilul prozei contemporane, își spune opinia și gândurile sale vizavi de proza nouă, fără mânuși, și în comparație cu clasicii...

Dialoghează, vorbește cu cititorul sau gândește în voce tare? „*Cred, adică aproape sigur, că una dintre întrebările ce și le pune cititorul acestor amatoricești rânduri este următoarea: cine este și de unde vine acest Panteleu?...*” [p. 24, al. 1].

Fiind convins că i-a înduplecat pe cititori să-l urmeze, știe exact că este alături de ei și la pagina 28: „*Dar să-i lăsam pe cei trei fugari să-și vadă de lungul lor drum și să revenim la oile, mai bine zis, la cei doi de pe malul râpei*” [al. 1]. Adică ghidează cititorul, gândindu-se că având mai multe planuri narrative trebuie să pregătească cititorul pentru trecerea dintr-o dimensiune în alta: „*Mă văd nevoit, iubite cititorule, să mai fac o abatere de la subiectul modestului hro-*

nic pentru a polemiza cu mitologiile lumii în privința așa-zisei umanizării a animalelor, în speță a lupilor și câinilor. De fapt, nu atât a polemiza, cât a preciza niște lucruri" [p. 30, al. 1]; sau „...Și aici îmi permit să închid paranteza” [p. 29].

☛ Sau alta... „Dar își amintește, de asemeni, **fidelul meu cititor**, că încă în capul acestui hronic am perorat pentru un adevăr real, bazat mai ales pe mărturiile oculare sau experiența proprie! Iată de ce îmi voi călca totuși pe inimă, și sub acoperirea celui mai strict anonim voi strecura câte ceva și din contemporaneitate...” [p. 45] și exemplifică cu ceva absolut străin de context... de exemplu, televiziunea și cartea: „Știu și **cei mai slab informați cititori ai mei** că, dintre toate artele, cea mai importantă este cinematografia. Prin extrapolare, putem acorda același statut televiziunii și la ea vreau să mă opresc mai ales.

☛ Într-adevăr, ce-am avut înaintea televiziunii? Cartea! Și Teatrul, dar pe acesta îl eliminăm de la bun început, pentru că nu a luat niciodată un caracter de masă. Cartea – iată ce domina, iată ce orienta și instruia masele. Monopolista carte! Și stăteau, vasăzică, mii, milioane de indivizi aplecați săptămâni la rând aspra vreunui foliant gen „Comedia umană”, „Frații Karamazov” sau „Aventurile submarinului Dox”, periclitându-și sănătatea în general, îmbogățind editorii și tipografi. Nu mai vorbesc de ziare! Apariția lor zilnică în cantități uriașe însemna dispariția a milioane de hectare de păduri, însemna sărăcirea de oxigen a atmosferei, însemnă în ultima instanță iminenta dispariție a rasei umane de pe pământ... Cu siguranță că anume cartea, tipăriturile au inspirat proroceii care vesteau Apocalipsa!...” [p. 75].

☛ Romanul lui Aureliu Busuioc are, notează Andrei Țurcanu, „o structură narativă toarsă ca un ghem cu noduri: nu-l scapi din mână până nu-l deznozi, până nu-l re-depeni total”. Poate pentru critici (să ne ierte A. Țurcanu), însă pentru mine ca ci-

titor, consumator al unei opere artistice, canavaua *Hronicului*, este un câmp întins, de 196 pagini, cu multe pajiști luminoase, cu multe dimensiuni lirice deosebite, dar și cu multe noduri (special) eclipsate de către autor. Relația pe care a abordat-o A. Busuioc cu cititorul lucrează productiv, are un scop instructiv-formativ prin contribuția specifică și calificată a autorului, prin transferul orientat și interpretat al reperelor exact în direcția în care vrea autorul... Astfel, conștient încalcând și eclipsând noduri, conștient le și luminează în funcție de activarea interesată a unui anumit circuit, vorbind într-un limbaj al tehnologiilor moderne... De exemplu: „...și încă una: amețit de pe băncile școlii de rigidul Ureche și îmbrobodit de romanticul Neculce cu ale lui „O samă...”, cititorul mai săritor la paiul vecinului decât la bârna proprie poate găsi în lucrarea de față unele momente de pasișă sau chiar plagiat! Mă grăbesc să sting nobila indignare de la bun început: totul e făcut cu bună știință... Altfel cum s-ar putea înțelege și chiar aproba(!) – în veacul nostru împănăt cu compasiune, umanism și vegheat de o justiție echidistantă – unele scene demne mai degrabă de un Far-West decât de centrul Europei?!...” [p. 12, al. 5].

Relația pe care a instaurat-o autorul este una de egalitate – desfacem nodurile împreună!, suntem tovarăși de drum... Alteori, dar rămânând dominantă egalitatea, autorul devine profesor în adresările sale și chiar predă cititorului. Parcă, parafrazându-l pe Socrate, ne spune nouă, cititorilor: „Folosește-ți timpul pentru a te îmbogăți din scrierile altora [ale mele], astfel încât să obții cu ușurință ceea ce alții [adică eu] au [am] obținut muncind din greu.

...Mulți dintre **onorabili cititori** pot considera modestul acesta hronic al meu o imitație, o pasișă la opera lui Plutarh sau alt istoric, să zicem Tacit: lux de amănunte neimportante, tendința de a compara bibliografiile personajelor. Cu toată **stima și**

considerația ce o port temerarului meu cititor, sunt nevoit să refuz asemenea acuzații. Argumentele? Poftim..." și înșiră argumentele sale, apoi... „Așa că, dacă e să alegem între două rele (metaforic vorbind!), e bine să le îmbrățișăm pe amândouă. Oare nu simte **vrednicul și perspicacele meu cititor** o anume îndoială când află că..." [p. 37, al. 1].

Înțelegând că lectura este un proces cumulativ, autorul oferă cititorului un avans... recunoscând competența lui: „... **Foarte instruitul meu cititor** știe bine, și, cu toate acestea, țin să-i reamintesc, că lumea sexului frumos...”.

Aureliu Busuioc este convins că cititorul său trebuie scos din pasivitate, din așteptare, din ideea că el este doar beneficiarul efortului lui... Ca să nu se scurtcircuiteze comunicarea cu cititorul, autorul promite și vine cu argumente, exemple, relatări: „Pentru cei puțini care au îndoieli în această privință aș putea veni cu argumente, mai precis – cu exemple...”.

...Cu atât mai mult cu cât și în relatările de mai departe voi avea ocazia să ofer **cititorului răbdător** nu fantezii talentate, nu „găselnițe” excepționale extrase din legende mincinoase, ci lucruri de necrezut, dar absolut reale, iscate de eroii hronicului de față...” [p. 69].

„Sunt convins sută la sută că mi-ai dat dreptate, **dragă cititorule**, sunt însă sigur și de faptul că ți-ai pus la urmă și marea întrebare...” [p. 118].

Autorul ne vrea, pe noi, cititorii, să fim perspicace cu istoriile, să delimităm, să putem distinge ce este legendă și ce este falsificare: „...**Perspicacele meu cititor** a observat, desigur, aversiunea autorului față de ce este legendă și contribuie la falsificarea realității, în fond – a istoriei” [p. 68].

„Ai căutat, **neprețuitul meu cititor**, să-ți înnoiești cunoștințele în ale mitologiei după unele observațiuni ale mele privitor la

acest capitol, mai ales când vine vorba de istoriile întemeierii de noi așezări...” [p. 118].

„Cu groază mă gândesc, **iubite cititorule**, că, inspirat de zilele noastre, autorul letopisețului de față n-ar fi putut să-ți ofere un hronic pe măsura acestuia...”.

Recunoaște, neprețuitul meu cititor, te trec fiorii când te gândești că civilizația ar fi putut fi importată în țara noastră pe vremea Mavrocordaților, iar Panteleu ar fi putut fi un simplu magazinier la un depozit cu găini sacrificate, provenite din import...” [p. 125].

Adresările către cititor sunt accentuate, puse acolo unde știe el că trebuie. Nu atât de dese, dar exact când consideră că a făcut destulă descriere sau abatere lirică: „**Atentului**, aș spune chiar **vigilentului meu cititor** nu i-a scăpat, desigur, sintagma „frumoasa dimineață a zilei de...” și, cum era și firesc, s-a revoltat: de unde până unde „frumoasă” dimineața unei zile însemnate cu negru în inimile noastre și a întregii țări? Cum putea fi frumoasă ziua în care a fost ruptă pentru a doua oară din trupul țării mult pătimita Basarabie și dată pe mâna celor care și-au făcut imperiu numai din asemenea prăzi? De acord, compățimesc cu cititorii, dar nu-mi pot cere scuze: dimineața era într-adevăr frumoasă, caldă, chiar toridă...” [p. 148].

Sau: „De ce totuși, te vei întreba, **prețiosul meu cititor**, am venit cu toate acestea aici, îngreuiind astfel lectura hronicului? Răspunsul e simplu: nu am găsit alte mijloace ca să prezint în toată complexitatea lui tipul de femeie reprezentat de Parascheva.”

Creativitatea receptorului devine, pentru autorul Busuioc, la fel de importantă ca și creativitatea scriitorului: „...**Răbdătorul meu cititor** se poate întreba, și pe drept cuvânt: ce are sula cu prefectura? De unde până unde și de ce într-un hronic, un letopiseț, care desigur nu se va tipări în mii de exemplare și care oglindește vremuri și moravuri de până la apariția televizorului

– aceste speculații privitor la mijloacele electronice de informație?

Răspunsul e cât se poate de simplu:

Pe hârtie nu poți scrie așa ceva, de aceea voi ruga cititorul ca tot ce va urma să fie cu gândul la poliecran – ceva consum de fantezie în plus, dar un ajutor imens acordat modestului dumneavoastră autor...” [p. 76].

„...Scriu și tot scriu la hronicul acesta, **iubite cititorule**, scriu istoria vie, reală a nașterii unei noi așezări în partea aceasta a Europei pustiite de războaie și năvăliri, de domni hrăpăreți și de slugile nesătute ale acestora, și vrând-nevrând se încumetă gândul a face o comparație între zilele trecute și cele de azi. Și simt cu toată ființa că același lucru te străduiești să-l faci și tu...” [p. 124].

Ernest Hemingway spunea că „...scriitura bună se aseamănă cu arhitectura, nu cu designul de interior”. Hronicul Găinarilor e o scriitură bună – o spun cititorii, criticii, chiar autorul. Aureliu Busuioc nu se teme că cititorul nu va regăsi sensul operei sale, mesajul pe care a vrut să-l transmită. Busuioc ghidează cititorul prin punctele cardinale ale construcției sale, prin niște pasaje obligatorii pentru arhitectura receptării...

„...Toate bune, nu avem nici un motiv să nu-l credem pe acest titan al gândirii științifice, ceea ce ne incomodează sunt termenii numiți. Recunoașteți, zece miliarde de ani e o așteptare cam obositoare, nu vom fi mulți să-i rezistăm...

...Dar ar trebui! Numai demonstrându-ni-se practic, adică în imagini, ce și cum am făcut, am gândit, am realizat în trecut – am fi în stare să înțelegem de ce suntem acolo unde ne aflăm...” [p. 159];

„...Până când vom fi atât de indiferenți și lăsători cu ceea ce ne aparține de drept?!...” [p. 82];

„...Dar asta-i soarta unui popor întunecat, care refuză cu încăpățănare să-și toarne lumină în cap!” [p. 92];

„...Citește cu încredere, **iubite cititorule**, Hronicul de față: e rodul iubirii față de

adevărul istoric, atât de prețuit de conducătorii lumii noastre de azi!” [p. 57];

„...Deprinderile căpătate la începutul vieții sunt definitive și incurabile...” [p. 30].

Fin cunoscător al realității noastre istorice, al psihologiei umane, Aureliu Busuioc înțelege că indivizii își acceptă gradul de ignoranță în funcție de limitele impuse sau autoimpuse. În lumea în care trăim (la nivel planetar și mai aproape, european) s-au depășit multe limite, numai nu în lumea RM. Scriitorul ne spune că nu merităm să rămânem la periferia lumii când conducătorii noștri de azi, se simt, în centrul ei. Și tot el ne sfătuiește că trebuie să depășim dimensiunea impusă... prin cunoaștere, recunoaștere, pragmatism, raționalitate, prin ieșirea din mitic...

Din alt unghi de vedere, urmărind pasajele (obligatorii), amintite mai sus, nu e greu să observăm evidențierea cauzelor, ierarhizarea lor (aproape insesizabilă într-o canava-plasă) ca importanță. O face pentru că cititorul contemporan are, și autorul știe că are, libertatea de a face ce vrea cu textul – îl parcurge într-o succesiune aleatorie, citește oblic, pe sărite, căutând fragmentul necesar, fragmentul pipărat.

Teodor Buzu (Drăslăceni - Tabor, Cehia).
Acasă (1994, ulei pe pânză)

Pentru aceasta și-a asumat o influență, hotărâtoare spunem, asupra receptării...

La finalul lecturii *Hronicului* ne dăm seama că aveam nevoie de dominarea autorului, de facilitarea pe care ne-a oferit-o, de preluările critice, creatoare, ludice... în dialogul pe care îl avea cu noi nu-l percepeam doar ca pe autor, el era confidentul, prietenul, sfătuitorul, profesorul, intermediarul, călăuza, sufletul textului, fără de care receptarea ar fi fost cu totul alta. Nu mă refer la decodarea mesajului, înțelegerea sensului – ne descurcăm noi foarte bine... Lectura ar fi fost mai searbădă fără acea interactivitate pe care o susținea în relația cu noi... fără acea sinergie pe care o simțeam, întemeiată pe cunoașterea, înțelegerea complexității realității, pe o conștiință a realității...

Ar mai putea fi evocat, pentru a contura mai larg relația și atitudinea autorului, cadrul romanului *Hronicul Găinarilor* care are presiune modelatoare... unde autorul și cititorul sunt în aceeași barcă... deși cu roluri diferite, autorul și cititorul compun un binom destul de eficient, profund... poate chiar conflictual... nu tuturor cititorilor le place ideea reconturării reprezentărilor cu privire la istorie, mitologie, legende...

Cu tristețe constată autorul că această reconturare nu s-a instalat cu destulă forță în mintea, în filosofia, în inima noastră... Autorul parcă ne spune că doar a ști nu mai este suficient... așteptarea procesului firesc de mișcare spre bine... este totuși prea mare!

Romanul *Hronicul Găinarilor* se situează pe un teren frământat dintre așteptare și răspuns. Așteptarea este funcția ancestrală a poporului nostru, este ideală pen-

tru mulți dintre noi. Autorul îndrăznește, umoristico-sarcastic, să pună la îndoială limita de 10 000 de ani ca limită de așteptare. Răspunsul, însă, fie unul competent, prompt și pertinent, este întotdeauna imperfect...

„În cele mai bune cărți, spunea un înțelept, *marii oameni ne vorbesc, ne transmit cele mai prețioase gânduri ale lor și își strecoară trăirile proprii în sufletele noastre.*” Gândurile sale Aureliu Busuioc le-a expus, le-a exprimat, ni le-a programat metodic în puștii neuronii pe care îi avem și nu numai în *Hronic*:

„*Mereu mă-ntorc, pământul meu, la tine / Și-n mine ce-ai turnat un strop de har, / Mă-ntorc precum bețivul la pahar, / Ca să mai sorb din dorul tău de bine*” [Doina, *Punct*, 2007, p. 93].

„*Mă știu dator cu tot ce-am scris și scriu / Pământului acesta cu ponoare...*” [Restituire, *Punct*, 2007, p. 91].

Conștientizând că lectura este un limbaj al permanenței, iar modelul cărții este modelul libertății, al participării, al identității cititorului... Aureliu Busuioc, cum el însuși recunoaște, „*nu și-a neglijat niciodată cititorul...*”. Adresându-i-se, măriei sale cititorul, Poetul scrie:

„*Nu mă-nvăța pe dinafară,
Eu nu sunt Vechiul Testament,
Nici rugăciunea ta de seară,
Sunt robul tău un pic dement.*”

„*Și dacă-ți cer a mă-nțelege,
Ți-o cer nu ca să mă răzbuni:
Vreau să te simți și tu un Rege,
Căci numai regii au nebuni...*”

[Cititorului meu, *Punct*, 2007, p. 128].

CHIȘINĂUL CITEȘTE O CARTE – 2008

Tatiana FIODORUC,
manager, Departamentul Relații cu publicul

Pentru a cincea oară consecutiv Programul „Chișinăul citește o carte”, lansat de BM „P.B. Hasdeu”, a unit oamenii prin lectură, i-a făcut părtași și – concomitent – protagoniști ai unei acțiuni deosebite: aducerea în prim-plan a două-trei creații literare tipărite de curînd și re-trăirea, rescrierea colectivă a acestora, contribuind pe această cale la notorietatea lor. O dovadă este și faptul că în cadrul Programului „Chișinăul citește o carte” operele propuse spre lectură și-au multiplicat admiratorii, cu peste 2 000 de lectori, cifră deloc neglijabilă într-un secol al calculatorului și internetului ce umbrește vădit cuvîntul tipărit.

Primul pe lista lecturii în comun a chișinăuienilor de toate vîrstele, începînd de la cea adolescentină și pînă la venerabilele „plete dalbe”, este romanul *Hronicul Găinarilor* de maestrul Aureliu Busuioc, omagiat în 2008 și cu ocazia frumosului jubileu de 80 de ani.

Apărut în prestigioasa colecție „Scriitori contemporani” sub auspiciile Editurii „Prut Internațional”, romanul a luat Premiul Filialei din Chișinău a Uniunii Scriitorilor din România. S-a optat pentru romanul în cauză din firescul considerent că cea mai bună omagiere a unui literat octogenar cu o vigoare artistică aparte o constituie multitudinea cititorilor săi, a căror sporire pe parcursul anului curent și-o poate asuma în bună parte BM și filialele sale. În acest scop, în atenția cititorilor de la fiecare instituție de carte din rețeaua municipală au fost puse toate exemplarele

disponibile ale romanului, s-au organizat periodic expoziții jubiliare care au amintit publicului întregul palmares poetic și romanesc al lui A. Busuioc.

Despre orice ar scrie A. Busuioc, o face cu mult talent, cu o atitudine ironică, dar și constructivă, ce mișcă mintea înainte; fiecare din „zidurile” sale lingvistice alcătuiesc un dialog polifonic ce presupune *sine qua non* prezența unui interlocutor-cititor avizat, un anturaj obligatoriu, fără de care ironia autorului, momentul ludic ori sentimental evocat nu ar avea plinătate. Astfel că letopiseșul satului Găinari (denumirea provenită de la o eternă „meserie” precum ar fi cea de hoț) începe „la 13 ani împliniți ai secolului XIX” (adică în 1813). Cu lux de amănunte bizare descrie autorul frapanta istorie a „dinastiei Avădanilor, Avadonovilor sau Avodanovilor” (în funcție de gusturile cîrmuitorilor vremii). Odată cu moartea unuia dintre descendenții căpătuți cu putere și mutarea minorului său urmaș pe la centrele ex-imperiului sovietic pentru școlarizare, firul neamului cu pricina se cam pierde în negura timpului. Or, romanul are nevoie – în cheie postmodernistă! – de un happy-end, fie chiar unul vărgat, în alb și negru; hronicul întrerupt este reluat pe la 1970, cu ocazia comemorării trecutului pseudoeroic al lui „Piotr Pantelevici”, provenit din seminția de la 1813 a lui Panteleu Avădănei. Ceremonia festivă se desfășoară în tradițiile cunoscute, cu prezența oficialităților, a unui stră-stră-stră-nepot al dinastiei și o întîmplare ce dezvăluie plenar și ingenuu „talentul” moștenit

al acestuia: ceasul de aur al prim-secretarului de raion („dăruit de Ivan Ivanovici“!) dispăre fulgerător de pe masa unde a fost pus de stăpîn și reapare ilar (abia zărit) în buzunarul locotenentului ferchezuit, prezentat ca „fiul celui omagiat”. Anecdoticul situației încheie cercul cronicăresc, rotunjind parabola găinarilor.

De notat că parodiarea narațiunilor istorice naționale sau a celor universale, pe care autorul le invocă din cînd în cînd pe durata derulării poveștii sale, are un scop incitant: răsturnarea fațetelor festive, dezvăluirea dedesubturilor pe cît de triste, pe atît de comice; tragicul, obscenul și ilarul împletindu-se într-o simbioză de paralele, echivocuri, întîmplări hazlii din care rezultă o lectură antrenantă.

Cartea a fost lecturată cu multă plăcere, precum au mărturisit o parte din ei în cadrul conferinței de totalizare de la Sediul Central, majoritatea neprecupețindu-și eforturile pentru a se pune în posesia unui autograf al autorului îndrăgit, oaspete de onoare la manifestare. Asaltat frumos de cititori, autorul *Hronicului Găinarilor* nu prididește cu oferirea autografelor! Ce altă răsplată mai darnică pentru un literat octogenar! Mai ales că manifestarea de omagiere i-a avut ca vorbitori pe cel mai tînăr primar general de municipiu din Europa – Dorin Chirtoacă, prezent cu un emoționant mesaj, precum și un florigiu de mai tineri confrăți de condei ai lui A. Busuioc, între care Andrei Țurcanu, Emil Galaicu-Păun, Ion Hadârcă, Eugen Lungu, Mircea V. Ciobanu, ale căror luări de cuvînt au fost remarcate într-un reportaj în ziarul *Flux* din 7 noiembrie curent, apoi în *Timpul*, *Capitala* și în alte organe media. Reporterii au consemnat, între altele, sala arhiplină și atmosfera constructivă ce a dominat evenimentul axat pe „cea mai citită carte a anului” – *Hronicul Găinarilor*. Vom menționa că pe post de moderatori – un rol deloc simplu, mai ales în cazul unui

talent literar deosebit cum e Aureliu Busuioc – s-au produs dna dr. Lidia Kulikovski și jurnalistul Vlad Pohilă, ambii buni cunoscători ai operei busuiocene și ai literaturii române contemporane în ansamblu.

Cel de-al doilea volum selectat pentru ciclul de activități ale Programului „Chișinăul citește o carte – 2008” este o miniculegere de eseuri publicistice cu genericul *Note din Arca lui Noe* de Iurie Colesnic, un vechi și fidel prieten al BM „B.P. Hasdeu”.

Cunoscut și apreciat cercetător al mult pătimitului nostru meleag, autor al unor studii pertinente despre trecutul cultural, literar și bibliografic, scriitorul se prezintă în noua-i carte în ipostaza de comentator politic, însăilînd un conglomerat de fapte reale din ultimele două decenii din această parte de lume pe un firmament istoric trecut prin simțirile sale de patriot al neamului. Răsturnarea mitului eliberatorului, promovat cu perseverență de imperiul rus, apoi de cel sovietic, precum și necesitatea pocăinței prin religie constituie axa meditațiilor sale pe care și le încheie cu o definiție surprinzătoare a antifericirii: „...Cel mai fricos om din lume este omul care se teme de sine, iar un om fricos nu poate fi fericit. Este o axiomă.”

Cartea lui Iurie Colesnic a fost lecturată la filialele din toate cartierele capitalei, totalizările s-au făcut în cadrul a trei conferințe, găzduite de BP „A. Mickiewicz” – Centru și Botanica, BP „Târgoviște” – Buiucani, BP „L. Rebreanu” – Rîșcani și Ciocana.

Conferința din cartierul Buiucani a fost moderată de criticul de teatru Larisa Ungureanu, doctor în studiul artelor. Participanții, printre care elevii de la Liceul „Dante Alighieri”, Liceul profesional nr. 1, Școala nr. 3 „A. Donici”, și-au împărtășit opiniile vizavi de problemele abordate de scriitor. Tinerii cititori au apreciat în special capitolul „A fi sau a părea”, și-au amintit modelele demne de a fi urmat în

plan civic, au meditat despre influența în timp a marilor personalități ale Neamului, precum și despre destinul țării în context geopolitic. Autorului i-au fost adresate numeroase întrebări:

- *De ce nu au fost realizate toate obiectivele propuse în 1989 de Mișcarea națională și democratică?*
- *De ce Rusia recrutează forță de muncă din fostele republici sovietice și mai ales din R. Moldova?*
- *De ce R. Moldova nu ar putea intra în UE fără Transnistria?*
- *Cum se poate să lupți mai eficient împotriva fenomenului dării de mită și al corupției în general? etc., etc.*

În context, scriitorul I. Colesnic și-a exprimat crezul că fiecare generație trebuie să-și educe o conștiință națională fermă, dar să nu scape din vedere împrejurările economice și politice. Dumnealui a susținut părerile cititorilor privitor la consolidarea tuturor democrațiilor veritabile într-o forță unitară, capabilă să dea o ripostă unui sistem vechi, perpetuat cu perspicacitate, voalat prin remanieri și lozinci moderne. „Îmi doresc să am un auditoriu care pune întrebări și nu unul amorf, de aceea întâlnirea cu tinerii cititori a fost interesantă pentru mine”, a conchis I. Colesnic în finalul dialogului său cu publicul din cartier. Acțiunea a fost întregită de o expoziție de cărți și documente din patrimoniul BP „Târgoviște” și arhiva personală a autorului.

O conferință similară a avut loc la filiala „L. Rebreanu”, cu prezența activă a cititorilor din sectoarele Rîșcani și Ciocana. S-au manifestat din plin adolescenții de la Liceul de cadeți „Sf. Gheorghe”, în frunte cu profesoara de română L. Guțanu, care i-a antrenat pe copii în scrierea unor eseuri proprii pe marginea subiectelor abordate de I. Colesnic.

Cea de-a treia conferință – din sectoarele Centru și Botanica – s-a desfășurat în incinta Bibliotecii de carte poloneză „A. Mickiewicz”, întrunind utilizatori de diferite vârste și ocupații: studenți, muncitori, pedagogi, slujitori ai cultelor, care au subliniat că volumul lui I. Colesnic este o provocare la gândirea liberă, la meditații despre rolul intelectualității în societate și viitorul partidelor politice din R. Moldova. Polemica și schimbul de opinii au fost întregite de expoziția „Iurie Colesnic – poet, publicist, cercetător”.

Cartea *Note din Arca lui Noe* a fost lecturată în toate cartierele Chișinăului și fiecare din cei aproape o mie de cititori și-au îmbogățit zestrea de cunoștințe cu idei inedite, a învățat arta poziției civice, a neuitării, a unității naționale.

În paralel cu lectura pentru tineri și maturi, rețeaua de biblioteci organizează anual și programul „Copiii Chișinăului citesc o carte”, obiectivul fiind promovarea celor mai bune creații în domeniu. BM „B.P. Hasdeu” selectează, în temei, cărți premiate la Salonul Internațional de carte pentru copii. Astfel, *Regina Noptii* de Lidia Hlib a fost citită în anul curent de peste 4 000 de copii, pentru ei a funcționat site-ul bibliotecii cu informații despre volum și autoare. S-au făcut referiri și la prezentarea grafică deosebită (pictor Lică Sainciuc). Peripețiile Fulguței prin lumea de basm și cea reală a plăcut atât de mult picilor, încât nu și-au mai putut stăpîni potopul de emoții, dîndu-le frîu liber în înscenări după carte, în mici compuneri proprii, în care și-au spus dragostea pentru eroii îndrăgiți.

Conferința de totalizare de la CAIE, la care a fost prezentă autoarea, abia a putut să-i încapă pe toți „bombardierii” celor mai diverse întrebări! „Asaltată” din toate părțile, Lidia Hlib a răspuns pe rînd fiecăruia: de unde vine titlul poveștii sale, ce a servit ca imbold pentru a-i crea pe Spălățică și Buftică, cine sunt cele două Cristine cărora le este dedicat volumul. Au fost sa-

tisfăcute și alte curiozități ale copiilor. De altfel, istoria fetei din carte și a prietenilor ei, confruntarea Reginei Noptii cu Vrăjitoarea Neagră, adică dintre rău și bine, i-a inspirat pe mai mulți pici să-și aștearnă impresiile pe hîrtie.

„M-a frapat mult povestea Fulguței, care a avut curajul să-și caute animalele dragi – pisica Spălățica și pisoiul Buftică”, a mărturisit Mădălina Moraru din cl. a VI-a, iar Diana Mazniuc dintr-a V-a a apreciat faptul că „Regina Noptii a făcut dreptate” (ambele de la Liceul „Dante Alighieri”). Pentru Mădălina Manole din cl. a III-a de la Liceul „Liviu Rebreanu” Fulguța este un model demn de urmat; Mircea Genatov, cl. a V-a de la Școala „Pro Succes”, a accentuat finalul fericit al cărții; Gabriela Miron, cl. a III-a de la Liceul „Elena Alistar”, a evocat episodul primei călătorii a Fulguței cu ascensorul; Ruxandra Ștebeț, cl. a III-a de la Liceul „Iulia Hasdeu”, s-a minunat de faptul că Regina Noptii a fost, cu sute de ani în urmă, o pămînteană; pe colega sa dintr-a VI-a, Anastasia Amoșii, a impresionat-o împărăția de basm a Iernii, iar Anatol Gușan și Mihaela Sarabaș dintr-a III-a au afir-

mat că au înțeles lecția oferită de carte – trebuie să fii prieten bun cu toți și să sari în ajutor celui ajuns la ananghie, dacă vrei ca el să procedeze la fel cu tine și cu alții.

Programul „Chișinăul citește o carte – 2008” a contribuit la popularizarea celor trei volume: *Hronicul Găinarilor* de A. Busuioc, *Note din Arca lui Noe* de I. Colesnic, *Regina Noptii* de L. Hlib și a demonstrat încă o dată că gustul pentru lectură poate fi dezvoltat cu opere de valoare.

Rolul BM „B.P. Hasdeu” este enorm în această direcție: familiarizarea publicului cu cele mai noi și rezistente creații ale autorilor autohtoni, iar implicarea energică a utilizatorilor în discuții în controversă pe marginea celor lecturate constituie un pas sigur pe calea aflării adevărului, a lărgirii orizontului de cunoaștere și simțire.

A citi în comun și a reveni asupra celor citite se conjugă bine cu verbul *a fi* și înseamnă informare, simț artistic și cetățenesc, trăire intensă, gândire descătășată. Toate împreună fac aspirația să devină realitate: un om bine informat devine mai puternic, mai temerar, mai aproape de idealul național.

TRIPLĂ SĂRBĂTOARE PENTRU FAMILIA GRAMA

R. ANDREI

La mijlocul lunii noiembrie a.c., Biblioteca Publică Ovidius din Chișinău a devenit neîncăpătoare pentru toți cei veniți să sărbătorească împreună cu familia Claudia Slutu-Grama și Dumitru Grama câteva momente de bucurie și împlinire din viața lor.

Mai întâi a fost lansată cartea regretatei fiice Steliana Grama *Curcubeul viselor*, proaspăt apărută la Editura Pontos, o selecție de versuri pentru copii cu o postfață de criticul literar Tudor Palladi, intitulată *Decantarea vocației sau Poeta pornită „Pe a stelelor cale”*. Cât de premoniționale s-au dovedit a fi versurile ei!

*Am să emigrez la noapte
Într-o carte, într-un vers.
Am să emigrez în visul
Ce m-așteaptă sub fereastră
Și, cu visul împreună,
Vom porni prin Univers
Să aprindem Curcubeul
Cel stelar pe bolta-albastră...*

Editoarea Marcela Mardare, aruncând o punte de legătură, a menționat că Steliana e cea care ne-a adunat prin leagănul curcubeielor. Cel mai frumos nume – Rondelia – i l-a dat Tudor Palladi, care a fost și a rămas un mare prieten al scriitoarei. Noua carte cuprinde poezii scrise în diferite perioade. Editoarea a subliniat că Steliana era matură chiar și atunci când era copil. Ea a trăit puțin în număratoarea de ani, dar mult prin faptele bune și cărțile frumoase, profunde, pe care le-a scris cu sufletul și la care vor reveni încă multe generații în continuare.

Elevele Daniela Nistor de la Liceul român-francez *Gheorghe Asachi*, Dana Ciobanu de la Liceul teoretic *Spiru Haret*, Mihaela Barcaru de la Gimnaziul nr. 53, Diana Pârveuțu de la Liceul român-englez *Mircea*

Eliade, Marina Croitoru de la Liceul *Mihai Viteazul*, Ana Popescu de la Liceul *George Meniuc*; studenții Mariana Ghilan de la Universitatea Liberă Internațională din Moldova și Ion Botnaru de la Universitatea de Stat au susținut un recital de poezie pe versuri de Steliana Grama, apreciindu-i succint întreaga creație.

În mod firesc și convingător, ca întotdeauna, Tudor Palladi, care a supus unei analize minuțioase moștenirea literară a Steliane, a captivat publicul prin *decantările* făcute vis-à-vis de poetă și creația sa, spunând că este o fire sorină, care a ars în poezie, eseuri, publicistică – în tot ce a scris. Versurile în această carte reprezintă patru-cinci Steliane Grama, care pot înfrumuseța orice antologie de poezie europeană, a specificat criticul literar. Ciclurile unu și doi sunt dialoguri în sine, dialoguri teatralizate, pe când Steliana Grama adăvărată este cea din rondeluri. Toate poeziile ei duc către inimă. Ea a săpat în propriul sol – aceasta a făcut-o să devină o mare poetă, inconfundabilă, îndrăzneță cu sine, cutezătoare. De la părinți a împrumutat perseverența și bunăvoința. Era o fire deschisă, se bucura mult de succesele altora, o calitate tot mai rar întâlnită în zilele noastre, nu vorbea niciun cuvânt de rău, numai de bine și întru bine. Steliana Grama a lucrat foarte mult, ca un calculator, avea capacitatea unică de a se concentra, desprinzându-se de preocupările cotidiene. Mai sunt griji ale părinților pentru a face cunoscută integral munca ei în cântece, dramaturgie etc. *Curcubeul...* lansat este unul stelar, unul stelian.

Actorul Sandu Aristin Cupcea cu deosebită simțire a recitat versuri de-ale Steliane Grama, amintind de momentele când

a cunoscut-o la activitățile culturale și literare din Republica Moldova și România, unde întotdeauna avea o prezență meritorie, de cele mai multe ori, când era vorba de concursuri și festivaluri, fiind desemnată cu locuri de frunte.

Poeta Galina Furdui, care i-a încurajat primii pași în devenire, s-a referit în mod special la energetica interioară a cuvântului scris al Stelianeî Grama, având convingerea că ea este talentul care a venit pe o rază de lumină să ne vorbească despre lumină. Și-a anunțat venirea în poezie la șapte ani. „*Elevă fiind mi-a adus un ciclu de versuri și am înțeles atunci că în literatură vine un poet cu totul deosebit, a concretizat Galina Furdui. În versul de ultimă oră îi simțeam durerea ascunsă, conștiința despărțirii de această lume, chiar dacă o știa imperfectă. Din Lumină coboară sufletul ei ca să rămână la loc de lumină în inimile noastre.*”

Toți cei prezenți s-au simțit aureolați de amintirea luminoasă a Stelianeî Grama, căci pe mulți i-a cunoscut și mulți au cunoscut-o și apreciat-o. Dovadă și omagiile aduse în continuare de vorbitori. Olga Stavțun, profesoara de limba și literatura română a Stelianeî, a mărturisit cu emoție: am cunoscut-o din clasa a V-a, de la prima recreație, când s-a apropiat și m-a

întrebat ce carte citesc, spunându-mi ca ea citește *Istoria ieroglifică* de D. Cantemir. Îmi plăcea mult de tot să comunic cu ea. Era o adevărată sărbătoare pentru mine să mă duc la domiciliu pentru a-i comunica temele, atunci când boala nu-i permitea să vină la școală. Avea multe idei interesante. Lecturând opera lui I. Druță, a spus că știe cum poate fi salvată Moldova de frig în perioada de iarnă. Am urmărit cu atenție evoluția carierei ei literare și după ce a terminat școala medie. Trebuie să recunosc că am o neîmplinire – n-am reușit să organizez la liceu o întâlnire cu Steliana Grama, ea fiind mereu ocupată. Sper să avem o lansare a cărții *Curcubeul viselor* și a tripticului biobibliografic *O familie de intelectuali basarabeni* și la noi, la Liceul Mihai Viteazul, cu prezența părinților Stelianeî Grama. La împlinirea unui an de la trecerea ei în eternitate am avut cu elevii o oră specială: *In memoriam Steliana Grama*. Mulțumesc părinților pentru acest copil minune – Steliana, al lor, dar și al nostru, al tuturor.

Interpreta Margareta Sârbu a completat atmosfera cordială cu un mic florilegiu folk pe versurile poetei, susținut cu multe aplauze de publicul încântat de evenimentul cultural de la bibliotecă.

În partea a doua a manifestării a fost lansat, în premieră pentru sistemul municipal de biblioteci, după cum avea să menționeze directoarea instituției gazdă dna Elena Butucel, tripticul biobibliografic *O familie de intelectuali basarabeni*, apărut grație unui parteneriat de invidiat dintre Academia de Științe, Biblioteca Municipală B.P. Hasdeu și Biblioteca Publică Ovidius. Cartea este un merit al prof. Ion Madan, căruia îi aparține nu numai ideea, dar și pregătirea minuțioasă a materialelor, doar moartea l-a împiedicat să ducă la bun sfârșit această lucrare, care la alegerea lui, a încredințat-o colaboratorilor de la bibliotecile sus-menționate. Ediția este îngrijită, ca mai totdeauna în cazul editării acestui gen de literatură, de dr. conf. univ. Lidia Kulikovski, redactată bibliografic de Margareta Cebotari și Taisia Foiu, avându-l ca lector pe neobositul Vlad Pohilă. Structura lucrării reflectă activitatea științifică, didactică, literară și publicistică a fiecărui membru al familiei Grama: istoricul literar, bibliologul și bibliograful, dr. în filologie, scriitoarea Claudia Slutu-Grama; dr. hab. conf. univ. Dumitru C. Grama și poeta, prozatoarea, criticul teatral, publicista Steliana Grama. Practic, acestea sunt trei biobibliografii unite sub doua coperti cu o notă, o prefață, o postfață și o cronică de familie unică. În preambulul lucrării, Lidia Kulikovski menționează, între altele: *...O bibliografie mai are meritul de a învinge timpul, de a scurta depărtările și de a înfățișa protagoniștii cu tot ce au făcut, și a lăsa altora, cu tot ce au avut mai bun, mai frumos în viața lor, actualizând și acutizând memoria. Prin finalizarea acestei lucrări îl evocăm, cu o deosebită căldură, pe autorul ideii, profesorul Ion Madan; pe protagonistă inițială a acestei lucrări Claudia Slutu o omagiem cu respectul și aprecierea deosebită pe care le merită cu prisosință; pe Steliana o celebrăm cu toată dragostea pe care i-am purtat-o; exprimăm recunoștință pentru*

sprijinul acordat Claudiei și Stelianeii – capului acestei dinastii, dr. conf. univ. Dumitru C. Grama."

O altă apreciere a fost de la o persoană cu bogată experiență în materie de bibliografie și anume dl Ion Șpac, care a spus: *„Mă bucur să văd aici fețe tinere, și mai puțin tinere, dar toate cu dragoste de carte. Mulți din cei prezenți au trecut prin școala de biblioteconomie a lui Ion Madan, școală bună, creativă; dacă nu era el și alții ca dânsul, domeniul acesta era sub nivel, nu ar fi avut atâtea performanțe. Între multele lucrări ale lui I. Madan, este și această premieră, care s-a realizat prin colaborarea în comun a mai multor biblioteci. Această carte va înveșnici distinsa familie Grama și pe Ion Madan. Este o carte bună, va fi un bun ajutor pentru cercetătorii de azi și de mâine. Informațiile de bază ale biobibliografiei sunt selectate din arhiva personală a familiei, din fondurile BȘC a AȘM, ale bibliotecilor B.P. Hasdeu și Ovidius."*

În partea finală, vorbitorii s-au referit la ambele cărți lansate și la calitățile rafinate ale celor trei membri ai familiei Grama, care sunt rostite împreună și după plecarea Stelianeii pe aripi stelare în împărăția necuprinsului etern. Astfel, Raisa Vasilachi, director-adjunct la Biblioteca Academiei de Științe, Boris Druță, avocat-scriitor, Larisa Ungureanu, colaboratoare a AȘM, Alexei Potângă, dr. în drept, Andrei Smochină, profesor ș.a. au argumentat că această familie este un demn model de familie de intelectuali, de înaltă ținută civică și culturală, oameni de o cumsecădenie aparte, familie care a adus lumină în sufletele celor care i-au cunoscut în orice împrejurări.

În același context aș vrea să remarc că evenimentul în deplina lui desfășurare s-a mai dorit a fi și a fost un omagiu adus celui care a împlinit frumoasa aniversare de 65 de ani, prilej care i-a adus confirmarea publică de doctor habilitat de către conducerea AȘM chiar în cadrul sărbătorii, adică dlui Dumitru Grama.

BIBLIOTECA PUBLICĂ LIVIU REBREANU – FARMACIE A SUFLETULUI

Raia ROGAC

Motto:

„Sunt nume ce apun în neuitare
Și-oricât s-ar perinda ziua și anul
În ele ne găsim duruți aleanul
Purtând cu noi dorința de-nălțare
Unul dintre aceste nume e Rebreanu.”

**(Crina Popescu, elevă la
LT Liviu Rebreanu)**

În perioada 24-28 noiembrie curent, instituția nominalizată în titlu, în colaborare cu Biblioteca Municipală B.P. Hasdeu și Biblioteca Județeană Bistrița-Năsăud, și-a sărbătorit cu fast și mulți oaspeți prima aniversare de la botez. Tradițională pentru toate bibliotecile din sistemul municipal, *Săptămâna ușilor deschise* a însumat o suită amplă de manifestări menite să pună în lumină performanțele realizate în acest răstimp. Suita a debutat cu lansarea cărții *Pozne cu alde Păcălă*, autor Victor Cirimpei. Despre carte și autor și-au spus cuvântul Elena Cibotari, directoarea bibliotecii gazdă, doctoranda Angela Păsat, colegul de academie al autorului dr. Dumitru Apetri. Elevi de la Liceul Teoretic G. Călinescu au prezentat un minispectacol-comedie cu fragmente înscenate din cartea lansată.

O altă zi a însemnat un alt eveniment. La 25 noiembrie, colaboratorii bibliotecii, împreună cu reprezentanți ai Organizației Internaționale pentru migrație, Misiunea în Republica Moldova, au desfășurat o masă rotundă cu tema *Traficul de ființe umane, cine sunt victimele?*, asistați de elevi de la liceele Al. I. Cuza, G. Călinescu, Colegiul Tehnologic. După prezentarea unui film documentar cu mărturiile ale victimelor traficate, organizatorii au inițiat un viu dialog

în vederea cunoașterii regulilor de comportare pentru a evita situațiile de trafic, de apelare la organele abilitate în cazuri de risc. La finalul acțiunii toți participanții au completat o anchetă și au fost rugați ca despre tot ce au aflat ei să transmită prietenilor, cunoscuților, pentru a reduce la minimum numărul celor care nu cunosc pericolul traficului de ființe umane. Elevii s-au dovedit a fi în cunoștință de cauză, au completat debaterile și și-au exprimat dorința de a se înscrie în rândul voluntarilor organizațiilor obștești care luptă cu acest flagel. Ziua de 26 noiembrie a fost consacrată aproape integral micuților de la grădinițe și ciclului primar de la LT Al. I. Cuza. De data aceasta în calitate de parteneri au fost membrii Departamentului cultural al Asociației Obștești *Sensul vieții*, care au jucat cu multă vervă spectacolul *Călătorie în lumea poveștilor* și au oferit picilor ciocolate de la Moșul Nicolae. Copiii de la grădinița nr. 159 s-au mai bucurat și de o oră de lectură *În țara zânelor*.

În cadrul *Săptămânii ușilor deschise* au avut loc *Zilele Bibliotecii „Liviu Rebreanu”*, care au inserat acțiuni omagiale dedicate patronului spiritual, desfășurate în chiar ziua de naștere a scriitorului.

Deschiderea solemnă a fost inaugurată cu un mesaj de bilanț și o felicitare de către directoarea Bibliotecii Municipale B.P. Hasdeu, dr. conf. univ. Lidia Kulikovski, care între altele a menționat: „Anul trecut, la 27 noiembrie, am inaugurat Biblioteca Liviu Rebreanu, cu sprijinul administrației județului și Bibliotecii Județene Bistrița-Năsăud. Noii noștri parteneri au fost experți minunați ca să facă cea mai bună selecție de carte. În scurt timp noua bibliotecă a

devenit ca o farmacie a sufletului pentru comunitatea chișinăuiană, dar mai ales pentru cea din cartierul Poșta Veche, care a dus lipsă de o instituție bibliofilă cu literatură în mai multe limbi, dar mai ales în limba română. Anul trecut s-au unit două orașe, Bistrița și Chișinău, pentru a deschide o bibliotecă; astăzi cele două biblioteci se remarcă prin cea mai fructuoasă colaborare. Biblioteca *Liviu Rebreanu* are 134 476 de documente împrumutate și consultate și 37 mii de vizite. Colaboratorii bibliotecii oferă servicii și la distanță, de exemplu, au dat circa 1 200 de răspunsuri la telefon. Colectivul a organizat 68 de expoziții tematice. În 2007 am primit pentru această bibliotecă 4 000 de volume de la BJ Bistrița-Năsăud, 2 000 expuse în sala de lectură, iar 1 600 fiind în sala de împrumut, 400 la expoziții. Biblioteca întreține o strânsă conlucrare cu liceele, grădinițele din sector, dar și cu reprezentanții Institutului de Științe ale Educației, aflat în apropiere. O astfel de conlucrare este demonstrată și cu reprezentanții mass-media. Pentru copii deosebit de interesantă a fost emisiunea *De la A la Z*, organizată pe viu, cu participarea lor, de către un post de televiziune pe parcursul anului. Instituția este dotată cu echipament modern, grație colaborării despre care am pomenit mai sus. În numele tuturor ne exprimăm gratitudinea și mulțumirile noastre. Prin Bistrița-Năsăud am găsit partenerul nostru ideal. Din delegația din anul acesta fac parte **Olimpia Pop**, directoarea Bibliotecii Județene, reprezentanții acesteia **Sorin Bretfelean**, **Marcel Seserman**, scriitorii **Ștefan Damian**, **Aurel Rău**, **Cornel Cotuțiu**, **Vasile G. Dâncu**, **Vasile Dâncu**, **Ioan Pinteă**.”

Mesaje de salut și urări de prosperitate au mai adresat **Irina Șpac** și **Tatiana Petrace** de la Pretura sect. Râșcani, **Maria Trofimov**, directoarea Bibliotecii Publice Anenii Noi, care a făcut o declarație de profund respect pentru toate personalitățile de pe ambele maluri ale Prutului care au ostenit pentru crearea acestui lăcaș al cărții: „Vă urăm să vă fie mereu neadumbrite sentimentele, mereu senine dorurile, și rămâneți întotdeauna cu sufletul atât de nobil precum ați fost atunci când ați zămislit Biblioteca Publică *Liviu Rebreanu*. Slujitorilor acestei respectabile instituții le dorim: sănătate și puterea de a duce mai departe această Lucrare! Abundență zilnică de cititori. Urmele lăsate pe parcursul multor ani să se cheme: credință, semințe de idei, scânteii divine din care să se aprindă la oameni focul cel sacru al lumii interioare.” Cu același prilej, scriitorul **Iulian Filip**, șeful direcției *Căile Cărții* a Uniunii Scriitorilor din Moldova, a mai concretizat că unitatea spirituală trebuie să fie demonstrată prin acțiuni concrete de acest gen, iar **Marcel Seserman**, șef serviciu Biblioteca Județeană Bistrița-Năsăud, a remarcat la rândul său că acum vede întruchipată ideea de anul trecut într-un trup viabil, sănătos – Biblioteca *Liviu Rebreanu*. Suntem mulțumiți de colaborare și de realizările pe care au reușit să le obțină bibliotecarii de aici. „Credem că

va fi o colaborare de durată, sperăm, de asemenea, să dotăm și pe viitor instituția tutelară, felicitându-i pe cei implicați pentru eforturile mari și constante pe care le-au depus. Avem și acum 1 000 de cărți la vamă..." Scriitorul și părintele **Ioan Pinte**, pe lângă alte momente evocate despre importanța colaborării, a mai spus: „Sunt fericit să-l văd pe Liviu Rebreanu la loc de cinste.”

Cadeții **Roman Ojovan** și **Mihai Sănduță** de la Liceul *Sfântul Gheorghe* au prezentat publicului adunat scurte, dar interesante eseuri despre Liviu Rebreanu și creația sa. Elevele **Cristina Roșca** și **Crina Popescu** de la LT *Liviu Rebreanu* din Chișinău, în semn de omagiu, au declamat versuri proprii și au citit eseuri închinete scriitorului sărbătorit.

În după-amiaza aceleiași zile, în intenția de a găzdui un număr cât mai extins de audienți, la sediul BM *B.P. Hasdeu* s-a desfășurat prima ediție a simpozionului științific *Liviu Rebreanu*, moderat de **Lidia Kulikovski** și scriitorul **Vlad Pohlă**. Savanți și scriitori de pe ambele maluri ale Prutului au prezentat teme inedite care, după cum a afirmat L. Kulikovski, vor fi publicate într-o culegere separată. Iată o parte din titluri, care vorbesc de la sine: *Amalgam. Liviu Rebreanu – câteva secvențe* (**Aurel Rău**, scriitor,

revista *Steaua* din Cluj-Napoca), *Liviu Rebreanu și Italia* (**Ștefan Damian**, scriitor, prof. univ., Universitatea *Babeș-Bolyai*, Cluj-Napoca), *Vocația culturală a familiei Rebreanu* (**Cornel Cotuțiu**, scriitor), *Liviu Rebreanu. Transgresarea limitelor sau transrealitatea* (**Ion Hadârcă**), *Liviu Rebreanu și Constantin Stere* (**Pavel Balmuș**, Centrul Național de Hasdeologie), *Liviu Rebreanu și romanul basarabean* (**Alexandru Burlacu**, prof. univ., dr. hab., Universitatea Pedagogică *Ion Creangă*, Chișinău), *Receptarea operei lui Liviu Rebreanu în Basarabia* (acad. **Mihai Cimpoi**), *Liviu Rebreanu – continuitate și ruptură, tradiție și inovație* (**Maria Savin**, lector superior la Institutul de Științe ale Educației, Chișinău). Cu prilejul simpozionului a fost expusă o bogată expoziție de carte Liviu Rebreanu. Simpozionul se înscrie ca un eveniment remarcabil al anului curent.

La *Săptămâna ușilor deschise* ar mai fi de adăugat că ea s-a încheiat cu un frumos concurs cu genericul *Cărțile ne sunt prieteni* și atelierul de creație *Pictăm lectura*, prezentarea *Colecției de referință a bibliotecii* și a *Colecțiilor Enciclopediei vizuale, Ce și cum* ș.a. Vreau să subliniez că în fiecare zi colaboratorii bibliotecii au organizat câte trei-patru excursii ghidate, care au familiarizat publicul cititor din di-

ferite categorii cu toate bogățiile instituției: minunatele colecții de carte, utilajul modern, sălile de lectură etc.

În finalul acestei prezentări ne alăturăm la toate cuvintele de apreciere, încurajare și de bine pentru Biblioteca Publică „Liviu Rebreanu” pentru a fi cu adevărat un cuib de înțelepciune pentru locuitorii Chișinăului și nu numai...

МОЛОДЕЖЬ, КНИГА И ИНТЕРНЕТ – ДРУЗЬЯ!

Татьяна ИСКИМЖИ,

гл. библиотекарь Библиотеки им. И. Мангера;

Надежда ТРОФИМ,

социолог Муниципальной Библиотеки им. Б.П. Хашдеу

В этом году исполнилось 35 лет со дня внедрения в действие Интернета. 2 сентября 1969 года Леонард Клейнрок из Калифорнийского университета в Лос-Анджелесе с двумя аспирантами впервые соединили 5-метровым кабелем компьютер и устройство, которое сейчас бы мы назвали маршрутизатором. К тому времени уже 10 лет существовала идеология пакетной передачи цифровой информации, выдвинутая тем же Леонардом Клейнроком, а группа ученых и инженеров под руководством Лоуренса Робертса разработала схему цифровой сети ARPAnet. Позже Клейнрок предложил считать 2 сентября днем рождения Интернета. Конечно, дата выбрана условно. Первая настоящая пакетная связь с помощью маршрутизаторов между городами состоялась только через три месяца.

В 1972 г. IP (Интернет протокол) вырос до сети, которая объединила между собой 50 университетов и исследовательских организаций. В 1973 г. сеть выросла до международных масштабов, объединив сети, находящиеся в Англии и Норвегии.

Если говорить об истории самого впечатляющего технологического достижения конца XX века, то необходимо сказать, что толчком к созданию Интернета послужила космическая гонка, которая, в свою очередь, была инициирована гонкой атомных вооружений. Схема примерно такая. Появляется ядерное оружие, ищут средства доставки, появляется космическая техника – и становится ясно, что сейчас, в любой момент может возникнуть нарушение в схемах функционирования любого государства, в любой инфраструктуре.

Если говорить о военных, главной отправной точкой был запуск советского спутника в 1957 году. И не потому, что это замечательный успех в космосе (это, конечно, сам по себе замечательный успех, но это главное), а потому, что это значит, что в любую точку Земли может быть доставлен ядерный или термоядерный заряд огромной мощности – и будет разрушен, например, Центр управления войсками. Тогда-то в Штатах серьезно обеспокоились. В

1958 году, на следующий год после запуска спутника, там стали искать варианты, что называется, адекватного технологического ответа. И была создана организация, существующая и до сих пор, под названием ARPA – это Агентство перспективных оборонных исследований. Разработчикам, в первую очередь Лоуренсу Робертсу, который, собственно, был главным теоретиком всей этой деятельности, не ставили задачу разрабатывать военную сеть. Существует широко распространенный миф, что Интернет создавался для того, чтобы Сеть могла выдержать ядерный удар. Такую мысль имели в виду другие исследователи. Перед компанией, которая получила заказ на эту разработку, такая задача не ставилась. Задача состояла в другом. Они должны были создать **сеть пакетной передачи данных** – это самый важный момент, с которого начинается Интернет.

Мощный толчок к популяризации и развитию Интернета, а также к превращению его в среду для ведения бизнеса дало появление Всемирной паутины то, что мы называем World Wide Web, браузеры Mosaic, Netscape, Explorer, которые позволяют удобно бродить по сайтам Интернета. Возникают поисковые машины, Интернет становится мобильным, широкополосным, и число его пользователей приближается к миллиарду. Но это уже не история, а современность глобальной сети и цифровых технологий.

На сегодняшний день существует ряд полярных мнений ученых «мужей» и рядовых пользователей по поводу Интернета. Вот некоторые из них: «Обожаю Интернет! Кликнешь мышкой – рецепт засолки огурцов, кликнешь другой раз – комментарий Ларри Кинга из CNN... Как изобретение колеса не отучило человечество быстро бе-

гать, так и это великое достижение человечества не остановит ни развития культуры, ни развития общества» (В. Мансурова, профессор, доктор философских наук). Американец Эндрю Кин в своей книге *Культ Дилетанта: как нынешний Интернет убивает культуру* пишет: «Интернет заменяет полемику – демагогией, культуру – попкультурой, человеческое общение – «трёпом». Профессионализм более не важен: бесталанные режиссер, музыкант и плодовитый графоман – все они получают возможность свободно распространять свои произведения в Интернете. Причем успех и популярность всё меньше зависят от таланта человека, всё больше – от его умения работать в Сети».

Вместе с тем, юбилейная Франкфуртская книжная ярмарка, открывшаяся в этом году уже в 60-й раз, проходит под знаком больших перемен. Все более популярной становится «электронная книга». Около 30% всего, что демонстрировалось на ярмарке, – это не традиционные бумажные печатные издания, а экспонаты, так или иначе связанные с новыми цифровыми технологиями: «электронные книги».

Интернет все глубже проникает в нашу жизнь и все больше занимает умы молодого поколения. Интернет начал распространяться с неконтролируемой скоростью и на сегодняшний день является самым сильным международным «бумом». Интернет является носителем различной информации, но может ли он заменить книгу? В поисках ответа на этот вопрос **Библиотека им. И. Мангера** предложила социологическое исследование на тему «*Молодежь, книга и ИНТЕРНЕТ*», которое она провела совместно с Департаментом Маркетинг Муниципальной библиотеки им. Б.П. Хашдеу.

Целью данного исследования было: выявление предпочтений молодёжи (на базе анкетирования) относительно ИНТЕРНЕТ услуг, а также их отношение к существованию виртуальных библиотек и к электронным книгам.

Период проведения анкетирования проходил в период с 20 сентября по 20 октября 2008 г. (за данный период проходили следующие процессы: разработка программы исследования, составление базы данных, кодирование ответов, внесение ответов в базу данных, процесс обработки, анализ результатов).

Респондентами были выбраны 101 человек, из которых девушки составляли 55,4%, юноши – 44,6%. Респонденты были поделены на две возрастные группы:

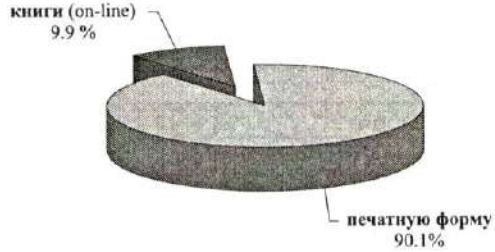
- 12 – 15 лет;
- 16 – 25 лет.

Первая категория респондентов составляла 18,8%, вторая категория, соответственно 81,2%.

Анкета, составленная из 10 вопросов (закрытого, полу-открытого и открытого типов, а также бинаминальные и многоминальные), была предложена кроме библиотеки им. И. Мангера (80,2%) ещё 5-и библиотекам – филиалам Муниципальной библиотеки им. Б.П. Хашдеу.

Результаты исследования в соотношении с его целью, доказывают тот факт, что всё-таки книга, в сравнении с ИНТЕРНЕТОМ, представляет собой «Величину», 64,4% полностью согласны с утверждением что «Настоящая книга, это напечатанная книга», в то же время 20,8% считают что «ИНТЕРНЕТ – лучший друг человека».

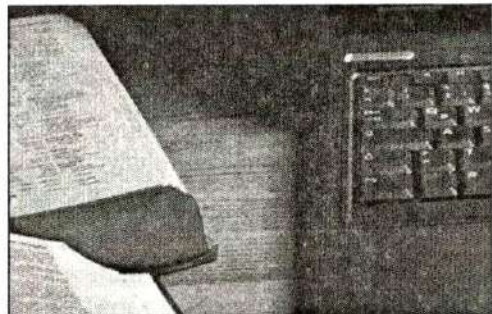
На вопрос «Как вы предпочитаете читать книги?» 9,9% респондентов ответили, что предпочитают книги on-line, а 90,1% предпочитают традиционную, печатную форму.

Важно отметить, что девушки предпочитают печатные книги на 5% больше чем юноши, которые проявляют повышенный интерес к существованию виртуальных книг и, в частности, к доступу в ИНТЕРНЕТ с мобильного телефона, в пропорции 64,4% против 49,1% (девушки), утверждая что «доступ в ИНТЕРНЕТ с мобильного телефона абсолютно необходим и полезен».

Бесспорен тот факт, что молодёжь пользуется ИНТЕРНЕТОМ, а на вопросы «Где? Сколько? Зачем?» ответила наша анкета.

Итак: 42,7% респондентов ответили, что пользуются услугами ИНТЕРНЕТа очень часто дома, 10,9% часто у друзей (знакомых) родственников, 14,9% часто в интернет-кафе и 53,5% совсем не пользуются в учебных заведениях. Что касается использования ИНТЕРНЕТОМ в библиотеках, ситуация не радует: 58,6% – совсем не пользуются, 28,7% – редко, 9,2% – очень редко и только 3,4% утверждают что используют часто ИНТЕРНЕТ услуги в библиотеке.

	Очень часто	Часто	Очень редко	Редко	Никогда
1. дома	42,7%	24,0%	2,1%	5,2%	26,0%
2. на работе	13,8%	12,5%	10,0%	2,5% 63,5%	61,3%
3. в школе, по месту учебы	1,2%	7,1%	8,2%	20,0%	63,5%
4. в библиотеке	-	3,4%	9,2%	28,7%	58,6%
5. у друзей	2,3%	12,5%	21,6%	36,4%	27,3%
6. в Интернет – кафе	6,3%	15,8%	12,6%	38,9%	26,3%

Главная причина в «недостаточном количестве компьютеров» (18,5%), «лимитированное время доступа» (9,3%), «не устраивает обстановка» (7,4%), «впервые слышу об ИНТЕРНЕТе в библиотеке» (3,7%), цифры, которые подтверждают низкое качество ИНТЕРНЕТ услуг в библиотеках.

На вопрос «Как часто вы используете ИНТЕРНЕТ?» 47,5% ответили, что один раз в день или чаще, 17,8% – 4-6 раз в неделю и только 5% – реже, чем 2-3 раза в месяц. Также разнообразны и использованные услуги: 28,2% – поиск информации; 25,8% – передача SMS сообщений по электронной почте; 19,8% – развлечения; и только 5% используют Интернет для чтения книг.

В связи с существованием виртуального книжного фонда, и электронных библиотек, 30,7% респондентов высказались об абсолютной необходимости существования этих услуг, в то время как 28,7% предпочитают посещение библиотек. Также 37,6% респондентов не придаёт особого значения виртуальным библиотекам!

Данное исследование выявляет, во-первых, сложное положение библиотек-филиалов МБ им. Б.П. Хашдеу в плане обеспечения пользователя услугами ИНТЕРНЕТ, во-вторых, почему пользова-

тели предпочитают библиотекам услуги Интернет-кафе; выявляет предпочтения молодёжи к современной книжной форме, а также определённые специфические черты юношей и девушек в зависимости от возраста.

По результатам социологического опроса можно сделать некоторые **выводы**:

1. В каждой библиотеке должно быть достаточное количество компьютеров, предназначенных для пользователей и соответствующие условия (окружение и время пользования).
2. Реклама библиотеками предоставляемых Интернет услуг.
3. Задача библиотек – как помочь пользователям в поиске доброкачественной информации, то есть создание рекомендательных списков лучших Интернет-ресурсов.
4. Комплектование фондов библиотек фактографической информацией (CD-ROM – энциклопедии, словари, справочники, рефераты, тексты художественных произведений, развивающие программы).
5. И Книга и Интернет являются источником информации необходимой пользователю.

PATRONUL NOSTRU SPIRITUAL

SALONUL LUI HASDEU

Pompiliu CONSTANTINESCU

La drept vorbind, este numai o simplă analogie cînd se vorbește, în cultura noastră, de saloane literare; cel dintîi lucru pe care îl presupune existența unui salon e patronatul unei femei frumoase, culte, spirituale, care să strîngă în jurul ei, ca un centru de iradiere, bărbații iluștri ai unei epoci, aparținînd diferitelor domenii ale vieții intelectuale.

Arta de a conversa în jurul celei mai recente și răsunătoare cărți, de-a comenta, entuziast sau ironic, ultimele evenimente, politice, sociale, mondene chiar, de-a lansa valori noi sau de a țese un văl de aureolă în preajma valorilor de prima mîină este indispensabilă pentru a crea atmosfera specifică a salonului.

Literatura franceză, care este prin excelență o literatură ce s-a dezvoltat în societate, cunoaște numeroase și vestite saloane literare; pentru literatura noastră ni se pare mai proprie denumirea de cerc literar, de cenaclu. Toate revistele care au însemnat ceva în istoria culturii naționale s-au consolidat în jurul unei personalități culturale: *Dacia literară* și *Propășirea* au luat ființă grație inițiativei lui Kogălniceanu, *Convorbiri literare* și cercul literar afiliat al „Junimei” au viaț în jurul dominantei figuri de îndrumător a lui Titu Maiorescu; *Literatôrul* și cenaclul de poezie adiacent s-au consolidat în preajma fascinantei personalități a lui Macedonski, care a instituit un adevărat cult al poetului; după experiența inițiatoare a lui Vlahuță și Coșbuc, scriitorii s-au adresat năvalnicului temperament al lui N. Iorga, să patroneze *Semănătorul*; directivele poporanismului

au fost regizate, la *Viața Românească*, de dinamica personalitate a lui C. Stere, iar cenaclul propriu-zis a fost întreținut de pasiunea devotată a lui G. Ibrăileanu; fanatismul estetic al poeților de la *Viața nouă* a fost alimentat de fanatismul lui Ovid Densusianu, închinător la noi izvoare de poezie. Cenaclul din jurul *Convorbirilor critice* a pulsant de viață, ținut de dîrza voință și pasiune literară a lui Mihail Dragomirescu. Oriunde a fost un program și un animator, într-un sens bine definit, scriitorii s-au grupat la un loc, căutînd sufragiile conducătorului și alcătuiind un sectar spirit de cenaclu; polemica a fost însăși sarea din care s-a hrănit spiritul cenaclistic, și fiecare cerc literar a lăsat cîte un copios capitol polemic, din succesiunea cărora s-ar putea scrie cea mai pitorească istorie a literaturii naționale. Aș putea spune chiar că salonul literar ființează pe un principiu feminin, care temperează animozitățile, îndulcește contururile prea aspre și dizolvă otrăvurile în conversație, în timp ce oricare cenaclu ființează pe un principiu masculin, care delimitează fanatisme, încurajează sectarismul și practică, alături de creația contemplativă, tonul virulent al polemicii.

Hasdeu a fost unul din cele mai individualiste temperamente din cultura și literatura veacului trecut, viața lui începînd din perioada rusească, de unde a irupt vijelios în Moldova, trecînd prin toate avaturile ei științifice, publicistice, politice, prin toate triumfurile și fulgerările de care soarta nu l-a cruțat, a fost o extraordinară desfășurare de energie. Retras în castelul lui misterios și izolat de la Cîmpina, după

moartea luliei, mai aproape de duhurile celor plecați decît de frămîntările lumii din afară, Hasdeu n-a scăpat de iscodirile presei, de zeflemeaua lui Caragiale, de curiozitatea și admirația prietenilor, care-l vizitau în sihăstria pe care și-a impus-o, pregătindu-se pentru viața de dincolo; personalitate fascinantă, prin tot ce l-a preocupat, Hasdeu era, prin însăși constituția lui spirituală, cel mai puțin potrivit, dintre marii noștri animatori, să patroneze un salon literar. Iradia prea puternic și era de-o mobilitate prea nestăpînită, ca să poată crea, în jurul lui, climatul unui salon; mai mult chiar, a fost prea străbătut de propriile lui pasiuni intelectuale și prea sfîșiat de propriile drame morale ca să domine chiar un cenaclu literar.

În cursul vieții, a întemeiat nenumărate reviste, de erudiție și polemică, de politică și umor, pe care le-a scris deseori singur sau aproape singur. O singură dată Hasdeu a jucat rolul de conducător literar; dar nu din imboldul lui, din acea voință de putere pe care toți animatorii de reviste și cenacluri din cultura noastră au avut-o, ci din imboldul altora, admiratori integrali și literați de cea mai variată calitate și alcătuire sufletească.

La 15 decembrie 1887, apare primul număr din *Revista nouă*; Hasdeu nu-și propune nici un program ideologic și nici un ideal estetic. În felul lui sarcastic, spune în *Cuvîntul introductiv* că revista „nu va fi socialistă, nu va fi zolistă, nu va fi gongoristă”.

La revista lui Hasdeu, Delavrancea apare într-o fază de bogată inspirație, publicînd *Hagi-Tudose*, *Sentino*, *Domnu Vucea*, *Bursierul* și colorate articole de critică plastică, astăzi atît de necunoscute. VlaHuța tipărește poeme ca *Iertare*, *Liniște* și *Homo homini lupus*; poeți ca Artur Stavri, Haralamb Lecca, N. Ținc, Gh. din Moldova, N. Nițescu își găsesc adăpost în paginile luxoase ale revistei, apoi prozatori ca Șt.

Basarabeanu (Victor Crăsescu), Rădulescu-Niger, iar din vechea generație Ion Ghica și V.A. Urechia, folcloriști ca S. Fl. Marian, D. Stăncescu și Petre Ispirescu colaborează asiduu, încurajați firește de pasiunea de folclorist a lui Hasdeu; dar, la 17 septembrie 1888, se întîmplă cea mai zguduitoare tragedie din viața lui Hasdeu, moare geniala lulia, fiica lui, de care se legau atîtea speranțe.

O noua vîină se deschide în spiritul frămîntat al marelui învățat: e vorba de seria de poeme născute din lovitura dată de moartea luliei. În 1891 publică în revistă cele cinci studii care vor alcătui volumul de filozofie spiritistă *Sic cogito*, tipărit în anul următor, iar de la 1893–1896, între conferințe publice, experiențe spiritiste, poeme și studii filologice și cursuri universitare, termină construcția castelului de la Cîmpina. În septembrie 1895, *Revista nouă* își încetează apariția; în 1897, Hasdeu se retrage la Cîmpina, venind în București numai pentru a-și ține prelegerile universitare.

În asemenea împrejurări, Hasdeu e greu să mențină un salon literar și să-și conducă un cenaclu; preocupările lui sunt din ce în ce mai absorbante în direcția spiritismului.

Un prieten și admirator pasionat ca doctorul Istrati ne descrie astfel atmosfera în care trăia și lucra, la Arhive, unde Hasdeu era director: „Sala în care ședea el era o adevărată cameră a lui Faust. O bibliotecă mare și absolut în neregulă pe un stelaj de lemn alb. Cu toate acestea, cînd îi trebuia ceva, găsea numaidecît. O masă mare, încărcată cu cărți, note, manuscrise, ziare, sfeșnice, lampă și chibritelnița în o neregulă astfel încît te întrebai cum de mai poate scrie, și acolo scria el *Magnum Etymologicum*. Se mai afla și o altă măsuță ovală, pe care lua ceaiul, și scaune, și o soba de fier. Peste tot mucuri de țigări și un praf care abia la trei-patru

luni, dacă dna Hasdeu reușea să pună să-l măture. Tot acolo, între masă și în lungul bibliotecii, se afla patul său de dormit. Am văzut adesea cele mai neînchipuite lucruri aruncate, amestecate cu cărțile: perii, farfurii, cutia cu cocs, hirtii de maculatură și corecturi lepădate, cutii vechi de chibrituri sau de tutun, cutii de ceai cu zahăr, sau ceainicul, plăci fotografice etc., etc., amestecate cu lucruri scumpe, cu manuscripte rari, cu cărți alese, cu condica Mănăstirii dintr-un lemn sau condica Brâncoveanului. Era o neregulă și o necurătenie neînchipuită. Acolo trăia el, trăia, discuta, cerceta, cugeta, concepea, scria, corecta, mînca adesea, și producea ceea ce a și făcut, fumînd întruna lipsit de soare și lumină."

Aici își primea prietenii și colaboratorii de la *Revista nouă*; iar după moartea lui, camera pe care o descrie doctorul Istrati, lungă de 10 metri și lată de 6, își schimbă înfățișarea; pentru a-și cufunda existența în lumea duhurilor, Hasdeu astupă toate ferestrele cu perdele groase, între pat și ferestre pune un paravan, instalează un aparat fotografic acoperit cu negru și fixează în cameră o lampă roșie de cameră obscură.

Bonifaciu Florescu, Ion Nenițescu, Ionescu-Gion, anecdotistul Speranția și alții vin să asiste la experiențele lui spiritiste, în care Hasdeu își înecă ultimii ani ai vieții. Premergătoare ciudatei atmosfere din castelul pe care-l va clădi la Cîmpina, ambianța de la Arhive ne avertizează că Hasdeu iubea mai mult salonul sumbru al duhurilor decît salonul literar: comunicînd cu lălia, iată ce stări îl chinuiau la 1889:

*Es sfintă a ta slovă, și-i drept ca ea să fie
La maică-ta-n păstrare, ca moaștele-n
altare,*

Dar cît e scris de tine.

Azi mîna o prescrie:

Sunt ceasuri mai senine

În negrul meu amar.

*Lungi nopți prescriu, iar ziua tiparul
primește*

Înalta-ți cugetare: foi după foi răsar

Cu lacrimi și suspine,

Cînd tomul se gătește

Mă cred mai lîngă tine:

Băut-am un pahar!

*Grăbesc! mai sunt în sticlă vro cîteva
pahare;*

*Tom după tom cu raze din cer, voi
repezi;*

Și lumea-atunci pe tine

Privească cu mirare,

Iar eu, o mărăcine,

Pe loc m-oi veșteji.

Și totuși, personalitatea lui vie, științietoare, cufundată-n duhuri și obsedată de spiritul lui, nu s-a alterat; o altă mărturie a doctorului Istrati, care avea o proprietate de vară la Cîmpina și care-l vizita des pe Hasdeu, în izolarea lui dramatică, ne atestă că deși „Hasdeu nu merge nicăieri”, și deși „ducea o viață sedentară, iubea și primea prietenii, fuma mult, bea ceai și era admirat și desăvîrșit «causeur», științind de spirit, plin de învățăminte, plăcut pentru cei ce momentan îi erau amici, strașnic cu cei cu care avea vreo discuție sau vreun diferend”.

Dacă inteligența îi era lucidă încă și dacă se comporta cu amicii la fel cum îl cunoscuseră înainte de moartea lui – dorința de moarte a lui Hasdeu e atît de profundă și și-o exprimă cu astfel de dure accente:

*Ce sănătos mi-e stîrvul! Nimica nu mă
doare,*

Și totuși mor.

Fiița-mi de boală și nu de vîrstă moare.

Murind de dor.

Zi după zi apune și noapte după noapte

Și eu tot scap:

*Dar nopți și zile-ntruna aud ciudate
șoapte.*

În piept și-n cap

În orice diminează uitîndu-mă la mine.

Mă văd mai dus.

În fiecare seară grozavă poftă-mi vine
 Să plec în sus.
 Cu cât îmi scade carnea, tinzînd mereu
 să moară
 Încet-încet,
 Pe-atîta cugetarea-mi s-arată mai ușoară
 Sunt mai poet.
 Vorbesc cu nevăzutul și dînsu-mi povestește.
 Iar eu mă mir;
 De ce cînd sus mi-e duhul, jos nu mă mai
 pornește
 La cimitir?

În cer eu sorb prin suflul întreaga veșnicie,
 Și-aici-s nimic,
 Bucata-mi pămîntească încape-ntr-o
 cutie
 Curînd un dric!
 Trec somnoros prin lume și numai prin-
 tre stele
 Mai sunt deștept:
 Mă duc! Mă duc la tine, lumina vieții
 mele,
 Nu mai aștept.

1943

NOI EDIȚII HASDEU LA „ȘTIINȚA”

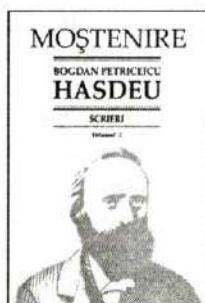
Mihai PAPUC

După o scurtă pauză, care își are cauzele și explicațiile ei obiective, Editura „Știința” a reluat publicarea operelor fundamentale ale marilor scriitori clasici români în prestigioasa colecție de ediții critice (o tot mai *rara avis* în spațiul nostru) MOȘTENIRE.

Printre aparițiile de ultimă oră semnălam două volume de *Scrieri* din ediția Bogdan Petriceicu Hasdeu, programată în 16 volume, ediție îngrijită de Stancu Ilin și I. Opreșan.

Volumul 3. Dramaturgie (text îngrijit, note și comentarii de Stancu Ilin și I. Opreșan. *Studiu introductiv de I. Opreșan*)

Volumul cuprinde dramaturgia scriitorului: poema dramatică în cinci cânturi „Răzvan și Vidra”, piesă de bază a repertoriului clasic al teatrului românesc; comedia în două acte „Trei Crai de la Răsărit”; schița dramatică „Femeia”; tragedia istorică într-un act „Răposatul postelnic”; o serie de improvizații satirice pe subiecte politice la ordinea zilei, reunite în compartimentul „Scenete, dialoguri”, iar la „Addenda”, vo-

devilul „Trei miri și trei mirese” în limba rusă, din manuscrise, cu traducere în limba română. Studiul introductiv care însoțește volumul ilustrează faptul că Hasdeu, prin „Răzvan și Vidra”, a scos drama istorică națională din

faza dibuirilor și a imitațiilor, oferindu-i un model care se va bucura de descendență.

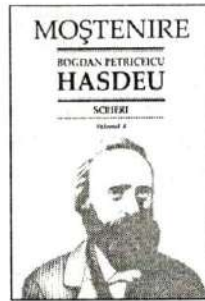
Un interes deosebit îl va trezi piesa „Răposatul postelnic”, relevantă în mai multe privințe. Mai întâi, deși e primul text dramatic scris de Hasdeu în limba română (1861-1862), multă vreme a fost cvasinecunoscut (pentru noi, este chiar o premieră editorială).

Fiind o replică la adresa dramaturgiei minore (de la acea oră), „tragedia istorică” (de fapt, o tragicomedie) este o piesă modernă, experimentală, construită pe o densă înțesare de intertexte (uneori „interstructuri”) din Sofocle, Aristofan, Euripi-

de, Plaut, Corneille, Molière, Beaumarchais, Shakespeare, Goethe etc. Un adevărat deliciu pentru gusturile cititorului de azi, o dovadă a faptului că – în toate genurile, de la istorie și lingvistică la cele literare – pentru Hasdeu contează scriitura, arta cuvântului.

Volumul 8. Istoria critică a românilor
(text îngrijit și studiu introductiv de Grigore Brâncuș)

Volumul cuprinde monumentală lucrare „Istoria critică a românilor”, care – la apariție în 1870 – reflecta o însumare a tendințelor înnoitoare ale limbii, fiind una de referință în bogata activitate a lui B.P. Hasdeu. Marele învățat, examinând faptele de limbă, a urmărit să asigure cu ajutorul lor un suport puternic documentelor istorice și să impună astfel în știința istoriei adevărul de necontestat al unității românești din

toate timpurile, susținând teza substratului dacic ca o coordonată fundamentală a nașterii române și apărând ideea continuității românilor în Dacia. Lucrarea este o operă de mare originalitate, în care erudiția omului

de știință se întâlnește cu talentul, pasiunea și nervul scriitorului. Este o premieră editorială în spațiul cultural basarabean.

Studiul care însoțește ediția analizează atât problemele de istorie a limbii române abordate în lucrare, cât și limba și stilul acesteia, veritabil document lingvistic și stilistic al tendințelor înnoitoare ale limbii literare a epocii.

B.P. HASDEU ÎN VIZIUNEA CONTEMPORANILOR ȘI MODUL ÎN CARE POATE FI RECEPTAT

Violeta PUȘNEAC,
studentă, anul IV, Facultatea de Litere, USM

Este cert că B.P. Hasdeu devine un subiect întru cîtva epuizat în acest secol grăbit, dar face să menționăm aici că o somitate de mărimea lui nu se pierde așa ușor precum o văpaie în atmosfera dezolantă, mai ales că persistă numele-i gravat în tencuiala unei biblioteci, adică a unei atemporalități. Este vorba de *cazul Hasdeu* în procesul timpului, marcat de schimbarea continuă și cu implicații dureroase la capitolul „Literatura artistică în Basarabia”. Încercarea de a impune un punct de vedere în problema dată solicită marea ocolire a pericolului de eșec. Totuși, ne-am permis să abordăm unele teme relevante din creația lui B.P. Hasdeu, să le raportăm la actualitate și să deducem *esența esențelor*.

Acest moment de remarcă analitică este curios și incitant, dar și imposibil. Ce am putea face? Cum am schimba starea persistentă în critica anterioară?

Dacă Hasdeu apare depășit din perspectiva unor cititori actuali, atunci e cazul să le sugerăm ideea că el e un *Umberto Eco al timpului său*, unde știe să opereze cu arhiva istoriei și a tradiției în temeierile unei psihologii naționale, iar lucrările sale de cercetare lingvistică adăunează o suită de sensuri premergătoare și evolutive chiar, similare cu ideile reliefate în *Pendulul lui Foucault* de U. Eco. Asemeni cercetătorului italian din zilele noastre, preocupat de estetică, literatură, semiotică, B.P. Hasdeu a știut ce reprezintă munca asiduă și elocventă a unui cititor cu

intenții pozitive, cu aptitudini de revelație. Acum suntem bine informați că *intenția cititorului* este foarte importantă la momentul actual, deoarece de aceasta depinde, în mare parte, forța de rezistență a operei literare în contextul sociocultural.

Modul în care poate fi receptat eficient B.P. Hasdeu implică, neapărat, conștientizarea faptului că în personalitatea acestui scriitor, folclorist, lingvist și istoric se mai adaugă și conceptul de *cercetător al virtuții*.

Generația postmodernă antrenează un continuu sondaj psihologic în care se pronunță nuanțele temperamentale și de caracter, unde natura spiritului vădește energia și ambiția de a depăși epoca, de a găsi forma superbă chiar în cele mai neprevăzute lucruri. Din ce cauză apare această dorință de evocare intensă a insolitului, a impresiei desăvârșite față de tot ce ne înconjoară? Răspunsul este că omul din vremurile noastre nu se limitează la niște operații logice aflate la granița de interpretare, mai ales filozofii și lingviștii sunt perfect încadrați în esența teoriei date; chiar și pictorii, muzicienii conturează grafic și melodic ideea respectivă. Aici menționăm că Hasdeu, de asemenea, se afla în starea de a exprima sentimentele nobile prin imagini viguroase și printr-o limbă fermecătoare, apelând la strategii inteligente și mistice totodată. E un fel de *alchimie a eului creator*, e un argument imperimabil în favoarea viziunii de retrospectivă în combinație cu reflecția de viitor. De aici rezultă meșteșugul savantului Hasdeu – de a consemna virtuos statutul unui om de forță îmbinată cu sensibilitate creatoare. Astfel putem intui care ar fi intenția lucrării *Răzvan și Vidra* (1867) de B.P. Hasdeu. Această creație literară are meritul primei noastre încercări de dramă romantică, însă versul de avânt liric lipsește compunerea de anumite calități, ca să-i confere caracterul „unei realizări desăvârșite” (G. Călinescu. *Istoria literaturii române de la origini până în prezent. Compendiu*. Chișinău, 1993, p.

122-123). Faptul că Vidra este „puterea de stimulare a energiilor latente din Răzvan” (*ibidem*) e ceva interesant, dar și ambiguu, deoarece nu stabilim o confirmare plauzibilă, certă a poziției pe care ar putea s-o aibă adevăratul erou principal din *Răzvan și Vidra*. Atunci care este totuși eroul principal din această dramă: *Răzvan* sau *Vidra*? Măsura în care Hasdeu a încercat să-i confere această stare de imprecizie reflectă impresia nou-creată de autor. El a cultivat în personalitatea eroinei sale un fundament etic. „Ea nu face parte din familia spirituală a femeilor politice, care slujesc de bărbați ca de niște unelte, singură își definește rolul în acest fel:

Vidra-i pentru tine-n lume

Ca izvoarele de munte

Ce fac Dunărea să spume

Din pîraiele mărunte [...]” (Ș. Cioculescu, V. Streinu, T. Vianu. *Istoria literaturii române moderne*. București, 1971, p. 128).

Am deduce, din cele relatate anterior, că Hasdeu e receptat eficient datorită predilecției sale voite de creare a impresiei de ambiguitate, cu interes deosebit pentru cititorii contemporani. Nu mai este o noutate că *publicul-cititor* din acest veac preferă, neîndoios, contrastele și fluctuațiile semantice antitetice, iar de aici rezultă și tentația lui de a deveni „lector în fabula” (după lucrarea lui U. Eco *Lector in fabula*). Hasdeu a etichetat, cu abilitate, universul variat, estetic și semantic al operei artistice, iar cititorii actuali – mereu apti de a fi *in fabula* – descifrează și se implică în ea realizând *metatextul*.

Bibliografie:

- Călinescu G. *Istoria literaturii române de la origini până în prezent. Compendiu*. Chișinău, 1993, p. 122-123.
 Cioculescu Ș., Streinu V., Vianu T. *Istoria literaturii române moderne*. București, 1971, p. 128.
 Hasdeu B.P. *Răzvan și Vidra*. București, Corint, 2003.
 Eco U. *Pendulul lui Foucault*. Iași, Polirom, 2005.
 Eco U. *Lector in fabula. Le role du lecteur...* Biblio-essais, 2007.

ANUL TINERETULUI TALENTAT

CAMPANIA „LECTURA – UN MOD DE VIAȚĂ”

Elena VULPE,
director BP „O. Ghibu”

Lansată de Biblioteca „O. Ghibu”, campania „Lectura – un mod de viață”, își propune să răspundă unor amendamente importante ale Societății Informației și Cunoașterii prin care 2008 este declarat Anul Lecturii, precum și Direcțiilor strategice prioritare trasate de BM „B.P. Hasdeu” ca jaloane de activitate.

Comunitatea percepe Biblioteca drept un simbol al lecturii moderne. Cum să realizăm acest deziderat important, astfel ca potențialul bibliotecii să fie mai apt și util în furnizarea accesului și promovării lecturii, atragerii și implicării mai multor oameni la lectură, iar procesul lecturii să devină mai accesibil și mai atrăgător, astfel ca cititorii să simtă plăcerea și bucuria de a citi așa cum mărturisește Nicolae Manolescu: *„Mă număr printre cei care nu pot trăi fără cărți. Sunt un vicios al lecturii. Am nevoie să citesc așa cum am nevoie să mănânc și să beau. Hrana pe care mi-o oferă lectura îmi este la fel de indispensabilă ca și cea materială. Resimt fiecare zi fără o carte ca pe o zi pierdută. Înainte de a mă culca seara, îndată ce mă trezesc, dimineța, în călătorii, ba chiar și în tramvai, pretutindeni și oricând, citesc. Nu mă pot închipui fără să țin o carte în mână”* – un elogiu cărții de o rară semnificație, care ne-a servit drept reper pentru articolul de față.

În căutarea cititorului ideal, acest mesaj este ca un balsam pe suflet și visul fiecărei biblioteci, care prin efort constant, poate căpăta contururi reale. Anume pentru realizarea acestui concept BP „O. Ghibu”

a lansat Campania de lectură cu genericul „Lectura – un mod de viață”, care vine să răspundă mai multor obiective:

- extinderea politicii de acces pentru ca spațiul bibliotecii să devină un „centru de interes” opțional de pregătire pentru profesii și viață, pentru inovație și creație;
- încurajarea utilizării resurselor informaționale, a lecturii, cunoașterii.

Cunoscând rațiunile spre care converg orientările în câmpul cunoștințelor, biblioteca și-a propus prin inițierea acestei Campanii de lectură să fie mai sensibilă la aspirațiile și problemele comunității, s-o încurajeze, aprecieze, vizualizeze, implicând-o direct în planificarea serviciilor și programelor, sporind astfel capacitatea bibliotecii de a antrena comunitatea în activitatea sa.

Campania poartă sloganul „Întronarea Lecturii: să fim un Neam al Cărții” și are drept grup-țintă cititorii bibliotecii și comunitatea chișinăuiană în ansamblu.

O primă etapă a campaniei a constat în valorificarea conținutului cunoașterii, utilizarea practică și simbolică a facilităților bibliotecii ce se răsfrâng asupra raportului actual al cunoașterii și filozofiei lecturii, precum și identificarea procesului în ansamblu: analiza statistică a auditului, motivația și opțiunile de lectură, temele, genurile mai solicitate, domeniile neonorate, suportul substanțial al edițiilor periodice, eficacitatea serviciilor și a programelor, parteneriatele.

În acest scop biblioteca și-a mobilizat potențialul pentru ca actul de lectură să fie amplificat și să se producă prin alte procedee, modele, orientând activitatea spre noi viziuni ce converg simbolisticii și conceptelor actuale ale paradigmei de „lectură publică”.

Începând cu Programul de lucru cu precizarea „Orele culturii și lecturii”, biblioteca a pus miză pe crearea unui spațiu ambiental precoce actului de lectură, lansând sloganurile „Prin lectură spre cultură”, „Lectura – stil și mod de viață”, „Simbolul lecturii moderne – Biblioteca”, „O carte este o chemare”, precum și panouri publicitare: „Cartea ca oglindă a lumii”, „Blazon al lecturii – citate despre rolul cărții și al bibliotecii”.

În sala de împrumut s-a pregătit un spațiu destinat lecturilor curente, cu rafturi ce găzduiesc presa de ultimă oră, cu mese și fotolii confortabile pentru informație și relaxare în *Salonul presei periodice*, recent organizat.

Propuse spre consultare, în spațiul expozițional al „Salonului de carte” al Bibliotecii „O. Ghibu” cu genericul „Invitație la lectură”, au fost organizate următoarele expoziții: „Cele mai captivante cărți ale lumii”, „Patima și plăcerea lecturii”, „Lectura – certificat de inteligență și modelare spirituală”, „Cuvântul ca expresie a magicului”, „Autori și cărți aniversare – 2008”, „Tentația lecturii: despre libertatea cuvântului ca mit”, „Noi apariții ale celor mai prestigioase edituri”, „Valențele lecturii unor spirite adânc pătrunzătoare”, „Lecturi în sprijinul programelor liceale și universitare”, „Cărți noi pentru voi”.

Sub egida Salonului, cu rubricile: „Semnificațiile anului 2008 – lecturi prioritare”, „Valori ale culturii naționale”, „Publicațiile BM B.P. Hasdeu”, au fost vernisate expoziții de cărți, documente, fotografii de rezonanță actuală cu priză la public: „Cât trăim pe-acest Pământ, mai există ceva sfânt”, „Splendoarea și eternitatea crinilor

latini” (Un deceniu de răspândire a culturii scrisului și lecturii), „Tradiția lexicografică a descrierii semantice în noi Dicționare”, „Personalitatea prolifică a Principelui moldav Dimitrie Cantemir”, „Apogeul enciclopedismului – B.P. Hasdeu”, „B.P. Hasdeu cel mai mare lingvist și filolog al nostru”, „A. Mateevici – Poetul și Profetul”, „I. Druță – Apostol al graiului matern”, precum și expozițiile dedicate autorilor titulari A. Busuioc – „Aur și Busuioc peste Moldova anului 2008” și „I. Colesnic – călător și exeget pasionat de istoria Neamului”.

Acțiunile desfășurate în cadrul campaniei au fost concepute sub forma unor activități axate pe interesele de lectură ale comunității: „Săptămâna ușilor deschise”, „Chișinăul citește o carte”; pentru tineri au fost inițiate programele „Arta lecturii”, „Lecturi aperitive *Carte la pachet*”, iar pentru adulți programul „Lectura din comprehensiune în complicitate”. Toate incitatoarele, mă voi referi însă doar la unul din ele:

Lecturi aperitive „Carte la pachet”

- Program flexibil și ușor accesibil, lejer în asimilare și intrigant pentru facilitare în alegerea formelor de lectură.
- O concepție originală de a incita și stimula apetitul pentru lecturi de valoare și calitate, care propune soluții eficiente de diversificare a procesului de lectură.

Conceptul opțional

În câmpul lecturii, unde nu există legi în privința modalităților de a lectura și a te apropia de actul lecturii, orice investigație și inovație este interpretabilă. Fascinant de diferită, lectura se produce pentru unii din obligație, pentru alții din plăcere, dragoste și complicitate. Relația carte-autor-cititor nu este totdeauna de consens: uneori autorul se conformează așteptărilor cititorului, alteori le sfidează. Pentru un cititor concret aceeași carte se schimbă conform evoluției sale spirituale. Nu există motive

care ar atesta ca unui om să-i placă aceeași operă atât la 18, cât și la 48 de ani. Chiar și având semnul calității, o carte poate fi utilă pentru unii și trivială pentru alții.

„O carte nu este nici lege, nici sentință; ea poate fi un triumf. Unele cărți sunt făcute pentru a fi „gustate”, altele, pentru a fi „înghițite” și un mic număr pentru a fi „mestecate și degerate”, afirma Fr. Bacon. Aceste cuvinte-cheie reprezintă mottoul, laitmotivul și descifrează exact mesajul și concepția noastră.

Programul *Lecturi aperitive* „Carte la pachet” este o continuitate a unui inedit proiect „Lire en fête”, susținut în parteneriat cu Alianța Franceză și trupa teatrală „Les Ateliers du Vent”, care enunța în premieră acum câțiva ani în urma manifestărilor tradiționale din arealul nostru o nouă formă de activitate culturală – aPerOESIEs – Poezie Aperitiv (vezi *BiblioPolis*, nr. 4, 2006).

Interesul deosebit suscitât de acest gen de manifestare ne-a determinat să extindem concepul de Poezie interactivă și să dăm o amploare mai largă unei experiențe deja cu tradiții și populară în alte țări, incluzând în el o arie mai largă, care să cuprindă o simbioză a mai multor genuri și specii literare, ce înglobează în sine noțiunea de lectură (poezie, roman, nuvelă, eseu, jurnal, memorii, critică literară, exegeze).

Acest tip inedit de activitate culturală vine în acord perfect cu dorința bibliotecii de a diversifica și eficientiza programele de lectură și a dezvolta parteneriate cu diverse uniuni de creație și instituții educaționale, astfel ca procesul de lectură să fie mai atractiv, mai accesibil, înlăturând barierele de orice ordin, inclusiv cele psihologice, dintre lectura propriu-zisă și consumatorii ei.

Modalitatea de promovare, de recepție a produsului literar prin sintagma de *Lecturi aperitive* conține în esența sa o etapă de anticipare, de inițiere, de pregătire,

de trezire a gustului pentru lecturi, care mai apoi să se transforme într-o pasiune și patimă a lecturii, semnificând strategia de durată a bibliotecii.

Dezvoltând conceptul de *Lecturi aperitive*, am pornit de la etimologia semantică, prin poziționarea unui ingredient culinar „aperitiv” – gustare în calitate de stimulent care suscită pofta de orice natură, inclusiv de lectură, și care predispune la o stare de apetit și ispită de a consuma și a gusta din deliciul lecturii.

Noțiunea „Carte la pachet” – pentru unii o îmbinare șocantă – solicită o interpretare adecvată în contextul lecturii, existând riscul unei ambigue descifrări.

În viziunea noastră, am delegat termenului următoarele accente semantice:

Primo: „Carte la pachet” reprezintă un „meniu” al lecturii, un set de servicii la îndemâna oricui (alegere, prezentare, recomandare), care indică un repertoriu, un florilegiu de anticipație al unor cărți din cele mai reprezentative, o colecție de publicații recomandabile pentru lectură, care, deși sunt trecute prin prisma subiectivismului bibliotecarului sau scriitorului, criticului, cercetătorului ce le testează, presupun o triere și selecție a opusului, purtând însemnele calității și valorii.

Secundo: „Carte la pachet” mai înseamnă și o prezentare relevantă, succintă, ușor sesizabilă, care ni se oferă „rugumată”, de-a gata, instantaneu și avizat, descifrând și decodificând mesajul cărții cu toate elementele ei definitorii care ne uimesc prin personalitatea autorului, conținutul ideatic, actualitatea temei, individualitatea artistică de interpretare, contextul epocii, unicitatea ei în oportunitatea de alegere anume a acestei cărți.

Dorim să mai precizăm unele rațiuni în favoarea *Lecturilor aperitive*, care țin de contextul actual al filosofiei lecturii. Sociologii în domeniu demonstrează prin sonde destul de alarmante indiferența omu-

lui modern pentru lecturi și biblioteci în opțiunea sa pentru calculator, orientarea spre alte coordonate ale cunoașterii, care vădulesc spiritul.

Limitarea la calculator robotizează omul. Marin Sorescu menționa în acest context: „*temperatura omenirii scade, sentimentele tind către zero*”, de aceea orientarea spre arta lecturii aperitive am conceput-o și ca o confruntare a calculatorului, internetului. Relația om-mașină este una solitară, tehnică și automată, rece și austeră precum o unealtă, pe când lecturile modelează sufletul, îmbogățesc gama de sentimente umane, or, omul fără suflet nu mai e om. Foarte concludentă în acest context este poezia „Apud Joyce: Uliseismul”, semnată de poetul Ion Hadârcă:

*Galaxii îndepărtându-se – bibliotecile
mai accesibile este lâna de aur
decât ziua de mâine, de ieri
navele-gigant naufragiază-n mass-
media
scilo-hibridele comunicând prin
internet
mestecă-ntre gingii de gheață orbit
fără zahăr
s-au înmulțit ventuzele Gorgonei
tot mai greu e să lupți cu hit-melodiile
sirenelor de cabaret...*

Evident, *Lecturile aperitive* nu pot avea o rețetă, ele pot delibera în diverse conținuturi și provoca echivocuri, dar există la îndemână un șir de cuvinte-cheie, menționate deja mai sus, care pot nuanța semantica: *meniu, listă, set, repertoriu, florilegiu, selecție, recomandare, prefață, preambul, anticipație, alegere etc.*, care, urmate de unele determinative, le amplifică nuanța: *lecturi rapide, lecturi galopante, lecturi de revistă, lecturi de agendă, lecturi de sinteză, lecturi sintetice, lecturi concentrate, lecturi comprehensive, lecturi de compendiu* – toate semnificând o lectură prescurtată, expusă sintetic sub formă de note, conspect.

Avem convingerea că aceste forme de lectură pot fi implementate, având sorți de izbândă în acest secol al vitezei, pentru că omul are nevoie de multă și amplă informație, dar care să mai fie și promptă, maxim concentrată în antrenarea unui gust al ritmului, al vitezei, care amplifică rațiunea, accelerează generarea ideilor inovative, intensifică trăirile și imaginația etc.

Activitatea practică

„*De câte ori stau lângă peretele de cărți, simt că mă aflu pe țărmul eternității*” (Leon Wieseltier).

Programul *Lecturi aperitive „Carte la pachet”* este adresat tinerilor, având în vizor un grup-țintă – adolescenții, perioadă în care se citește cel mai mult, se înghite totul, uneori fără discernământ și ne semnificativ. Sociologii nominalizează această etapă drept „tinerete a lecturii”, atribuind calificativele de „lector începător și cititor naiv” respectivei categorii. Neavând experiența cititorului avizat, tinerii sunt puși în situația de a alege fără orientare, lecturi aleatorii și haotice, fiind derutați în opțiunea lor de a selecta cartea cea mai potrivită și necesară.

Lectura tinerilor este diferită de cea a adulților, deseori ea este dirijată și programată de curriculumul liceal sau universitar. Orice activitate obligatorie, impusă, fără a fi însoțită de bucuria, plăcerea lecturii se transformă în chin, în repulsie. Bibliotecarii cunosc bine acest fenomen al indiferenței pentru lectură și biblioteci, care devine azi alarmant. Orientarea tinerilor spre noi coordonate ale existenței și prin cărți trebuie să devină un deziderat al comunității noastre.

Urmând strategia de dezvoltare a BM „B.P. Hasdeu”, filiala „O. Ghibu” și-a trasat **scopul Programului** – dezvoltarea, susținerea, încurajarea lecturii prin următoarele obiective:

- crearea, educarea deprinderilor, opțiunilor de lectură;

- motivarea și orientarea lecturii prin reconversia gustului tinerilor pentru lecturi de calitate, valoare și autenticitate, pentru lecturi sistematice.

Manifestarea a început cu vizite la bibliotecă ale elevilor de la diverse licee din Chișinău („M. Eliade”, „Gaudeamus”, „M. Eminescu”, „N. Iorga”, „I. Creangă”), din Strășeni („I. Vatamanu”), din Călărași („M. Sadoveanu”) și studenți de la USM, care, însoțiți de profesori, au făcut cunoștință cu resursele, serviciile și programele de lectură (*Cartea nu are vacanță, Chișinăul citește o carte, Arta lecturii, Lecturi aperitive „Carte la pachet”* ș.a.).

În timpul prezentării expozițiilor, biblioteca a lansat în formă orală testul: „Validitatea lecturii: ce citim, cum citim” precum și Concursul celor mai buni cititori: „Agenda mea de lectură”, la care învingătorii cu cele mai multe nominalizări ale cărților citite la BP „O. Ghibu” au fost gratificați cu *Diplome de mențiune, Cititorul Anului și seturi de cărți*. Recitalul muzical a inclus un repertoriu din cele mai cunoscute șlagăre (*Dragostea din tei, Numai iubirea, Casa părintească, Clar de lună*).

Biblioteca a preluat în activitatea sa această formă spectaculoasă, ludică și atractivă în scopul de a orienta și trezi interesul pentru lecturi esențiale și valoroase din patrimoniul național și universal, de a promova autori și cărți din cele mai captivante sub forma unor călătorii imaginare (cu lecturi și recitaluri) în universul cărții, având drept ghizi în acest miraculos itinerar al lecturii personalități culturale distincte.

Aceste excursii care depășesc nu numai spațial, ci și temporal limitele enunțate în agenda Programului, au avut drept protagoniști pe I. Hadârcă, Gr. Vieru, M. Cimpoi, N. Dabija, C. Partole. Ei s-au conformat ideii lansate de Em. Galaicu-Păun prin susținerea în *Jurnal de Chișinău* a rubricii „Carte la pachet”, care ne-a molipsit și pe noi, bibliotecarii, dar mai ales pe cititori. Publicul a fost curios să afle despre „năzdrăvăniile” lor de lectură, jocurile de-a biblioteca, cărțile pe care le citeau în copilărie și în familie: captivante au fost întâmplările din copilărie destăinuite de Em. Galaicu-Păun, C. Partole, I. Hadârcă, M. Cimpoi, N. Dabija, Gr. Vieru ș.a.

Așa cum ați observat, invitația a fost lansată unor mânuitori ai scrisului care dețin marca unor cititori avizați, cu tradiții de lectură și muncă cu cartea, în ideea de a împărtăși din experiența lor personală acumulată cu și prin lecturi, cu intenția de a influența prin efect formator asupra cititorului, fiecare impresionând prin modul său de savurare a cărților citite și secrete ale lecturii.

Prin expunerile sale despre literatură, cărți de valoare, sugestii despre autori, literatura formatoare, viziunea sa despre scara de valori, influența cărții asupra cititorului și universului acestuia, despre ordinea în care trebuie citite anumite cărți pentru a asigura efectul scontat, Em. Galaicu-Păun a impresionat publicul nu doar prin erudiția sa de o profunzime aparte, cât și prin maniera, gravitatea originală, care te introduce în universul său literar și te atrage într-o lume inedită, cea a cărților.

Astfel cititorii au aflat că nu este nimic mai periculos decât omul unei singure cărți. Chiar dacă această carte este *Cel mai iubit dintre pământeni* de Marin Preda, citind-o mereu există riscul de a te pierde în această carte, de a te proiecta în niște per-

sonaje de-a gata, a gândi în clișee, se atrofiază acel fantastic simț al așteptării, căutării. Cunoscând dificultatea adolescenților de a selecta din producția editorială lecturile potrivite, scriitorul a recomandat mai multe colecții de cărți: „Biblioteca Polirrom” – prin care descoperim noutatea pe piața mondială a cărții, „Raftul întâi” și „Raftul Denisiei” de la Editura Humanitas și, desigur, „Cartier clasic” și „Biblioteca deschisă” ale Editurii Cartier prin care ne familiarizăm, în special, cu valori din cultura franceză.

S-au nominalizat, de asemenea, titluri de carte și autori recomandați cu volume (de căpătâi, formative) cum ar fi Mircea Eliade, ale cărui *Memorii* sunt demne de urmat, pentru că ele ne îndreaptă spre relecturi și alte lecturi, într-o relație de comunicare cu acei autori la care Eliade face trimiteri, însușind ce însemna pentru el lectura formativă și cum e să ai imunitate față de cărțile dăunătoare.

Autorul a îndemnat tinerii să nu treacă cu vederea un Flaubert (care a revoluționat literatura franceză), alături de alți scriitori cum ar fi Goethe, Tolstoi, Dostoievski, Maupassant, Dickens, Cehov, Edgar Poe ș.a.

Printre scriitorii români recomandați, Emilian Galaicu-Păun a făcut referire la următorii: Virgil Mazilescu, Ana Blandiana, Gabriela Melinescu, Cezar Ivănescu, Mircea Cărtărescu, Mariana Marin, Dan Sociu, Ștefan Foartă, Dan Coman, citind din versurile acestora pentru a le individualiza personalitatea și vocația. În acest context, scriitorul a atenționat asupra pericolului de a citi anumiți autori, fără a fi pregătiți contextual pentru aceste întâlniri. O astfel de lectură poate fi subiectivă, unilaterală și nedreaptă față de autorul și cultura respectivă. Cine a citit Dostoievski nu va mai fi entuziasmat de revărsările epice ale lui Tolstoi sau atmosfera prea senină a lui Turgheniev. La anumiți autori trebuie să se ajungă gradual.

Impactul acestor întâlniri nu este vizibil, ci unul de durată, rezultatul poate fi palpabil doar peste ani. Însă reverberațiile, ecourile și impresiile împărtășite de cei prezenți la manifestări le putem totuși cunoaște (vezi revista *Clipa*, nr. 3, 2008). Spicuim doar unele din ele pentru a demonstra eficacitatea acestor acțiuni prin care se relevă importanța și rolul bibliotecii în viziunea cititorilor:

„Am aflat despre cărți care poate mă vor ridica cu câte o treaptă mai sus, tot mai sus”, Irina Crișmaniu, cl. a VI-a, Liceul „N. Iorga”, Chișinău.

„A reușit să-mi trezească curiozitatea față de autori pe care, deocamdată, nu i-am citit, dar urmează să o fac, cu siguranță”,

Olga Moțpan, cl. a XI-a, Liceul „Gaudeamus”, Chișinău.

„O lecție de literatură română, literatură universală, istorie... o lecție de viață. A avut loc un flux de energii pozitive și de informații utile”, Mihaela Iordăchescu, cl. a IX-a, Liceul „I. Creangă”, Chișinău.

Aceste gânduri ale tinerilor demonstrează potențialul bibliotecii de a răspunde eficient nevoilor utilizatorilor, dar și o capacitate de ajustare a serviciilor și programelor conform intereselor actuale și necesităților de lectură, rolul ei de mediator în crearea deprinderilor și oportunităților de lectură, în formarea și modelarea spirituală a tinerii generații.

Inițiat în anul 2008, în cadrul Anului Lecturii, programul *Lecturi aperitive „Carte la pachet”* a întrunit 387 de utilizatori la cele cinci ședințe, care au fost animate de membrii cenaclurilor „M. Eminescu”, „Iulia Hasdeu”, ai „Salonului de arte”, „Salonului muzical”, ai „Clubului celor tineri”, care activează sub egida bibliotecii și au fost ghidate de profesori, scriitori, critici și istorici literari. În cadrul lor au fost organizate și prezentate 14 expoziții de carte (expuse – 842 volume, împrumutate – 1503), trei lansări de carte, două ore de lectură, patru recitaluri poetice și muzicale, două concursuri, două teste orale, două vernisaje, o zi de informare. Manifestările au fost reflectate în mass-media la șapte emisiuni Radio, la două emisiuni TV și în șase articole din presă.

CONGRESUL VI AL BIBLIOTECARILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA: BILANȚURI ȘI PERSPECTIVE

*Drd. Tatiana COȘERIU,
director adjunct, BM „B.P. Hasdeu”,
președinte al Filialei Municipale Chișinău a ABRM*

Comunitatea biblioteconomică din R. Moldova este o forță esențială și un pilon de bază în societate. Acest fapt se demonstrează nu numai prin serviciile și produsele infodocumentare ale bibliotecilor, ci și prin dialogul profesional.

Asociația Bibliotecarilor din R. Moldova reușește cu succes să integreze toate bibliotecile în spațiul unic informațional și comunicațional prin organizarea unor conferințe anuale, seminare și ateliere specializate.

În perioada 4-5 noiembrie 2008, Asociația Bibliotecarilor din R. Moldova a organizat Congresul VI al bibliotecarilor. Congresul a avut scopul de a amplifica rolul, locul Bibliotecii și Asociației profesionale în procesul de edificare a Societății Informaționale și a Cunoașterii, promovarea imaginii, statutului social și profesional al bibliotecarului.

Programul Congresului a inclus:

I. Lucrări în secțiuni și comisii:

- **Biblioteci publice**, cu genericul *Promovarea imaginii bibliotecii publice în comunitate* – a fost prezentat raportul secțiunii, argumente privind necesitatea abordării subiectului de promovare a imaginii, componentele imaginii și mijloacele de creare, preocupările bibliotecilor în scopul promovării imaginii, experiențe de promovare, ima-

ginea bibliotecii în literatura de specialitate (gazdă: Biblioteca Națională a Republicii Moldova, moderator: *Alexe RĂU*);

- **Biblioteci de colegii și școlare**, cu abordarea subiectului *Bibliotecile școlare și de colegiu în sistemul educațional: aliniere la cerințele și prioritățile învățământului actual* (gazdă: Biblioteca Colegiului de construcții, moderator: *Tatiana AMBROCI, Ana SAFAROV*);
- **Biblioteci universitare, specializate**, cu discuții pe tema *Bibliotecile universitare și specializate în contextul provocărilor sec. XXI* (gazdă: Biblioteca Științifică a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițeanu”, moderator: *Liubov KARNAEVA*);
- **Comisia Formarea profesională continuă. Etică și deontologie** a organizat atelierul *Instruirea la locul de muncă a personalului instituțiilor bibliotecare: concepte și experiențe*, la care s-au prezentat comunicări despre viziunile teoretice versus realitatea instruirii la locul de muncă, practici de calitate utilizate în procesul de instruire la locul de muncă, concepte și experiențe reprezentative, reflecții internaționale promovate în documentul IFLA *Dezvoltarea profesională continuă: Principii și acumularea celei mai bune experiențe*

și implementarea recomandărilor de alocare a unui procentaj adecvat de la bugetul instituției pentru dezvoltarea personalului, precum și acordarea unui minim de 10% din orele de muncă pentru formarea profesională (gază: Departamentul Informațional Biblioteconomic al Universității Libere Internaționale din Moldova, moderatori: *Ludmila CORGHENCI, Tatiana COȘERIU*).

În cadrul secțiunilor și comisiilor s-au prezentat rapoartele de activitate ale mandatului 2005–2008, recomandări pentru următorii patru ani, propuneri pentru alegerea membrilor Consiliului ABRM, prezentări și lansări de publicații, vizite circuit.

II. Ședința în plen

Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a Academiei de Științe a Moldovei a găzduit Ședința în plen a Congresului. Persoanele oficiale și oaspeții de peste hotare au rostit cuvinte de salut și de apreciere a comunității profesionale, au participat la deschiderea Centrului de informare și documentare UNESCO cu suportul Comisiei Naționale pentru UNESCO a Republicii Moldova și Biroului UNESCO din or. Moscova.

Ludmila COSTIN, președintele ABRM, a prezentat raportul de activitate al Asociației pentru anii 2005–2008. În această

perioadă, Asociația a optimizat structura organizațională, a îmbunătățit strategia de activitate și a amplificat comunicarea profesională. La rîndul său, *Comisia de cenzori* a expus rezultatele verificării activității economico-financiare a Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova pentru perioada 1 decembrie 2004 – 31 octombrie 2008.

În urma dezbaterii și aprobării rapoartelor de activitate, participanții la congres au înaintat candidații pentru noua componență a conducerii ABRM și a Comisiei de cenzori. S-a operat o modificare a Statutului ABRM – alegerea președintelui ABRM de către Consiliul ABRM. Astfel, prin votul membrilor Consiliului dna *Ludmila COSTIN* a fost aleasă președinte al ABRM, iar *Mariana HARJEVȘCHI* și *Ludmila CORGHENCI* – vicepreședinți.

Bibliotecarii prezenți la ședința în plen au votat *Rezoluția Congresului al VI-lea al bibliotecarilor din Republica Moldova din 4-5 noiembrie 2008, Chișinău* și au hotărât:

- A aprecia pozitiv activitatea Biroului ABRM în perioada de referință, consemnînd caracterul statutar și utilitatea implicațiilor profesionale ale președintelui și membrilor acestuia;
- A stabili pentru mandatul 2009–2012 următoarele linii directorii în activitatea Asociației și a comunității bibliotecare din republică:

1. A contribui la organizarea și asigurarea logistică a procesului de formare continuă a bibliotecarilor în corespundere cu prevederile cadrului legal național și ale Declarației IFLA „Dezvoltarea profesională continuă: principii și acumularea celei mai bune experiențe” (implicații pentru crearea Centrului Național de formare continuă a bi-

biotecarilor, elaborarea și promovarea „Regulamentului de organizare și funcționare a Centrului”, Curriculumului Național de formare continuă a bibliotecarilor – în colaborare cu Ministerul Culturii și Turismului din Republica Moldova); sprijinirea consultativă și practică a bibliotecilor pentru elaborarea politicilor de formare continuă, implementarea statutului de „Bibliotecă care învață”, organizarea acțiunilor de instruire la locul de muncă).

2. A promova în comunitate și a interveni la organele de resort în scopul implementării prevederilor Convenției privind importul de publicații cu caracter instructiv, științific și cultural, întocmit la Florența, la 22 noiembrie 1950 (în vigoare pentru R. Moldova din 3 septembrie 1998) și a Protocolului anexat la aceasta, întocmit la Nairobi, la 26 noiembrie 1976 (în vigoare pentru R. Moldova din 3 martie 1999), adoptate prin Hotărârea nr. 70-XIV din 2 iulie 1998 a Parlamentului R. Moldova.

3. A sensibiliza comunitățile și factorii de decizie în vederea îmbunătățirii imaginii și statutului social al bibliotecii și bibliotecarului (promovarea unor concursuri naționale și a rezultatelor acestora, diversificarea lor; implicații reprezentative ale ABRM privind consemnarea Zilei Bibliotecarului – promovări și desemnări la nivel național, utilizarea pirghiilor mass-media, conferințe de presă).

4. A susține elaborarea strategiilor, politicilor pentru dezvoltarea întregului potențial informațional, social, cultural al bibliotecilor.

5. A promova și a susține politicile de finanțare prioritară a activităților, orientate spre oferirea accesului la resurse electronice și Internet, pentru asigurarea unei structuri tehnice adecvate.

6. A încuraja, a susține și a dezvolta parteneriatele între biblioteci la nivel local și național în vederea partajării resurselor; între biblioteci și autoritățile publice locale, naționale în vederea facilitării implementării serviciilor informaționale în biblioteci, argumentării rolului bibliotecii în edificarea Societății Informației și a Cunoașterii.

7. A sensibiliza factorii de decizie în vederea problemelor de salarizare și de creare a condițiilor adecvate de muncă pentru a putea face față rolului complex al bibliotecarului în procesul de edificare și funcționare a Societății Informaționale și a Cunoașterii.

8. A amplifica colaborarea internațională a ABRM prin dezvoltarea unor proiecte și programe comune, contracte de colaborare.

9. A îmbunătăți managementul ABRM, a amplifica activitatea filialelor ABRM din teritorii în funcționarea Asociației.

10. A constitui baza de date a membrilor ABRM și a asigura buna gestionare a acestora.

11. A amplifica potențialul informațional-profesional al paginii WEB a ABRM: liste de discuții, acces la documentele directorii ale IFLA etc.

Ca rezultat, Consiliul ABRM are în componența sa 21 de membri, iar Biroul ABRM 9 membri. În următorul mandat, Asociația își va desfășura activitatea prin intermediul:

- *secțiunilor*: Management. Marketing; Cadrul de reglementare; Activitate editorială; Colaborare internațională. Proiecte; Cultura informațională; Informatizare și tehnologii informatizate; Catalogare. Indexare; Promovarea imaginii;
- *comisiilor*: Biblioteci publice; Biblioteci universitare și specializate; Biblioteci școlare; Biblioteci din colegii și școli profesionale;
- *coordonatorilor zonali*: Nord, Centru, Sud;
- *comisiilor de evaluare*: concursurile *Cel mai bun bibliotecar al anului*, *Cele mai reușite lucrări în domeniul bibliologiei și știința informării*.

Bibliotecarii din *Echipa Hasdeu* se vor implica în activitatea ABRM ca:

- factori de decizie – *Mariana HARJEVSCHI* (vicepreședinte, membru al Consiliului și Biroului ABRM), *Tatiana COȘERIU* (membru al Consiliului și Biroului ABRM);
- președinți ai secțiunilor – *Tatiana COȘERIU* (Activitate editorială), *Mariana HARJEVSCHI* (Colaborare internațională. Proiecte).
- membri ai secțiunilor și comisiilor – *Lidia KULIKOVSKI*, *Genoveva SCOBIOALĂ*, *Eugenia FILIP*.

Lucrările Congresului ABRM s-au desfășurat sub semnul schimbării. Prin eforturi comune a fost posibil schimbul de cunoștințe și experiențe în beneficiul tuturor participanților. Urăm comunității biblioteconomice succese și mari realizări în valorificarea resurselor.

„DOINA” LUI EMINESCU CALIGRAFIATĂ DE TINERI PLASTICIENI

Genoveva SCOBIOALĂ,
manager, Departamentul Marketing

Activitatea Bibliotecii Municipale este concepută în consens cu misiunea de a pune la dispoziția utilizatorului toate sursele de informare și cu funcția bibliotecii de culturalizare, de a-i da fiecărui membru al comunității posibilitatea de a participa la activități ce corespund necesităților lui spirituale.

Aceste acțiuni de socializare și de modelare a ființei umane s-au încetățenit și consolidat în activitatea BM prin mai multe forme și metode interactive apreciate de beneficiari.

Recent, la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” s-a desfășurat, pentru a doua oară

consecutiv, *Concursul de caligrafie*, organizat împreună cu Societatea Bibliofililor din Moldova și care acum a fost dedicat aniversării a 125-a de la publicarea operei eminesciene *Doina*.

Scopul profesional al Concursului s-a axat pe două direcții complementare: stimularea interesului pentru lectură, cultivarea dragostei pentru valorile perene și sensibilizarea la frumos prin aplicarea artelor figurative, cum ar fi caligrafia tradițională; apoi, promovarea și cultivarea acestui gen de artă în rândurile tinerei generații.

Informații despre concepția proiectului și condițiile de participare au putut fi

găsite pe paginile revistei *BiblioPolis*, pe pagina WEB a BM, precum și prin intermediul anunțurilor publicitare plasate în filialele BM și în toate instituțiile de profil. La dispoziția viitorilor concurenți au fost puse pentru documentare un șir de lucrări despre caligrafie, precum și alte materiale ilustrative (câteva mostre de scriere caligrafică ale specialiștilor în domeniu), care au putut fi consultate la Sediul Central al BM, în Sala de lectură.

În acest proces de creație s-au implicat 18 tineri de la Universitatea de Stat „Ion Creangă”, de la Liceul „Igor Vieru”, o absolventă a Colegiului „Al. Plămădeală” din Chișinău, fiecărui revenindu-i câte trei-patru rânduri din poezie, astfel cuprinzând-o integral.

Concursul a avut loc într-o zi, când toamna „nu fu mai frumoasă” ca atunci. Timp de trei ore tinerii au lăsat pensula să „zburde” cu har peste frumoasele litere latine, care, gândite iscusit, se așterneau lin, încet-încet ca frunzele ruginii pe statuia lui Ștefan cel Mare din preajmă, monument înălțat încă de Eminescu în acest frumos poem – „*Ștefane Măria Ta...*” Iar alte versuri i-au purtat „*De la Nistru pân' la Tisa...*”, căci, coincidență întâmplătoare sau nu, era în

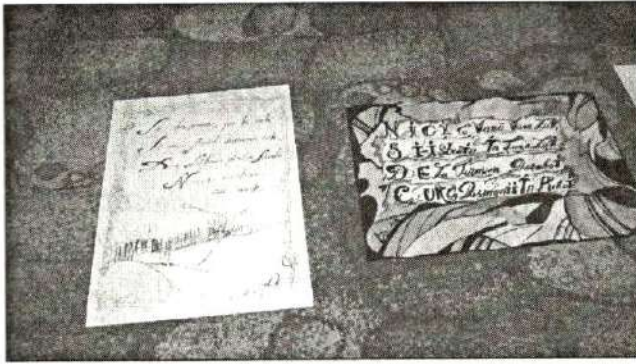
preajma Zilei Naționale a României, sărbătoare cu adânci sentimente pentru toți românii.

Cu seriozitate, dăruire și pasiune ei, prin prisma lor adolescentină, au simțit fiecare vers și au adus, astfel, un frumos elogiu poeziei eminesciene prin diversitatea modalităților de exprimare plastică. Unii au conjugat destul de reușit subiectul poeziei exprimat prin imaginile simbol, prin ornamentele utilizate, manifestând cunoașterea și înțelegerea textului literar, capacitatea de a recepta reflexiv opera, precum și potențialul de creativitate, care, spunea cineva, „*este acea aptitudine particulară a spiritului de a rearanja elementele câmpului de conștiință într-un mod original*”.

Tinerii noștri concurenți au dat dovadă de responsabilitate, de seriozitate, de dăruire, precum și de alte însușiri specifice spiritelor creatoare: ingeniozitate, receptivitate, originalitate, sensibilitate. Ei au demonstrat înțelegerea sensurilor și au transpus-o cu delicatețe și luminozitate în frumoase forme grafice.

Juriul a avut în componența-i cunoscuți specialiști ai domeniului: Valeriu Herța, membru al UAP, președintele secției „Ex-libris” al Societății Bibliofililor din

R. Moldova, și Simion Zamșa, membru UAP; Ion Hadârcă, scriitor, fin cunoscător al operei eminesciene și pasionat de artele frumoase, precum și reprezentanți ai BM: director general, dr. Lidia Kulikovski și Geneveva Scobioală, manager, Departamentul Marketing.

Ei au apreciat atât tehnica caligrafiei, cât și exprimarea artistică a mesajului, desemnind:

Premiul I – Sanda Caracentev (800 lei),

Premiul II – Aliona Samburic (600 lei),

Premiul III – Natalia Onică (500 lei).

Premiul publicului a mers către Tezeza Djesmedjian (300 lei), două **premiu speciale** a câte 200 lei – către Mihai Ungureanu și Valeria Triboi, iar cinci persoane s-au ales cu **premiu de consolare** a câte 100 lei fiecare.

Concursul nostru nu a avut învinși. Tuturor participanților li s-au decernat *Diplome de participare*, precum și câte un cadou care conținea două cărți apărute recent la Editura Gunivas în colaborare cu Biblioteca Municipală și cu suportul intelectual al Centrului Academic Eminescu: *Opera Poetică* și Mihai Eminescu *Legenda Luceafărului*.

Organizatorii concursului consideră această manifestare un lucru benefic atât pentru tinerii dornici de cunoaștere, de deschidere spre cultură, spre valorile es-

tetice, cât și pentru bibliotecă – o recunoaștere a contribuției bibliotecarilor la promovarea valorilor perene precum ar fi limba maternă, cartea, lectura, frumosul.

Conform prevederilor regulamentului, aceste lucrări rămân în posesia BM și vor forma o carte inedită pentru Colecții speciale.

Acest „exercițiu de creație” confirmă o dată în plus funcția de culturalizare a bibliotecii, creându-i utilizatorului condiții de susținere și realizare. Sperăm că următoarele concursuri să întrunească un număr și mai mare de participanți, nu numai de la instituțiile de profil, dar și din rândurile celor pasionați de cuvântul scris, de artele frumoase, de lectură.

În încheiere, ne exprimăm recunoștința profesorilor și speranța că vom mai colabora la fel de rodnic.

BIBLIOTECA VINE LA TINE CU PRIETENI ȘI CU CĂRȚI

Maria CUDLENCO,
managerul Bibliotecii Publice Crihana Veche, Cahul

După cum se știe, anul 2008 la nivel național a fost anunțat Anul lecturii. Cu acest prilej Biblioteca Publică din comuna Crihana Veche, Cahul, a inițiat împreună cu voluntarii din localitate programul „Biblioteca vine la tine cu prieteni și cu cărți”, care și-a propus drept scop modelarea spirituală a copiilor prin lectură. Beneficiarii acestui program au fost copiii școlii-internat din localitate. Obiectivele noastre prioritare sunt promovarea lecturii și cărții, acumularea de noi cunoștințe, sporirea interesului față de lectură, atragerea copiilor la un dialog deschis și prietenos cu semenii lor, de la egal la egal.

Programul a inclus expoziții, prezentări de carte, ore de lectură, cu povești și poezii, precum și ora de desen, acestea având genurile: „Cartea – izvor de înțelepciune și prieten dulcărât”, „Poveștile copilăriei”, „Cartea din dulceața limbii îți împarte”, „Poezii pentru (cînd sîntem) copii”, „Proverbele sînt aforismele poporului”. Activitățile desfășurate în cadrul programului au dat posibilitate copiilor să ia cunoștință de operele scriitorilor Gr. Vieru, S. Vangheli, C. Dragomir, T. Știrbu, I. Filip, V. Romanciuc, au facilitat dezvoltarea tehnicii de lectură la elevi, exprimarea liberă și corectă. Orele de poveste au condus copiii în lumea poveștilor lui Ion Creangă. Ei au fost îndemnați să înceneze fragmente din poveștile preferate, să identifice personajele pozitive și negative, ilustrîndu-le în desene. Recitalurile au adus adevărate clipe de revelație, gustul poeziei fiind asociat cu ceva inedit, delicios, rafinat, asemeni dulciurilor pregătite de voluntarii bibliotecii care au venit la acești copii cu mult suflet, bunătate, lumină și bucurie.

Ca o pagină de înțelepciune s-a constituit compartimentul programului „Învățăturile vieții” care a inclus maxime, proverbe, zicători, ghicitori. În acest context, participanților li s-au propus o serie de jocuri de tipul: „Continuați proverbul”, „Chibzuiește și ghicește”, „Problemă-ghicitoare”, „Zicători – comori” etc. La cursurile de instruire „ABC-ul computerului” elevii au fost ajutați să se familiarizeze cu bazele tehnologiilor informaționale. Ghidați de voluntari, ei au deprins să culeagă texte la calculator, să deseneze, să se joace. Prin lecturile media „Povești @ biblioteca noastră”, beneficiarii programului au cunoscut cartea nu numai în forma ei tradițională, ci și pe suport electronic. Jocurile au înviorat activitățile, le-au dat un spectru mai dinamic.

Pentru a cointeresa copiii și a capta atenția lor, pe tot parcursul desfășurării programului, voluntarii bibliotecii au elaborat și difuzat materiale promoționale: pliante, semne de carte, afișe. Este demnă de menționat atitudinea caldă și primitoare a administrației școlii-internat, ca și cea a cadrelor pedagogice. Aceasta a contribuit la formarea unui mediu prietenos, agreabil.

În concluzie, programul „Biblioteca vine la tine cu prieteni și cu cărți” a încurajat participarea activă a copiilor la lectură, a convins beneficiarii să perceapă cartea ca pe o sursă de cunoaștere și de îmbogățire a vocabularului, a facilitat depășirea complexelor și barierelor, a reușit să asigure relații de prietenie și de comunicare liberă, de la egal la egal, consolidînd relația biblioteca – școala-internat printr-un parteneriat puternic și amiabil.

UN SCRITOR ÎN VIZITĂ LA COPIII DE LA BAȘTINĂ

Eugenia GUȚANU,
director BPO „Ion Creangă”, Florești

Anul 2008, declarat Anul lecturii, va rămîne în amintirea multor utilizatori ai bibliotecilor de cele mai diferite categorii datorită unor frumoase evenimente culturale. De multe ori, în centrul acestor manifestări se află oamenii de creație, în primul rînd, „oamenii care ne aduc cartea”, adică editorii, pictorii graficieni și, desigur, înșși scriitorii. Și dacă la Chișinău sau la Bălți prozatorii, poeții ori dramaturgii sînt oaspeți obișnuiți, în alte localități ei ajung mai rar. Cu atît mai mare este recunoștința noastră, a bibliotecarilor, și bucuria cititorilor, atunci cînd sîntem vizitați de autorii cărților solicitate de utilizatori, fie ei adulți, fie micuți.

Biblioteca Publică Orășenească „Ion Creangă” din Florești, împreună cu cele două filiale ale sale, a organizat pe parcursul acestui An al lecturii diverse manifestări avînd drept scop promovarea cărții, altoirea dragostei pentru lectură și în genere pentru frumos. Astfel, nu de mult, la Centrul de creație din Florești l-am avut ca oaspete drag, așteptat, pe scriitorul Titus Știrbu. Născut în s. Cenușa, județul Soroca, în prezent r-nul Florești, T. Știrbu a scris și editat cîteva zeci de cărți, impunîndu-se ca un apreciat autor de poezii umoristice și de lucrări, de diferite genuri, destinate copiilor. În ajunul manifestării am amenajat o expoziție de carte cu genericul *Titus Știrbu, poet și umorist*, datorită căreia utilizatorii BPO „Ion Creangă” s-au putut familiariza mai îndeaproape cu calea de creație a oaspetelui nostru de onoare.

La întîlnirea cu Titus Știrbu au participat elevii claselor II-IV de la școala primară și de la Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din oraș. Scriitorul le-a mărturisit că încă din copilărie poate cei mai buni și mai fideli prieteni i-au fost cărțile. Dînsul a și dedicat mai multe poezii acestor buni și credincioși prieteni, îndemnîndu-i pe cei mici să iubească cititul, cartea, cum o face și în aceste rînduri: „*Cartea e oglinda vieții,*

/ Cartea-i călătoare stea / Pin' la albul bătrîneții / Fiți prieten bun cu ea”.

Oaspetele drag de la Chișinău a discutat cu multă căldură cu micuții floreșteni, povestindu-le despre împrejurările în care scrie, despre cele mai interesante și mai impresionante întîmplări, în care copiii sînt sau devin eroi principali ai lucrărilor dumnealui. Intrigați de relatarea scriitorului, participanții i-au pus numeroase întrebări, au recitat poezii din creația lui Titus Știrbu. Unii elevi, mai îndrăzneți, au recitat și din propriile versuri, așteptînd emoționați nota pe care le-o va da un scriitor get-beget. Elevul Alin Tănase, cl. IV „C” a școlii primare, i-a dedicat oaspetelui două poezii. În finalul manifestării copiii au primit dedicații pe cărțile procurate, iar unii s-au mulțumit să obțină un cuvînt scris de la Titus Știrbu măcar și pe un semn de carte, care le va aminti, peste ani, că au participat la o întîlnire cu un scriitor originar din părțile noastre ce a avut bunăvoința să vină în vizită la micii săi cititori de la baștină.

Mulțumim din suflet domnului Titus Știrbu pentru clipele de adevărată delectare sufletească pe care le-a prilejuit copiilor de la Florești. Cartea și copilul sînt două izvoare ale conștiinței umane, două începuturi extrem de necesare și prețioase ale existenței noastre.

Repetăm aceste sincere sentimente de mulțumire și recunoștință și prin intermediul revistei *BiblioPolis*. Să știți, domnule scriitor, că sînteți așteptat și dorit la Florești, acasă. De altfel, floreștenii, oameni ospitalieri și însetați de cultură, așteaptă și pe alți maeștri ai cuvîntului scris. Vă promitem că la BPO „Ion Creangă” veți fi întîmpinați cu drag și ascultați cu multă atenție de un public numeros, format din elevi, învățători, profesori, de tineri și adulți pentru care cititul și cartea constituie o parte însemnată a vieții cotidiene.

BIBLIOLOGIE ROMÂNEASCĂ

Anul 2008 ne-a bucurat cu câteva titluri de specialitate, dar unul dintre ele merită o atenție deosebită. Este vorba de volumul apărut în colecția *Universitaria. Informare-Comunicare* (coordonator Victor Petrescu) – *Bibliologie românească. Idei. Portrete. Controverse**, semnat de prof. dr. Gh. Buluță și prof. dr. V. Petrescu.

La granița dintre secole se obișnuiește să se facă niște totaluri, estimări, evaluări ale dezvoltării unui sau altui domeniu, unei sau altei sfere de activitate a societății. Volumul pe care-l prezentăm atenției Dvs. este o primă realizare, serioasă și vastă, a istoriei bibliologiei în România care acoperă, în mare, peste un secol de preocupări ale domeniului (dacă considerăm începuturile din anul introducerii în circulație a cuvântului *bibliologie* [p. 10, 202]).

Așadar, lucrarea reflectă evoluția bibliologiei în România. Intervalul temporal pe care-l abordează – o perioadă de aproape o sută de ani – justifică interesul sporit față de materialele incluse, de conținutul volumului... S-au schimbat multe în acest interval temporal – alt regim politic, social și economic; vectorul ideologic al cetățenilor s-a schimbat prin unul absolut contrar celui precedent; s-a produs reevaluarea rolului cărții, culturii și informației în viața oamenilor, în viața societății. Trăim în altă

lume, în alte țări. Întrebarea care ne frământă, la care căutăm răspuns este: *Cât de profunde sunt schimbările în domeniul bibliotecilor?* Răspunsul la această întrebare se poate întemeia doar pe analiza și evaluarea aspectului pragmatic, teoretic și științific al domeniului. Se știe că știința ca formă a conștiinței sociale este o reflectare a practicii. La fel de cunoscut și clar e că știința

are logica sa de dezvoltare, care condiționează, uneori, așa-numita „rămânere în urmă” a teoriei față de practică sau „depășirea cu mult” a ei (așa-zisa „teoretizare excesivă”). Abordând, un interval de timp destul de mare, autorii demonstrează că schimbările care s-au produs în domeniul nostru se pot studia pe baza reflectării lor teoretice, conceptuale, noționale, praxiologice.

Trăim un timp pentru care este caracteristică erodarea valorii cărții și a bibliotecii pe scala de valori publice, obiectele științei bibliologice. Menționăm aici doar două din cauze: orientarea spre schimbările tehnologice și conservatismul științei bibliologice în unele perioade... Motivele adevărate ale acestui fenomen sunt mult mai profunde, dar nu le caracterizăm pentru că sunt doar tangențial legate de conținutul volumului *Bibliologie românească*. Autorii, Gh. Buluță și V. Petrescu, le cunosc și încearcă să prognozeze acțiunea lor asupra bibliologiei.

În România, în perioada abordată, s-au produs multe discuții, au apărut publicații, lucrări despre obiectul și subiectul biblio-

* Buluță, Gheorghe; Petrescu, Victor. *Bibliologie românească. Idei. Portrete. Controverse*. – Târgoviște: Bibliotheca, 2008. – 284 p. – ISBN 978-973-712-383-1

logiei, încercări de concretizări teoretice ale bibliologiei, ale legităților ei de dezvoltare și corespondența, complementaritatea și legătura ei cu alte discipline și științe – condiție de existență a oricărei științe și de autoorganizare a unui domeniu în creștere.

Autorii au urmărit și analizat toate aceste preocupări, încercări, teoretizări de la anul punerii în circulație a termenilor *biblioteconomie* și *bibliologie* – 1862 – și de la primii specialiști în domeniu, Grigore Bengescu și B.P. Hasdeu. Cei care au urmat au adus contribuții diferite la constituirea bibliologiei ca știință. ...Pentru unii *bibliologie* era un neologism (Gheorghe Adamescu, 1928; N. Georgescu-Tistu, 1929); alții nu reușeau să *circumscrie cu exactitate obiectul disciplinei (care ar fi cartea în general) și nici să formuleze o definiție* (Alexandru Iordan, 1942)... Autorii au elucidat *modele bibliologice* existente în acest interval de timp: modelul *filologic* (susținut de profesorii N. Georgescu-Tistu, Dan Simonescu, Mircea Tomescu); modelul *bibliografic* (profesorul Ioachim Crăciun); modelul *practic* (concretizat de secția de bibliotecari din cadrul Universității din București); modelul *interdisciplinar* (Corneliu Dima-Drăgan). Aceste modele, împărtășite de unii sau alți specialiști, au influențat definițiile pe care le-au elaborat, abordările noționale și terminologice.

N. Georgescu-Tistu consideră (1929) termenul *bibliologie* cel mai potrivit să indice, cu sfera cea mai largă, dar cu stricte criterii științifice, studiul cărții, considerând *bibliografia* și *biblioteconomia* ramuri ale bibliologiei [p. 151, 152]. În 1936 mai adaugă la aceste două ramuri și *bibliosofia* [p. 171].

Ioachim Crăciun (1932), influențat de italia-

nul A. Sorbelli, ca și N. Georgescu-Tistu, de altfel, identifică patru părți / ramuri ale bibliologiei: *bibliologia propriu-zisă*, *bibliografia*, *biblioteconomia*, *bibliotecografia* [p. 177].

Th. Ludu (1943) propune o schemă împăciuitoare: *bibliologia* ca ramură particulară a documentației. La rândul ei, *bibliologia* este schematizată în două ramuri: *biblioteconomia* și *bibliografia* [p. 191].

După Mircea Tomescu (1967), *bibliologia* este o știință complexă cu multe discipline: *bibliologia generală sau teoretică*, *biblioteconomia*, *bibliografia*, *știința cărții* [p. 204].

Dan Simonescu afirmă că „*este destul să spunem că obiectul de studiu al bibliologiei este cartea, pentru a fi convinși că bibliologia este una din cele mai vaste științe. ...Bibliologia este știința care se ocupă de studiul cărții ca fenomen al vieții sociale, cuprinzând istoria, producția și răspândirea cărții. La rândul său bibliologia are o serie de discipline științifice auxiliare, considerate ramuri ale acestei științe*” [p. 214]. Simonescu consideră *biblioteconomia*, *bibliografia*, *documentarea* și *bibliofilia* ca ramuri auxiliare ale bibliologiei [p. 216].

În viziunea lui Corneliu Dima-Drăgan, *bibliologia* înglobează un *ansamblu de discipline ale cărții* – *biblioteconomia*, *bi-*

bliografia, tehnica muncii intelectuale și bibliofilia [p. 219].

Autorii subliniază că *ulterior*, adică după anii '70 ai secolului trecut, *problematice nu a mai preocupat teoreticienii, mai vechile definiții rămânând un bun dobândit și astfel teoria a devenit istorie*, semnalând doar definiția lui Virgil Olteanu, urmată de cea a lui Dan Simonescu.

Mircea Regneală în 1995 se referea la bibliologie ca la *știința tehnicilor de producție și difuzare a cărții*, iar în 2001 menționa alta: studiul evoluției, editării și comercializării cărții. „*Pentru Mircea Regneală, afirmă autorii, sensul tradițional al bibliologiei de știință a cărții care include biblioteconomia și bibliografia nu mai este acceptat de majoritatea specialiștilor*”.

În 1996 doi autori, Săluc Horvat și Sidonia Puiu, consecvenți *bunului dobândit* de la fondatori, susțin că bibliologia subsumează biblioteconomia. S. Puiu abordează situația bibliologiei la sfârșit de secol XX: „*...În plan teoretic, bibliologia, își revendică autonomia ca știință, vrea o delimitare a domeniului și chiar o definire... Astăzi problematica ei este clarificată de dezvoltarea științelor informării și comunicațiilor*”, comentarii influențate de teoria și definiția lui Estivals, care consideră bibliologia o știință sistemică, una din științele comunicării și informării [p. 226].

La fel bazat pe bunul noțional lăsat de fondatori, teoreticianul și practicianul Gheorghe Buluță, ajuns la realitatea cu schimbările iminente, scrie: „*Nu se pot prefigura încă direcțiile de evoluție ale vieții cărții românești. La rândul ei, lumea bibliotecilor, mai protejată prin statutul public al acestei instituții, cunoaște transformări, mai puțin spectaculoase, dar de perspectivă îndreptându-se încet dar sigur către informatizare. ...Principala problemă a civilizației cărții la români în acest moment este discrepanța între aspirații și posibilități, între necesități și mijloacele de a le satisface, precum și efortul*

de adaptare la o realitate în schimbare, cu identitate încă neprecizată” [p. 237].

Victor Petrescu, la fel ca și primul autor, teoretician și practician, preocupat de viitorul domeniului, este convins că „*prezentul, dar mai ales viitorul, creează posibilitatea accesului rapid și nelocalizat la informație stabilind obiective și perspective pentru biblioteci... Ea trebuie să răspundă prompt unor comandamente ca: saltul de la instrucție la educație, conștientizarea utilizatorilor despre necesitatea cunoașterii, utilizarea informației cât mai creativ, pentru a face față provocărilor societății, într-o permanentă dezvoltare și schimbare*” [p. 249].

Elena Tîrziman vine să pună punct într-o discuție referitoare la statutul instituțional al bibliologiei. Dacă Sidonia Puiu recunoaște bibliologia ca una din științele comunicării și informării, E. Tîrziman afirmă că știința informației este o știință nouă și primele discipline ale științei informației sunt: științele biblioteconomice, muzeologia, documentarea, jurnalismul.

E. Tîrziman mai afirmă că „*procesele de construcție, prelucrare, comunicare și utilizare a informației au devenit procese esențiale pentru toate domeniile cunoașterii, sunt obiectul de studiu și de cercetare a științei informației*”.

Analizând activitatea bibliologică în România, autorii subliniază și influența teoreticienilor străini asupra bibliologilor români: belgianul Paul Otlet, rusul N. Rubakin, francezii Robert Estivals, Yves-François Le Coadic, Bertrand Callenge, Frédéric Saby, italianul A. Sorbelli, britanicii Philip Gaskell, Maurice B. Line etc.

Cartea profesorilor Gh. Buluță și V. Petrescu reflectă nu numai conținutul acestor preocupări teoretice și practice, dar ne oferă și posibilitatea de a urmări soarta anumitor poziții, idei, noțiuni, definiții. Exemplul lui Theodor Ludu, care a prognozat detronarea cărții: „*...se va născoci invenția care să frângă monopolul tiparului*

ce o stăpânește...” și comentariul autorilor: „*Ne aflăm în anul 1943-1944 și iată că, urmare a discuțiilor din Cercul de Bibliologie de la Facultatea de Litere a Universității din București, patronat de N. Georgescu-Tistu, Theodor Ludu dovedește o surprinzătoare capacitate de anticipare a unor fenomene ce se vor produce tocmai la finele secolului XX, utilizarea computerului și nașterea științei informării.*”

Astăzi, din punctul nostru de vedere (am înțeles, din conținutul volumului, – și al autorilor) suntem în pragul unei noi revizuirii a caracteristicilor instituționale ale bibliologiei ca știință. Se schimbă practica bibliologică, biblioteconomică; avem nevoie de o nouă organizare a reprezentărilor științifice a bibliologiei. Și în acest sens lucrarea recenzată va fi de un ajutor incontestabil.

Profesorul Ion Stoica spunea că „*fiecare epocă a avut miturile ei, cele mai multe stimulative, încărcate de forță și pline de consecințe în existența concretă a societății, de care s-a despărțit atunci când dinamismul schimbării a propus și a impus mituri noi*” [Criza în structurile infodocumentare, p. 79].

Materialul volumului a fost structurat în șase părți-compartimente: (1) *Bibliologia – știința comunicării scrise*; (2) *Precursori*; (3) *Fondatori*; (4) *Bibliologi uitați*; (5) *Teoreticieni și practicieni*; (6) *Pagini de bibliologie românească. Antologie*.

Volumul se deschide cu un excelent tratat, *Bibliologia – știința comunicării scrise*.

„...*Ca și în orice știință, și în bibliologie evoluția ideilor și faptelor se datorează unor personalități*”, afirmă autorii în cuvântul de deschidere al capitolului II *Precursori*, care începe șirul personalităților, *deschizători de drum*, cu Petrache Poenaru. El a elaborat primul regulament al bibliotecii publice în România (1836), fiind urmat de Iosif Genilie, pionier în realizarea cataloagelor de bibliotecă (*Catalog de cărțile ce se află în*

biblioteca Colegiului Național, 1847, primă lucrare de acest gen în literatura bibliologică românească), și de August Treboniu Laurian (cele mai vechi indicații de catalogare, propunerea de întocmire a cataloagelor pe fișe mobile de carton și principiile completării fondului *Daco-romanica*). Capitolul include și scriitori ai secolului al XIX-lea cu preocupări teoretice și practice de bibliologie ca Ion Heliade Rădulescu, Alexandru Odobescu, Bogdan Petriceicu Hasdeu (unele preocupări au fost publicate și în paginile revistei *BiblioPolis* a BM) și Spiru C. Haret căruia i se datorează, după cum afirmă autorii, o gândire bibliologică modernă, exemplificând cu *Concepția modernă de organizare a lecturii în mediul rural și Regulamentul pentru bibliotecile populare* (1898), care s-a dovedit a fi un manual sintetic de biblioteconomie.

Capitolul III, *Fondatori*, include personalități care *așază primele cărămizi la temelii unui domeniu pe care-l dezvoltă urmașii pornind de la premisele create de ei*.

Șirul de nume începe cu Ioan Bianu (a creat și a popularizat școala bibliologică a Academiei Române) care, după autorii volumului, „*a adus în știința cărții românești, pentru prima dată, o concepție biblioteconomică clară*”. Bianu a realizat *Bibliografia românească veche și Catalogul manuscriselor românești din colecțiile Bibliotecii Academiei*, a fost președintele Asociației Bibliotecarilor din România.

Urmează Nicolae Iorga, care, după cum menționează autorii, fără a fi teoretician al domeniului bibliologic, a avut „*o reprezentare modernă despre rolul și locul cărții și bibliotecii, a susținut învățământul de specialitate, a fost președinte de onoare al Asociației bibliotecarilor, i se datorează înființarea de biblioteci populare*”.

Alexandru Sadi-Ionescu – promotorul adoptării CZU, care a fost și una din preocupările sale teoretice și practice, elaborând un *cod românesc de catalogare*,

autorul unui *Curs de Biblioteconomie* cu preocupări bibliografice multiple, a realizat, în 1913, lucrarea *Publicațiile periodice românești (ziare, gazete, reviste)*, în colaborare cu Nerva Hodoș.

N. Georgescu-Tistu – doctor, docent în bibliologie – a fost promotor al deschiderii către modele și experiențe străine, a publicat primul volum de teorie bibliologică *Orientări bibliologice* (1938), editează periodicul *Scriptum. Buletin bibliologic* (1943-1944).

Ioachim Crăciun, întemeietor de disciplină, întemeietor de învățământ bibliologic universitar, a fost inițiatorul colecției *Bibliotheca Bibliologica*, primul profesor universitar de bibliologie cu multe cercetări bibliografice și biobibliografii.

Maria Dumitrescu – profesoară la Catedra de Biblioteconomie, Bibliografie și Istoria Cărții de la Școala Superioară de Arhivistică și Paleografie, care pe lângă activitatea didactică a mai lucrat ca bibliograf, a făcut catalogare, a publicat în Franța, însă majoritatea studiilor, articolelor, cursurilor sale au rămas în manuscris. Maria Dumitrescu este mai puțin cunoscută bibliologilor din Republica Moldova.

Se încheie capitolul cu personalitatea distinsă a profesorului Dan Simonescu. Autorii, făcând o trecere de la predecesorii amintiți mai sus la Dan Simonescu, afirmă: „Dacă școala bibliologică de la Biblioteca Academiei Române a avut, [...] un pronunțat caracter praxiologic, atât în bibliografie, cât și în problemele de biblioteconomie, profesorul Dan Simonescu (1902-1993) a reprezentat linia istorică și teoretică în evoluția bibliologiei românești” [p. 41]. Această linie istorică și teoretică a influențat viziunile teoretice mulți ani, influențează până în prezent.

Un capitol interesant, capitolul IV, este intitulat *Bibliologi uitați*. „Dacă unii autori, spun în capul capitolului Buluță și Petrescu, au fost niște repere vizibile în evoluția

domeniului, devenind cunoscuți și rămânând în memoria colectivă, culturală, alții despre care s-a scris sau s-a vorbit mai puțin alunecă, în mod nemeritat uneori, în uitare”.

În galeria bibliologilor, pe nedrept uitați, a fost inclus și Gheorghe Adamescu, care rămâne autorul celei dintâi bibliografii a literaturii noastre, organizată pe autori și opere și cu semnalarea unor referințe critice *Contribuțiune la bibliografia românească* (I–III, 1921–1928). Mai amintim studiul său *Bibliografia și organizarea unei bibliografii științifice la noi* (1928), care conține idei încă actuale.

Nerva Hodoș – împreună cu Ioan Bi-anu – concepe primele trei volume ale *Bibliografiei vechi românești și Publicațiile periodice românești: ziare, gazete, reviste* (1820–1906), în colaborare cu Al. Sadi-Ionescu publică periodicul *Revista bibliografică* (1903-1904), primul care introduce în bibliografia românească descrierea completă a cărții românești (Barbu Theodorescu).

Alt bibliolog uitat este Christache Georgescu, care a realizat lucrarea *Biblioteca publice* (1931). Din cuprins: *Necesitatea răspândirii culturii în masele poporului, Cartea cel mai bun mijloc de cultură, Importanța și folosul bibliotecilor, Bibliotecile mari ale omenirii, Bibliotecarul, Dezvoltarea dragostei de citit, Legiferarea bibliotecilor, Situația bibliotecilor în țara noastră și clasificarea lor*.

Eugen Boureanu – bibliolog modest și responsabil – a publicat un îndrumar în organizarea și administrarea bibliotecilor.

Emanoil Bucuța – membru corespondent al Academiei Române, bibliolog și bibliofil – a fost interesat de aspectele teoretice ale bibliologiei, a publicat numeroase articole despre importanța bibliotecilor, materiale metodice, colaborează cu Perpessicius ca prim-redactor al revistei *Universul cărții*, l-a cunoscut pe Paul Otlet cu care a discutat despre bibliologie: „...Am

cercetat pe toate părțile problema împreună cu el”.

Capitolul V, intitulat *Teoreticieni și practicieni*, include personalități care, spun autorii, „s-au afirmat și au devenit repere în două direcții. Există oameni de carte în a căror operă teoretică preocupările bibliologice ocupă un loc mai mult sau mai puțin important, dar reprezintă contribuții ce nu pot fi ignorate sau impun prin valoare. O a doua direcție este ilustrată de oamenii de acțiune care s-au concentrat în direcția edificării de instituții, structuri sau sisteme și care nu au produs teoretizări remarcabile, dar au aplicat în practică, cu pricepere, principiile bibliologiei” [p. 51]. Capitolul conține 55 de personalități, începând cu Constantin I. Karadja (născut în 1889) și încheind cu Mihail Octavian Sachelarie (născut în 1954).

I-au ordonat și prezentat în ordine cronologică, după anul nașterii, astfel putem urmări cu ce se ocupau, care erau problemele și cum le rezolvau diverse generații. Sunt personalități ale culturii românești dintre care foarte mulți cunoscuți și în Republica Moldova. Drumurile bibliologilor români și basarabeni s-au intersectat de mai multe ori, mai ales în diverse evenimente organizate în colaborare. Astfel i-am cunoscut pe Gheorghe Popescu-Vâlcea, Gabriel Ștrempele, Nedelcu Oprea, Gheorghe Macsim, Liviu Moscovici, Dumitru Constantin-Zamfir, Ioana Lupu, Dimitrie Poptâmaș, Emil Vasilescu, Nicolae Busuioc, Alex. Oproescu, Constantin Mălinaș, Ioan Popișteanu, Mircea Regneală, George Anca, Constantin Bostan, Traian Brad, Florin Rotaru și, bineînțeles, pe autorii acestui volum, Gheorghe Buluță și Victor Petrescu.

Una din particularitățile volumului recenzat este că autorii prezintă lucrări, puncte de vedere elaborate la diferite etaje ale construcției bibliologiei românești. Cele din antologie au consolidat temelia științei bibliologice. Pe această temelie au

construit și obținut rezultate practicienii. Prin prisma autorilor lucrarea denotă potențialul creativ, enorm, al domeniului bibliologic de la începuturi până în prezent.

Valoarea teoretică a acestei lucrări constă în (1) amplul, documentatul și pertinentul studiu în care autorii au analizat, explicat, comentat procesul bibliologic de la apariție până astăzi; (2) sintetizarea contribuției fiecărui profesionist la consolidarea științei teoretice bibliologice; (3) lectura multiplă a materiei – autorii nu analizează pur și simplu, nu compară sau concluzionează referitor la activitatea bibliologică a unui sau altui personaj, ei comentează, își spun punctul lor de vedere vis-à-vis de abordări, noțiuni, definiții, activitate, ei înșiși teoreticieni, contribuind astfel la zestrea teoretică a domeniului.

Valoarea practică a cărții recenzate constă, în primul rând, în adunarea teoreticienilor și practicienilor bibliologi într-un volum... Valoarea pragmatică sporește și prin includerea unei antologii a autorilor care au tratat, au abordat bibliologia, și prin faptul că înserează lucrări care de mult nu au mai fost retipărite, unele care nu au fost tipărite niciodată, le actualizează și le readuc în atenția publicului profesional.

Precursorii și fondatorii abordau, tratau problema, fenomenul care se desfășura sub ochii lor, abordau complexitatea problemei la nivelul cerințelor de atunci... și aceasta se vede foarte bine atât în analiza profundă a domeniului, realizată de autori, cât și în lucrările din antologie. Autorii noștri prin acest volum, au reconstituit eforturile predecesorilor de a dezvolta, definitivă, crea, varia activitatea bibliologică atât cât au avut posibilitatea și capacitatea de a le face.

Importanța lucrării este însuși curajul autorilor de a aborda un domeniu care nu a fost definitivat, de a analiza componentele lui, cu alte cuvinte – de a încerca să dezlege un nod încălțit referitor la di-

menșiunea teoretică și praxiologică a domeniului bibliologic, eclipsat astăzi de alte științe și tehnologii.

Timpul bibliologic, pe care l-au abordat, l-au făcut vizibil, l-au tratat din exterior și din interiorul lui. Analizând tot ce s-a întâmplat major în acest răstimp, i-au dat contururile pe care le are pentru că au participat dinăuntru la crearea lui, fiind actorii, responsabilii, inițiatorii multor părți și totodată auditorii, experții, evaluatorii evenimentelor care astăzi conturează imaginea domeniului, personalitatea, prestața și valoarea lui.

Peisajul bibliologic, foarte vast, cu adâncime cronologică profundă, este greu de adus pe scenă, oricât de buni regizori ar fi autorii, de aceea, cred, au mai rămas pe afară personalități sau realizări pe care ar fi vrut să le arate...

Cartea este scrisă cu drag pentru domeniu, pentru oamenii domeniului, pentru precursorii de la care au învățat autorii. Evident, acest volum comportă și o mo-

tivație personală – sunt parte a acestui domeniu, sunt teoreticienii și practicienii acestui domeniu, cunosc realitățile și oamenii domeniului...

O motivație personală comportă și recenzia pe care o scriem. Din experiența colaborării cu mulți dintre bibliologi, practicieni și teoreticieni, incluși în acest volum, am acumulat mai mult decât dacă aș fi trecut printr-o universitate românească. Cele mai multe realizări le datorez lor.

Bibliologia românească. Idei. Portrete. Controverse este o carte lucrată profesionist, alături de structura logică volumul câștigă prin notele foarte detaliate la bucățile din antologie, prin notele cu referiri la originea surselor reproduse în antologie, prin bibliografia de 125 de titluri referitoare la domeniul bibliologic și rezumatul în engleză (tradus de Octavia-Luciana Porumbeanu) și franceză (tradus de Gheorghie Buluță).

Dr. conf. univ. Lidia KULIKOVSKI

TOTUL DESPRE COMUNICARE, DE LA „A-ROND” – PÎNĂ LA „ZVON” ...

Deși, în ultimii ani, am văzut mai multe lexicoane similare, din punctul de vedere al tematicii, am luat numaidecît să văd / studiez și acest dicționar*, cu totul recent: recunos, m-a atras, mai întâi, execuția poligrafică de impecabilă calitate, coperta lui, cu deosebire. Când l-am răsfoit, mi-am zis că este interesant... După ce am prins a-l citi mai atent, am constatat îndată că e un instrument de lucru comod și util. Când am întors ultima filă, din obișnuință, am luat cartea de la capăt, ca să descopăr, stu-

pefiat și dezamăgit, că volumul are un tiraj de numai 400 (patru sute!) de exemplare. Un tiraj insuficient pentru Basarabia, darămite pentru Țară, cu vreo 20 de milioane, inclusiv sute de mii de tineri implicați direct în comunicarea de tot felul, în știința și practica informării?...

Cineva îmi va reproșa că, vezi Doamne, cartea în cauză are un destinatar cumva specific, fapt indicat de către doamna autoare și în **Argument**: „Acest dicționar este [...] destinat elevilor din ultimii ani de liceu, studenților și masteranzilor din facultățile în care se studiază comunicarea și fenomenele din mass-media”. Oricum rămînem la opinia că tirajul este infim... unde mai pui că

* Craia, Sultana. *Dicționar de comunicare, mass-media și știința informării* / Sultana Craia. – București : Ed. Meronia, 2008. – 214 p.

în același **Argument** se menționează, pe bună dreptate, că „în lumea contemporană, definită drept „societatea informației și comunicării”, se formează noi categorii de specialiști și viitori profesioniști în informare-comunicare”.

Cu speranța, poate și cu certitudinea că Editura Meronia din București va scoate încă un tiraj, dacă nu chiar câteva tranșe noi, să-i facem, cât nu e târziu, o succintă prezentare volumului recent apărut.

Cartea este structurată astfel: se deschide cu *Argument*-ul de care am amintit deja, continuă cu un *Dicționar A-Z* (lexiconul propriu-zis), după care urmează două compartimente inedite: *Personalități, școli, instituții și Competențe în comunicare*. Se încheie, firesc, cu o *Bibliografie* cuprinzând circa 50 de titluri, între care găsim și trei cărți ale dnei Sultana Craia: *Teoria comunicării*, București, 2000; *Tehnici de informare și comunicare*, București, 2006; *Introducere în teoria comunicării*, ed. a 3-a, București, 2008. Nu m-am oprit întâmplător la acest segment de *Bibliografie*: la noi, îndeosebi tinerii studiosi, tratează cu o atenție sporită lucrările autorilor consacrați; în condițiile în care în acest volum lipsește o cît de sumară prezentare a autoarei, e bine să se știe că dna Sultana Craia este un specialist versat și afirmat în domeniu. Fiecare din compartimentele cărții recenzate prezintă un anumit interes, unul specific. Cineva ar putea găsi extrem de utilă *Bibliografia*, cu titluri, în genere, de ultimă oră, în română, dar și în franceză și engleză. Tinerii care intenționează să facă studii în domeniile informării, comunicării, mass-media etc. vor citi, poate în primul rînd, grila competențelor necesare în diferite tipuri de comunicare – aceasta le va ajuta să se autoevalueze și să-și facă mai ușor proiectele de studii ulterioare. Unii vor zăbovi asupra paginilor despre personalități, școli și instituții din domeniul sau domeniile mass-media.

Mie personal mi-a reținut cel mai mult atenția compartimentul pe care l-aș numi *de bază*, *Dicționarul ca atare*, și la el doresc să mă refer mai pe îndelete. Curios, simbolic, se deschide acest compartiment cu lămurirea unui termen absolut modern, neînregistrat încă, în multe surse lexicografice și / sau de referință (*DOOM*-ul Academiei Române, ed. a 2-a, București, 2005, nu-l fixează): „**a-rond**”, cunoscut și prin expresia de jargon (deocamdată) „**coadă de maimuță**”, și se încheie cu un străvechi cuvînt-fenomen care s-ar părea că nici de explicație nu are nevoie: **zvon**. „Pe drumul dintre **a-rond** și **zvon**” întîlnim numeroși termeni ce ar putea fi calificați drept comuni, în genere (destul de bine) cunoscuți persoanelor implicate în vreo activitate ce ține de informare-comunicare: *alineat, bancă de date*, (~ de imagini; ~ de informații; ~ de sunete etc.), *bibliografie, bibliologie* și alte noțiuni îngemănate, *broșură, carte, casetă*, (~ *redacțională*, ~ *tehnică*), *catalog*,

CD-ROM, dezmințire, dicționar, emisiune, eseu, ex-libris, fișă, (~ biografică), gazetă, imagine, internet, jurnalism, jurnalist, lectură, machetă, manuscris, opinie, pliant, poștă electronică (e-mail), prefață, presă, publicitate, radio, recenzie, reporter, revistă, scenariu, sondaj de opinie, știre, talk-show, televiziune, tipar, tiraj, videotecă, ziar ș.a.

Prezența, în *Dicționarul* recenzat, a acestei categorii de noțiuni – oricât de frecvente ar fi ele în vocabularul nostru și oricât de bine cunoscute – are o dublă motivare. În primul rând, pentru că în această lucrare de specialitate li se dă, prioritar (sau poate chiar exclusiv), explicații ce țin de accepțiunile caracteristice domeniului (domeniilor) de referință. În al doilea rând, adeseori includerea lor aici comportă anumite informații sau precizări suplimentare, fie și adiacente, însă deosebit de importante pentru cei angajați în respectivele domenii. Bunăoară, pe termenul **coréctor**, autoarea fixează și accentul – pe „e” – atîta timp cît multă lume mai zice „frânțuzește”, „**corectór**” – cu accentul pe „o”. Tot așa, cuvîntul **cameraman** – parcă arhicunoscut, mulți îl pronunță *cameroman*, probabil prin asociere cu unele noțiuni ce conțin prefixoizii *aero-*, *info-*, *meteo-* etc. La termenul **conotație**, destul de cunoscut și des utilizat, cu sensul „aparitiia (sau atribuirea) unei semnificații nuanțate (eventual – inedite, insolite)”, ni se precizează că este destul de recent, fiind introdus în uz în anul 1933, de către lingvistul american L. Bloomfield (1887–1949). De altfel, din acest *Dicționar* al dnei S. Craia am mai aflat și alte delimitări cronologice: bunăoară, că noțiunea **ex-libris** se utilizează în spațiul cultural românesc încă din secolul XVII... (eram convins că este cunoscut la noi de pe la răscrucea sec. XIX–XX!...), iar neologismul **infosferă**, desemnînd „ansamblul rețelelor și structurilor de informare (surse, canale, receptori) care acoperă planeta în societatea informației”, a fost pus în

circulație (poate și „născocit”, format) de cunoscutul bibliolog Gheorghe Buluță, în 1998. Mulți, tot mai mulți oameni fac apel la serviciile proiectului cu caracter enciclopedic **Wikipedia**, la a cărei realizare contribuie internauți din întreaga lume, prevalînd, se pare, autori „locali”, buni, subtili cunoscători ai realităților (personalităților, fenomenelor etc.) „proprii”, naționale, ale patriei lor. Această particularitate conferă Wikipediei un grad sporit de autenticitate, poate și de originalitate și, desigur – mai multă credibilitate. Nu știu cîți beneficiari sînt la curent că proiectul **Wikipedia** a fost inițiat cu totul recent – la 15 ianuarie 2001, ca în 2007 să conțină deja peste două milioane de articole. Versiunea română – **www.wp.ro** – a luat ființă la 12 iulie 2003, avîndu-l ca prim administrator pe dl Bogdan Stănescu (să-i dea Domnul multă sănătate și forță de muncă!), în prezent incluzînd peste 100 000 articole, cu o medie de 50 de mii accesări pe an.

Toată (sau aproape toată) lumea zice la noi **spot publicitar**, cei mai mulți fiind sincer convingși că așa e bine. Dna S. Craia ne atenționează că îmbinarea în cauză este un pleonasm; așadar, e suficient să spunem **spot**. E bine să reținem și o delimitare necesară la folosirea termenilor (aproape) omofoni și omografi **index** – **indiciu**. *Indexul* (la plural – *indexuri*) este acea listă alfabetică sau tematică de la sfîrșitul unei bibliografii sau altei cărți; pe cînd *indiciu* (plural: *indici*) este un „element perceptiv purtător de informație”, „un fapt sau anumite fapte / probe / dovezi; un semn, un obiect, o urmă”; „o particularitate” – mai adăugăm noi. Păcat că nu ne dumerește autoarea și în privința noțiunii **indice** (plural – **indici**), care înseamnă, în primul rînd, *număr*, avînd și alte semnificații similare în matematică, dar confundat adeseori cu *indexul* din bibliografie. O serie de termeni din cartea recenzată de noi constituie pentru vorbitorii din Țară

niște banalități, pe cînd pentru românii din teritoriile înstrăinate aceste banale lexeme ar fi niște revelații. Bunăoară, cîți lucrători ai industriei poligrafice de la noi știu de **ozalid**? Ei bine, așa se numește în română **sinka** rusească. Pînă mai ieri-alaltăieri mulți colegi de-ai mei de breaslă se căzneau să găsească echivalentele românești pentru noțiuni rusești ca **vrezka** sau **vstavka**. Le găsim în *Dicționarul* dnei S. Craia: **manșetă, șapou...** Plus, adăugăm noi: **interpolare, inserțiune**, astea comportînd anumite nuanțe, dar nu e cazul să intrăm în amănunte aici. Și subsemnatul, și alți colegi de jurnalism utilizăm cuvîntul „**restanțe** (din tirajul necomercializat sau nedifuzat al unui ziar, al unei reviste).” Abia după 1990 am prins a spune **retur** (pl. **retururi**) și acest *Dicționar* ne sugerează că mergem pe calea cea dreaptă. Într-o sferă mai largă – a muzicii, concertelor, spectacolelor muzicale, a showbiz-ului – noi, basarabenii utilizăm curent, frecvent, un termen din rusă: „**fonograma**”. În Țară se folosește un englezism: **playback** (pronunțat *pléibec*), acesta fiind antonimul, opusul lui **live** (alt cuvînt englez... a se citi: „*laiv*”), dar care poate fi ușor înlocuit și cu o îmbinare neaoșă: „a cînta **pe viu** (nu play-back, adică mimînd, imitînd cîntatul pe viu).”

Unii termeni ni se par cunoscuți, poate chiar foarte bine cunoscuți, însă, priviți prin prisma *Dicționarului*, ei ne apar mai altfel... mai bogați în conținut, adeseori cu nebănuite completări, precizări, sau, mai simplu spus – cu alte conotații decît cele pe care le știam / le știm. Pentru a vă convinge de sinceritatea acestei aserțiuni, citiți definițiile unor noțiuni ca **blog, carte, comunicare, curriculum vitae, fereastră, format, manipulare, plan, relații publice, știre, talk-show** etc., etc.

Orice dicționar, pe lîngă bucuria descoperirii unor fapte noi, inedite; pe lîngă confirmarea unor adevăruri și înlăturarea

unor dubii, generează și anumite reticențe sau nedumeriri.

Nedumeririle noastre, în cazul *Dicționarului* dnei Sultana Craia, sînt de două, dacă nu de trei feluri. Prima nelămurire ar fi: cît de motivată este includerea în lexicon a unor cuvinte-termeni care au (dacă au) niște legături foarte vagi, cu totul tangențiale cu domeniul, cu obiectul cercetării autoarei? Iată doar cîteva din acestea: **bîrfă, blestem, bocet, compliment, delațiune, a huli, jurămint, minciună, miting, monden, ovație, poliglot, popularitate, regulament, rugăciune, subversiv, testament, a vocifera** ș.a.m.d. A doua nedumerire: în dreptul multor termeni, neologisme de origine britanică și / sau americană, se face precizarea: „*fără echivalent în limba română; s-ar traduce ca... / prin sintagma...*”. Un dicționar devine și un propagator al unor termeni ori sensuri noi. Nu credem că ar fi cazul să se popularizeze prea multe „străinisme”, unele cu totul dificile, ciudate – și ca scriere, și ca pronunție –, suficient să amintim de: **backrop, back-to-back, couch potatoe, double page spread, follow-up, soap-opera, stripping, teaser** etc. Unde mai pui că traducerile sugerate de autoare au șanse reale de a deveni noțiuni echivalente neaoșe, motivate din toate punctele de vedere. Se pare însă că dependența noastră față de unii termeni străini este prea de tot mare: în *Dicționarul* recenzat se explică cuvîntul **imprimantă**, dar și sinonimul englez al acestuia – **printer**; ni se lămurește ce este un **rezumat**, dar se impune – inutil, credem – și englezismul **abstract**; de prisos măcar și din motivul că provoacă unele confuzii, în română existînd de mult adjectivul **abstract**. De altfel, așteptam să găsim ceva similar și în cazul dubletelor **calculator – computer**, însă, spre marea noastră uimire, ambele sînt lipsă în carte, cum nu este nici franțuzismul **ordinator** („basarabenismul”

computer nici nu avea cum să nime-rească într-o asemenea lucrare!...). Și cum tot am ajuns la capitolul absențe (ar fi a treia nedumerire a noastră), vom face o scurtă listă de sugestii pentru o nouă ediție a *Dicționarului*. Dacă este în lexicon **prefață**, ar fi normal să fie și sinonimele (oricît de relative) **cuvînt-înainte**, **cuvînt introductiv**, **argument**, poate chiar și arhaismul **predoslovie**, precum și antonimul **postfață**. Dacă ni se explică ce în-seamnă **titlu** și **subtitlu**, parcă s-ar cere să fie lămurit și **avantitlu** și **intertitlu**. Nu credem că s-a renunțat deja la termenul **mass-media**, de aceea considerăm că ar trebui inclus în *Dicționar*, ca și alte noțiuni de uz curent în domeniu, precum **audio-vizual** sau **motto**, **cursor**, **tastă**, **tastatură** etc. Am sugera și o omisiune: **a însera** (de la p. 118), care e prezentat ca sinonim al lui **a insera**, or nu e chiar așa: **a insera** înseamnă, într-adevăr, „a introduce, a include ceva (într-un text, într-o alocuțiune

etc.)”, pe cînd **a însera** rămîne cu vechiul său sens de „a se face seară”.

Astea fiind spuse / scrise, evident, se impune o concluzie. Am luat cunoștință, zilele acestea, de un *Dicționar* bun, util, accesibil și captivant ca manieră de expunere / explicare a materiei. Din acest motiv am și scris consemnarea de față: să fie mai cunoscut, să-l caute și să-l folosească un număr cît mai mare de colegi, în primul rînd – cei mai tineri și mai cutezători decît generația mea. Autoarei, dnei Sultana Craia, nu ne rămîne decît să-i spunem sincere felicitări pentru travaliu și, în mod special – pentru că și prin această carte Domnia Sa a făcut un mare bine basarabenilor, cel puțin nouă sau mai ales nouă, cei privați decenii multe la rînd de dreptul natural de a ne cunoaște limba română în toată splendoarea și bogăția ei.

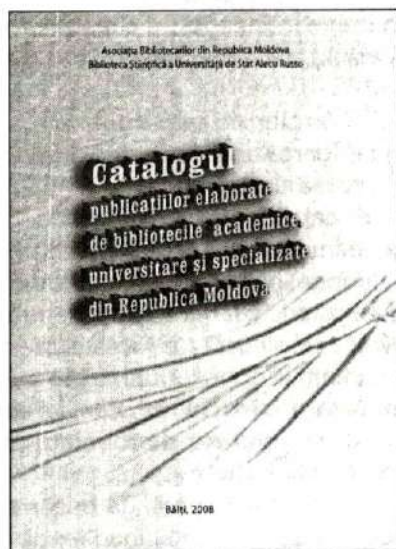
Vlad POHILĂ

UN PROIECT EDITORIAL REUȘIT

În aprilie 2007, la un atelier organizat de comisia editorială a ABRM, s-a discutat necesitatea de a tipări un catalog al publicațiilor bibliotecilor, instrument de lucru necesar pentru a evalua activitatea de cercetare științifică și bibliografică și pentru a promova contribuțiile bibliotecilor la aceste procese.

Responsabilitatea realizării acestui obiectiv dificil și-au asumat-o Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți (coordonarea bibliotecilor universitare, academice și specializate) și Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” (coordonarea bibliotecilor naționale și publice).

Zis și făcut. La Congresul al VI-lea al bibliotecarilor, care a avut loc pe 4 și 5 noiembrie 2008, Biblioteca Universitară „Alecu

Russo" se prezintă cu o realizare frumoasă, cu volumul *Catalogul publicațiilor elaborate de bibliotecile academice, universitare și specializate din Republica Moldova**.

Volumul este structurat, logic, în patru compartimente: I. *Biblioteci academice*; II. *Biblioteci universitare*; III. *Biblioteci specializate*; IV. *Școala de Biblioteconomie din Moldova*.

Compartimentul I are în vizor o singură bibliotecă – Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a Academiei de Științe a Moldovei, cu 78 de lucrări.

Compartimentul II include publicațiile elaborate de opt biblioteci universitare: Biblioteca Universității de Stat din Moldova, Biblioteca Republicană Științifică Agricolă a Universității Agrare de Stat din Moldova, Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo”, Bălți, Biblioteca Științifică Medicală a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițeanu”, Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice din Moldova; Biblioteca Tehnico-Științifică a Universității Tehnice a Moldovei, Biblioteca Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Departamentul Informațional Biblioteconomic al Universității Libere Internaționale din Moldova – cel mai mare, de altfel, compartiment, care înregistrează 472 de surse / lucrări ale acestor biblioteci.

Compartimentul III cuprinde Centrul de Informare și Documentare în Domeniul Proprietății Intelectuale (CID PI) AGEPI; Biblioteca Republicană Tehnologico-Științifică a Institutului de Economie, Finanțe și Statistică (BRTS IEFS); Institutul Național de Standardizare și Metrologie.

Și ultimul compartiment include, ca și primul, doar o singură instituție – Școala de Biblioteconomie din Moldova, care

prin volumele editate și-a asigurat continuitatea.

După cum consemnează Elena Harconița în cuvântul introductiv, frumos intitulat „Expresie a puterii de creație și originalității gândirii bibliotecarilor”, prin cercetările și publicațiile editate pe suport de hârtie, bibliotecile asigură efectuarea investigațiilor în spații geografice, temporale, instituționale, domeniiale... Conținutul volumului demonstrează că preocuparea de cercetare bibliografică și monografică este o activitate conștientă a bibliotecarilor, care își recunosc și realizează responsabilitatea de participare la procesul de cercetare, deci, și la procesul de dezvoltare a societății. Domeniul biblioteconomic a dat lucrări teoretice, monografice, esențiale pentru cultură și istoria literară, pentru dezvoltarea unor domenii esențiale ale RM ca, de exemplu, bibliografiile fundamentale: *Fauna și ecologia animalelor din Moldova* (1800-1917; 1917-1965; 1969-1978; 1969-2000); *Istoria, arheologia, etnografia Moldovei* (1918-1968); *Arta Moldovei* (1924-1974); *The Jahn Teller Effect* (1937-1979); *Critica și știința literară în Moldova* (1924-1965; 1981-1985; 1986-1990); *Cartea Moldovei* (sec. XVII – începutul sec. XX) a Bibliotecii Academiei de Științe a Moldovei. Sau bibliografiile tematice *Biotehnologii vegetale, Porumbul în Moldova* (1838-1963), pe o perioadă de 125 de ani; *Sfecla de zahăr în Moldova* (1948-1990) a Bibliotecii Universității Agrare; *Bazele nutriției umane* (2 vol.); *Uscarea legumelor și fructelor; Monumente arhitecturale din Moldova* a Bibliotecii Universității Tehnice; *Titularii brevetelor de invenție acordate în RM* (1994-2006) a AGEPI; *Invenții create în RM* (5 vol.) a Bibliotecii Republicane Tehnologico-Științifice a IEFS și multe altele pe care le găsim răsfoind catalogul.

Contribuția bibliotecilor la cercetarea domeniilor precum literatura și critica lite-

* *Catalogul publicațiilor elaborate de bibliotecile academice, universitare și specializate din Republica Moldova* / ABRM, Bibl. Șt. a Univ. de Stat „Alec Russo”. – Bălți, 2008. – 235 p.

rară, cultura, economia, agricultura și tehnica, putem acum afirma, în baza acestui reușit catalog, este foarte mare. Încă un aspect care iese la suprafață este contribuția incontestabilă a bibliotecilor și preocuparea lor pentru valorizarea și promovarea oamenilor de știință din diverse domenii prin acele cercetări bibliografice, monografice ale vieții și activității lor, fiind, ne-o dovedește lucrarea, forma cea mai larg utilizată de biblioteci.

Intenția elaborării și publicării acestui volum a urmărit valorificarea activității bibliografice și de cercetare documentară a bibliotecilor în scopul (1) informării comunității științifice naționale și internaționale despre existența lucrărilor / studiilor științifice și bibliografice editate de biblioteci; (2) valorificării și stimulării potențialului științific al bibliotecarilor; (3) consolidării statutului bibliotecarilor și al bibliotecilor. Cu certitudine afirmăm că lucrarea și creatorii ei își vor atinge scopul pentru că vor urma analize și evaluări având la îndemână activitatea de cercetare și editare adunată într-un volum.

Astfel, catalogul ne dă posibilitatea să (1) evaluăm cercetarea în general la bibliotecile academice, universitare și specializate, (2) să identificăm partea de contribuție a fiecărei biblioteci; (3) să stabilim varietatea de forme și genuri de lucrări preferate de fiecare dintre biblioteci; (4) să identificăm tematica cercetărilor și să evidențiem în așa fel temele neacoperite; (5) să evaluăm calitatea lucrărilor; (6) să stabilim care sunt cei mai laborioși ani în activitatea de cercetare a bibliotecilor.

Catalogul *Publicațiile...* este primul de așa fel în domeniu și însumează 588 de titluri, este procesat într-o manieră degajată, cu spațieri generoase, parcă subliniind importanța și valoarea conținutului pe care-l găzduiește...

Coordonatorii au gândit conceptul catalogului, au elaborat criteriile de struc-

ture a publicațiilor după genuri și forme, stabilind un model de urmat pe care bibliotecile l-au extins, l-au completat cu alte forme, acțiuni pe care specialiștii au salutat-o. Avem, totuși, o obiecție, dar care nu diminuează absolut deloc calitatea și importanța catalogului. Analizând tipurile și genurile de publicații prezentate, se vede clar că nu există unitate vizavi de tipuri și genuri. De exemplu, la *Lucrări bibliografice* merg: liste bibliografice, indice de recomandare, schițe bibliografice și bibliografii tematice serioase. Sau, cu același sens, bibliotecile utilizează *Repertorii și Buletine bibliografice* și altele, dar nu exemplificăm, pentru că nu este greșea nimănui. Este o problemă a domeniului biblioteconomic pe care de mult trebuia s-o rezolvăm, și anume – aspectul ei noțional.

Importanța pe care o reprezintă *Catalogul* pentru domeniul biblioteconomic cere continuarea și elaborarea volumului II *Publicațiile bibliotecilor naționale și publice...* pentru a avea un tablou complet al activității de cercetare a domeniului biblioteconomic, prin care se vor uita urmașii noștri la această perioadă. Realizând și volumul II, vom putea afirma că lăsăm ogorul ordonat pentru viitor... Atât profesioniștii domeniului, cât și cercetătorii vor spune exact cum a spus Newton: „*Am reușit să găsesc ceea ce căutam pentru că m-am urcat pe umerii generației care m-a precedat.*”

Felicitări Bibliotecii Științifice a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți pentru acest volum de anvergură, de o valoare incontestabilă pentru istoria domeniului nostru, a cercetării în general; pentru promptitudinea cu care a reacționat la propunerea pe care am făcut-o, pentru viteza cu care au realizat lucrarea!

Dr. conf. univ. Lidia KULIKOVSKI

TOAMNA MAURULUI, CU AUR ȘI BUSUIOC

Dinu MIHAIL

Prietenul nostru, Aristotel, spunea că în lume există trei mari descoperitori, trei mari deschizători de drumuri: Inteligența, Banul și Întîmplarea. Ei bine, întîmplarea a făcut ca să trec pe la Biblioteca „O. Ghibu” exact în perioada cînd această instituție se pregătea să discute volumul *Hronicul Găinarilor* în cadrul programului de largă utilitate „Chișinăul citește o carte”, inițiat de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. Mi s-a dat, concret-istoric, în mîină *Hronicul...* cu aproape ultimativa sugestie civilizatoare de a „spune cîteva cuvinte despre un scriitor important, care trebuie citit de cît mai multă lume”. Așa că eu, conștiincios ca pionierul Ionel Plămadă, am scris, dar nu port răspundere pentru rîndurile de mai jos, deoarece autorul lor moral este programul „Chișinăul citește o carte”. Și bine face, căci e cazul să mai fie pus și el uneori, Orașul, cu burta pe lecturi!

Întrebat sibilinic acum un an de către un reporter de unde, la ce oră și pe ce căi misterioase îi vine inspirația, Aureliu Busuioc a răspuns, sincer și în cunoștință de cauză, că inspirația îi vine din capacitatea fundului său bun la toate de a rezista cît mai mult pe scaun în fața zăpezilor reci ale hîrtiei de scris. Așadar, e vorba despre muncă, despre clasicitatea chinuitoare a lucrului bine făcut. Într-un cuvînt, despre libertatea înhămată la plug. Căci orice meditație sau discuție care nu se transformă în acțiune, eșuează, pînă la urmă, într-un act de lașitate.

Gînd, suflet, stil elegant ca o marchiză... Nu există condei mai mult sau mai puțin școlit în Moldova care să nu fi remarcat că Aureliu Busuioc este un stilist greu de

egalat, un virtuoz al limbajului. „*Operele sale au strălucit întotdeauna de sănătate lingvistică*”, spune pe drept cuvînt Nicolae Leahu.

Indiscutabil, limba este una dintre dimensiunile spirituale ale unui popor. Dar nu e singura dimensiune. Limba, în sine, e departe de a fi identică cu cultura unui popor. Nici o creație a imaginației umane nu se poate detașa complet de entitățile extralingvistice pe care cuvîntul le denumește. Iată de ce orice comunicare rămîne, vai, relativă.

Felul de a fi, cultura unui popor se află depuse în primul rînd în moravurile sale. Spunea cîndva prozatorul Augustin Buzura despre traducerile din română în alte limbi de circulație europeană: „*Sîntem neînțeleși nu din cauza limbii, ci a unui mod depășit de a gîndi*”. Ideea generoasă primează și rentează într-o pînză romanescă. Gîndul bun aduce după sine limba frumoasă. Cînd există fond – plus mult, cît mai mult suflet! – forma și celelalte „țoale” vin parcă de la sine. „*Nici o inteligență peste medie, nici un grad ridicat de imaginație, nici măcar acestea împreună nu alcătuiesc geniul. Dragostea, dragostea, dragostea este sufletul geniului*” (W.A. Mozart). Orice activitate neînsoțită de bucuria plăcerii sfîrșește în uscăciune, chin și chiar boală.

Este o viziune unilaterală și simplificatoare totodată să analizezi creația lui Aureliu Busuioc exclusiv prin prisma limbajului. Dincolo de limbaj se află o exemplară capacitate de muncă, fertilizată de cultură, de o trudnică informare istorică și filozofică, căci și lectura serioasă, cu noduri la tîmplă, este muncă. Aceasta îi permite

prozatorului să aplice asupra „obiectului agresivității literare” un ochi detașat, calm și nevicat de prejudecăți. Plus umorul, ironia și autoironia, ingrediente absolut necesare actului de creație, care vin dintr-o aristocrație, dintr-o mărinimie a stăpînirii de sine, după cum ar spune evreul român Nicolae Steinhardt, convertit la ortodoxie.

Căci ce este, în fond, romanul *Hronicul Găinarilor*? Este „o parodiare a letopisețelor și romanelor istorice naționale și a mitologiei „întemeietoare” universale” (Mircea V. Ciobanu).

Ca și jurnalul, parodia este semnul de maturitate al unei literaturi, culmea umorului fiind să rîzi de tine însuși. Dacă legea ține de criteriul separării omului de animal, zîmbetul este cavalier de onoare în suita plăcerii. Umorul, detașarea, ironia te înrudesce cu zeii. Autoironia este medicamentul tuturor necazurilor, calmantul tuturor patimilor, patima fiind, etimologic vorbind, boală. (Aviz pentru psihoterapeuți: aproximativ 90 la sută din publicațiile noastre de expresie română sînt pătimașe, isterice și încrîncenate, de parcă redactorii lor visează în fiecare noapte numai căcăreze de oaie). Însuși Dumnezeu a avut mult umor cînd a îngăduit să ne naștem și noi, oamenii.

Lecția asta am învățat-o și de la Aureliu Busuioc.

Citești *Hronicul Găinarilor* și uneori te vizitează gîndul subversiv-antinațional că la noi munca e mai mult un hobby, o pasiune nevinovată (cum ar fi colecționarea capacelor de *Vitanta*), decît o necesitate conștientizată. Avînd un pămînt mînos, pe care crește totul fără mare efort, ne-am cam lăsat în voia soartei și în mila cerului, fără a pune serios creierul la contribuție. Iată cum un avantaj natural nefertilizat de sudoarea efortului intelectual se pare că s-a transformat pînă la urmă într-un handicap civilizațional. Da, muncim mult, dar asta și din cauză că muncim ineficient,

economia noastră fiind una de subzistență nu de ieri și nu de azi, ci de cînd hăul și tărăcul. După cum remarca G. Călinescu în *Gilceava înțeleptului cu lumea*, la noi individul e nepăsător, sătul, bun, milos, prin urmare cam searbăd, cam șters sufletește, „incapabil de mari nebunii, de mari întreprinderi”. Nu e luptă crîncenă pentru existență, și unde nu e luptă, unde nu e viciu prăpăstios, nu e nici geniu. În Occident, omul este stăruitor în fapte, disperat în întreprinderi, capabil de toate performanțele. Și tot acolo: „Romancierul nostru nu are ce spune despre viață, fiindcă el însuși n-o cunoaște decît sub forma alimentației, romancierul occidental o cunoaște în chipul unui hidos infern. Lipsa de caractere tipice din literatura noastră de aici vine”. „Ce vreți, sîntem la porțile Orientului, unde totul se înfățișează mai puțin grav” (Mateiu I. Caragiale, *Craii de Curtea-veche*).

Așa că Nobelul pentru români se amîna pînă atunci cînd ei vor reuși să inventeze, în premieră mondială, Zeama din vînturi de cloșcă servită în foi de fițe sau Cozonacul de Paști fără făină, fără ulei, fără ouă, fără zahăr, fără stafide, fără mac și, ca să punem definitiv mapamondul cu botul pe labe, chiar și fără apă.

Atunci cînd citeam cartea, în anumite momente îl rugam imaginar pe autor să se așeze pe un scaun în fața mea și îl întrebam umil: Bine, dom' Busuioc, dar timp de 200 de ani și ceva într-un sat „gemînd de grele patimi” nu s-a întîmplat nimic altceva decît furturi de orătării, de oi și de cai; decît trădări, căciuliri și îngenuncheri în fața marilor clipei, fie aceștia moldoveni, turci sau ruși? Bunăoară, vreun viol cosmic în grup, de să se cutremure pămîntul, de să tresară măcar vreun mușchiuleț pe mutra de turtă dulce a „tigrului est-european” Serafim Urecheanu... Sau poate vreun auto-dafeu, vreun pui de martiraj pentru chestii de credință, căci, nu-i așa, de două mii de ani orice român se tot naște ortodox nevo-

ie mare, debordind de pioșenie și cumsecădenie religioasă. „Doamne, că ortodocși mai sîntem și cu paiul în fund” (Paul Goma)... Vreun examen de conștiință devastator și plin de învățăminte, căci doar infernul e foarte aproape: este de ajuns să te cunoști pe tine însuși.

De unde pasiuni și experiențe abisale la niște găinari, căci găinarii la Aureliu Busuioc nu sînt numai locuitorii „mărețului” sat Găinari, ci, cu mici excepții, cam noi toți, căci „De la Nistru pînă la Tisa / Tare greu ne cade fisa”. La noi pînă și codul *cuvînt de onoare* e raritate bibliografică sub șapte lacăte, pînă și viciile sînt de la magazinul de *second hand*... Pămînt bun de butut... Există în cartea a treia a *Hronicului Găinarilor*, capitolele 6 și 10, pagini vitriolant-terapeutice, memorabile despre felul nostru de a fi. Citez (selectiv, desigur):

„...deși nu suntem o nație din lumea a treia, suntem un neam de mîna a doua.”

Sau: „Aflarea în mijlocul unui deșert a unei oaze de palmieri, cu răcoare și apă, e un miracol, dar tot miracol este și prezența noastră, cu rînza, mentalitatea pășunistă și sărăcia noastră în centrul unei Europe înfloritoare. De ce? Oponenții cred: pricina este că ne place să căutăm vina noastră de eșecurile

noastre în afară, și nu în noi înșine. De acord, dar asta înseamnă să confundăm cauza cu efectul. Efectul este evident: săraci, dar le-neși; incuți, dar suficienți; mîndri, dar servili, gata de orice compromisuri.”

Nu puține sînt rîndurile în care Aureliu Busuioc ne penește metehnele de sar fulgii de pe ele. Și bine face! Calitățile unui popor se impun, se manifestă de la sine, pe cînd viciile trebuie combătute metodic ca iarba rea din bătătură. Anume acesta este supremul serviciu pe care o conștiință artistică îl poate face poporului său. În opinia mea gheboasă, poporul nu trebuie lingușit, adulat, ci constant educat. Deprinderea seculară de a ne trăi viața, inclusiv cea literară, vag-aproximativ-irresponsabil-după ureche-întîmplător de la caz la caz este pistolul de la tîmpla istoriei noastre. Iată de ce eu cred că la ora actuală adevărata cauză națională este refuzul prostiei.

Un ziar bun sau o carte cu bătaie lungă se face fără încrîncenare. Se scrie cu zîmbetul pe buze, ca printre altele, și cu minimum cinci ore de bibliotecă pe zi, dovada fiind pe față, gravidă de materialitatea cernei tipografice: *Hronicul Găinarilor*. „Din vremi uitate, de demult” n-am stat de vor-

bă, n-am calicit prin bălțile Prutului vreo rață cu Aureliu Busuioc („Priviți aceste rațe, care și moarte zboară, / Și le mai ține-n aer doar dragostea de Țară!”). Cu toate acestea, cred că este și acum, la cei 80 de ani ai dumisale, un om fericit. Fericit, pentru că poate scrie mai dihai decât tinerii. Nu-l întrebați cum scrie, cum găsește temele și formulele de succes, pentru că nici el singur nu știe. Când femeia de geniu George Sand, la început de cale, îi cerea lui Balzac niște rețete, niște sfaturi literare, acesta îi răspundea ca un metronom: *Dragă Auroro, nu știu nimic, eu singur am nevoie de sfaturi...* Fericit, pentru că știe să treacă prin viață, oricât de chinuită ar fi ea, cu zîmbetul suveran pe buze. Acest Radu Negrescu veșnic tânăr stă acum tăcut într-o parte în vesta antiglonț a clasicului în viață, tăăăt numai aur și busuioc, și parcă-parcă ar vrea să ne spună: „Să știți că am trecut peste toate, susținut doar de voința mea, de nevoia de a iubi și de a face bine. Cerul nu mai face minuni și numai proștii mai pot crede că vor fi salvați de îngeri învăluiti în raze și-n lumini divine. Singurul care te poate salva din situații grele, ești tu însuși. Eu am aflat mai întâi acest adevăr din cărțile bune ale lumii”.

Un singur lucru nu-mi place la Aureliu Busuioc: conform pașaportului, eu am o talie de *tocmai* 167 de centimetri. Iar acest munte de om, avînd din unghii și pînă-n creștet *numai* vreo doi metri, își permite să se uite de sus la mine! Vă dați seama ce afront e acesta? La CEDO cu Busuioc! Cu atît mai mult cu cît nici nu mai este el chiar atît de janghinos și talentat pe cît pare, căci singur recunoaște la pagina 20: „*Cinstit vorbind, de dragul adevărului, la scrierea acestor fleacuri aș fi apelat și la hexamtru, asemeni lui Homer și Vergiliu, dar nu m-a ajuns talentul...*”.

Și acum, cu permisiunea cititorului nostru mai deștept decât semnatarul prezentelor rînduri, un moment de respiro... După părerea mea subversiv-antinațională, cea mai serioasă academie din România este *Academia Cașavencu*. Citez de la rubrica *Săptămîna străinilor*:

„Profesorul de limbă Knut Berglund din Malmö, Suedia, își arată marile pretenții față de scrisul corect al elevilor, dar și al membrilor familiei sale. Lucrurile au ajuns pînă acolo, încît Knut Berglund, primind într-o bună zi o scrisorică de la soția sa, în care scrisorică, după părerea lui, lipsea o virgulă, timp de două săptămîni îi bătut capul consoartei sale că nu prea cunoaște gramatica. Nevasta o ținea morțiș pe a ei că a scris correct. Și atunci învățătorul a hotărît să... divorțeze. Judecata, cîntărind dovezile aduse, a decis să facă parte soției. Poate că judecata are dreptate, a zis Knut intransigentul, dar eu nu pot să mă dezic de principiul meu suprem – sînt profesor și sînt obligat să învăț lumea!”.

Istoria asta lungă și dramatică ține de alte meridiane. Pe piciorul nostru de plai, unde cărărușa pînă la Domnul e toată scai, la aceeași învinuire am auzit, ba chiar am și văzut scris de mîna soției moldovence: „Nu-ți place exprimația mea? Ia și pune tu acolo găinațul cela de virgulă, care lipsește, dar să nu te mai văd că mă înveți minte, măi ovrijîtule!”.

Așadar, procesul virgulei continuă. Și în Suedia, și la noi.

Ce mai tura-vura, Moldova este de mult sincronizată cu... și integrată în Europa. Și nu numai din punct de vedere geografic, dar și gramatical, adică cultural.

Așa să ne ajute Dumnezeu, *Sfînta Parascheva* a Găinarilor și *Punct-um!*

ARMENII, UN ALT POPOR AL CĂRȚII

Vlad POHILĂ

Și la noi, și aiurea, sintagma „poporul Cărții” s-a încetățenit exclusiv cu referire la evrei, inițial fiind o aluzie la paternitatea poporului evreu asupra Cărții Cărților, cum se mai numește, metaforic, Biblia. Cu timpul însă, îmbinarea de cuvinte „poporul Cărții” a cunoscut o extindere de sens, vizînd tot mai mult, sau poate că în primul rînd, atracția deosebită, fascinația ieșită din comun a fiilor lui Israel pentru carte, pentru învățătură, știință, cultură.

Chiar dacă admitem monopolul evreilor și asupra acestui calificativ, îndrăznim să punem la îndoială corectitudinea, justetea absolută a acestei unicități, a acestei exclusivități atribuite seminției izraelite. Din simplul motiv că, așa cum ne demonstrează istoria, există și alte popoare – unele dispărute deja, altele însă dăinuind, viețuind și în prezent –, care au arătat față de carte un atașament la fel de puternic, în unele cazuri – chiar și mai vechi.

Biblia ca atare, adică Vechiul Testament, ar fi fost elaborat de-a lungul mai multor secole, o redacție definitivată datînd din sec. II î. Hr. Iar primul document literar în ebraică – limba Sfintei Scripturi – și anume Cîntecul Debovei din Cartea Judecătorilor, ar fi fost scris anterior anului 1000 î. Hr. Egiptenii au prins a scrie cu hieroglife cu vreo trei mii de ani înainte de Cristos; unele texte astfel notate s-ar fi păstrat și printre cele vreo 700 000 de „volume” din celebra Bibliotecă de la Alexandria, fondată la răscrucea erelor vechi și nouă. Sumerienii, o populație trăitoare în Mesopotamia antică, au lăsat mii de „documente” (diverse inscripții), cu scrisul lor cuneiform, inventat probabil în sec. III î.e.n. Și hieroglifele chinezești au o istorie de cel puțin 3 500 de ani, cea mai veche inscripție păstrată făcîndu-se pe o carapace de broască țestoasă, în jurul anului 1500 înaintea erei noastre. Mai aproape de noi, etruscii, care au populat sudul actualei Italii, au început a scrie de prin sec. VII î. Hr., lăsînd posterității circa 10 mii de inscripții, mai ales pe vase de lut ars.

Relativ aproape de noi, o impresionantă istorie a scrisului (și a cărții, în sensul cel mai larg al cuvîntului), au armenii. La armeni – care merită a fi numit „un alt popor al cărții” – ne vom referi în rîndurile ce urmează. Cei care au făcut școala și / sau facultatea la sovietici, nu pot să nu-și amintească cum începea istoria URSS: cu istoria statului antic Urartu, așezat în bazinul lacurilor Van și Urmia, pe podișul numit acum al Armeniei, la poalele muntelui Ararat, acolo unde s-a oprit arca lui Noe, acolo unde s-a aflat ulterior vechiul stat armenesc și unde se regăsește, după o dramatică ciopîrțire, de-a lungul secolelor, Armenia contemporană. Și locuitorii Regatului Urartu (sec. IX-VI î. Hr.) aveau un scris propriu: s-au păstrat relativ numeroase inscripții, unele fiind și descifrate, cu o marjă mare de precizie, de către savanții armeni. Ne vom referi însă, exclusiv la scrierea, literatura și spiritualitatea armenescă – veche, medievală, modernă și contemporană –, ca o probă impresionantă a vechimii, permanenței și pasiunii acestui popor pentru cuvîntul scris, iar mai larg – pentru carte și „zăbava cetitului”, pentru știință și cultură.

Cîteva repere istorice

Pe ruinele Regatului Urartu, distrus în urma incursiunilor întreprinse de către persani, apoi de către Alexandru Macedon, iar mai tîrziu – de către seleucizi, în anul 189 î. Hr. ia naștere primul stat armean care, în secolul următor, cunoaște apogeul puterii și extensiunii sale teritoriale sub domnia regelui Tigran al II-lea cel Mare. Alt suveran de vază al vechilor armeni – Tiridat al III-lea, în 301 d. Hr. primește taina botezului, din acest an Armenia devenind o țară, de altfel, primul stat din lume în care creștinismul este religie oficială. Patru veacuri următoare Armenia este sfirtecată de romani, apoi de perși și de arabi. Dinastia Bagratizilor izbutește, în perioada 885-1045 să refacă și să consolideze independența Armeniei. După niște pustitoare invazii ale selgiucizilor, o parte a populației

armene este nevoită să emigreze în Cappadocia și Cilicia (partea de sud-est a Turciei contemporane), unde întemeiază un nou stat – Armenia Mică, avînd o existență de cinci secole, după care, în anul 1505 a fost cucerită de Imperiul Otoman. „Armenia Veche”, din regiunea Caucazului, este împărțită, în anul 1639, între turci și persani. În urma războiului ruso-persan din 1826-1828, partea de răsărit a Armeniei istorice (în fond, Armenia actuală) este anexată de ruși. Partea de apus rămîne în continuare sub turci, unde orice mișcare de emancipare este înăbușită cu cruzime. În anii 1895-1896, dar mai ales în 1915-1916, turcii se dedau unui adevărat genocid al armenilor: sute de mii de locuitori pașnici sînt „pur și simplu” omorîți, alte sute de mii fiind alungați în deșertul Mesopotamiei. Se vorbește de 1,5 milioane de armeni-victime ale genocidului pus la cale de către „Junii turci” – organizație condusă de Kemal Atatürk, viitorul artizan al Turciei moderne, iar data de 26 aprilie (1915), cînd turcii au nimicit cei mai mulți armeni, este și astăzi zi de doliu național în Armenia și în rîndul coloniilor armenesti risipite în circa 50 de țări din lume. De altfel, armenii sînt unul dintre puținele popoare care au în propria țară mai puțini reprezentanți, și mai mulți – în străinătate: circa 3 milioane armeni trăiesc în patria istorică, și 4-5 milioane dincolo de hotarele ei. Pentru armenii din afara țării natale există și un termen special: *Spiurk* (scris și *Spîrq*), diaspora armeană avînd numeroase personalități de vază (comercianți, businessmeni, dar și oameni de stat / politicieni, diplomați, savanți, artiști, scriitori etc.).

La 28 mai 1918 Armenia își proclamă independența, recunoscută de Marile Puteri prin Tratatul de pace de la Sevres, la 10 august 1920. În același an însă, tînărul stat este atacat de către doi vecini mari, hrăpăreți și agresivi: Turcia și Rusia, prima mai rupînd niște bucăți din corpul Armeniei, iar a doua instaurînd prin violență regimul sovietic. Membrii Partidului *Dașnakuțjun*, cel care îi conduse pe armeni spre libertate, sînt oprimați, nimiciți, scapă cu viață numai cei care izbutesc să ia calea străinătății. În emigrație, „*dașnaci*” continuă lupta pentru recunoașterea mondială a genocidului armenesc provocat de turci, își răzbună, prin toate metodele posibile (inclusiv prin asasinarea unor diplomați și oameni politici turci) părinții, apoi bunicii și străbuni-

cii căsăpiți de otomani; la fel, militează pentru redobîndirea independenței Armeniei. Lupta decisivă pentru refacerea independenței s-a desfășurat în anii 1988-1991, pe fundalul cîtorva evenimente deosebit de tragice: devastatorul cutremur de pămînt de la Spitak (partea de sud-est a Armeniei), valul de mișcări populare pentru unirea la Armenia a regiunii Karabahul de Munte (în armeană: *Arțah*), aflată din 1923 în componența Azerbaidjanului și tratată de azeri ca o colonie; respingerea brutală, de către Moscova și Baku, a acestor doleanțe; în fine, izgonirea masivă și masacrarea armenilor (circa 500 de mii) din Azerbaidjan.

La 23 august 1990 Armenia adoptă Declarația de suveranitate, pe 21 septembrie 1991 peste 99 la sută din participanții la un vot popular (referendum) optează pentru independență, care este proclamată oficial peste două zile, la 23 septembrie 1991. Primul președinte al statului armean renăscut a fost Levon Ter-Petrosian, un intelectual de marcă, doctor în filologie, profesor universitar, traducător din opera lui Shakespeare și din alți scriitori de limbă engleză, fie din Marea Britanie, fie din SUA. Pînă în prezent, Karabahul de Munte, deși recuperat prin lupte grele de către armeni, are o situație incertă: Azerbaidjanul, care se consolidează tot mai mult (inclusiv cu concursul Turciei), amenință să-și impună din nou controlul asupra regiunii rebele. Acest aspect geopolitic, ca și unele aspecte de ordin economic (lipsa bogățiilor naturale, plecarea masivă a sute de mii de armeni în lumea largă, corupția aducătoare de mari profituri doar unor clanuri, cea mai mare parte a populației confruntîndu-se cu grave probleme existențiale) determină o linie politică florusă, pro-Moscova, a Erevanului, chiar dacă aspirațiile pro-vestice ale majorității politicienilor și ale populației sînt mai mult decît evidente. Lucru firesc, dacă avem în vedere numărul mare de armeni trăitori peste hotare, dintre care, poate cei mai bogați, mai realizați și mai influenți se află și se mai află în țări din Occident.

Armenii pe mapamond

Răscrucea secolelor XX-XXI a generat în Europa, dar și în lumea întregă, un fenomen demografic numit de specialiști *dispersarea populațiilor*. Ample deplasări de grupuri etni-

ce s-au produs și se mai produc atât de rațiuni politice, cât și din motive economice. Milioane de ruși s-au deplasat din fostele republici sovietice, din Asia Centrală sau din Caucaz, în căutarea unei vieți mai fericite în patria lor istorică; alții au luat drumul Occidentului. Sute de mii de sirbi și-au părăsit vetrele străbune, din Kosovo ori din Bosnia-Herțegovina. Din toate republicile ex-sovietice, dar și din țările fostului lagăr comunist, milioane de oameni au plecat provizoriu sau pentru totdeauna în țări mai prospere din Europa de Vest și din America de Nord; din noile state apărute pe ruinele URSS milioane de cetățeni disperți au plecat la munci în Rusia, unde, grație abundenței de petrol și gaze, s-a ajuns la un nivel de salariizare cu mult superior celui din R. Moldova ori din Ucraina, ca să nu mai vorbim de Tadjikistan sau alte republici central-asiatice. Astăzi, nu mai surprinde pe nimeni prezența unor colonii numeroase de moldoveni la Moscova și mai ales în regiunea Moscova, în nordul Italiei ori în partea de sud a Spaniei. Pe Coasta de Azur, la Paris și Londra, la Karlovy Vary sau în alte faimoase centre balneare din Cehia, la New York, Boston, în Florida, Miami Beach cartiere întregi sînt cumpărate de bogătani, adevărați mafioți ruși sau evrei din Rusia. Mai puțini muncitori sau intelectuali, dar mai mulți hoți de drumul mare, numiți acum mafioți, originari din Albania, au inundat Roma, Neapole și tot sudul Italiei; tot ei au devenit spaima locuitorilor Atenei și ai altor orașe grecești. Chiar și din unele țări relativ prospere, ca Polonia sau Ungaria, numeroși cetățeni pleacă în Germania, Belgia, Canada, SUA. Zeci de mii de lituanieni, letoni, estoni care, scuturînd jugul comunist de factură rusă, au atins rapid un standard de viață jinduît cîndva, caută acum locuri și mai profitabile, cum ar fi Marea Britanie, Irlanda, Luxemburg etc.

Așadar, în prezent, deplasările de populație, sau dispersarea, „împrăștierea” popoarelor au devenit un fenomen aproape că general, iar în consecință și firesc. Și doar cu două-trei decenii în urmă se știa despre cîteva popoare risipite în lumea largă: evreii, țigani, chinezii, armenii și... cam atât. Existau și niște aritmetici, în acest sens: țigani ar fi răspîndiți în toate țările din Europa, în multe țări din Asia și America de Nord; chinezii ar fi avut o rază de

răspîndire în mai toate statele din Asia, apoi în Americi, iar în ultimul timp, tot mai mult – în Rusia și în Europa. Evreii au trăit (și mai trăiesc, dar în număr tot mai mic) în aproape 100 de țări de pe glob. Armenii – care, în acest caz, ne interesează cel mai mult – ar fi răspîndiți în cel puțin 50 de state de pe mapamond: de la India și Iran pînă în Franța și Irlanda, din SUA și Canada pînă în Australia.

Cauzele acestor dispersări au fost diverse pentru diferite populații. În cazul țiganilor, cea mai plauzibilă explicație este „dorul de ducă”, stilul lor nomad, „incurabil”, de viață. Evreii s-au răspîndit prin lume fugind de prigoană, dar și în căutarea unor locuri mai prielnice pentru trai, pentru activitate comercial-economică, eventual și cultural-științifică. Chinezii își părăseau patria pentru că „nu mai încăpeau acolo”, adică, din cauza densității sufocante, însă și pentru a se manifesta mai liber în comerț sau în munci productive, de creație sau de cercetare.

Armenii s-au risipit în lumea largă mai ales în urma a numeroase invazii ale diferiților cuceritori străini, la fel, ca rezultat al războaielor ce au avut loc pe teritoriile populate de ei sau în spații geografice învecinate; în fine – după ce țara lor a fost zguduită de cutremure de pămînt, devastată de secete, diverse molime ucigătoare. Genocidul armenilor pus la cale de turci (și, din păcate, în mare parte realizat), la finele sec. XIX și în anii 1915-1916, a provocat, probabil, cel mai puternic, mai masiv exod al armenilor din patria lor istorică. În contextul eselui nostru, e de menționat că în cazurile cînd armenii erau nevoiți să-și părăsească vetrele strămoșești, ca toți oamenii, luau la drum obiectele de primă necesitate, posibil odoare, obiecte de aur și argint – pentru care ei au o neascunsă fascinație. Însă, adeseori luau cu ei și crucile de pe mormintele părinților, ale altor rude, așa-numitele *hacikar-uri*, aceste cruci fiind niște opere de artă – se spune că nu există nici una să semene cu alta. Și mai luau în bejenie cărți sfinte – prezente în fiecare casă, în fiecare familie -, fie ele tipărite, fie în manuscris. De altfel, în foarte multe case armenești se păstrau obligatoriu și „manuscrite familiale”, cu caracter laic, mirean. Mi-a fost dat să văd personal – și la Erevan, și în alte localități din Armenia, dar

și în cartierul armenesc din Tbilisi, capitala Georgiei – niște originale „cronici de familie”, descrieri ale arborelui genealogic, asemenea „letopisețe” făcându-se „din tată în fiu”, de-a lungul a zeci de generații. Atunci când am văzut prima dată, într-o casă de armeni din Georgia, o astfel de „cronică de familie”, citeva volume, scrise de mină, de reprezentanți a 40 de generații ai familiei Ter-Karapetian, pe parcursul a circa o mie de ani! – atunci, se pare, mi-a venit în cap, prima dată, ideea că armenii sunt un popor al cărții... – subiect asupra căruia am ocazia să insist abia cum, după vreo 30 de ani de la cea uluitoare întâlnire cu demnitatea memoriei armenesti, dar, în egală măsură, și cu dragostea armenilor pentru cuvântul scris, pentru carte.

Pînă nu de mult – pînă prin anii '90 ai sec. XX -, se considera că cei mai mulți armeni, dincolo de hotarele Armeniei, s-ar afla în SUA. Peste 500 de mii, poate chiar 700 de mii de armeni trăiau la New York, dar mai ales în statul California, nu departe de platourile de filmare ale Hollywood-ului, încît orașul Los Angeles (în traducere din spaniolă: „Orașul Ingerilor”) este numit de unii americani – mai în glumă, mai în serios – *Los Armenes*, adică „Orașul armenilor”. Mai bine de 100 de multimilionari și miliardari americani, la fel și membri ai Congresului American, au nume de familie cu terminația specific armenescă – *ian*. După SUA, în lumea liberă, în ordine descrescîndă, ca număr de membri ai diasporei armenesti, urma Franța, cu cîteva sute de mii de armeni, situați mai ales la Marsilia și la Paris. Numeroși armeni (de ordinea sutelor de mii) trăiau – probabil și mai trăiesc, deși rîndurile lor cu certitudine s-au subțiat – în unele țări asiatice: Liban, Siria, Iran. Zeci de mii de armeni se aflau trăitori în Egipt, dar și în unele state în care se părea că sînt incompatibili cu băștinașii: Turcia (cu precădere la Istanbul) sau Israel; cu turcii incompatibilitatea fiind una istorică, religioasă, de mentalitate; pe cînd cu israelienii – dimpotrivă, din cauza unor subliniate similitudini de spirit cumva concurențial (de comerciant, de „densitate a abilităților și talentelor”, de atracție pentru studiu și în genere pentru valorile spirituale etc.). Cu mult mai puțin numeroase erau / sunt coloniile armenesti în țările balcanice: Bulgaria, România, Grecia, Cipru. Cîteva mii de armeni sînt în

Bulgaria, la fel și în România, în schimb ei au acolo reprezentanți de vază, personalități ce s-au impus spectaculos nu numai în comerț, în economie, dar și în cultură și politică. (Pentru ultima categorie ar fi suficient să amintim, pentru exemplificare, de un primar al Plovdivului – al doilea oraș bulgar ca mărime și pondere –, care primar, după 1991, a avut curajul să pună problema înlăturării unor monumente zise ale prieteniei bulgaro-sovietice, dar considerate de el „ale colonizării”; pentru România este edificatoare activitatea senatorului Varujan Vosganian). Pînă la destrămarea URSS numeroși armeni trăiau în Azerbaidjan; după 1988-1990 nu se știe de au mai rămas acolo cîteva sute de bătrîni – asta însă, cu excepția Karabahului de Munte, unde stau neclintii (și bine înarmații!) circa 100 de mii de armeni. La fel, a scăzut drastic numărul armenilor din Georgia (în capitală și în regiunea Djavaheti), unii emigrînd în lumea liberă, dar și mai mulți – în Rusia. În prezent, la Moscova și Petersburg, precum și în regiunile din jurul acestor mari centre urbane, dar și la Krasnodar, Rostov pe Don (sudul Rusiei), pînă hăt în Siberia și în Extremul Orient, trăiesc 1,5 – 2 milioane de armeni (surse diferite), constituindu-se ca una dintre cele mai mari populații ne-ruse din Rusia: după tătari (7 mln.), ucrainenii (5 mln.), aflîndu-se – ironia sorții – într-o serioasă concurență cu adversarii lor istorici, azerii (peste 2 mln.).

Visul miraculos al călugărului Mesrob

La aproximativ 100 de ani după creștinarea Armeniei, locuitorii ei mai foloseau cărțile sfinte în limba greacă, mai rar – și în latină. Plana ideea talmăcirii lor în armeneste, atîta doar că armenii nu aveau ceea ce aveau grecii sau romanii: litere, un alfabet adaptat limbii lor. Și iată că în anul 405 (sau 406) d. Hr., un călugăr misionar, Mesrob Maștoț, a avut un vis, o revelație: în timpul somnului, i s-au arătat 36 de litere, una mai frumoasă decît alta, și toate de aur! Peste veacuri, mai exact, pe la mijlocul sec. XX, un miliardar armean din SUA a turnat aceste litere (cele 36 ale lui Maștoț, plus alte două, născocite mai tîrziu de discipolii săi), din lingouri de aur; fiecă literă e de mărimea unei palme și acest alfabet, la propriu – de aur, se păstrează într-un safeu la reședința catolicosului (patriarhului) armeni-

lor – în orașul Eciמידzin, situat la vreo 50 kilometri de Erevan.

Revelația lui Mesrob Maștoț a fost aducătoare de noroc pentru poporul armean. Visul călugărului a devenit o dublă realitate: a doua zi, el a desenat literele ce i se arătasera în somn; iar peste un secol ele au devenit scrisul majorității conașionalilor săi (mai simplu spus, încă în sec. VI armenii „lichidaseră analfabetismul”). Numele lui Maștoț a prins a se identifica total cu scrisul poporului său, iar acest alfabet – unul din cele vreo 15, cite sunt cunoscute în lume – a devenit un semn distinctiv al demnității naționale a armenilor, alături de limba armeană, de religia apostolică și de istoria plină de impresionante legende și de drame dintre cele mai zguduitoare. Armenii – și ne referim acum mai ales la cei din Spiurk, din străinătate –, dacă pierd unul din aceste însemne, devin, de regulă, niște complexați, pentru că știu că oricât de îngăduitori ar fi, ceilalți conașionali oricum îi tratează cu neîncredere, ba chiar îi disprețuiesc în cazul în care s-au convertit la altă credință, dar și atunci când nu știu a citi ori au dificultăți în a scrie armeneste.

Și cum adusesem vorba de limba armeană, trebuie să precizăm că am comis o imprecizie. Căci, în realitate, trebuie să vorbim de... patru limbi armeneste – două din trecut și două contemporane.

Prima este armeană veche, numită *grabar* (sau: *krapar*) – limba primelor texte, primelor traduceri – datînd de la viziunea lui Mesrob Maștoț și pînă prin sec. XIII-XIV. Limbă moartă, ca și sanscrita sau latina, *grabar*-ul a rămas înveșnicit în mii de manuscrise, pe zeci de mii de pietre și cruci funerare, iar mai tîrziu și în cărți, ca să fie utilizată în serviciul divin, în toate bisericile armeneste din lume – pînă în prezent. Astăzi fiind o limbă exclusiv bisericească, pentru un armean comun este la fel de puțin

Carte armeană, străveche...

înțeleasă cum ar fi latina pentru noi ori slava veche pentru ruși. În *grabar* s-au scris (și se mai scriu) textele cu conținut religios, inclusiv fragmente din Sfînta Scriptură (mai întîii, de prin sec. V-VII, Noul Testament, apoi și alte cărți sfînte, pînă la tălmăcirea integrală a Bibliei, în sec. IX), dar și numeroase cronici, lucrări cu conținut filozofic, studii de geografie, astronomie, tratate de matematică, biologie, retorică, precum și poezii, povestiri (în genul celor din *O mie și una de nopți*), romane etc. Textele vechi armeneste, care au supraviețuit vitregiilor istoriei acestui popor, se păstrează în Institutul-muzeu de manuscrise și cărți rare, din centrul Erevanului, numit *Matenadaran* (în traducere din armeană – „depozit de scrieri de mină”).

La *Matenadaran* sînt depozitate peste 15 mii manuscrise și circa 100 mii de alte documente în armeană, dar și în greaca veche, persană, arabă etc. Acolo, grație amabilității unui ghid, armean repatriat din Constanța, am putut vedea, prin anii '70-'80 ai secolului trecut, și o serie de lucrări, de autori armeni sau arabi, persani, indieni etc. referitoare la istoria și geografia pămînturilor românești. Aflîndu-mă în vizită la *Matenadaran*, atunci, apoi și cu alte cîteva ocazii, m-am gîndit din nou că armenii sunt un popor al cărții, dacă nu chiar la fel cu evreii, apoi imediat după aceștia, dacă ar fi să se întocmească o listă a popoarelor cu merite deosebite față de carte.

„A doua limbă armeană” s-a vorbit și s-a scris în secolele X-XV, ea fiind numită de specialiști „armeană medie”. Textele păstrate din această perioadă sînt înțelese cu greu de liceeni, ba chiar și de studenți – cu excepția celor cu studii filologice. Amintim, în context, că nici liceenii, nici studenții din Rusia nu înțeleg prea ușor, din cauza limbajului arhaic, mesajul *Cronicii lui Nestor* sau pe cel al *Cîntecului despre oastea lui Igor*; și tinerii studioși din Franța au dificultăți la descifrarea eposu-

lui despre Roland, ba chiar și a unor poeme de François Villon; iar englezii citesc poemele și dramele lui Shakespeare cu mult mai greu decît citim noi cronică lui Grigore Ureche (scrisă la mijlocul sec. XVII), *Carte românească de învățătură* sau *Cazania* lui Varlaam (1643), *Psaltirea în versuri* a lui Dosoftei (1673) sau *Biblia de la București* (1688).

Limba armeană modernă se dezvoltă după sec. XVI, cristalizându-se abia în veacul XIX. În forma ei contemporană, această limbă are două variante (varietăți) distincte, și totuși reciproc inteligibile – fapt datorat, în mare măsură, și aspirațiilor integraționiste, unioniste care îi caracterizează pe lingviștii și alți învățați armeni, spre deosebire de unii „savantați” moldoveniști de la noi. Prima varietate – numită convențional „armeană răsăriteană”, avînd la bază dialectul de Ararat, este cea utilizată în Armenia ca atare; mai este vorbită de armenii din Iran și din India, acum și din Rusia. A doua varietate, numită convențional și „armeană apuseană” sau „de Istanbul” (era limba elitei armenesti, foarte numeroasă în capitala Imperiului otoman, pînă la masacrele din 1915-1916), este folosită de armenii refugiați sau stabiliți cu traiul în alte țări ale lumii, decît cele trei amintite mai sus: în SUA, Franța etc., inclusiv în România. Diferențele se regăsesc în lexic, în gramatică și în fonetică. Ne vom opri nițel asupra ultimului aspect deosebitor al acestor două varietăți (forme) ale limbii armenice. Armenii nu fac diferențiere, de fapt – nu simt această delimitare, între cîteva perechi de consoane surde / sonore: pentru ei, [b] și [p], bunăoară, sînt unul și același sunet; la fel percep ei și cuplurile [ci] și [gi], [d] și [t], [f] și [v], [g] și [k] etc. Astfel, formula de salut tradițională, identificatoare, a armenilor (ca „Bună ziua!” sau poate, mai curînd, ca „Noroc!” la români) se rostește (și se transcrie) la Erevan ori Moscova ca *Baref!*, pe cînd la Paris, New York sau București – ca *Parev!* Numele primului președinte al Armeniei independente sună la Erevan (iar de acolo, via Moscova, și la noi) ca *Ter-Petrosian*, pe cînd în armeană de vest – ca *Der-Bedrosian* etc.

În fine, vom preciza că armeană este de origine indo-europeană, așadar, în linii mari, se aseamănă cu idiomurile romanice, germanice, slave, baltice, cu persana, hindi ș.a. din această mare familie de limbi. Însă asemănă-

rile sînt prea de tot aproximative, greu palpabile, armeană fiind o limbă izolată, o floare rară pe arborele lingvistic indo-european, tot așa cum sînt izolate, singulare, pe același arbore, greaca sau albaneza. Și nu e vorba numai de lexic (vocabular), în care, practic, nu aflăm cuvinte asemănătoare (*șun* – „ciine”, *luys* – „lumină” sau *palad* – „palat” sînt niște rarități absolute, în sensul similitudinilor). Caracterul izolat, de unicat, al limbii armenice se manifestă și în originalitatea structurii ei gramaticale, mult deosebită de cea română, franceză, engleză sau rusă. Am auzit armeni exprimîndu-și o admirație amestecată cu un fel de invidie: „Voi, românii, aveți un noroc extraordinar! Cu un mic efort, și vorbiți franțuzește, italienește, în spaniolă, portugheză etc., pe cînd noi, armenii, trebuie să învățăm o viață ca să facem diferența de gen gramatical – unde trebuie să fie *el*, și unde să fie *ea*; la noi nu se face o asemenea diferență, care în genere ni se pare absurdă – ce importanță are de-i masculin sau feminin, om să fie, asta contează!...”

Deși armeană e în genere o limbă „puristă”, refractară la cuvinte străine, de-a lungul veacurilor, totuși – grație diferitelor contacte culturale, dar și ca urmare a invaziilor și ocupațiilor străine –, armenii au preluat unele cuvinte din greacă, din persană, din franceză, apoi din georgiană și din rusă. Culmea e că, în pofida alergiei istorice față de tot ce este otoman, au preluat și numeroase cuvinte turcești... unele dintre aceste turcisme se regăsesc și în română: *cafea*, *marafet*, *nazir*, *zaraf* etc. Totuși, chiar și la acest capitol, armenii înregistrează o performanță: cum nu au permis să fie convertiți la islamism, nu au acceptat nici turcizarea, nici rusificarea numelor, vădînd, pe parcursul a vreo șapte secole, o admirabilă rezistență prin onomastică. Păstrarea onomasticii naționale, prin respingerea numelor străine, a fost la armeni și o formă de perpetuare a memoriei istorice, a demnității naționale: ei poartă nume de regi și regine, de conducători de oști, de catolicoși (patriarhi), episcopi, martiri și mucenițe întru credința creștină; de eroi ai legendelor și baladelor populare, de personaje ale unor faimoase scrieri literare, în fine – nume de scriitori, artiști, învățați care au ținut nestinsă făclia mîndriei și verticalității naționale. În acest sens, arme-

Matenadaran-ul din Erevan

nii pot fi asemuiți cu românii din Transilvania versus crunta maghiarizare; din păcate, nu și cu românii din Basarabia, care și-au terfelit (iar unii continuă să o mai facă!) – numele de botez, ba chiar și pe cele de familie – într-un hal fără de hal, într-un oribil stil rusesc...

Și dacă armenii au fost nevoiți să împrumute unele (destule) turcisme, ca o răzbunare a istoriei și a spiritului, inamicii lor seculari au împrumutat cel puțin două cuvinte armenesti, devenite definitorii pentru turci: **haci**, adică „cruce”, termen de care nu se poate lipsi nici un turc pus în situația de a vorbi despre Occident, despre lumea creștină; apoi – esențial! – formantul de origine armeană – (**i)stan**, care înseamnă „țară” și se aplică la toate denumirile de state musulmane de origine turcică (a se compara: **Uzbekistan**, **Turkmenistan**, **Tatarstan**, **Pakistan**, **Afganistan** etc.). În limba turcă se spune chiar și **Rusistan** (Rusia), **Macaristan** (Ungaria), **Yunanistan** (Grecia) sau **Fransizistan** (denumirea arhaică a Franței), și doar țara lor turcii și-o numesc **Turkiye** (nu **Turkistan!**), probabil pentru a nu vedea supărătoarea prezență armenescă măcar în numele patriei lor, zidită, de altfel, în mare parte, pe străvechi pământuri armenesti...

Ce lecturi preferă armenii

Prin 1985, la Erevan, am avut ocazia să mă aflu în vizită la o tânăra și simpatică familie: ea – Zarah (echivalentul armenesc al numelui ebraic, biblic, Sara) și el – Baruir (prenume pur armenesc, cică l-ar fi purtat și un mare comandant de oști care i-a făcut praf pe osmani, în evul mediu). Era o casă „inundată”

de cărți, volume solide, multe asemănătoare la format. Ceva mai târziu era să aflu explicația acestei asemănări dintre grupuri de zeci de volume: tatăl lui Zarah era traducător din franceză, iar „grupurile” de volume asemănătoare erau opere alese (unele, poate chiar complete) din Voltaire, Dumas, Hugo, Maupassant, Zola, Romain Rolland... pînă la Jean-Paul Sartre, Nathalie Sarraute, Henri Troyat etc., etc. „E o muncă de Sisif... mi s-a confesat cu tristețe în glas bătrînul tălmăcitor. Dar și o muncă absurdă... Căci, cine poate, îi citește în original, iar ceilalți, mai ales tinerii – preferă să citească traducerile făcute în rusă”. Am încercat să-l consolez, spunîndu-i că o situație aproape similară e și la noi, în Basarabia sub ocupație sovietică. „Ah, mulțumesc mult, dom'le, pentru că încerci să-mi alini durerea... Însă adevărata noastră consolare consistă în alt aspect al problemei. Ferice de noi că armenii – și bătrîn, și tînăr – îi citesc în original pe scriitorii noștri. Nu știi cum, și nu știi cine, dar s-a cultivat o obișnuință de a citi cărțile armenesti numai în original. Se consideră o mare rușine să fie citați scriitorii armeni în alte limbi... și nu îndrăznesc să încalce această regulă nici chiar cei mai prost crescuți...”

Ce chestie!... M-am gîndit atunci, oare cîți moldoveni îl citesc pe Eminescu sau pe Ion Creangă în traduceri rusești?! Și pe loc m-am oprit: nu există asemenea moldoveni. Sau, aceștia, nu mai sînt moldoveni. Să revin însă la armeni. Ca și în alte capitale de republici sovietice, pe la chioșcurile de ziare, și la Erevan, cei mai mulți cumpărau cu precădere ziare oficiale de la Moscova sau locale rusești: *Izvestia*, *Komsomolskaia pravda*, *Sovietski sport*... Miercurea, la cozi, se făcea mare îmbulzeală pentru a achiziționa un număr nou de *Literaturnaia gazeta*. A doua zi însă, am putut vedea cozi la fel de mari și agitate pentru a procura *Grakan tert* – „Gazeta literară” armenescă. O dată la două săptămîni apărea *Ghirkeri aşkharh* („Universul cărților”), un buletin cu noutăți editoriale, și acesta foarte solicitat. *Luys* („Lumina”), un săptămînal destinat cadrelor didactice, avea numeroși cititori și de pe alte segmente ale populației. Se considera că acest ziar milita cel mai aprig pentru menținerea valorilor morale ale armenilor, în fruntea acestora situîndu-se credința apostolică,

apoi respectul față de părinți și de cei mai în vîrstă, în fine, dragostea pentru limba mamei și pentru trecutul poporului. O apreciată revistă de cultură era / este și *Hayreniki dzain* („Vocea Patriei”), avînd ca auditoriu prioritar diaspora armenescă. Poate și din acest motiv paginile literare de aici erau completate, cu poezii, proză și eseuri selectate pe criterii deosebit de riguroase: nici în anii de regim sovietic nu erau inserate scrieri despre „prietenia popoarelor”, „Lenin, veșnic viu”, „marea revoluție din octombrie 1917”, „marele război pentru apărarea patriei” și altele asemenea. Lunar apărea o revistă „groasă”, *Grakanuțion* – omologul *Nistrului* de la noi, însă revista literară armeană avea un tiraj de peste 10 mii exemplare și înainte de 1989. De trei ori mai mare era tirajul revistei literare pentru tineri – m-a impresionat și titlul ei – *Karun*, adică „Primăvara” -, deși apărea, în fiecare lună, și iarna, și vara, și toamna. O publicație de prestigiu era *Literaturnaia Armenia* („Armenia literară”), care se tipărea lunar în rusă, contribuind la formarea, printre cititorii din imperiul sovietic, a unei imagini ample și clare despre spiritualitatea armenescă. Avea o rubrică permanentă despre relațiile literare și culturale ale armenilor cu alte popoare, unde am citit și niște articole despre confluente armeano-române, foarte bine documentate. Din cîte știu, în prezent această revistă apare mai rar, în schimb are versiuni în franceză și engleză.

Generația mea ține minte că la Cernăuți se edita un ziar românesc, unul singur, dar de calitate, *Zorile Bucovinei*. Anevoios, dar apare și astăzi, alături de alte cîteva publicații: *Arcașul*, *Concordia*, *Plai românesc*, *Septentrion lite-*

rar – toate cu o existență precară. În anii de regim sovietic, armenii din republicile vecine, Gruzia (Georgia) și Azerbaidjan, aveau o presă incomparabil mai bogată – în afară de ziare politice, la Tbilisi și Baku se editau reviste literare „groase”. Rosturile acestor publicații erau diferite și, totuși, clare: de a ocroti valorile bisericești și cultural-istorice armenesti din spațiile respective (azer, georgian); de a stimula dezvoltarea acolo a învățămîntului și scrisului în limba armeană; în fine, de a propaga viața literară și culturală de acolo prin intermediul traducerilor armenesti. Funcționarii de stat și oamenii de cultură georgieni și azeri – cei mai luminați – sprijineau apariția acestor ziare și reviste, înțelegînd că, dacă prin rusă popoarele lor devin mai cunoscute în URSS, eventual, în lagărul socialist, apoi prin armeană li se face o bună publicitate și în Vest. La Tbilisi se editează și acum publicații armenesti, nu însă și în Azerbaidjan; Karabahul de Munte (Arțah) nu poate fi pus aici la socoteală – în pofta tuturor jocurilor geopolitice, aici se perpetuează un univers spiritual perfect armenesc. (Incredibil, dar adevărat, totuși: la Istanbul, cei vreo 50-60 de mii de armeni „puri” încă, adică neislamizați, au cîteva ziare în limba strămoșească... Unul dintre sprijinitorii aspirațiilor naționale ale armenilor din Turcia e și laureatul Premiului Nobel, Orhan Pamuk; pentru aceasta, se pare, Pamuk este foarte agreat în Occident, nu însă și în patria sa).

Chiar și atunci, în anii de ocupație sovietică, se vindeau în chioșcurile din Erevan și unele reviste ale Spiurk-ului (diasporei armenesti) din țările occidentale, deosebit de solicitate fiind *Așkharh* („Lumea”) din Paris și *Noyan Tapan* („Arca lui Noe”) din Los Angeles; am văzut și două publicații armenesci de la București: *Ararat* și *Nor ghiank* („Viață nouă”).

Nume sonore ale literaturii armenesci

Armenia suverană și independentă nu avea nevoie, ca R. Moldova, Ucraina sau Țările Baltice de o Lege privind decretarea limbii oficiale – pur și simplu, armeană, prin Constituție, era unica limbă de stat (oficială) încă în anii de regim sovietic (cum, de altfel, și georgiana era limbă oficială în Georgia sovietizată). Nu însemna însă că toate problemele de ordin lingvistic erau rezolvate așa cum și-o doreau patrioții, inclusiv scriitorii armeni. Din

Biserică armenescă
la poalele muntelui sfînt Ararat

anii '70, prinsese rădăcini în Armenia o modă perversă, dar și devastatoare, antinațională în esență: tot mai mulți părinți își dădeau copiii la școli rusești, numărul acestora crescând, la Erevan mai ales, ca ciupercile după ploaie. Și nu a fost o pură întâmplare că unul din primele decrete ale primului președinte al Armeniei independente, dr. Levon Ter-Petrosian, prevedea **obligativitatea învățămîntului în limba armeană – pentru copiii din familiile armenie sau chiar mixte**. S-au găsit atunci în Armenia – cum s-ar găsi și acum la noi – voci care au protestat: astfel, chipurile, tînăra generație este lipsită de o șansă sigură de a face o carieră frumoasă. Într-un interviu, acordat la Radio Erevan (care nici pe departe nu transmite numai bancurii!), șeful statului a replicat ceva în genul: „*Șansa de care vorbiți, limba rusă, are o vechime de vreo șapte decenii și un spațiu de manevră amplu, dar cam arid... Pe cînd limba noastră armeană ne-a oferit, generos, toate șansele, de-a lungul a două milenii... Iar engleza, franceza, spaniola, alte limbi de circulație universală, pe care copiii Dvs. le vor studia de azi înainte la fel de serios, ca și limba maternă, limbile astea extind spațiul șanselor pe întregul glob pămîntesc!*” În cîteva fraze, liderul armean, a respins cu delicatețe

tone de demagogie rusă, șovină, aruncîndu-le la coșul de gunoi al istoriei, și al inculturii agresive, în egală măsură. Liderii de la Chișinău și astăzi vorbesc cu gravitatea borfașului ajuns primar, despre „măreția netrecătoare” a limbii ruse, despre „marșul ei triumfal pe mapamond” etc. Mai mult, la noi se promovează oficial oribila invenție a propagandei sovietice numită „bilingvism armonios”, prin care nu se subînțelege nimic altceva decît o ipocrită politică de deznaționalizare, de rusificare a popoarelor ne-ruse.

După 1991, șansele limbii armenie se înmulțesc, se consolidează și datorită unui suport extraordinar pe care îl are în literatura armeană. În toate etapele evoluției sale, respectiv, în toate variațiile temporale sau geografice ale graiului armenesc, s-au scris numeroase opere de talent, de calitate, de o valoare ce depășește cadrul local. Ne vom rezuma la o trecere în revistă a celor mai importante opere, a numelor celor mai sonore din scrisul armenilor.

Ca și alte literaturi din lume, cea armeană începe de la folclor, mai exact – de la eposul popular. Cine ajunge la Erevan cu trenul, la gară este întâmpinat de un măreț, impresionant monument ecvestru, care nu înfățișează vreun comandant de oști, nici vreun rege sau prinț biruitor în bătăliile cu turcii, perșii, arabii, tătaro-mongolii, bolșevicii ruși sau alți invadatori. Acest monument este dedicat lui *David din Sasun* (ori: Sasuntzi Tavit), eroul principal al epopeii naționale omonime, numită într-o traducere românească și *Vitejii din Sasun*. Este, cu certitudine, cea mai veche creație literară armeană, de obicei, comparată cu scrieri similare cum ar fi *Cîntarea Cidului*, *Cîntecul Nibelungilor*, *Cîntul lui Roland*, *Kalevala*, *Hiawatha* ș.a., iar uneori chiar și cu *Iliada*, *Odiseea*, *Eneida*. Noi, românii, lucru știut – nu avem ceva similar, locul unei posibile epopei deținîndu-l o salbă de balade precum *Miorița*, *Meșterul Manole*, *Codreanu*, *Ilinca* etc. A propos, armenii au și ei o baladă cu un subiect uimitor de asemănător celui cuprins în *Meșterul Manole* – nimic de mirare, armenii fiind o națiune ziditoare, e și firesc să le fie familiar și motivul sacrificiului în numele durabilității, ca și nevoia, obligativitatea chiar de a pune suflet în orice lucrare, dacă vrei ca ea să fie nu numai trainică, dar și frumoasă.

Erevan. Monumentul lui David din Sasun

Cum am menționat mai sus, în armeană veche s-au scris cu precădere opere teologice (inclusiv traduceri și adaptări), istorice, literatură didactică, științifică sau paraștiințifică, multe lucrări din categoria celor pe care le numim acum de referință. Mai aproape de literatura artistică, în accepția actuală a termenului, se află creația lui **Movses Horenați**, în acea epocă. Din perioada medie a limbii și literaturii armenice se desprind scrierile a doi poeți de seamă: **Krikor Narekați** și **Hahabed Kuceak**. Primul a lăsat posterității poemul intitulat *Cîntecele tristeții* (sau *Cartea cîntecelor de jale*), iar cel de al doilea, pornind de la izvoarele folclorice, a creat scrieri lirico-filozofice cu totul originale, inclusiv ca formă: niște catrene (*hayren*), adevărate probe de comprimare a mesajului adînc într-o exprimare grațioasă, rafinată. Poezia unuia dintre acești doi autori armeni – îmi scapă care anume – este comparată, de către specialiști, cu cea a lui Shakespeare... Dar poate că nici nu contează dacă e Narekați sau Kuceak: mai important ni se pare că în sec. XVI armenii, cu bisericile și casele mereu devastate și dărîmate, aveau poeți de calibrul celor de pe lângă marile și luxoasele curți vest-europene. Ceva mai tirziu, în sec. XVII-XVIII, a trăit poetul cunoscut acum cu numele **Sayat Nova**. Scria atît în armeană, cît și în georgiană, dar și în graiul turcesc din actualul Azerbaidjan; așadar, era un creator în trei limbi cu totul diferite, din care motiv, fiind considerat în genere un poet armean, este revendicat și de azeri, și de georgieni. În anii '70 ai secolului trecut, regizorul Serghei Paradjanov (Paradjanian), a reinviat pe ecran chipul și patimile (nu numai de creație) ale lui Sayat Nova și deși a făcut-o la o casă de filme din Rusia sau din Ucraina, grație acestei pelicule numele poetului a prins a se asocia aproape că exclusiv cu cultura armeană.

Prin romanul *Verkh Hayastani* („Rănilor Armeniei”), scriitorul și iluministul **Haciatur Abovian** (1805-1848) a contribuit la punerea temeliei pentru limba armeană de astăzi – varietatea ei de Răsărit. O altă etapă importantă, în acest sens, o constituie creația lui **Hovhannes** (în rusă – **Ovannes**) **Tumanian** (1869-1923) și cea a lui **Avetik Isahanian** (1875-1957). Poemul *Anuș*, de H. Tumanian, chiar dacă este destul de mare ca volum,

este cunoscut pe din afară de unii tineri armeni, tot așa cum în anii de școală și / sau de facultate mulți adolescenți și tineri de la noi stăruiau să învețe pe de rost poemul eminescian *Lucefărul* sau balada populară *Miorița*. S-a impus ca un autor talentat de poeme simboliste **Eghișe Ciarent** (1897-1937), care însă, furat de euforia propagandei bolșevice, a cunoscut o dramatică decădere în genul liric declarativ-propagandistic, pînă a fost lichidat de aparatul represiv al lui Stalin.

În anii de regim sovietic, totuși, se pare că mai puțini scriitori de la Erevan au devenit ostatici ai zisului „realism socialist”, majoritatea literaților făcînd, „pur și simplu”, literatură, inclusiv în maniera unui realism dur, cum se prezintă admirabilele romane rustice ale lui **Hrant Matevosian** (1919-2006): *Noi și munții noștri*, *Herghelia de culoare portocalie* etc. A excelat în eseistică **Vartghes Petrosian** (culegerea *Pietrele Armeniei*); în poezie s-au impus **Ghevork Emin** și **Baruir Sevak**, impresionînd și cititorii din alte republici sovietice, din alte țări socialiste, dar și din unele state, respectiv, comunități libere. Gh. Emin a vizitat în cîteva rînduri și Chișinăul, subliniind cu mîndrie că are „un nume aproape ca al lui Eminescu”; iar într-un cadru aproape oficial, prin anii '70, a declarat: „Cît de frumoasă este limba română! Cît de frumos sună, la Dvs., de exemplu, cuvîntul „pace”! Pe cînd în limba mea... dacă pronunț acest cuvînt, o să vă amintesc mai curînd de „război”! Probabil de aceea că armenii au fost puși continuu în fața unor războaie sîngeroase...”

Un loc distinct îl are în lirica armeană din sec. XX **Silvia Kaputikian** (1919-2007), o excelentă voce poetică, nu întîmplător încă la debuturile ei lirice maestrul **Mardiros Sarian** (1880-1972), acest Henri Matisse al armenilor, i-a făcut un memorabil portret, și Sarian nu și oprea penelul în fața oricui. S. Kaputikian a oferit și un model de scriitor militant: înflăcărată patriotă, tocmai ei îi revine meritul de a fi condus, în anii 1988-1991, mișcarea de eliberare națională, lupta pentru apărarea și recuperarea Karabahului de Munte, precum și pentru redobîndirea independenței. Abordarea ei rebelă, dar profund umană, s-a înverdat și în anii de după prăbușirea imperiului sovietic: a refuzat să primească niște distincții

supreme ale Armeniei independente, accentuând că nu poate accepta medalii costisitoare de la o conducere care nu e capabilă să asigure popoului său o existență decentă...

O relatare despre literatura armeană ar fi incompletă dacă nu s-ar spune câteva cuvinte și despre scriitorii armeni din alte țări. Paralel cu viața literară din Armenia, există și o literatură a Spiurk-ului, a diasporei, promotorii ei scriind în varietatea apuseană (de Vest, „de Istanbul”) a limbii armenice. Tratați cu suspiciune în Armenia sub regim sovietic, acum ei sunt editați masiv și la Erevan, iar istoriile literaturii armenice, elaborate în ultimele două decenii, au incluziuni și trimiteri obligatorii la acest segment al scrisului armenesc. Cu regret, e un segment puțin cunoscut nouă, din care motiv ne vedem nevoiți să-l oțimem, aici. Nu putem omite însă contribuția unor scriitori armeni care au adoptat limba țării în care le-a fost dat să trăiască. În treacăt fie spus, aportul armenilor la cultura, arta, știința altor popoare este unul masiv, de-a dreptul impresionant, pe alocuri incredibil, ne vom limita însă aici exclusiv la literatură. Desigur, cel mai de seamă – oricum, cel mai cunoscut scriitor armean din afara granițelor patriei istorice este **William Saroyan** (1906-1981), autor de romane, piese de teatru și nuvele, care a ales, testamentar, loc de odihnă veșnică, o colină a Erevanului, în Panteonul personalităților națiunii armenice, alături de compozitorul **Aram Hacıaturian** (autorul celebrului balet *Spartacus*), trăitor în Rusia (1903-1978). Numeroși sînt admiratorii prozei francezului **Henri Troyat** (1911-1990), dar mai puțin știu că el avea rădăcini armenice și conștiință de armean, poate nu la fel de tare pronunțate ca la cîntărețul **Charles Aznavour** (n. 1924), și totuși... Născută în Transnistria, la Grigoriopol, orașel întemeiat cîndva de armeni, scriitoarea **Marietta Șaghinian** (1888-1982) era cîndva foarte cotate în URSS, inclusiv pentru niște proze cam fantasmagorice despre Lenin și gruparea sa teroristă numită partidul bolșevic. A scris însă și proză de calitate, absolut digerabilă; la fel, a avut și foarte bune eseuri, unele chiar superbe, cum sînt cele despre Goethe, sau cel despre poezia medievală persană, ori unul consacrat eposului finlandez, M. Șaghinian fiind și autoarea unei versiuni inedite, în rusă, a *Kalevanei*.

Dintre armenii care au slujit literele românești trebuie evocat cel puțin numele lui **Garabet Ibrăileanu** (1871-1936; numele său de familie, tradus din armeneste, nu înseamnă altceva decît „[originar] din Brăila”). La finele secolului XX se impune prozatorul **Bedros Horasangian**, autor de „romane-magazin” și de povestiri într-un stil apropiat de cel al lui Caragiale, și un rafinat poet – **Ștefan Agopian**. La Chișinău a scos două plachete de versuri, destul de proaspete – și ambele în română – o tînră și simpatică armeană pe nume **Anahid Apian**.

De fapt, numărul personalităților armenice care s-au pus în serviciul literaturii și culturii române este cu mult mai mare. Dacă însă adăugăm și numele celor „suspectați” de identitate armenescă, obținem un palmares de-a dreptul impresionant: scriitorul **Gheorghe Asachi**, **Spiru Haret** – matematician, om de stat, reformatorul învățămîntului românesc; **Iacob Zadik**, general în Armata Română, în Primul Război Mondial; **Krikor Zambaccian**, colecționar de artă, fondator al unui muzeu de artă occidentală, la București; **Virgil Madgearu**, politician, economist și sociolog; **Hrandt Avakian**, pictor; **Vasghen Baljian**, cleric, ajuns catolicos (patriarh) al Bisericii Armenice; **H. Dj. Siruni**, istoric, orientalist, traducător al operei lui Eminescu în armeană; dinastia de subtili intelectuali **Acterian**; **Harry Tavitian**, cîntăreț de jazz; **David Ohanesian** – cîntăreț de operă, tenor; **Ana Aslan** – medic, celebru gerontolog; **Mihail Jora** – compozitor, **Sergiu Malagamba**, compozitor și dirijor, născut la Chișinău; **Vartan Arachelian** și **Paul Tumanian** – esești, scriitori; **Alexandru Tatos**, regizor; cîntăreții de muzică ușoară **Anda Călugăreanu**, **Corina Chiriac**, **Adrian Daminescu**; **Varujan Vosganian**, economist și politician, acum ministru al economiei și finanțelor; **Ardașes Kundaccian** – chimist și... baschetbalist cu renume; **Varujan Pambuccian**, programator, deputat...

Cu aceasta listă dorim să încheiem eseuul nostru care se vrea un omagiu adus armenilor – un popor cu o istorie neobișnuită, o națiune doldora de talente. Totodată, această scriere nu putea să nu se axeze și pe unele confluente, sau, mai bine zis – intersecții spirituale armeano-române care, luate împreună, vor suscita, sperăm, interesul cititorilor noștri.

S-A CĂLĂTORIT GEORGE E. PALADE, SINGURUL ROMÂN LAUREAT AL PREMIULUI NOBEL

Astă vară, prin august, numele lui fusese invocat la o întâlnire a unui grup de intelectuali basarabeni cu poetul lituanian Tomas Venclova, profesor de slavistică și de multe altele la Universitatea Yale din New Haven (SUA). Faimosul disident de la Vilnius îl pusese pe George Emil Palade alături de Mircea Eliade și Eugen Ionescu, acei faimoși români pe care-i cunoscuse personal. Știam că savantul nostru e o celebritate în America, poate chiar în toată lumea, că e unicul român ce a luat Premiul Nobel, că se află la o vîrstă venerabilă...

Vestea cea tristă am primit-o prin net, de la bunul amic Sergiu Paliu, dr. în chimie, cercetător la Universitatea din Florida, în chiar ziua cînd reductabilul savant, conaționalul nostru, se stinsese din viață: 8 octombrie 2008. A decedat în casa sa din San Diego, California, la vîrsta de 96 de ani, lăsînd un foarte bun nume în comunitatea savantă și nu numai, după cum notau și autorii unui prim necrolog inserat în prestigioasa revistă americană Nature and Science.

George Emil Palade, medic și savant în domeniu, laureat al Premiului Nobel pentru fiziologie și medicină, s-a născut la Iași, în 1912, într-o familie de intelectuali.

Tatăl, Emil Palade (1885–1952), a fost profesor și director al Școlii Normale "Spiru Haret" din Buzău; mama, Constanța, născută Cantemir, era institutoare (1886–1978).

În 1930, George a fost admis la Facultatea de Medicină a Universității din București, pe care a absolvit-o în 1940. A fost atras de științele biomedicale din primii ani de studenție, începînd să lucreze în laboratorul de anatomie încă din timpul facultății. Au urmat șase ani de pregătire în spital, marea parte în medicina internă, dar teza pentru doctorat a făcut-o în probleme de

structură histologică, mai exact – de anatomie microscopică, pe un subiect cam neobișnuit pentru un medic: nefronul delfinului. (Teza sa de doctor avea titlul *Tubul urinifer al delfinului. Studiu de morfologie și fiziologie comparativă*). Timp de doi ani, George Emil Palade a fost medic-clinician la Spitalul „Colentina”, în secția renumitului diagnostician de la acea vreme Gh. Lupu. În 1943, devine prin concurs, conferențiar universitar la Catedra de anatomie a Facultății de Medicină din București, condusă de profesorul Fr. I. Rainer, după ce parcursese, etapele de preparator (încă din studenție), asistent și șef de lucrări.

În 1946, G.E. Palade se însoară cu Irina Malaxa (fica industriașului N. Malaxa), cu care va avea doi copii: Georgia Palade Van Dusen, filolog, și Philip Palade, astăzi profesor de neurofiziologie la Glaveston, Texas, SUA. Foarte curînd după nuntă, pleacă cu soția în Statele Unite, unde este angajat ca cercetător la Universitatea din New York. Acolo l-a întîlnit pe Albert Claude, omul de știință care i-a devenit mentor. A. Claude

lucra la Institutul Rockefeller și l-a invitat pe G.E. Palade să lucreze împreună cu el în Departamentul de patologie celulară. După cum mărturisea ulterior însuși G.E. Palade, „*hotărîrea de a mă dedica cercetării fundamentale a fost dictată de două motive. Mai întîi mă tulbura ideea că există o diferență, aproape o prăpastie, între ce știam eu ca medic și speranțele pe care bolnavii și le puneau în mine. Mă interesa să pătrund în profunzimea fenomenelor biologice. Să lucrez acolo unde bîntuie îndoielile, unde se naște știința. De aceea mi-am ales ceea ce americanii numesc **Basic Science**; pilonii pe care se sprijină medicina*”.

În 1956 devine profesor de biologie celulară la Universitatea Rockefeller din New York; din 1961, este șeful Departamentului de biologie celulară al Institutului Rockefeller din New York. Își continuă cercetările asupra procesului secretor. Seria de cercetări efectuate stau la baza a ceea ce se știe în prezent despre procesarea sintetică și intracelulară a proteinelor pentru export. La mijlocul anilor '60 a început o serie de investigații asupra biogenezei membranei la celulele eucariote, folosind ca model fie reticulul endoplasmatic al hepatocitelor de la mamifere, împreună cu P. Siekevitz, G. Dallner și Andrea Leskes, fie membranele thylakoide ale unei alge verzi, împreună cu P. Siekevitz, K. Hooper și I. Ohad. Aceste studii au demonstrat că „noi” membrane sînt produse prin extinderea „vechilor” membrane, și că noile molecule nu sînt introduse simultan, fiind distribuite în mod aleatoriu prin membranele aflate în extindere.

Astfel, George E. Palade a descoperit importanța excepțională a microscopiei electronice și a biochimiei în studiile de citologie. Deoarece nu era biochimist, G.E. Palade a inițiat o colaborare cu Ph. Siekevitz, cei doi combinînd metodele de fracționare a celulei cu microscopia electronică, producînd componenți celulari care erau

omogeni morfologic. Analiza biochimică a fracțiunilor mitocondriale izolate a stabilit definitiv rolul acestor organe subcelulare ca un component major producător de energie. Cel mai important element al cercetărilor lui G.E. Palade a fost explicația mecanismului celular al producției de proteine; a pus în evidență particule intracitoplasmice bogate în ARN, la nivelul cărora se realizează biosinteza proteinelor, numite ribozomi sau „*corpusculii lui Palade*”.

În 1961, G.E. Palade a fost ales membru al *National Academy of Science*. Împreună cu Keith Porter, cercetătorul a editat *The Journal of Cell Biology*, cea mai importantă publicație științifică în domeniul biologiei celulare. În 1964 i se decernează Premiul *Passano*, iar în 1966 i se conferă Premiul *Albert Lasker*, cel mai prestigios premiu științific al SUA. Cu prilejul decernării acestei distincții, este numit „*exploratorul unei lumi noi, al cărei principal cartograf rămîne*”. În 1967 primește Premiul *Gairdner Special Award*, iar în 1970 – Premiul *Louis Gross Horwitz*, pe care îl împarte cu A. Claude și K. Porter.

Se căsătorește cu Marilyn Gist Farquhar, o cercetătoare în biologia celulară, ca și el. În 1973 părăsește Universitatea Rockefeller pentru a deveni profesor de biologie celulară la Universitatea Yale din New Haven, statul Connecticut, unde conduce Departamentul de biologie celulară. Din 1990, se transferă la Universitatea din San Diego (California).

La 10 noiembrie 1974, în ziua comemorării lui Alfred Nobel (1833–1896), lui George Emil Palade i se decernează Premiul Nobel pentru medicină și fiziologie, împreună cu profesorii Albert Claude, de la Universitatea Liberă din Bruxelles, și Christian de Duve, de la Universitatea Rockefeller din New York, pentru „*descoperirile lor privind organizarea structurală și funcțională a celulei*”; pentru că cei trei savanți „*au revoluționat, prin lucrările lor, domeniul*

biologiei celulare, mai ales al componentelor citoplasmei, a căror cunoaștere s-a schimbat complet sub impulsul pe care ei l-au dat în ultimii treizeci de ani" (din *Motivația Juriului Nobel*, de la Stockholm). La această dată, G.E. Palade era *Doctor Honoris Causa* a cinci universități.

În 1975, la București i se înmânează însemnele de membru de onoare al Academiei Române. Anterior, își vizitase patria aflată sub regim comunist în 1965 (după o întrerupere de 20 de ani!), apoi în 1969 și în 1971. În 1978 vine la înmormântarea mamei sale, iar în 1979 Colocviul *Transportul macromoleculelor în sisteme celulare*, desfășurat la București, îi prilejuiește o nouă revenire în țară.

Pe 12 martie 1986, președintele american Ronald Reagan i-a decernat Medalia Națională pentru merite deosebite în domeniul științei. La 25 martie 1999, la Universitatea California din San Diego, are loc un Simpozion științific în onoarea lui G.E. Palade, decan în problemele științifice ale Universității, simpozion la care participă oameni de știință din toată lumea. G.E. Palade este unanim consacrat drept unul dintre cei câțiva cercetători ai biologiei celulare moderne. Se ia hotărârea ca, în onoarea lui, Universitatea California să constituie *The George Emil Palade Fellowship Fund*, burse ce vor fi acordate la trei dintre cei mai

buni cercetători. În 2007, președintele Traian Băsescu l-a decorat cu *Ordinul Național Steaua României* în grad de Colan, festivitatea, la care a participat fiica savantului, având loc la Ateneul Român, cu prilejul aniversării a 150-a de învățămînt medical superior în România.

Dna acad. Maya Simionescu, directoarea Institutului de biologie și patologie celulară „N. Simionescu” din București, cea care a avut privilegiul să lucreze în laboratorul savantului, apreciază astfel personalitatea lui George Emil Palade: „[...] *Era un mare om, un eminent om de știință și un formidabil profesor. Am colaborat direct zece ani, cât am fost în America, dar și apoi, cînd ne-am întors în țară pentru a construi institutul. Mi-a fost conducător de doctorat, iar influența profesorului a fost inestimabilă. Era un om cu o cultură vastă, și științifică, și generală, cu o profunzime în înțelegerea fundamentelor biologice și o viziune de perspectivă în înțelegerea funcțiilor celulare, ce nu au dat greș niciodată. Cunoștea foarte bine Istoria României și avea o memorie extraordinară, recita poezie românească. A creat o școală și oamenii care s-au format lângă el, toți cei care am plecat în țările noastre, am devenit și noi creatori de școală, urmîndu-i exemplul.*”

V. PRISĂCARU

GRIGORE GRIGORIU: "ZILELE DIN PALMĂ-N CER ÎMI ZBOARĂ"

„Viața niciodată n-a fost ușoară, dar trebuie să fim liberi și să privim lumea cu ochi de copil, căci acesta e binele. În creația noastră, nu e nevoie să ne axăm pe nedesăvârșirea omenească; trebuie să iubim, să fim fideli, să mergem spre ideal, chiar și neavînd un dram de speranță, fiindcă doar astfel vom ajunge la ceva.” (Grigore Grigoriu)

Actor frumos și chipeș, cu un dar suptem, stejar de o rară forță, caracter dramatic cu o sensibilitate înduioșătoare, întruchipare a seducției masculine, dar și a modestiei, mereu optimist, dar nesigur de propria lui valoare, admirat și iubit de milioane de oameni... S-a născut pe 4 aprilie 1941, la Căușeni. Orfan de tată la o vîrstă

fragedă, a fost nevoit să lucreze de mic, ca să-și ajute mama. Interesul pentru teatru începu să se manifeste din perioada școlară, jucând pe scena teatrului popular din localitate. Ca urmare, n-a făcut școală de actorie, dar datorită talentului a reușit să-și croiască drumul său în lumea artei, acumulând cunoștințe și practică pe scena Teatrului Național din Bălți „Vasile Alecsandri”, jucând apoi în anii 1965-1970 la

Teatrul televizat „Dialog”. În anul 1970 devine actor pe scena Teatrului „Lucaefărul”. Și, fără doar și poate, datorează descoperirea și afirmarea sa ca actor de nivel mondial regizorului **Emil Loteanu**, decedat și el în același an cu Grigoriu (2003). Grigore s-a trezit într-o bună zi cu Loteanu venit să-și perfecteze actele de studii la Căușeni: era elegant și manierat, cu o ținută și vorbire curat românească, îi captivase pe toți, iar Grigoriu nu se putea despărți de viitorul celebru regizor...

Astfel, începuse urcușul spre cunoscutul film **Poienile roșii** (1966), iar rolul lui **Sava Micliu** îi va aduce primul trofeu în cinematografie. Grigore Grigoriu zicea: „Filmul Poienile roșii este pentru mine un veritabil imn solar dăruit oamenilor, iar Lăutarii comportă o filozofie profundă, mitică a poporului nostru. Precum Copernic a descoperit că pământul se rotește, lăutarii au descoperit că pământul cântă.” Loteanu l-a caracterizat atunci ca pe o statuie antică vie, care mai târziu, de sub carapacea de piatră a tăcerii, avea să țâșnească o magmă incandescentă... Urmează alte roluri, în special cele din filmele regizate de Emil Loteanu, care îl consacra printre cei mai talentați actori de cinema, devenind cunoscut și peste hotare: **Andrei Voinovan** (**Gustul pâinii**, 1966), **Radu Negostin** (**Lăutarii**, 1971, 16 premii internaționale), **Ștefan**

Barbu (**Ofițer în rezervă**, 1971), țiganul **Loico Zobar** (**Șatra** sau **O șatră urcă la cer**, 1975, difuzat în 114 țări din lume), **Victor** (**Vreau să cânt**, 1979), **Kalidis** (**Drama la vânătoare** sau **Tandra și dulcea mea fiară**, 1978). Gr. Grigoriu s-a produs în peste 50 de pelicule turnate la *Moldova-Film* și alte studio-uri din fosta URSS, precum și în trei filme produse la Studioul DEFA din Germania. La Festivalul de film din

Karlovy Vary, Cehoslovacia (1977), a fost încununat cu Premiul pentru cel mai bun rol masculin: al lui **Loico Zobar**, din *Șatra*. Referitor la acest rol de hoț de cai, actorul a relatat: „Ca să joc în acest film, maestrul Loteanu m-a obligat să trăiesc într-o casă cu țigani, unde seara începea cu cântece și se încheia cu bătăi și vărsare de sânge. Am înțeles atunci ce înseamnă infernul, dar altfel nu se putea, Loteanu zicea că trebuie să știu totul despre țigani.” Ca urmare, actorului i s-a conferit titlul onorific de „Artist Emerit al Moldovei” (1976), ulterior i s-a decernat medalia „Meritul civic” (1992) și Ordinul „Gloria muncii” (2002).

În *Lăutarii*, în rolul lui Radu Negostin, Grigoriu a personificat haiducia cu tot ce a avut ea mai legendar și mai cutezător. S-a plasat ferm în pleiada primilor cotați și căutați: îl solicitau tot mai multe case de film pentru diverse roluri. Cu căldură își amintea de rolul jucat în *Ciudatul*, film turnat la Baku, în regia lui A. Ibraghimov, cu superba actriță Irina Miroșnicenko și, mai cu seamă, de Cika Zarubin, unul din ciracii lui Pugaciov, în regia lui A. Saltâkov.

Continuând să rămână mereu alături de Loteanu, a cunoscut clipe de glorie și momente de uitare. În cartea **Grigorie condamnat la glorie** – cu imagini de familie, scrisori, jurnal – autorul, **Ion Proca**, dând detalii din viața actorului, menționează că

Grigoriu n-a fost un revoluționar, nici om al revoltei: „Era pașnic și mândru că face parte din neam fără de moarte. Era mai mult un călător cu dorul celor de acasă.”

Printre altele, un reporter de la *Los Angeles Times*, Kevin Thomas, scriind de Șatra afirma că aportul lui Grigore Grigoriu este la cel mai înalt nivel după toate criteriile Hollywoodului... Dar nu s-a îndoit nimeni de acest lucru. Cineastul **Dumitru Olărescu** îl asocia pe Grigoriu, înainte de toate, cu bărbăția: „A fost bărbat în viață și în cinematografie.” Compozitorul **Eugen Doga** a menționat corelația creației și a devotamentului actorului: „Evident, creația lui Grigore Grigoriu nu poate fi abordată fără să vorbim de Emil Loteanu. Ca și Svetlana Toma, Galina Beleaeva, Mihai Volontir, și el a fost modelat de regizor, dar și iubit profund. În persoana lui Grigoriu, Loteanu și-a putut dezvolta, exprima filmul interior, a găsit personificarea bărbatului puternic, romantic și emotiv... Omul Grigoriu a fost sincer, deschis și, mai ales, foarte devotat prietenilor și lui Emil Loteanu. Chiar dacă acesta îl supăra adesea, îi făcea reproșuri, Grig nu l-a trădat, dovedindu-i constant atașamentul său.” „Cei doi titani, Loteanu și Grigoriu, s-au completat unul pe altul”, a observat scriitorul **Gheorghe Ciocoi**. Actrița **Paulina Zavtoni** îl apreciază astfel: „Mi-a fost partener de scenă, coleg, prieten. A creat multe roluri de scenă la teatru, dar popularitatea, fără îndoială, i-a adus-o cinematografia. Am impresia că în Moldova nu există un alt actor care s-ar fi bucurat de un asemenea respect din partea spectatorilor.” „Avea simțul umorului, a spus ex-ministrul culturii Ion Ungureanu despre actorul Grigoriu, știa să prețuiască o glumă, chiar să țină piept glumelor lui Urschi... A fost generos. Această generozitate se vede și în creațiile lui de vârf.”

Grigore Grigoriu a fost căsătorit cu **Ecaterina Botnariuc**, regizoare la televiziune (a decedat cu câțiva ani înaintea lui) și aveau împreună doi copii: **Traian și Octavian**, pe care actorul i-a iubit mult și, din

relatăriile prietenului D. Olărescu, i-a învățat să fie dârzi, educându-i ca pe niște spartani. Fiul Octavian, doctor în arte, lector la USM: „...De la tata am învățat dragostea de poezie, de cântec, de a trăi viața liber.” Grigore Grigoriu îi era recunoscător Ecaterinei că și-a jertfit cariera pentru fiii lor și îl susținea în toate; a apreciat-o întotdeauna, dar a recunoscut asta abia după ce a pierdut-o. Nu s-a mai recăsătorit: „Pentru că nu se mai naște o a doua Catiușă!”, le spunea el prietenilor. A fost un bun familist și a știut să țină la oameni, să fie prieten. Actrița **Ninelă Caranfil** își amintește: „E în firea oamenilor să dorească a cunoaște cât mai multe despre un Mare Artist în viața cotidiană. Cunoșcându-l pe Grig, pot spune că și „bucătăria” vieții lui private a fost frumoasă. A avut o căsnicie trainică cu Ecaterina Botnariuc... Ea l-a ocrotit și l-a îngrijit ca pe un copil. Ceea ce nu se știe, e că el avea darul de a împăca, inclusiv pe noi, actorii, când ne certam, adică avea un soi de înțelepciune țărănească de a potrive cuvintele.” Scriitorul **Alexandru Gromov** afirmă că „era un om de o sensibilitate aparte, dinamic, iubitor de viață, dispus mereu să riște...” Marele vis al lui Gr. Grigoriu a fost să joace rolul lui Ioan Vodă cel Cumplit, să mai producă un film despre haiduci, unde avea să joace rolul principal, de căpetenie a haiducilor... N-a reușit, dar „a fost haiduc până la sfârșit. A fost un mare actor, care trebuia să se filmeze zi și noapte. A fost un om al culturii...” (Tudor Tătaru).

În urma unui accident rutier, Grigore Grigoriu a decedat la 20 decembrie 2003, în apropierea satului Palanca, Ștefan Vodă, iar cu șapte luni mai târziu, într-un accident la fel de stupid, moare și fiul său Traian, actor la Teatrul din Piatra-Neamț...

Dacă Emil Loteanu a fost un Senior al cinematografiei moldovenești, Grigore Grigoriu a fost Cavalerul ei...

Svetlana VIZITIU

TRANDAFIRI PENTRU LILLI PROMET

În viața de toate zilele toți suntem elevi. Numai că mulți, foarte mulți se cred învățători și mereu, mereu îi învață pe alții. De fapt, învățătorii adevărați sunt foarte puțini. Aceștia sunt aleșii, ei marchează într-un fel viețile altora.

Toată viața mea conștientă am învățat și continui să învăț. Pentru mine fiecare întâlnit în calea mea este un învățător – unii mă învață cum să fac, alții cum să nu fac. Și fiecare întâmplare este o nouă lecție.

Dar în această viață a mea am avut trei mari învățători. Aceștia sunt (zic la prezent pentru că ei pentru mine sunt!): **Alexandru Cosmescu, Lilli Promet și Emilia Ștefan Milicescu**. Sit tibi terra levis! Și azi ei mă urmăresc din spațiul nemuririi. Fiecare a lăsat în destinul meu o pagină aparte, la care revin de foarte multe ori. Fiecare m-a pregătit pentru a-mi crea un microunivers al meu în marele, imensul Univers al Literaturii.

Pe **Lilli Promet** am descoperit-o în anii studenției. Accidental, dacă ar fi să credem întâmplării. I-am citit *Primavera* și eroina ei, cu adevărat o eroină, m-a fascinat prin felul ei de a fi: o ființă temerară, aparte, care purta aceeași haină bine îngrijită, dar care o deosebea de rusoaicele care-și schimbau aparența în fece zi. Am luat pe bune detaliul metaforic, dar l-am descifrat după ce am vizitat Estonia. Mi-am dat seama că Securitatea sovietică pătrunsese imediat, după apariția cărții în Estonia, sensul încifrat și de aceea n-a permis cărții să fie publicată la Moscova sau altundeva în fosta URSS (să nu cumva să vrea să-și poarte fiecare doar haina sa!). Astfel că, această minunată carte pe care o am cu autograful scriitoarei, a fost să apară întâi în Finlanda, apoi în România, Țara care i-a fost nespuse de dragă atât lui **Lilli Promet**, cât și bunului ei prieten de viață **Ralf Parve**. Ei au îndrăgit această țară

trecând prin ea și ca personajul din parabola lui Esop, privind la stele, la aștrii care luminează sufletul unui popor. Iar astfel trecând au descoperit amprenta tradițiilor ce caracterizează spiritul românului prin devotamentul față de apa dătătoare de viață – fântânile! Și portul, care, cu părere de rău, acum, a devenit ceva jenant... Apoi, ca să înțeleagă și mai multe, au pătruns în literatura română, clasică și contemporană, care este (nolens-volens!) aparența și manifestarea verbală a spiritului. Ca după acest pelerinaj al spiritului, până la urmă, să conchidă că România este **Țara prietenilor noștri...** Și au făcut această mărturisire publică după un mare dezastru, după cutremurul devastator din martie 1977. Or, dragostea și prietenia sunt oportune și binevenite în asemenea momente... Prietenii României și-au publicat mărturisirea într-o revistă moscovită, poate aceeași publicație prin care Lilli Promet a fost declarată *persona non grata* în literatura marelui imperiu... Au făcut o adevărată mărturisire de afecțiune și recunoaștere a unui neam aflat la răscruce de drumuri.

Când mi s-a propus de la revista *Steluța* (ulterior *Alunelul*), la care lucram pe atunci, să-mi aleg o delegație undeva departe, am ales Țările Baltice. Și pentru Lilli Promet am ales această deplasare! Voiam s-o întâlnesc. Vlad Pohilă mi-a dat adresa și telefonul și, primul lucru pe care l-am făcut ajungând la Tallinn, i-am telefonat scriitoarei dragi. De parcă m-ar fi cunoscut de-o viață! M-a invitat la ea, fixându-mi o oră și toată ziua aceea am așteptat cu nerăbdare întâlnirea (aproape n-am dormit de emoții!).

Era o primăvară devreme a anului 1986. Mi-amintesc, am ales trei trandafiri albi și am venit la ea. Mă aștepta, părerea că are și dânsa o nerăbdare în privire. Atunci chiar am avut tresărirea unei reîn-

tâlniri, a unui *déjà vu*... Poate cu adevărat ne-am cunoscut într-o altă viață, pentru că și ochii ei albaștri îmi păreau nespuse de dragi, și chipul ei de copilă travestită momentan într-o altă haină a timpului. Mi-a admirat florile, s-a bucurat, dar, mai întâi, reproșându-mi: „Îmi era suficient un singur trandafir!” Se referise, bănuiesc, la faptul că era primăvară și florile erau scumpe, dar, mi-amintesc și acum, nici pentru o clipă nu m-am gândit la preț. Am vorbit mult și despre multe. Atunci mi-a spus, de parcă m-ar fi citit: „Trebuie să scrii despre neamul tău, merită... Să-ți alegi o idee și să te ții de ea...” Apoi m-a întrebat cu îngrijorare când avem de gând să trecem la grafia latină. Spre marea mea rușine, am zis: „Cât ne-am dori și cât de minunat ar fi, dar nu cred că se va putea vreodată...” Ea m-a privit lung și ca o sibilă mi-a prezis: „Ba să vezi că se va putea!” Și, într-adevăr, peste câțiva ani s-a produs miracolul – am revenit la ceea ce era al nostru și părea aproape incredibil! Prima telegramă de bucurie pe care am expediat-o atunci, la 31 August 1989, a fost pentru Lilli Promet.

M-a legat de ea o corespondență frumoasă, dragă, cu unele intermitențe, dar de ani de zile. Adevărat că, după revenirea

comuniștilor la putere, parcă-mi era jenă, de parcă aș fi simțit o vină, ca și când eu i-aș fi adus la cărmă. Îi expediam felicitări mai mult la sărbători.

Iar un an în urmă, într-o noapte de februarie, în vis (dar eu am cu visele o relație a mea specială!), zic, în vis, alegeam trandafiri cu gândul la Lilli Promet. M-am trezit cu gândul la ea și la trandafirii pentru care nu găsisem o vază ca să-i pun. În seara aceleiași zile, aproape de miezul nopții, mă trezește telefonul. Era Vlad Pohilă, dragul *fecior de departe* al lui Lilli Promet... Tresar amintindu-mi clipa, când parcă cineva mă trundeam. „Dragă Claudia, Lilli Promet nu mai este”, mi-a spus Vlad și eu mai voiam să cred că visez, că nu e adevărat. Deși îmi dădeam (și-mi dau) seama că e numai o trecere această evadare a noastră de la realitate, totuși, m-a durut. De parcă mă despărteam de un om apropiat și drag și care m-a vegheat întotdeauna, fie și de departe. Dar este atât de bine și de important ca cineva de alt neam să-ți vadă neamul și sufletul să ți-l vadă... Cât de mult contează să existe cineva pentru tine și în altă parte!

Acum, de fiecare dată când cumpăr trandafiri mi-amintesc de draga prietenă

a sufletului meu: trandafiri pentru Lilli Promet...

Mă bucur pentru Vlad, pentru ceea ce a făcut prin traducerea unei cărți care-i era foarte scumpă scriitoarei, dar care mi-e dragă și mie (și nouă tuturoara s-ar cuveni să ne fie!) prin mesajul lansat vis-à-vis de noi, românii din Basarabia: microromanul *Cine răspândește anecdote*, traducere, prefață și note de Vl. Pohilă, la care e alăturat eseul despre România al lui L. Promet și R. Parve. Poate, Lilli Promet, într-adevăr, îmi este (ne este!) un om apropiat dintr-o altă existență. Mi-e o soră, un prieten(!?)... Și astfel, prin ce-a scris și-a făcut datoria.

Claudia PARTOLE
Noiembrie 2008

P.S. Mi-a rămas în memorie **Lilli Promet** și ochii casei ei – geamurile! De o curățenie ireproșabilă. Mi-a și mărturisit că le spală aproape zilnic. A zis, glumind: „Lumea, când se uită, trebuie să mă poată vedea și eu s-o văd luminată...” A fost unica banalitate pe care am discutat-o...

Mai voiam să-mi zic ceva întru a nu greși, a nu încurca lucrurile pe viitor (eu, dar și alții!), asemănându-le sau prea mult distanțându-le... Înainte de a vizita Republicile Baltice aveam o părere eronată, o convingere, de fapt, că ele ar constitui un tot întreg. Abia după ce le-am vizitat mi-am dat seama cât de amarnic înșeală aparențele! Fiecare – și Estonia, și Letonia, și Lituania – își are istoria, limba, caracterul și înfățișarea sa. Una sunt estonienii, alta letonii și mult mai alta lituanienii. Există însă ceva care-i aseamănă mult, totodată deosebindu-i de alte neamuri și care (similitudine) îi ține pe verticală: **Demnitatea!** Omenească și națională. Toate luate împreună și separat – oamenii întâlniți, natura, deosebirile radicale de felul meu (ale neamului meu!) de a fi, mi s-au părut, totuși, nespuse de aproape sufletului meu și dragi. De parcă, revin la ideea obsedantă, aș fi întâlnit niște oameni și locuri dragi dintr-o altă dimensiune, dintr-o altă viață. În Lituania, la Trakai, bunăoară, am trăit pentru câteva clipe senzația că m-aș afla în vizită la niște stră-străbuni de-ai mei...

C. P.

SE TREC VECHII INTELCTUALI...

Pe 6 noiembrie 2008, o zi blîndă de toamnă tîrzie, a fost petrecută în ultimul drum Maria Cebotaru (1931-2008), redactor de carte, traducătoare, membră a Uniunii Jurnaliștilor din Moldova. Stăteam în fața blocului de locuințe din sectorul Rîșcani al capitalei și priveam cîtă lume bună, lume cultă s-a adunat. Intelectuali din generația soților Ion și Maria Cebotaru: Argentina Cupcea-Josu, Iulia Mîndăcanu, Ludmila Vatavu, Ana Melnic, Grigore Botezatu, Sergiu Nucă, Gheorghe Dodiță etc.; foști colegi de la Editura "Cartea Moldovenească": Eugenia Cemortan, Valentina Pavlov, Eugenia David, Boris Ierencovschi, Au-

relia Danu, Valentina Frunze, Ludmila Batîr, Lidia Malțev, Tamara Plink, Lora Bucătaru, Pahomie Bejenaru, Claudia Virlan, Valentina Batîr... Valeriu și Maria Saharneanu din partea Uniunii Jurnaliștilor din Moldova, Ludmila Scalnii de la Asociația femeilor... Și încă mulți intelectuali, rude, oameni de cultură, prieteni de suflet: Claudia Partole, Raisa Brăduțanu, Silvia Ghinculov...

Mi-am amintit cum și-a sărbătorit Maria Cebotaru jubileul de 70 de ani în 2001 în localul Bibliotecii "Onisifor Ghibu", unde, de asemenea, a fost lume bună, lume cultă. La acel eveniment Valentin Mîndăcanu, prieten de generație și de familie,

a povestit un caz care o caracterizează elocvent pe M. Cebotaru. După apariția primelor două volume ale Enciclopediei sovietice moldovenești, V. Mândăcanu, Foca Obadă și încă vreo câțiva colegi de lucru au fost scoși din serviciu, chipurile, volumele au fost redactate „prea românește” (era scris *popor în loc de norod* și încă multe altele de felul acesta). M. Cebotaru a obținut de la Editura „Cartea Moldovenească” o carte ce urma să fie tradusă, contractul a fost încheiat pe numele ei, dar a fost tradusă de V. Mândăcanu. Când volumul a apărut în lumină, M. Cebotaru i-a înmînat plicul cu onorariul ce i se cuvenea, ajutînd în felul acesta familia Mândăcanu care se pomenise într-o situație materială grea, susținînd-o și moral.

Despre asemenea cazuri am citit și în *Literatura și arta*. Petru Cărare, după ce a fost scoasă din vînzare cartea *Săgeți* (1972), la fel rămăsese fără surse de existență. Alexandru Donos îi publica unele poezii, epigrame cu pseudonim și apoi îi transmitea onorariul.

Iată o trăsătură deosebită, specială a vechii generații de intelectuali: cînd unul devenea jertfă a regimului totalitar, ceilalți îl susțineau.

După cum au menționat și alții, acea generație poate că nu a avut o pregătire intelectuală la cel mai înalt nivel (a mărturisit Grigore Vieru că l-a citit pe Eminescu fiind student, prin crăpătura mesei), dar este o generație de patrioți, devotați cauzei naționale, sînt un model de omenie.

Soții Ion și Maria Cebotaru au fost un cuplu armonios, au crescut doi feciori

deștepți, frumoși, doi români: Viorel, matematician, și Mircea – are o mică afacere. Doi băieți cu dragoste de Neam, de Țară, de limba română, pătrunși de credință în Dumnezeu. Feciorii, la rîndul lor, i-au bucurat cu trei nepoți.

La evenimentul menționat de la „Onisifor Ghibu” nepoții ne-au impresionat

prin cîteva melodii cîntate la pian. Iar Ion Borșevici și Pahomie Bejenaru au făcut un duet la muzicuță.

...Stînd în curte în fața blocului unde a locuit și familia Cebotaru, mi-am amintit de o rudă de-a noastră din sat, foarte religioasă, avea mulți copii, era trecută de vîrsta de 80 de ani, și cînd se adunau copiii la ea, de fiecare dată le amintea: „Să mă îngroapați frumos...”

Feciorii Viorel și Mircea și-au petrecut mama în ultimul drum frumos, creștinește, cu demnitate, cu un sobor de preoți, cu pomeni, cu cuvinte îndurerate... Maria Cebotaru a avut parte de o mare de flori.

Un fost editor, Gicu Ciuș, a depășit vîrsta de 80 de ani și, cînd se întîlnește cu cîte un vechi cunoscut, îi spune la despărțire: „Să vii la înmormîntarea mea...”

La înmormîntarea Mariei Cebotaru a fost lume multă, lume cultă, după cum au fost și soții Ion și Maria Cebotaru.

Ludmila BULAT

P.S. Îmi spunea Maria Cebotaru cu o ocazie: „Știi, dragă, așa-i făcut omul ista că tare se mai bucură cînd își vede numele în vreo gazetă... Parcă nu cîștigi de la asta nimic, dar uite așa-i, se bucură...”

L. B.

DESPRE CORÉCTORI, CU PLECĂCIUNE...

Ludmila DOROȘENCU

Prin anii '80 ai secolului trecut pentru editori se organizau cursuri de perfecționare. Alături de alți profesori, la acele cursuri ținea prelegeri și Theodor Magder, editor cu experiență, distins intelectual de origine evreiască, dar un foarte bun cunoscător al limbii române. A intrat în auditoriu, a făcut cunoștință cu publicul: redactori, redactori inferiori, tehnoredactori... Erau și patru doamne corectoare de la Redacția Principală a Enciclopediei sovietice moldovenești.

– Sînteți corectorițe?, le-a întrebat dl Magder. Mă închin în fața Dumneavoastră...

Oamenii care cunosc subtilitățile activității editoriale își dau foarte bine seama ce înseamnă a face corectura unei enciclopedii, a unui dicționar, acolo totul e important: un cuvînt omis, o literă, o cifră; caractere aldine, cursive; punct, punct și virgulă, cratimă, paranteze... Cît consum, cît efort intelectual, cîtă încordare a vederii se cere din partea coréctorului. Chiar și la o carte de povești, cu litere mășcate, pe care coréctorul, redactorul o citesc cu plăcere e nevoie de multă atenție. Cum să citească un copil o carte de povești cu greșeli?! Dar un coréctor de la ziar care citește cu viteză cosmică: ziarul trebuie să apară a doua zi...

La Editura „Cartea Moldovenească”, la care am trudit mulți ani, era o sală mare a secției de corectură, în care erau angajate 15-20 de corectoare, era ca o secție a unei întreprinderi. Pe ușă – așa cum atunci totul era în limba rusă – era o inscripție: *Korrek-torskaia*. Primele litere au căzut și a rămas

– *rektorskaia*, prilej pentru diverse glume. Pe o masă mare erau teancuri de corectură, maldăre de manuscrise, se citeau hectare de corectură și era o vorbă: corectura întii e ca prășitul dintii, iar corectura a doua – ca prășitul de-al doilea... leșeam în coridor, ne mai recream un pic cu vreun banc, cu vreo pătăranie, apoi ziceam: „Hai să-i mai tragem o brazdă...”

Zina Șveț, Ecaterina Șiman, Sofia Fleștor, Valentina Drăguțanu, Tatiana Oprea, Ala Rusnac, Maria Hanganu și încă multe altele, după ce citeau o zi întregă, și acasă se duceau cu cîte o bucată de corectură în geantă. Multe corectoare făceau corectura acasă, ținîndu-și copiii pe genunchi. Povestea o corectoare cum băiețelul ei din clasa întii se uita prin corectura unei lucrări și a exclamat bucuros: „Am găsit și eu o greșeală!...”

Despre corectoare există și un banc. Două corectoare confruntau o lucrare: una citea cu voce tare, alta urmărea. La un moment, cea care urmărea începe a picura. Colega o ghiontește...

– Citește, citește, răspunde aceea. Eu te ajung...

Cu Ala Rusnac am fost colegă la „Cartea Moldovenească”, apoi peste ani la Editura „Știința”. Este o colegă de lucru corectă, care poate menține o atmosferă sănătoasă într-un colectiv de creație. De obîrșie este din Fălești, un centru raional rusificat, dar, să vezi minune, acolo puteau fi recepționate emisiunile Televiziunii Române chiar și în perioada totalitaristă. A crescut cu muzica populară românească, cu teatrul românesc. Și azi îi ține minte pe

Stela Popescu și Alexandru Arșinel tineri și frumoși. La școală își povesteau unul altuia seriialele americane pe care le vizionau. Apoi a avut o profesoară de limbă română deosebită – Larisa Călăraș – și de aici marea dragoste pentru limba română. A dorit să facă studii numai la filologia română.

La USM nu a trecut concursul din primul an, pe atunci tinerii intrau la studii cu forțele proprii, aveau însă prioritate cei cu armata făcută, cei veniți din sudul Moldovei, deoarece acolo nu ajungeau cadre de pedagogi. Acuma părinții își dezleagă barierele pungii și, gata, te-ai făcut student. A trecut concursul al treilea an, după ce s-a ambiționat, și a susținut toate cele patru examene pe nota maximă, a fost prima pe lista viitorilor studenți.

Doi ani după școală a lucrat corectoare la *Patria*, gazeta raională din Fălești. Acolo le-a avut ca îndrumătoare pe două doamne, absolute ale filologiei bălțene, discipole ale cunoscutei profesoare și cercetătoare Eliza Botezatu.

După absolvirea USM (1982) intenționa să se facă profesoară, dar este o fire cam timidă, romantică, și nu s-a încumetat. A lucrat corectoare la o tipografie, apoi a trecut la Editura „Cartea Moldovenească”. Munca de corector este una de rutină: azi citești un cod de legi, apoi o lucrare despre piesele tractorului, apoi despre conservarea fructelor și legumelor ș.a.m.d. Dar în această muncă de rutină există și unele scilipiri care îți aduc satisfacție. Cam pe atunci (1987) cunoscutul jurnalist Efim Josanu s-a întors de la Jocurile Olimpice de la Mexico și a scris o carte *Erupții în craterul Azteca*. Ala Rusnac a făcut corectura acelei lucrări și încă de pe atunci l-a descoperit pe E. Josanu ca pe un jurnalist cu un stil aparte, un bun cunoscător al limbii române. Până atunci îl considera un simplu comentator sportiv. Pe parcursul anilor i-a urmărit activitatea în presă, la radio și televiziune, a devenit o admiratoare a creației distinsului jurnalist. Și în prezent ascultă

în fiecare simbătă, la ora opt dimineața, o emisiune cu genericul „Perpetuum”, pregătită de E. Josanu la postul de radio „Vocea Basarabiei”.

O sclipire a fost și corectura la viitoarea carte a lui Valentin Mândăcanu *Cuvîntul potrivit – la locul potrivit*. În acea lucrare sînt multe evidențieri, paranteze pătrate, paranteze rotunde... Avea emoții mari cînd o citea, dar a însușit multe lucruri utile pentru un corector și nu numai.

Corectorul este universal, citește tot ce i se pune pe masă. În acest sens la editură era un banc arhicunoscut. S-a angajat la lucru o tînără corectoare. Șeful de corectură i-a pus pe masă o lucrare despre rolul îngrășămintelor pentru a spori roada la hectar, cum se transportă în cîmp zeama de bălegar ș.a.m.d., de altfel, o carte necesară pentru specialiști.

– Îți dau să citești un roman de dragoste, i-a spus șeful. La sfîrșit ei se căsătoresc...

Cînd situația la editură s-a înrăutățit, Ala Rusnac a trecut la *Revista de pedagogie și psihologie*. A activat și la revista de teatru și cinema *Lanterna magică*; acolo i-a cunoscut pe Alexandru Gromov, Larisa Ungureanu, Larisa Turea... Al. Gromov, pe lîngă competență, avea și un umor fin, nu era rău nici atunci cînd se supăra, îi plăcea să stea cu colegii la un pahar de vorbă, știa să întrețină o discuție frumoasă.

Cum însă în condițiile economiei de piață revistele apar și dispar, în 1992 Ala Rusnac a ajuns să lucreze la Editura „Știința”. Avînd o vechime totală de vreo 12 ani de corector, i s-a propus să treacă în funcția de redactor. Primul manuscris la care a lucrat a fost *Prepararea mușchilor și nervilor*, autor dr. prof. universitar Vasile Andrieș, șeful Catedrei de anatomie patologică a USMF „Nicolae Testemițeanu”. Un specialist competent, dar a făcut studii universitare în limba rusă și redactorul a avut de „arat” adînc. Manuscrise de felul acesta sînt multe pe la edituri. Vreo

cinci ani a fost redactorul *Revistei farmaceutice*.

La Editura „Știința” le-a cunoscut pe două doamne de la care a învățat, au susținut-o, au marcat-o. Eugenia Boico, trecută în lumea celor dreupți din cauza unei boli crîncene, a fost un redactor serios, cu o mare capacitate de muncă, un redactor „crescut” din coréctor. A redactat mulți ani lucrări din domeniul lingvisticii și lucrul acesta a ajutat-o la formarea ca redactor. Și cealaltă doamnă, Elena Grosu, cînd a ajuns să lucreze la „Știința”, avea deja acumulată o bună experiență la editurile „Timpul” și „Cartea Moldovenească”; este un redactor exigent, este și autoare de dicționare.

În prezent Ala Rusnac activează în calitate de redactor la editura privată „Epigraf”, fondată de Oleg Bujor. Aici redactează lucrări din toate domeniile: vine un autor cu un manuscris despre muzicologie, apoi altul din domeniul informaticii... La multe edituri funcțiile de corector, redactor sînt cumulate.

A redactat cele mai diverse lucrări: **Elena Nagacevski**. *Compozitorul și dirijorul Mihail Berezovschi* (2003); **Svetlana Badrajan**. *Cîntecul miresei* (2003) – un studiu etnofolcloric și muzicologic elaborat pe baza tezei de doctor pe care autoarea a susținut-o la București și în care sînt ana-

lizate cîntecele miresei din diferite zone ale României. În 2006 cartea *Umanismul în cultura românească* de dr. hab. **Gheorghe Bobănă**, îngrijită de A. Rusnac, a fost premiată la Salonul de carte de la Iași, care se organizează în fiecare toamnă. Tot în acel an a redactat un manual solid, de vreo 800 de pagini, scris de un colectiv de autori, *Managementul în sistemul de sănătate*, coordonator științific **Constantin Ețco**. Autorii s-au inspirat din izvoare rusești și redactorul a avut de „înnegrit” multă hîrtie.

A lecturat mai multe volume editate sub egida BM „B.P. Hasdeu”, unele premiate la diverse tîrguri și saloane de carte.

Oamenii care fac cărți trăiesc în lumea cărților. Ala Rusnac, în fiecare duminică, asculta emisiunile înzestratei radiojurnaliste Emilia Ghețu, de la postul de radio „Antena C”, despre viața cărților, la care erau invitați interlocutori informați: Pavel Balmuș, Vlad Pohilă, Ion Țurcanu etc. Privește emisiunile lui Cristian Tabără *Parte de carte* de la PRO TV – București. La postul de radio *Europa Liberă* ține o rubrică *Cartea la pachet* Emilian Galaicu-Păun ș.a. Și pe cei doi feciori, Tudorel și Mircică, i-a crescut printre manuscrise și corecturi. În luna octombrie 2008 Ala Rusnac a marcat o frumoasă aniversare și, profitînd de ocazie, îi spunem *La mulți ani!* acestei doamne cu sufletul bogat, ca rodul livezilor noastre.

Un grup de colaboratori de la Editura „Epigraf” (de la stînga): Anatol Timotin, machetator, Ala Rusnac și Larisa Erșov, redactori de carte, Oleg Bujor, directorul editurii, la Salonul Internațional de Carte pentru Copii. Chișinău, 2004.

MAI ÎNTÂI A FOST... BIBLIOTECA (Cu Marcela Mardare la o șuetă aniversară)

Luna decembrie 2008 pentru Marcela Mardare (Romanciuc) – cunoscută scriitoare și editoare – a fost plină de surprize plăcute, motivate de o frumoasă aniversare, surprize oferite în cadrul unor acțiuni omagiale la Editura *Pontos*, la Uniunea Scriitorilor ș.a. Invitată de poeta Claudia Partole, am participat și eu la una din aceste manifestări: o ședință a cenaclului literar *La Creangă*, de pe lângă Biblioteca Națională pentru copii *Ion Creangă*.

Pentru început, un grup de elevi de la Școala de Arte *V. Poleacov* – Lenuța Taragan, Oxana Banaru, Cristina Stroncea, Anastasia Latășev, Lenuța Lungu, Marina Barbulat, Iurie Carp, Cristi Cerneanu, susținuți de profesoara lor dna Elena Bivol, au prezentat un emoționant recital poetic pe versuri de Marcela Mardare, Steliana Grama, Claudia Partole, Adrian Păunescu, Ana Blandiana ș.a. Compozitoarea Daria Radu a venit cu un buchet de proaspete melodii, dedicate sărbătoritei și pe versurile ei. Adresându-i cordiale felicitări cu prilejul jubileului, Claudia Grama-Slutu, dr. în filologie, i-a mulțumit pentru colaborarea la editarea unor cărți de Steliana Grama, pentru instituirea Premiului *Steliana Grama* al Editurii *Pontos*, în cadrul Salonului Internațional de carte, de care s-a învrednicit Victoria Covalciu, elevă a cl. IX-a de la Liceul Teoretic *Nicolae Iorga* din Chișinău. Dna C. Grama-Slutu a citit versuri din noua carte *Curcubeul vârștelor de S. Grama*, apărută la Editura *Pontos*, dar și versuri din creația proprie. Poeta și compozitoarea Ada Zaporojan a interpretat o frumoasă melodie pe versurile Stelianeii Grama, dedicate Marcellei Mardare.

Alte aprecieri, felicitări și dedicații în cântec și poezie au mai făcut poetul-medic Nicolae Roșca, doctorița Ada Negru, fiica ei Alexandrina, bibliotecara Nina Bejan,

Maria Șelaru, cea care a editat *Biblia în versuri* a lui V. Militaru la Chișinău, elevii Doina Mămăligă și Alexandru Taran (cl. I, la Liceul Teoretic *Gh. Asachi*), Grigoraș Cerneanu de la grădiniță, Vlad Curtaș și Ioan Harabagiu, împreună cu profesoara Tecla Fremu de la Liceul Teoretic *Mihail Berezovschi*.

Împreună cu o parte din cei prezenți la festivitate, prin opiniile exprimate, vom încerca să creionăm o schiță de portret al omagiatei.

Daria Radu: „La geamul sufletului meu a fost poezia Marcellei Mardare, care este o femeie deosebită, cu o inimă caldă... În calitate de compozitor, pot spune că versurile ei m-au copleșit, multe poezii fiind cântece. Sper ca din buchetul acesta mare de poezii să facem și un mic buchet de melodii, care să îmbogățească repertoriul tinerilor interpreți”.

Maria Șelaru: „Calitatea de a lega frumos cuvintele și a așeza ca o cunună de idei pe fruntea multor cititori-copii, este valoarea cea mai de seamă a multor poeți, inclusiv a Marcellei Mardare. Se spune că cea mai mare capodoperă a lui Dumnezeu este femeia-mamă. Dna M. Mardare este o excelentă mamă pentru cei trei copii. În plus, este și o mamă bună a versurilor”.

Nicolae Roșca: „Marcela Mardare este o poetă a copiilor, în primul rând. Pe lângă poezie mai are și proză. În condițiile noastre dificile de tranziție interminabilă, face față concurenței pe piața editorială, *Pontos* fiind o marcă solicitată și apreciată. În activitatea sa, editoarea M. Mardare ține cont de cerințele sufletului, de revelația artei”.

Ludmila Bulat: „Am lucrat mulți ani redactor de carte. Pe Marcela Mardare o cunosc de niște ani buni, de pe când exista Casa Editurilor. Cu timpul, editurile de stat aproape că au dispărut și iată că Marcela Mardare, din prea plinu-i dor de car-

te, a fondat Editura *Pontos*. Aici și-au editat cărți nu numai scriitori, dar și medici, contabili, profesori – oameni de diferite profesii și este foarte bine, doar timpul va arăta ce cărți vor rămâne. Dintre calitățile cele mai de preț ale Marcellei aş evidenția că e o fire foarte muncitoare. Prin muncă și dăruire menține *Pontos*, care e o editură tot mai apreciată”.

Claudia Partole: „Era firesc s-o invi-tăm pe Marcela Mardare, ea întruchipând și autorul de carte, și editorul, și omul de suflet, care este om de o cumsecădenie rară. Astăzi, când trăim un timp vitreg, este o mare bucurie să întâlnești un om de suflet care-i gata să-ți întindă mâna, să-ți propună editarea unei cărți la un preț rezonabil. Are poezii frumoase pentru copii, are poezii frumoase pentru maturi, chiar dacă a debutat în proză. Dacă nu ar fi presată de timp, de activitatea editoria-lă, s-ar afirma și ca o bună prozatoare, cu un deosebit dramatism în ceea ce scrie. În cadrul Salonului literar-artistic *La Creangă* am făcut-o să revină la frumoasa vârstă a copilăriei. Dar nu există pentru un om de creație vârstă, există necesitatea stringen-tă de timp. Îmi place Marcela prin ceea ce face și s-o ajute Dumnezeu să lucreze la fel de productiv în continuare.

- *Ce carte a Marcellei Mardare îți este mai aproape de suflet?*
- *Cartea de proză intitulată *Nelimita iu-birii*, la care ții foarte mult. Este o carte ce o reprezintă. Îmi plac mult și cărțile ei pentru copii”.*

Despre cărțile pentru copii cred că e potrivit să vorbească **Victoria Tomuz**, redactor-șef la emisiunile radio pentru copii...

„Ori de câte ori este invitată la emi-siunile noastre, Marcela vine cu plăcere, vine cu noutăți editoriale și cu îndemnul ca orice carte nouă să fie citită de copiii noștri. Poezia Marcellei Mardare, în special

cea de dragoste, este adresată mai mult adolescenților și este ascultată cu multă plăcere. În imaginația mea, scriitoarea este o albină, este foarte muncitoare. Îi admir capacitatea enormă de muncă, dar și inge-niozitatea cu care alege manuscrisele spre publicare.”

Ada Negru: „Marcela Mardare este o femeie extraordinar de frumoasă la suflet. Are un mare talent de a aduna în jurul ei multă lume bună. Scoțând o carte de ver-suri la *Pontos*, am mai câștigat o prietenă. Cuvântul ne-a unit și la această frumoasă aniversare îi doresc mult succes, înger pă-zitor, să-i fie copiii sănătoși și să se mân-drească cu ei. Să trăiască și să-și crească și nepoții tot așa de frumos cum își crește copiii.”

Raisa Plăieșu: „O cunosc pe dna Mar-cela Mardare de mulți ani, am lucrat împreună la fosta editură *Literatura Artistică*, apoi *Hyperion*. Este omul cărții, care plămădește tot ce este mai atractiv și aduce pe masa cititorului lucruri interesante și frumoase. Este o fire profund creștină, care știe să pătrundă în adâncul izvorului, fie că e vorba de cântec, fie de poezie”.

***

- *Dragă Marcela, suntem colege de pro-moție la USM, la Facultatea de Filologie. Nu știi însă, ce a fost la începutul orien-tării tale profesionale: școala sau biblio-teca?*
- *Toate au început de la bibliotecă, pen-tru că bibliotecara a fost cea care a tre-zit în mine dragostea pentru carte. Nu la școală am învățat acest lucru, ci la bibliotecă. Din ziua când am descoper-it bibliotecă, m-am îmbolnăvit frumos de cărți...*
- *Cum s-a numit bibliotecara?*
- *S-a numit și se numește... trăiește, este acum o doamnă în etate – Ana ZăvTUR*

- din s. Miclești, Criuleni. A fost o excelentă specialistă, a cunoscut misterele profesiei, a știut să dăruiască din ceea ce a știut ea și celor din jur.
- *Să fie o explicație a faptului că ești un mare prieten al bibliotecilor din sistemul BM „B.P. Hasdeu”? Ți-ai lansat cărțile la Sediul Central, la BP Târgoviște, la Ovidius, la O. Ghibu, la Maramureș, la Ștefan cel Mare, la Transilvania, la Liviu Rebreanu ș.a., participi activ la unele cenacluri literare de pe lângă acestea, onorezi invitațiile autorilor care-și lansează cărțile, editate la Pontos...*
  - *Mă bucur mult de lansarea cărților mele, dar cu aceeași sinceritate și dragoste merg la lansarea cărților semnate de autorii mei. Am emoții pentru fiecare manuscris în parte, până le văd scoase din tipografie în ținută grafică frumoasă și calitativă...*
  - *Consideri că e de datoria editorului să promoveze cartea și autorul ei?*
  - *Da, în mod obligatoriu. Promovând autorii, te promovezi pe tine ca om ce stă în fruntea editurii. Mulți vin la Pontos pentru că la noi găsesc o atmosferă de creație, de discuție, se simt bine, li se poate sugera o idee, li se oferă variante de inspirație. Noi avem cu autorii o conlucrare strânsă, de suflet, care se prelungește în relații calde de prietenie.*
  - *Vreau să te referi și la colaborarea cu Biblioteca Municipală...*
  - *Colaborez cu multă plăcere cu întreaga rețea, impresionantă, de filiale, din cadrul BM „B.P. Hasdeu”. Este o conlucrare frumoasă, rodnică și pentru că bibliotecile de astăzi s-au transformat în adevărate centre culturale și de informație.*
  - *Care e cea mai recentă carte, la care te gândești acum?*
  - *Poate cea mai proaspătă ar fi cartea Lidiei Grosu, care s-a referit la unele aspecte din creația mea, este un studiu interesant. A fost prezentată la unele întruniri de la Uniunea Scriitorilor, mă bucur că a fost bine apreciată.*
  - *Acest frumos jubileu te urcă spre cea de-a șaptea culme, o cifră considerată purtătoare de noroc și împliniri, pe care ți le doresc din tot sufletul în continuare.*
  - *Pentru această dată am pregătit mai multe cărți, ele au figurat în expoziția de la Uniunea Scriitorilor. De exemplu, *Mulți chemați, puțini aleși*, care include povestiri pentru copii și nu numai pentru ei, pentru că este o carte plină de învățăminte, lucruri care țin de moralitate, demnitate etc. Altă carte e *Timpul care dănuie*, cu informație diversă despre anotimpuri, calendare ș.a. Am vrut să editez și o carte de poezii, dar m-am decis să mai aștept, fiind strâmtorată și din punct de vedere financiar.*
  - *Care este zestrea spirituală a Marceliei Mardare la momentul de față?*
  - *Am vreo treizeci de cărți de autor, mai am în portofoliu și câteva manuscrise cu poezii, apoi cu scrieri cu tematică religioasă. Mă preocupă foarte multe lucruri în lumea aceasta – de exemplu, numerologia sau pietrele în viața omului... Multe lucruri, pe care noi, în trecere grăbită prin viață, prea puțină atenție le acordăm.*
  - *Dragă Marcela, îți doresc să ți se împlinească toate aspirațiile, chiar dacă ai gânduri pentru două-trei vieți, acestea le poți lăsa moștenire copiilor să le urmeze. Doar majoritatea lor sunt legate de Măria sa Cartea, spre care tindem cu toții.*

Consemnare: Raia ROGAC

СЛОВО О КОЛЛЕГЕ

*Е. ЧЕХОВСКИХ,
зав. библиотекой СШ № 85,
г. Кишинэу*

Методическая работа концентрирует в себе все проблемы, возникающие в библиотечном деле в наших современных условиях. С этой точки зрения необходимо попытаться ее смоделировать иначе едва ли она даст положительные результаты.

Школьному библиотекарю должны быть созданы все необходимые условия для постоянного самообразования в духе времени.

Организацией всей этой деятельности занимается Анна Сергеевна Сафарова, методист Главного Управления Образования, Молодежи и Спорта. Она методист по призванию, человек инициативный, энергичный, скромный и знающий свое дело.

Об этом свидетельствует множество мероприятий, организованных ею, и, в частности, проведенный недавно библиотечный семинар в лицее «Матей Басараб». Его тема «Систематизации литературы в фондах школьных библиотек» оказалась актуальной и необходимой для начинающих специалистов.

На этом семинаре были освещены разные вопросы, в том числе и «Непрерывное повышение квалификации библиотекарей – основное условие эффективности работы библиотеки», с которым выступила г-жа Анна Сафарова.

Методической работой Анна Сергеевна занимается сравнительно недавно, но библиотечным делом всю сознательную жизнь. На протяжении последних лет, находясь в этой должности, она постоянно пополняет свои знания, разрабатывает новые программы проведения интересных и полезных мероприятий для школьных библиотекарей. Она специалист, обладающий многими обязательными качествами. Среди них – потребность к самосовершенствованию, стремление «стать с веком наравне», во всем, что касается профессии, избранного дела. И не только. Г-жа А.С. Сафарова безотказный, очень чуткий, внимательный, понимающий и доброжелательный человек. Никогда не спешит уличить человека в ошибке или незнании, при малейшей возможности готова посоветовать, оказать методическую и практическую помощь. Наш методист заслуживает высокого уважения и самых красивых слов благодарности.

Отношение к людям – оселок, на котором проверяются человеческие качества. Ведь не зря Анна Сергеевна пользуется большим авторитетом среди своих коллег и всех работников школьных библиотек не только секторов Рышкань и Чокана, которые она курирует, но и в целом муниципия Кишинэу.

CURIER CULTURAL ȘI PROFESIONAL TÂRGOVIȘTEAN

La începutul lui decembrie curent a ajuns la BM un nou număr al revistei *Curier*, revistă de cultură și bibliologie a Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița.

Numărul 1 (28) din acest an este structurat în patru compartimente: *Interferențe culturale*, *Din viața bibliotecilor*, *Patrimonium*, *Tablete de scriitor*.

Este un număr foarte luminos, cum bine a remarcat colegul nostru Vlad Pohilă când l-a luat în mâini doar, fără a-l răsfoi. Luminat este poate pentru că chiar de pe copertă ne anunță cel mai de seamă eveniment avut loc la Catedrala „Înălțarea Domnului” din Târgoviște, din 10 iulie 2008, prilejuit de aniversarea a 500 de ani de la apariția *Liturghierului lui Macarie*, prima carte tipărită pe teritoriul românesc și care a marcat începerea tipăririi unei serii de cărți bisericești, ajunse și păstrate și astăzi prin mari, prestigioase biblioteci în Occident. La acest deosebit eveniment cultural a participat Preafericitul Părinte Patriarh Daniel și mulți membri ai Sfântului Sinod.

Ținem să amintim, în acest context, că la Târgoviște a apărut, cu această ocazie, o reeditare a *Liturghierului lui Macarie*, cu comentarii, pentru ca noi, cei de peste 500 de ani, să avem acces la conținutul acestui volum. Prin bunăvoința Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu”, a Direcției Cultură, *Liturghierul* a ajuns la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” și la filiala comună „Târgoviște” și pe această cale le mulțumim încă o dată colegilor târgovișteni.

Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița

CURIER

Revistă de cultură și bibliologie

Târgoviște • An XV - Nr. 1 (28) 2008

L a Catedrala „Înălțarea Domnului” din Târgoviște s-a avut loc, în zilele marcate a 500 de ani de la apariția *Liturghierului lui Macarie*, prima carte tipărită pe teritoriul românesc. Evenimentul a fost organizat de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel și a participat mulți membri ai Sfântului Sinod. După săvârșirea Sfintei Liturghii a fost ținută oștia pînă la înălțarea soarelui, iar apoi, în fața Catedralei, a avut loc o procesiune în care s-a cântat „Lăutarul” din *Liturghierul lui Macarie*. În cadrul evenimentului s-a lansat și un număr al revistei *Curier*, revistă de cultură și bibliologie a Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița.

Compartimentul *Interferențe culturale* include cinci autori, printre care și subsemnata, cu un articol despre actualitatea Legilor lui Ranganathan.

Ion Iancu Vale, una din personalitățile care consideră că „un act cultural major creat spre folosul ideii de neam și țară reprezintă tot atât de mult, poate chiar mai mult decât apărarea ei cu arma în mână”, deschide rubrica *Interferențe* cu studiul *Cultură și tradiție la Târgoviște*, în care se referă la reperiile culturale târgoviștene – organizații și produse culturale, cu precădere, la rolul de focar de cultură, pe care-l joacă, reușit, Biblioteca Județeană prin activitatea derulată și susținută profesional în județ. Ion

Iancu Vale aduce aprecieri, binemeritate, lui Victor Petrescu, profesor universitar, care mulți ani a condus cu succes BJ și pe care îl califică drept unul din importanții oameni de cultură târgovișteni.

Autorul susține și salută numirea noului director Carmen Vădan, încheind cu concluzia că prin faptul cum doamna C. Vădan a abordat activitatea BJ se dovedește că instituția va avea o continuitate pe măsura importanței și a valorii de care Biblioteca Județeană s-a bucurat și se bucură în continuare.

Noi, cei de la Chișinău, propunând BJ aceeași colaborare, subsemnăm tot ce a spus despre BJ și despre cei doi directori dl Ion Iancu Vale, împreună cu grațitudinea noastră pentru tot ce au făcut pentru noi.

La aceeași rubrică citim un articol, interesant și inedit, despre Liviu Rebreanu *Confluente culturale româno-finlandeze: asupra vizitei lui Liviu Rebreanu în Finlanda (1943)*, semnat de conf. univ. dr. Silviu Miloșiu, publicat la aniversarea scriitorului (născut la 27 noiembrie), un episod din viața lui Rebreanu, foarte puțin cunoscut în țară și mult mai puțin la noi, episod care se înscrie în relațiile spirituale româno-finlandeze ca moment de referință.

Urmează o trecere în revistă de către Ovidiu Cîrstina a instituțiilor care intră în Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” din Târgoviște, cu titlul *Comorile Târgoviștei*.

Încheie rubrica Loredana Spănu care abordează, în anul aniversar – 90 de ani de la Marea Unire, problematica consolidării unității naționale românești la doi scriitori – Mircea Eliade și Emil Cioran.

Rubrica *Din viața bibliotecilor* se deschide, cum e și firesc, cu un grupaj de informații, realizat de Vlăduț Andreescu, despre *Zilele Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița*, care ne prezintă varietatea formelor de animație cul-

turală, de acțiuni profesionale, științifice, evenimente, personalități, organizații etc. *Cronica Zilelor* ne dă temei să constatăm vastitatea programului ca diversitate și număr de activități, participanți etc.

Această cronică este urmată de un articol teoretic al directoarei Carmen Vădan *Serviciile bibliotecii publice*, prin care autoarea pune în discuție relația bibliotecii cu utilizatorul și impactul acestei relații asupra serviciilor bibliotecii – bibliotecii moderne, cu alte orientări, roluri și misiuni care reies din Manifestul UNESCO pentru biblioteca publică. Autoarea, evidențind rolul de centru de informare și documentare asupra istoriei și teritoriului, alături de alte trei, stipulate de Manifest, afirmă că „nu trebuie omisă nici capacitatea agregativă pe care aceasta poate să o dezvolte în sens multicultural și interetnic”. *„Biblioteca, încheie Carmen Vădan, nu are ca finalitate acțiunea de a face să se întâlnească persoane, dar când acest lucru se întâmplă, este o îmbogățire pentru colectivitate și pentru bibliotecari deopotrivă.”*

După lectura acestui articol înțelegem mai bine afirmația lui Ion Iancu Vale, din editorialul acestui număr: „...doamna Carmen Vădan, care de la început a înțeles importanța rolului pe care și l-a asumat preluând deja cu seriozitate și deplină înțelegere activitatea bibliotecii...”

Tot la această rubrică a fost plasat articolul subsemnatei *Fundamentul normativ și de reglementare a proceselor tehnologice în biblioteci: abordare teoretico-practică*, urmat de articolul bibliotecarelor Luiza Barbu și Vulcana Pandelescu *Locul bibliotecii publice în viața social-culturală a comunității*. Este conturată foarte precis biblioteca ca instituție socială, multifuncțională, atotcuprinzătoare prin servicii, programe și oferte pentru întregul spectru uman al comunității. Cu alte cuvinte, biblioteca este „...instituția centrală a oricărei comunități, în jurul căreia gravitează întreaga via-

țã cultural-educativã a acesteia". Autoarele târgoviștene, cu bucurie consemnez, citează autori basarabeni – Lidia Kulikovski, Nelly Țurcan, Natalia Cheradi – pe lângã nume notorii ca Gheorghe Buluțã și Mircea Regnealã din țarã.

Vlãduț Andreescu vine, în continuare, cu o evaluare a activitãții BJ și a bibliotecilor publice din județul Dâmbovița în anul 2007, o evaluare care demonstreazã preocuparea BJ pentru performanțe și dorința angajaților de a se înscrie în procesele moderne de integrare profesionalã europeanã.

Curierul mai gãzduiește un articol al bibliotecarului școlar Mariana Grigorescu, avînd genericul *La ceas aniversar*, despre revista școlii „Tudor Vladimirescu” din Tãrgoviște *Dialog Tãrgoviștean*, care împlinește în noiembrie un deceniu și articolul bibliotecarei din Moțãieni, Roxana Ilie, care încearcã abordarea diversificãrii serviciilor ca pe o componentã a managementului performant.

Rubrica *Patrimonium* cuprinde cinci articole: *Gãnduri despre George Ciorãnescu*, semnat de bibliotecara din Moreni, Daniela Dicu. Ionela Aurora Loliceru se produce cu articolul *Scurta istorie a unei capitale: Tãrgoviște*; Ileana Fanache scrie despre Ciprian Porumbescu la 155 de ani

de la naștere și 125 de la trecerea lui în ne-ființã; Alexandru V. Ștefãnescu actualizeazã personalitatea lui G.O. Gârbea, poet, profesor, traducãtor, prin articolul *G.O. Gârbea și viața culturalã târgovișteanã*; Camelia Petre aduce în actualitate numele lui Ioan Alexandru Brãtescu-Voinești, nãscut cu 148 de ani în urmã.

Volumul 28 al *Curierului* se încheie cu o paginã realizatã de prof. Carmen Vãdan, directorul BJ și redactorul-șef al acestei publicații, despre Daniel Drãgan – poet, prozator, dramaturg, publicist, editor care și-a lansat romanul *Umbra Marelui Protector* în sala Bibliotecii Județene la 15 iulie 2008. Pagina plasatã la rubrica *Tablete de scriitor* conține o fișã bibliograficã și un comentariu al romanului lansat.

Citind toate materialele inserate în acest numãr ne convingem cã revista BJ *Curierul* este într-adevãr o revistã de culturã, o revistã profesionalã de calitate, deschisã spre colaborare și un adevãrat instrument de promovare a imaginii instituționale, a imaginii orașului Tãrgoviște.

Felicitãri tuturor celor care s-au implicat în apariția noului numãr și, în special, noului redactor-șef Carmen Vãdan!

Dr. conf. univ. Lidia KULIKOVSKI

STARE DE URGENȚĂ – O NECESITATE PENTRU STAREA CULTURII NOASTRE

Potrivit unor standarde europene, la cele trei-patru milioane de români basarabeni, s-ar cuveni sã avem vreo 30 de reviste de culturã, dintre care, nu mai puțin de o treime ar fi publicații pur literare. Aceastã proporție este valabilã pentru state mici sau medii ca populație, suprafață și potențial economico-spiritual, care s-au

ridicat, dupã 1989-1991, pe ruinele comunismului de tip stalinist: Lituania, Letonia, Estonia, Slovacia, Croația, Slovenia, Bosnia-Herțegovina, Albania, Armenia, Georgia, Azerbaidjan... Or, dacã e sã luãm în calcul și „verdictul” dat de Vasile Alecsandri – precum cã „Românul e nãscut poet”, plus versul dintr-o celebrã romanțã – „Cã nu e om

să nu fi scris o poezie..." – numărul acestor publicații ar trebui să fie chiar mai mare. Realitatea de la noi, însă, e cu totul alta: abia de există în R. Moldova patru-cinci reviste literare și / sau de cultură, viabile. Numai în ultimii ani au fost „prohodite” cîteva publicații de acest fel: *Basarabia*, *Phoenix*, *Clipa siderală...*

Tocmai de aceea, apariția unei noi publicații literare, ca *Stare de urgență*, nu poate fi decît un prilej de bucurie. De fapt, conform titlaturii personale, e o „**revistă bilunară de literatură, artă și atitudine**”, și-i are ca fondatori pe **Dumitru Crudu** – cunoscut și apreciat dramaturg, publicist și poet (cîndva), și pe **Marius Ianuș**, eseist și prozator, autorul unor romane gen *Kasa Poporului*, carte ce a generat ample discuții în presa literară din Țară, suscitînd, credem, nu numai vîlvă, dar și un real interes și printre cititori.

Am urmărit cu suficientă atenție șapte numere ale *Stării de urgență*, pentru a mă edifica, pe cît mai corect posibil, ce prezintă această nouă apariție de pe piața noastră mediatică, să mă dumeresc „ce hram poartă”. La cel de-al optulea număr, iată, încerc să înșir niște fugare impresii despre *Stare de urgență*; o fac și cu scopul ca să aflu și alții că ne putem bucura de o revistă tînără și bună, din mai multe puncte de vedere, care, vorba ceea – „**promite**”, dar merită de pe acum atenția cititorului, în primul rînd – a celui tînăr, cutezător, temerar și neliniștit. (Aceste calificative nu trebuie puse în vreo legătură cu perceperea din epoca ceaușistă a tinerii generații; nici cu serialele TV cu titluri întru cîtva similare... Cutezător, temerar, neliniștit e cel care nu se teme „să bată ca să i se deschidă” acolo unde îl poartă pașii curiozității, interesului de a cunoaște, de „a cerca scripturile”, de a ajunge la „stațiile” Captivant, Insolit, Frumos, Abia-Bănuie etc. nu atît cu rețete culese din manuale sau din prelegeri – oricît de prestigioase,

acestea –, ci mai ales prin propria experiență).

Spunînd că *Stare de urgență* e **tînără**, nu m-am referit atît la „vîrsta” ei, la scurta-i, deocamdată, perioadă de hălăduire printre instituțiile mass-media de la noi. Un indubitabil spirit tineresc (cu unele note de explicabilă frondă), marchează, practic, fi-ece număr al acestei publicații: și ca mesaj, ca discurs, și prin abordări, și prin materialul literar, publicistic, artistic, culturalizator selectat pentru eventualii cititori sau pur și simplu „răsfoitori” ai revistei. O plagă greu de tămăduit face ravagii în presa noastră, iar în cea literar-culturală, probabil, în mod special: spiritul zis „corporativ”, în temei – un spirit de gașcă de proastă speță. Există reviste pe care înainte de a le răsfoi, dacă nu poți ști chiar exact ce autori și ce subiecte găzduiesc, apoi poți stabili fără greș cine și ce nu poate apărea în paginile ei. Din fericire, nu e și cazul *Stării de urgență*, care, dimpotrivă, impresionează printr-o apreciabilă deschidere spre cele mai diferite subiecte, tendințe, genuri literare, publicistice, artistice și culturologice, respectiv, spre autori cu abordări dintre cele mai diverse, mai variate; doar în fața stupidităților, a elogiilor nemăsurate și a atacurilor violente pun bariera redactorii revistei. Din fericire – iarăși – această deschidere, această impresionantă diversitate nu lunecă (deocamdată, cel puțin) într-un ieftin eclecticism, nici într-o producție editorială amalgamatică, soluția miscelaneică fiind una salvatoare pentru revistele care fie că nu au autori de calitate ori materialul necesar, fie că redactorii lor sînt lipsiți de simțul discernămîntului.

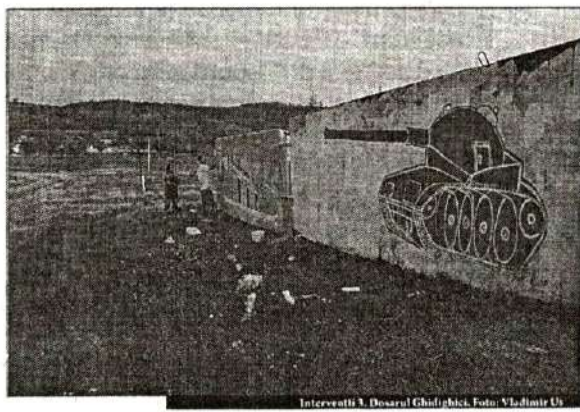
Un spirit benefic, încurajator, de frumoasă libertate a creației, a viziunilor și abordărilor emană cam toate numele revistei pe care dorim să o prezentăm. Dacă e să facem o comparație, gîndul ne duce, nu știm de ce, în primul rînd, la revista electronică *TIUK!*... a fraților-scriitori de real

STARE DE URGENȚĂ

Anul I, Numărul 8
decembrie 2008

revistă bilunară de literatură, artă și atitudine

5 lei moldovenești
2 lei românești

Interviuri 3. Dosarul Chișinău. Foto: Vladimir Uș

Din ianuarie 2009 vom fi finanțați de:

INSTITUTUL
CULTURAL
ROMÂNREPUBLICA MOLDOVA
A SECRETIZAT PE TERMEN
NELIMITAT INFORMAȚIILE PRIVIND
FOȘTII COLABORATORI AI KGBLina GRĂU

Republica Moldova a decis ca informațiile privind foștii colaboratori ai KGB să fie secretizate pe termen nelimitat, iar demnitarii moldoveni care deș

și și alte cetățeni nu vor avea acces la informații care țin de secretul de stat.

Accesul la arhivul de stat îl vor avea astfel cetățiii, prinul ministru, prece-

dintele Parlamentului, deputații, miniștrii și altele persoane cu înalte funcții de

răspundere, cu excepția celor care dețin și cetățenia altor state.

Parlamentul de la Chișinău a adoptat joi, 27 noiembrie, în lectură finală

noua lege privind secretul de stat. Legea prevede secretizarea pe un termen

nelimitat a informațiilor despre persoanele care au colaborat sau colaborază

cu serviciile secrete ale Republicii Moldova. prevederea a fost introdusă în in-

staurața unor deparați comunați. Proiectul inițial prevedea un termen de pînă

la 75 de ani pentru acest tip de date.

talent Mihai și Sandu Vakulovski, cel puțin în formula pe care am cunoscut-o cu vreo doi-trei ani în urmă, cînd o mai accesam, cu speranța că va apărea, totuși, și în versiune „clasică”, tradițională, mai simplu zis – tipărită pe hîrtie. (Nu sînt un adversar, ci mai curînd un prost client al publicațiilor electronice... și numai din motivul că acestea, *e-revistele*, cu regret, merg prea ușor pe lîngă magia textului tipărit, peste farmecul netrecător, totuși, al hîrtiei...).

Numărul 8 al *Stării de urgență* are ca subiect central *relația intelectualitatea basarabeană și Securitatea (KGB-ul)* – într-un trecut nu prea îndepărtat, dar, inerent, și în zilele noastre. Angelina Olaru realizează un sondaj de opinie pe această temă, numită cînd „delicată”, cînd „oribilă”, și nu se știe încă dacă nu s-ar potrivi mai bine alt calificativ – bunăoară, „diabolică”.

Răspund, succint, la chestionar scriitorii Nicolae Esinencu, Mihai Cimpoi, Ion Hădărcă, Larisa Turea; ceva mai amplu – Vladimir Beșleagă și subsemnatul. Autorul *Zborului frînt* afirmă că „*Pînă și șoferii de la*

Uniunea Scriitorilor erau din organele speciale”, mai mult – că la fel se procedează și în prezent, probîndu-și aserțiunea prin mai multe cazuri cunoscute, trăite chiar de Domnia Sa ori de unii colegi de breaslă în epoca totalitarismului cel interminabil la noi. În pagina cu genericul *Intelectualii basarabeni față cu KGB-ul din spate* citim că Securitatea, KGB-ul, alte organe repressive similare, din țările numite comuniste, au fost niște instituții monstruoase, diabolice, care au intimidat, șantajat, maltratat zeci de milioane de oameni, punînd miza pe delațiune, denunț, pîră – un păcat biblic greu de spălat. La pag. 5 ni se oferă o mostră de „pîră colegială” din viața scriitoricească, mai exact – din activitatea editorială a RSS Moldovenești; delațiune numită pe atunci, foarte delicat, „recenzie de uz intern” – pentru un manuscris. Putem vedea cum a fost cenzurat, în urma unei stupide „recenzii”-delațiuni, în 1968, volumul de debut al poetului Andrei Burac, *Orizont vertical*; ca o recompensă morală, ca un bonus peste ani, *Starea de ur-*

gență inserează alăturat poemele care au suscitât vigilența, apoi și supărarea „Glavlit”-ului – așa se numea în URSS cenzura literară.

Părăsind acest subiect, totuși, mai mult oribil decât „delicat”, citim un foarte simpatic și profund interviu cu unul dintre seniorii literelor românești din Basarabia, octogenarul Aureliu Busuioc, cel care a scris într-o limbă română „*tragic de frumoasă*” nu numai poeme tulburătoare, romane și piese dramatice de o incontestabilă valoare artistică – dovadă stînd și faptul că au fost editate, respectiv, jucate în vreo 20 de spații culturale străine, de la Moscova la Berlin, de la Tallinn la Sofia, de la Praga la Paris, de la Tașkent la Havana... Ironia sorții sau poate, totuși, curajul creatorului de talent au făcut că în aceeași limbă a scris A. Busuioc și câteva proze vizînd dramatica relație a intelectualilor basarabeni cu KGB-ul, unul dintre stîlpii de fundament ai expansiunii sovietice, un alt fel de Kalașnikov, extrem de abil mînuit de către ocupanți pentru a ogoi spiritele în orice domeniu li se păreau lor acestea agitate. Menționăm că interviul a fost realizat de colega noastră Eugenia Guzun, de la București, și pus pe post, în premieră, la *Radio România Actualități*, și prin aceasta subliniindu-se adevărul că Aureliu Busuioc este unul dintre nu prea numeroșii scriitori basarabeni temeinic integrați în marea literatură română.

Și dacă am adus vorba de adevărata literatură, trebuie să menționăm că, dincolo de linia documentar-publicistică, prezentată de noi cu titlu introductiv, totuși, poezia, proza, eseul, interviul și cronică literar-artistică, ba chiar și scrierile dramatice ocupă un loc de vază în *Stare de urgență*.

Ne vom ilustra afirmația printr-o simplă enumerare de autori și specii literare, fără caracterizări și fără ierarhizări, lăsînd să aleagă, să decidă eventualul cititor, pe care-l îndemnăm să-și aplece privirile (și) asupra acestor lucrări. Astfel, semnalăm prezența unor texte, respectiv, a unor condeieri care merită atenția noastră: Monica Stănilă, Ana Mizumschi, Cătălina Bălan, Ana-Maria Pușcașu, Domnica Drumea, Mihai Vakulovski, Marius Ianuș, Călina Trifan, Andrei Burac – **versuri și poezii**; Dumitru Crudu, Diana Iepure – **proză**; Ion Sapdaru, Vladimir Beșleagă – **dramaturgie**; Ștefan Rusu, Eugenia Guzun, Cătălina Bălan, Dumitru Crudu, Liliana Coropcă, Marius Ianuș, Iulian Ciocan, Andrei Langa, Andreea Toma, Liviu Ioan Stoiciu, Lina Grău, Nicolae Cheptea, Cătălin Gheorghe, Binna Choi, Benoit Vitse – **eseu, interviu, cronică literară și artistică, document, jurnal, publicistică**. Leo Butnaru este prezent cu **traduceri** dintr-un spațiu de predilecție – avangarda rusă de la începutul secolului trecut. Cumva detașat s-ar situa contribuțiile lui Vladimir Us și ale lui Ștefan Coman, care asigură **aspectul grafic – modern, original, insolit**, al nr. 8/2008 al *Stării de urgență*.

Încheiem consemnarea prin a prelua aproape integral o frază-precizare de la pag. 3 a revistei: „*Apariția acestui număr se datorează în întregime lui Dan Perjovski. Mulțumim, bătrîne, pentru ajutor*”. Dacă cineva nu știe încă cine-i Dan Perjovski – să citească mai atent revista *Stare de urgență*. Acum, dar și în viitor.

Vlad POHILĂ

DEȘTEPTAREA FIILOR RĂTĂCITORI

Perseverența cu care, timp de peste cinci ani, omul de cultură Vasile Șoimaru și-a realizat nobilul proiect despre românii din afara granițelor României, dovedește încă o dată faptul că pentru un om cu caracter și bine intenționat nimic din ceea ce este frumos, firesc și uman, nu este imposibil. Deși în calitate de conferențiar universitar V. Șoimaru are în grijă sa și ore de curs, și diverse conferințe, și lucrări de licență ale învățăceilor săi, autorul a ținut ca albumul monografic *Românii din jurul României în imagini* (Ed. Prometeu, 2008) să fie lansat la comemorarea celor 90 de ani ai revenirii Basarabiei în Grădina Maicii Domnului, cum a văzut spațiul românesc un talentat și inspirat poet și de unde în 1812 a fost răpită de hrăpăreața Rusie țaristă. Inițial, ca un fel de probă, autorul își testează cititorii cu albumul *Poeme în imagini* (Ed. Prometeu, 2004), lucrare în care și-a scos în evidență simțul și gustul rafinat în arta fotografică, ochiul ager în stare să oprească și să fixeze „clipa minunată”. Anterior, dânsul își exersase calitatea de cercetător, călătorind în spațiu și în timp, editând volumul *Neamul Șoimăreștilor. 500 ani de istorie* (Ed. Prometeu, 2003), lucrare axată pe cercetarea rădăcinilor sale genealogice. Dar și mai înainte, apare la aceeași editură, în 2000, monografia *Cornova*, o voluminoasă și impresionantă carte despre istoria satului său de baștină. Astfel, autorul a pornit, conștient și programat, de la simplu la compus, în ascensiune, cercetând spațial și temporal, mai

întâi o localitate, apoi destinul unei familii, ca să ajungă la o privire de ansamblu asupra neamului din care face parte.

De atunci, de la prima lansare a albumului monografic, pe 27 martie curent, până la finele anului lucrarea în cauză a avut parte de zeci și zeci de lansări, acțiuni care s-au transformat în veritabile manifestări culturale. Doar într-o singură lună, noiembrie, de exemplu, volumul a fost prezentat publicului cititor mai întâi la Casa memorială „N. Iorga” din Botoșani (în seara zilei de 1 noiembrie), iar a doua zi – la Casa-muzeu „Ion Irimescu” din Fălticeni.

Semnificativă a fost întâlnirea cu cititorii din Botoșani prin faptul că titlul cărții i-a fost inspirat autorului de marele istoric și om de cultură Nicolae Iorga, cel care a lansat celebra sintagmă precum că România este unica țară din lume înconjurată de români. Pornind de la această expresie dna Violeta Damaschin, directoarea Casei memoriale „N. Iorga”, a remarcat că

Un „desant basarabean” la Fălticeni

prin albumul monografic, realizat de V. Șoimaru, românii din jurul României, ca niște fii rătăcitori, în mod simbolic, au revenit acasă. Însoțit de colegii săi, scriitorul Vlad Pohilă, subsemnatul și actrița Ninela Caranfil, autorul și-a prezentat lucrarea și la Casa-muzeu „Ion Irimescu”, local în care s-a mai întâlnit cu fălticenenii de nenumărate ori. Timp de aproape două ore aerul din sala arhiplină de oameni îndrăgostiți de frumos și de Basarabia a vibrat străluminat de emoția celor spuse cu suflet și căldură. Cineva dintre vorbitori a precizat că, dat fiind faptul unor relații insuficiente ale României cu românii din jurul ei, dar și ale acestora cu țara lor de suflet, recentul album al lui V. Șoimaru îi trezește din somnul uitării nu doar pe românii rătăciți și stabiliți în țările învecinate, ci și pe unii conaționali care o duc bine-mersi în fotoliile lor de funcționari de stat.

Manifestarea de la Fălticeni s-a bucurat de un răsunător succes și datorită, în mare măsură, amabilității gazdelor: Gheorghe Dăscălescu, directorul Casei-muzeu „Ion Irimescu”, Ana Nazarov, director, și Dan Baltazar, colaborator, ai Casei-muzeu

„M. Sadoveanu”. Odată cu albumul lui V. Șoimaru, au fost lansate și câteva cărți noi de-ale subsemnatului, volumul de eseuri *Și totuși, limba română!...* de Vl. Pohilă, traducerea sa din proza estonienei Lilli Promet, precum și un CD conținând un tulburător recital liric de Ninela Caranfil. Artista Emerită N. Caranfil a avut câte un recital în fiecare din orașele vizitate, Botoșani și Fălticeni, publicul aplaudând-o frenetic, unii – cu lacrimi în ochi. A fost o explozie de trăire a frumosului, de bucurie a unei reîntâlniri dintre frați, dar și o adevărată revelație a forței talentului actriței de la Naționalul „Mihai Eminescu” din Chișinău. Nu mai puțin emoționante au fost alte două recitaluri ale Ninelei – „intime”, „casnice”, ținute în casa familiei de pedagogi Agripina și Vasile Preutu, din s. Șoimărești, județul Neamț, și în fața membrilor familiilor Ion Gospodaru și inv. Gheorghe Pîrlea, bunele noastre gazde din comuna Miroslăvești, județul Iași.

Memorabilă s-a dovedit a fi și întâlnirea din 15 noiembrie curent cu cititorii de la Biblioteca „Basarabia” din Soroca, zi în care această instituție publică și-a sărbătorit și 15 ani de existență.

Hora Unirii la Biblioteca „Basarabia” din Soroca

Astfel, în afară de președintele raionului, dl Mircea Martâniuc, ex-prefectul județului Soroca dna Ana Bejan și alte oficialități locale, la lansarea albumului *României din jurul României în imagini* a avut ocazia să participe și o delegație de oameni de cultură din Buzău. Soroceni și buzoieni nu se simt înfrățiți doar prin ordinarul act oficial, semnat de autoritățile locale ale celor două orașe, ci mai degrabă grație sentimentului de cultură, tradiție și credință strămoșească ale aceluiași neam, autentificate de imaginea eternă a cetății lui Ștefan cel Mare și Sfânt de pe malul Nistrului.

Acest gând s-a făcut simțit în mai toate discursurile rostite în sala Bibliotecii „Basarabia”, iar preotul Mihail Milea din Buzău, contemplând impresionantele imagini din lucrarea lui V. Șoimaru, mărturisi cu nedisimilată emoție: „Basarabia (...) este altarul inimii mele...” Cucernicul părinte se mai confesă că aflase de acești bravi, dar nu prea norocoși români din preajma României actuale de la părinții săi care-i dezvăluseră că Basarabia este pământ românesc dintotdeauna. Mai târziu descoperise multe despre Basarabia, fiind student la Teologie în București și, prin grija monahului Nicolae Steinhardt, având acces la Biblioteca Academiei Române. „Mare este Dumnezeu!”, a spus din tot sufletul preotul Mihail Milea când fusese invocat evenimentul care avea să aibă loc la 1 decembrie curent în Alba Iulia, orașul unde urma să ajungă și albumul-monografic al lui Vasile Șoimaru.

Virtuala Românie Mare și-a sărbătorit cei 90 de ani ai săi și cu românii din jurul României adunați în orașul Marii Uniri din 1918 de neobositul om de cultură basarabean. În șirul de manifestări culturale din cadrul acestui vibrant eveniment un moment special a avut și lansarea albumului. Concomitent a mai fost deschis și un vernisaj din 90 de fotografii, atât la Alba Iulia, cât și la Centrul Expozițional „C.

Brâncuși” din Chișinău. Un amănunt cam bizar, și totuși, nelipsit de importanță: dacă la organizarea expoziției la Chișinău a avut sprijinul directorului CE „Brâncuși”, T. Braga, al amicilor Ioan Caliniuc, Marcel Porumbescu, Vl. Pohlă, apoi în Cetatea Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918, V. Șoimaru a fost lăsat singur în fața României... Oricum, de pe cele 90 de imagini români din jurul României le-au amintit celor veniți să-i vadă, că ei există și că Țara este pentru dânsii ca un Soare pe care-l urmărește zi de zi *auria floarea-soarelui*. Este o inspirată metaforă a dnei Sânziana Pop, directorul revistei *Formula AS*, publicație care acordă o atenție din ce în ce mai vie românilor din afara României, în special Basarabiei. Ziariștii de la acest săptămânal au înțeles că temeinicia unui neam se găsește doar într-o unitate națională. În acest context e necesar să fie amintită vorba unui autentic om de cultură și de rezistență contra vitregiilor istoriei, încercări prin care au trecut mii și mii de români, în special cei din Basarabia. Pedagogul și scriitorul Constantin Bobeică, ajuns la o vârstă onorabilă și trecut prin ciurul și dărmonul istoriei, ne avertizează: „Lecțiile istoriei ne învață că un popor – mare, mic – trebuie să-și întemeieze poziția bizuindu-se doar pe propriile resurse, puteri, posibilități (...). Să nu ne nutrim cu iluzia deșertă că marile puteri nu pot mânca-dormi de grija noastră, a celor mai mici, mai năpăstuiți de istorie.” E o povață care ar trebui să-i deștepte nu doar pe fiii rătăcitori ai neamului românesc, ci și pe cei de acasă. În acest sens, albumul monografic *României din jurul României în imagini* de V. Șoimaru este ca un elixir în stare să stimuleze revigorarea sentimentului de neam, a demnității noastre naționale.

Nicolae RUSU

CINE? CE?

(Verificați-vă cunoștințele de cultură generală*)

[1] Meditație filozofică de Mihai Eminescu.

[2] Denumirea Cehiei în cadrul Imperiului Habsburgic, între anii 1526 și 1918.   [3] Aparat pentru împrăștierea în particule foarte mici a lichidelor sau a pulberilor.   v

[4] Cine a introdus în știință termenii „floră” și „faună”?   l   n

[5] Fondatorul primei biblioteci publice din SUA.   i
     i

[6] Știința care se ocupă de studiul ghețarilor.   [7] Medic-oculist polonez – creatorul limbii internaționale esperanto.   w

[8] Roman științifico-fantastic de scriitorul american Ray Bradbury.

[9] Chimist și industriaș suedez care a instituit premiul internațional ce îi poartă numele (dintre laureați: M. Curie, A. Einstein, G.B. Shaw).   [10] Trecătoare în Carpați care asigură legătura rutieră și feroviară dintre Muntenia și Transilvania.

[11] Religie monoteistă, întemeiată de Mahomed în sec. VII e.n. și bazată pe preceptele „Coranului”.   [12] Estradă de o înălțime regulamentară, de formă pătrată, cu patru stâlpi la colțuri pe care se sprijină trei rânduri de corzi, destinată pentru desfășurarea galelor de box.   [13] Document cu caracter oficial în care este notat pe scurt conținutul luărilor de cuvânt și al hotărârilor adoptate la o adunare sau ședință.

[14] Film (1965) în regia lui Ion Popescu-Gopo.

[15] Directorul Teatrului Național din Chișinău între anii 1926-1937.

[16] Legendă medievală ce l-a inspirat pe Richard Wagner să compună o operă cu același nume.   z

[17] Autorul sculpturilor „Gînditorul”, „Primăvara”, „Sărutul”.

[18] Amendă plătită în Moldova medievală pentru stricăciunile făcute de vitele intrate pe teren cultivat străin. ș [19] Pește teleostean înrudit cu păstrăvul, din care se obțin icrele de Manciuira (trăiește în mările Extremului Orient).

[20] Reședința președintelui SUA din Washington.

[21] Boală de ochi caracterizată prin creșterea tensiunii intraoculare.

[22] Pictor și grafician român, unul din fondatorii Școlii de Arte Frumoase din București. [23] Primul stat

de pe glob care sărbătorește sosirea Anului Nou. [24] Soprană austriacă de origine română, născută la Cernăuți (1894–1985). r

s [25] Explorator al Arcticii, oceanograf, naturalist și om politic norvegian, laureat al Premiului Nobel pentru Pace. t

a [26] Operă de Serghei Rahmaninov după subiectul poemului „Țigani” de Aleksandr Pușkin. „”

[27] Personaj din comedia „O scrisoare pierdută” de I.L. Caragiale.

[28] Cine a descoperit ribozomii? >

e [29] Cîntec din repertoriul Mariei Drăgan. „ >

” [30] Bucățele de prescură care se împart la sfîrșitul liturghiei celor prezenți în biserică.

* Notă: – literă majusculă; – literă mică; – cifră; – semn de punctuație;

> – semnul de trecere a cuvintelor dintr-un rînd în altul.

Alcătuitor Valeriu RAȚĂ

Răspunsuri: [1] „La steaua” [2] Boemia [3] pulverizator [4] Carl von Linné [5] Benjamin Franklin [6] glaciologie [7] Ludwik Zamenhof [8] „Fahrenheit 451” [9] Alfred Nobel [10] Predeal [11] islam [12] ring [13] proces-verbal [14] „De-aș fi... Harap Alb” [15] George Topîrceanu [16] „Tristan și Izolda” [17] Auguste Rodin [18] ispașă [19] keta [20] Casa Albă [21] glaucom [22] Theodor Aman [23] George Topîrceanu [24] Vionca Ursuleac [25] Fridtjof Nansen [26] „Aleko” [27] Cetățeanul turmentat [28] George Emil Palade [29] „Val, sâmana turturică” [30] anafură.

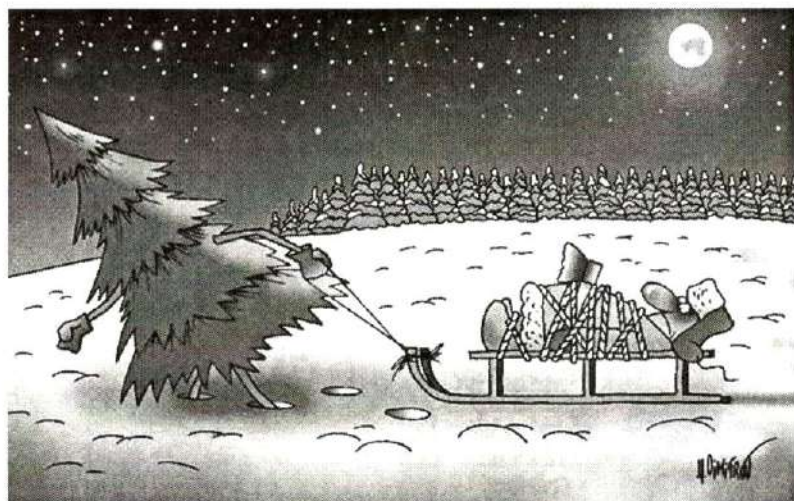
SĂ MAI ȘI RÎDEM...

cu Alex DIMITROV

HAPPY NEW YEAR!

CALENDARUL ANIVERSĂRILOR CULTURALE – 2009

(Date remarcabile și memorabile – decenii, ani, luni, săptămâni, zile internaționale / mondiale, comemorative și profesionale, aniversări, sărbători tradiționale și naționale)

Proclamate de ONU:

Deceniul Internațional de promovare a culturii păcii și a non-violenței în favoarea copiilor lumii (2001–2010).

Al doilea Deceniu Internațional pentru eradicarea colonialismului (2001–2010).

Deceniul Națiunilor Unite pentru alfabetizare: Educație pentru toți (2003–2012).

Deceniul pentru educație în scopul dezvoltării durabile (2005–2014).

Al doilea Deceniu al popoarelor indigene (autohtone) (2005–2014).

Deceniul Internațional al programului „Apă pentru Viață” (2005–2015).

Anul 2009 a fost declarat:

Anul Internațional al reconcilierii.

Anul Internațional al astronomiei.

Anul Internațional al Planetei Pământ (2007–2009).

Anul Internațional Polar (2007–2009).

Anul Internațional al fibrelor naturale.

Anul Internațional de studiu al drepturilor omului (începutul – 10 dec. 2008).

Anul European al Creativității și Inovației.

An al tinereții în spațiul CSI.

În Republica Moldova:

650 de ani de la întemeierea Statului Moldovenesc (1359).

Anul promovării imaginii Bibliotecii Publice.

La Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”:

Direcții de activitate 2009 – 2017:

– Carte, lectură, studiu și cultură;

– Biblioteca – serviciu public comunitar;

– Tinerii – prioritatea Chișinăului;

– Biblioteca digitală.

Asocierea UNESCO la evenimentele importante din diferite țări:

1150 de ani de la înființarea orașului **Veliki Novgorod** (859), Rusia.

500 de ani de la stingerea din viață a renumitului sculptor și arhitect **Ivan Duknović** (Iohannes Dalmata) (Giovanni Dalmata) (1440-1509). *A activat*

în Dalmația, Italia și Ungaria. Considerat unul dintre cei mai mari sculptori de la Roma din a doua jumătate a secolului al XV-lea. Eveniment declarat de Croația.

400 de ani de la stingerea din viață a lui **Sheikh-e Bahae**, poet, filozof, matematician, astronom, arhitect și poet arab (1531-1609).

400 de ani de la **descoperirile lui Galileo Galilei**. *Cu telescopul construit în anul 1609 (care mărea de 20 de ori), a descoperit munții și craterele lunare, a observat structura solară a Căii Lactee, a descoperit patru sateliți ai planetei Jupiter.*

400 de ani de la nașterea lui **Katip Çelebi**, savant turc, istoric, geograf, traducător și bibliograf (1609-1657).

400 de ani de la stingerea din viață a lui **Jehuda Löw ben Bezalel**, cunoscut și ca Rabinul Löw, savant, scriitor și filozof mistic evreu, originar din Cehia (1520/1512-1609).

250 de ani de la nașterea lui **Johann Christoph Friedrich von Schiller**, poet, dramaturg și filozof, considerat unul dintre „prinții poeziei germane” (1759-1805).

250 de ani de la nașterea poetului național al Scoției **Robert Burns** (1759-1796). Declarat de Marea Britanie.

200 de ani de la stingerea din viață a compozitorului și dirijorului austriac **Franz Joseph Haydn** (1732-1809). *A fost unul dintre marile personalități muzicale ale epocii clasice vieneze și unul din cei mai influenți maeștri ai tradiției muzicale din Europa Apuseană.*

200 de ani de la nașterea naturalistului englez **Charles Darwin** (1809-1882).

200 de ani de la nașterea lui **Louis Braille** (1809-1852), pedagog francez, inventatorul sistemului de scriere pentru orbi.

200 de ani de la nașterea prozatorului și dramaturgului rus **N.V. Gogol** (1809-1852). Declarat de Rusia și Ucraina.

150 de ani de la stingerea din viață a scriitoarei germane **Bettina von Arnim** (1785-1859). Reprezentantă de seamă a romantismului german. A fost autoarea primului roman german scris de o femeie („Die Geschichte des Fräulein von Sternheim”, 1771).

100 de ani de la nașterea lui **Eugen Ionescu**, scriitor de limbă franceză originar din România, protagonist al teatrului absurdului (1909-1994).

100 de ani de la nașterea artistului plastic azer **Sattar Bahlulzade** (1909-1974), cunoscut prin faptul că a dezvoltat un stil propriu, unic în pictura peisajelor.

100 de ani de la nașterea poetului bulgar **Nikola Ionkov Vapțarov** (1909-1942).

100 de ani de la nașterea compozitoarei, academician, **Ljubica Marić** (1909-2003) (Serbia).

100 de ani de la nașterea pictoriței ucrainene **Maria Primacenko** (1909-1997).

100 de ani de la nașterea romancierei slovace **Margita Figuli** (1909-1995), este una dintre cei mai citiți autori din literatura slovacă.

50 de ani de la stingerea din viață a compozitorului ceh **Bohuslav Martinů** (1890-1959), reprezentant de seamă a muzicii secolului 20.

50 de ani de la „reforma teatrală” a lui **Jerzy Grotowski**, regizor de teatru, teoretician și scriitor polonez (1933-1999). *A fost creatorul teatrului experimental polonez (1959) și care a influențat teatrul contemporan la nivel internațional.*

Alte desemnări în anul 2009:

Orașul Linz (Austria) – Capitală Culturală Europeană. *Programul Capitală Culturală Europeană a fost inițiat de Consiliul de Miniștri ai Culturii din Parlamentul European în 1985, cu scopul de a apropia popoarele Europei și de a celebra contribuția orașelor la dezvoltarea culturii. Până în prezent, peste 30 de orașe au avut acest titlu.*

Orașul Beirut (Liban) – Capitală Mondială a Cărții. *Este o inițiativă culturală lansată de UNESCO în anul 2001. UNESCO și cele trei organizații profesionale internaționale din lumea cărții (Uniunea Internațională a Editorilor (UIE), Federația Internațională a Librarilor (IBF) și Federația Internațională a Asociațiilor Bibliotecarilor și Bibliotecilor (IFLA), identifică, pentru o perioadă de un an, noua Capitală mondială a cărții, care debutează de Ziua Mondială a Cărții și a Drepturilor de Autor (23 apr.).*

Anul comemorativ-omagial al Sfinților Părinți Capadocieni: **Sfântul Vasile cel Mare**, arhiepiscopul Cezareei Capadociei (stins din viață în anul 379), **Sfântul Grigorie de Nazianz** (stins din viață în 389) și alți Sfinți Capadocieni. *Acest eveniment al anului 2009 este declarat de Patriarhia Română.*

IANUARIE

ZIUA MONDIALĂ A PĂCII (1 ianuarie)

ZIUA COMEMORĂRII LUI MIHAI EMINESCU (15 ianuarie)

90 de ani de la nașterea prozatorului american **JEROME D. SALINGER** (1 ian. 1919).

90 de ani de la înființarea la Chișinău a **CONSERVATORULUI POPULAR MOLDOVENESC** (1 ian. 1919 – 1940).

75 de ani de la nașterea bibliografului și bibliologului **PARASCOVIA COJUHARI** (1 ian. 1934).

75 de ani de la nașterea actorului român de teatru și film **GHEORGHE DINICĂ** (1 ian. 1934).

80 de ani de la nașterea lui **CONSTANTIN ȚĂBĂRNĂ**, profesor universitar, doctor habilitat în medicină, membru de onoare al AȘM (1 ian. 1929).

70 de ani de la nașterea poetului **EMIL BRUMARU** (1 ian. 1939).

200 de ani de la nașterea cărturarului și mitropolitului **ANDREI ȘAGUNA** (1 ian. 1809 – 28 iun. 1873).

560 de ani de la nașterea poetului italian **LORENZO DE MEDICI** (1 ian. 1449 – 9 apr. 1492).

90 de ani de la nașterea scriitorului rus **DANIIL GRANIN** (1 ian. 1919).

70 de ani de la nașterea actriței franceze de teatru și film **MICHÈLE MERCIER** (1 ian. 1939).

125 de ani de la nașterea lui **VASILE BĂRCĂ**, avocat, senator de drept, membru în Sfatul Țării, fost primar al Chișinăului (2 ian. 1884 – 1949).

2115 de ani de la nașterea lui **MARCUS TULLIUS CICERO**, om politic, mare orator, filozof și scriitor roman (3 ian. 106 î. Hr. – 43 î. Hr.).

135 de ani de la nașterea lui **IOAN RĂȘCANU**, politician și general de divizie, comisar superior, ministru de Război, ministru de stat al Basarabiei (4 ian. 1874 – ?).

110 ani de la nașterea lingvistului, academician, **EMIL PETROVICI** (4 ian. 1899 – 7 oct. 1968).

200 de ani de la nașterea inventatorului și pedagogului francez, creatorul alfabetului în relief pentru nevăzători **LOUIS BRAILLE** (4 ian. 1809 – 6 ian. 1852).

135 de ani de la nașterea lui **JOSEF SUK**, compozitor și violonist ceh (4 ian. 1874 – 29 mai 1935).

55 de ani de la nașterea poetului și publicistului **GHEORGHE BUDEANU** (5 ian. 1954).

60 de ani de la nașterea lui **LEO BUTNARU**, poet, prozator, eseist, traducător (5 ian. 1949).

95 de ani de la înființarea la Chișinău a ziarului săptămânal „**CUVÂNT MOLDOVENESC**” (5 ian. 1914 – 25 dec. 1918).

85 de ani de la nașterea compozitorului, baritonului liric și profesorului **NICOLAE CHIOSA** (6 ian. 1924 – 25 apr. 1998).

105 de ani de la nașterea prozatorului **DANIEL ȘEHTER** (6 ian. 1904 – 1991).

175 de ani de la nașterea poetului **ALEXANDRU SIHLEANU** (6 ian. 1834 – 14 mart. 1857).

140 de ani de la nașterea lui **ȘTEFAN ORĂȘANU**, istoric, critic literar și poet (7 ian. 1869 – 12 noiembrie. 1903).

110 ani de la nașterea compozitorului și pianistului francez **FRANCIS POULENC** (7 ian. 1899 – 30 ian. 1963).

65 de ani de la nașterea lui **DAN ȘTEFĂNICĂ**, compozitor, instrumentist, orchestrator și dirijor român (8 ian. 1944).

75 de ani de la stingerea a lui **ANDREI BELÏI** (pseudonimul literar al lui Boris N. Bugaev), romanțier, poet, teoretician și critic literar rus (26 oct. 1880 – 8 ian. 1934).

75 de ani de la nașterea lui **MIRCEA TOMUȘ**, critic și istoric literar, eseist și editor român (9 ian. 1934).

165 de ani de la apariția la Iași a publicației săptămânale „**PROPĂȘIREA**” (9 ian. 1844 – 29 oct. 1844), prima revistă cu caracter enciclopedic care a tratat probleme de artă, lingvistică, învățământ, drept, viață socială, istorie, economie, administrație, industrie, comerț, științe fundamentale, medicină, agronomie și geografie.

70 de ani de la nașterea instrumentistului **SILVESTRU LUNGOCI** (9 ian. 1939 – 1994).

70 de ani de la stingerea din viață a renumitei soprane lirice **HARICLEA DARCLÉE** (10 iun. 1860 – 10 ian. 1939).

80 de ani de la nașterea prozatorului, dramaturgului și jurnalistului **FEODOSIE VIDRAȘCU** (11 ian. 1929).

180 de ani de la stingerea din viață a lui **FRIEDRICH von SCHLEGEL**, scriitor, lingvist și istoric literar german (10 mart. 1772 – 12 ian. 1829).

75 de ani de la nașterea poetului, prozatorului și traducătorului **EFRAIM BAUH** (13 ian. 1934).

150 de ani de la nașterea lui **KOSTIS PALAMAS**, poet, prozator și critic literar grec (13 ian. 1859 – 27 febr. 1943). Este autorul versurilor Imnului Olimpic (cântat pentru prima dată în 1896, la prima ediție a JO moderne, iar din 1957 declarat imn oficial).

75 de ani de la nașterea lui **GRIGORE BOTEZATU**, folclorist și scriitor, doctor habilitat în filologie (14 ian. 1929).

185 de ani de la nașterea lui **VLADIMIR STASOV**, critic muzical și de artă rus, istoric și teoretician al artelor (14 ian. 1824 – 23 oct. 1906).

65 de ani de la nașterea lui **VASILE GUȚANU**, doctor habilitat în chimie, profesor universitar (14 ian. 1944).

145 de ani de la nașterea lui **TOMA CIORBĂ**, medic-umanist, organizator al ocrotirii sănătății

și activist pe tărâm obștesc (15 ian. 1864 – 30 dec. 1936).

90 de ani de la nașterea actriței de teatru și film **DOMNICA DARIENCO** (15 ian. 1919).

90 de ani de la nașterea lingvistului și filologului român, originar din Basarabia, **BORIS CAZACU** (15 ian. 1919 – 24 aug. 1987).

75 de ani de la nașterea pictoriței **GETA VIȘAN** (15 ian. 1934).

80 de ani de la nașterea dramaturgului, poetului și prozatorului **ION PODOLEANU** (16 ian. 1929 – 7 iun. 2005).

165 de ani de la stingerea din viață a contesei **ROXANDRA EDLING**, scriitoare, filantroapă, a fost fiica primului guvernator civil al Basarabiei Scarlat Sturdza (12 oct. 1786 – 16 ian. 1844).

260 de ani de la nașterea lui **VITTORIO ALFIERI**, poet și dramaturg, creator al tragediilor clasice italiene (16 ian. 1749 – 8 oct. 1803).

60 de ani de la nașterea lui **GHEORGHE CHIRIȚĂ**, traducător și redactor (17 ian. 1949).

380 de ani de la stingerea din viață a lui **ANASTASIE CRIMCA**, cărturar român, caligraf, miniaturist și autor de literatură imnografică (cca 1550 – 19 ian. 1629).

200 ani de la nașterea scriitorului american **ALAN EDGAR POE** (19 ian. 1809 – 7 oct. 1849).

90 de ani de la nașterea scriitorului, român, originar din Basarabia **G.A. MUNTEANU** (19 ian. 1919 – 3 mart. 1981).

50 de ani de la nașterea dirijorului și profesorului **NICOLAE DOHOTARU**, director artistic și prim-dirijor al Teatrului Național de Operă și Balet din Chișinău (19 ian. 1959).

170 de ani de la nașterea lui **PAUL CÉZANNE**, pictor francez, considerat în prezent cel mai mare înnoitor al picturii la sfârșitul secolului al XIX-lea (19 ian. 1839 – 23 oct. 1906).

75 de ani de la nașterea criticului de artă și pedagogului **SOFIA BOBERNAGA** (20 ian. 1934).

290 de ani de la nașterea Mitropolitului **IACOB PUTNEANU**, considerat autor al unui prim manual cunoscut sub titlul de „Bucvar”, editat în anul 1775 (20 ian. 1719 – 15 mai 1778).

85 de ani de la nașterea muzicologului și pedagogului **ZINOVIE STOLEAR** (21 ian. 1924).

75 de ani de la nașterea profesoarei, director al postului „Radio Nova” **TAISIA PANFILOV** (21 ian. 1934).

280 de ani de la nașterea lui **GOTTHOLD EPHRAIM LESSING**, eseist, dramaturg, filozof, creator al criticii teatrale și literare germane, principal exponent al gândirii luminate din literatura națională (22 ian. 1729 – 15 febr. 1781).

160 de ani de la nașterea scriitorului suedez **AUGUST STRINDBERG** (22 ian. 1849 – 14 mai 1912).

130 de ani de la nașterea lui **CHARLES DROUHET**, istoric literar român de origine franceză, profesor universitar (22 ian. 1879 – 6 ian. 1940).

105 de ani de la nașterea prozatorului rus **ARKADI GAIDAR** (22 ian. 1904 – 26 oct. 1941).

65 de ani de la stingerea din viață a lui **EDVARD MUNCH**, pictor norvegian (12 dec. 1863 – 23 ian. 1944).

55 de ani de la nașterea lui **ION CIOBANU**, clarinetist, dirijor și pedagog (24 ian. 1954).

60 ani de la nașterea eseistei și criticului de artă **LUCIA PURICE** (24 ian. 1949 – 23 mai 1998).

55 de ani de la stingerea din viață a lui **ION PELIVAN**, jurist, publicist, deputat în Sfatul Țării (1 apr. 1876 – 25 ian. 1954).

75 de ani de la nașterea lui **NICOLAI BAȘCA-TOV**, cântăreț de operă (bas-bariton) și de lied (25 ian. 1934 – 21 aug. 1992).

75 de ani de la nașterea scriitorului și pictorului român **VAL GHEORGHIU** (25 ian. 1934).

250 de ani de la nașterea lui **ROBERT BURNS**, poetul național al Scoției (25 ian. 1759 – 21 iul. 1796).

175 de ani de la nașterea lui **DMITRI MENDEL-LEEV**, om de știință, chimist rus, creatorul *Sistemului periodic al elementelor*, explorator al structurii moleculei și atomului (27 ian. 1834 – 20 ian. 1907).

90 de ani de la stingerea din viață a lui **ENDRE ADY**, poet maghiar (22 noiemb. 1877 – 27 ian. 1919).

70 de ani de la stingerea din viață a poetului și dramaturgului irlandez, laureat al Premiului Nobel, **WILLIAM BUTLER YEATS** (13 iun. 1865 – 29 ian. 1939).

85 de ani de la apariția la Chișinău a revistei săptămânale enciclopedice pentru studiul limbii și literaturii **„LIMBA ROMÂNĂ”** (ian. 1924).

85 de ani de la apariția **BULETINULUI OFICIAL AL JUDEȚULUI CHIȘINĂU** (ian.-dec. 1924).

75 de ani de la apariția la Chișinău a revistei **„CRAI NOU”**, publicație a Liceului Militar „Regele Ferdinand” (ian.-iun. 1934).

FEBRUARIE

ZIUA ÎNDRĂGOSTIȚILOR (14 februarie)

ZIUA INTERNAȚIONALĂ A LIMBII MATERNE (21 februarie)

DRAGOBETE – ZIUA DRAGOSTEI ȘI A BUNĂ-VOINȚEI (24 februarie)

75 de ani de la nașterea prozatorului român **NICOLAE BREBAN** (1 febr. 1934).

115 ani de la nașterea pictorului român **LUCIAN GRIGORESCU**, membru corespondent al Academiei Române (1 febr. 1894 – 28. oct. 1965).

135 de ani de la nașterea lui **HUGO von HOF-MANNSTHAL**, poet, dramaturg și prozator austriac (1 febr. 1874 – 15 iul. 1929).

65 de ani de la stingerea din viață a lui **NICOLAE MOROȘAN**, arheolog, geolog, paleontolog, muzeograf și pedagog basarabean (1 iun. 1902 – 2 febr. 1944).

65 de ani de la nașterea poetei și prozatoarei pentru copii **LIDIA HLIB** (prenumele deplin – Elisabeta-Lidia) (2 febr. 1944).

95 de ani de la nașterea cântărețului de muzică populară **ALEXANDRU HARABAGI** (2 febr. 1914 – 1953).

90 de ani de la nașterea flautistului **VASILE BOZ** (2 febr. 1919 – 8 mai 1978).

240 de ani de la nașterea lui **IVAN KRİLOV**, fabulist, prozator, dramaturg și jurnalist rus (2 febr. 1769 – 9 noiemb. 1844).

65 de ani de la nașterea poetului, prozatorului și eseistului român **PETRE ANGHEL** (3 febr. 1944).

80 de ani de la nașterea actorului român **ADRIAN TUCA** (3 febr. 1929 – 3 dec. 1993).

55 de ani de la stingerea din viață a prozatorului român **IONEL TEODOREANU** (6 ian. 1897 – 3 febr. 1954).

200 de ani de la nașterea lui **FELIX MENDELSSOHN** (numele deplin Jakob Ludwig Felix Mendelssohn Bartholdy), compozitor, pianist, organist și dirijor german (3 febr. 1809 – 4 noiemb. 1847). A compus muzica de scenă la piesa „Visul unei nopți de vară” de Shakespeare, în care este inclus „Marșul nupțial”, care devine, din 1858, o piesă populară pentru nunți.

135 de ani de la nașterea scriitoarei americane **GERTRUDE STEIN** (3 febr. 1874 – 27 iul. 1946).

100 de ani de la nașterea **SIMONE WEIL**, filozof mistic francez (3 febr. 1909 – 24 aug. 1943).

60 de ani de la nașterea specialistului în literatura universală, doctor habilitat în filologie, profesor universitar **SERGIU PAVLİCENCU** (4 feb. 1949).

100 de ani de la nașterea prozatorului și pedagogului **SABIN VELICAN** (numele adevărat Sabin Popescu Lupu) (4 febr. 1909 – 25 febr. 1999).

200 de ani de la nașterea poetului **VASILE CĂRLOVA**, elogiat de M. Eminescu în „Epigonii” (4 febr. 1809 – 18 sept. 1831).

130 de ani de la nașterea lui **JACQUES COPEAU**, scriitor, actor, scenarist și animator de teatru francez (4 febr. 1879 – 20 oct. 1949).

70 de ani de la nașterea lui **MIHAIL DOLGAN**, critic și istoric literar, academician, profesor universitar, doctor habilitat în filologie (5 febr. 1939).

65 de ani de la nașterea prozatorului, poetului și eseistului **VLAD ZBĂRCIOG** (5 febr. 1944).

80 de ani de la nașterea traducătoarei, redactorului și regizorului de film **TAMARA IACOVLEV-MORARU** (6 febr. 1929 – 7 sept. 2002).

70 de ani de la nașterea lui **ALEXANDRU CRĂCIUN**, cercetător în domeniul lubrifianților și protecției mediului ambiant, conferențiar, doctor în științe tehnice (7 febr. 1939).

70 de ani de la nașterea lui **IURI REABUHIN**, matematician, academician, profesor universitar, doctor habilitat în științe fizico-matematice, membru titular al AȘM (8 febr. 1939).

190 de ani de la nașterea lui **JOHN RUSKIN**, scriitor, critic de artă și filozof englez (8 febr. 1819 – 20 ian. 1900).

65 de ani de la nașterea regizoarei de cinema **ANA IURIEV** (9 febr. 1944).

85 de ani de la nașterea poetului român **TEODOR BALȘ** (9 febr. 1924 – 27 iul. 1983).

175 de ani de la nașterea istoricului și scriitorului german **FELIX DAHN**, membru de onoare al Academiei Române (9 febr. 1834 – 3 ian. 1912).

135 de ani de la nașterea actorului, regizorului și teoreticianului de teatru rus **VSEVOLOD MEYERHOLD** (9 febr. 1874 – 2 febr. 1940).

55 de ani de la nașterea violonistului și profesorului **VALERIU HÂNCU** (10 febr. 1954).

65 de ani de la nașterea lui **ION ABABII**, specialist în domeniul otorinolaringologiei, academician, profesor universitar, inventator, organizator al sănătății publice (11 febr. 1944).

145 de ani de la nașterea folcloristului român **EMIL BRAN** (11 febr. 1864 – 29 ian. 1941).

95 de ani de la nașterea lui **PAUL GEORGESCU**, traducător, critic și istoric literar român (11 febr. 1914).

80 de ani de la nașterea prozatorului român **TRAIAN FILIP** (11 febr. 1929 – mai 1994).

115 ani de la nașterea scriitorului rus pentru copii **VITALI BIANKI** (11 febr. 1894 – 1959).

180 de ani de la stingerea din viață a dramaturgului rus **ALEKSANDR GRIBOEDOV** (15 ian. 1795 – 11 febr. 1829).

130 de ani de la stingerea din viață a lui **HONORÉ DAUMIER**, caricaturist, pictor, gravor și sculptor francez (26 febr. 1808 – 11 febr. 1879).

80 de ani de la nașterea lui **CHIRIL STRATIEV-SCHI**, istoric, doctor habilitat în istorie, profesor universitar, membru al AȘM (12 febr. 1929).

115 de ani de la nașterea poetei și prozatoarei române **OTILIA CAZIMIR** (12 febr. 1894 – 8 iun. 1967).

200 ani de la nașterea savantului englez **CHARLES ROBERT DARWIN** (12 febr. 1890 – 19 apr. 1882).

125 de ani de la nașterea lui **MAX BECKMANN**, pictor și grafician german (12 febr. 1884 – 27 dec. 1950).

200 de ani de la nașterea lui **ABRAHAM LINCOLN**, om de stat american, președinte al SUA, eliberatorul sclavilor (12 febr. 1809 – 15 apr. 1865).

120 de ani de la nașterea lui **ENRICO BOMPIANI**, matematician, profesor universitar italian, membru de onoare al Academiei Române (12 febr. 1889 – 22 sept. 1975).

50 ani de la nașterea poetului, prozatorului și publicistului **NICOLAE POPA** (13 febr. 1959).

75 de ani de la nașterea lui **AXENTIE BLANOV-SCHI**, poet, publicist și traducător (14 febr. 1934).

230 de ani de la stingerea din viață a navigatorului și exploratorului britanic **JAMES COOK** (27 sept. 1728 – 14 febr. 1779).

85 de ani de la nașterea poetului, originar din Basarabia, **TOMA ISTRATI** (14 febr. 1924).

445 de ani de la nașterea lui **GALILEO GALILEI**, ilustru fizician și astronom italian, întemeietorul mecanicii moderne și al științei experimentale, poet și filolog (15 febr. 1564 – 8 ian. 1642).

175 de ani de la nașterea istoricului, scriitorului și omului politic român **VASILE A. URECHIA** (15 febr. 1834 – 22 noiemb. 1901).

65 de ani de la nașterea lui **GHEORGHE ȚĂBĂRNĂ**, doctor habilitat în medicină, oncolog, profesor universitar, membru corespondent al AȘM (16 febr. 1944).

175 de ani de la nașterea lui **ERNST HAECKEL** (Ernst Heinrich Philipp August Haeckel), biolog, filozof, profesor universitar german (16 febr. 1834 – 9 aug. 1919). Reprezentant al evoluționismului, a rămas în istoria științei pentru faimoasa „lege a lui Haeckel” (legea fundamentală a biogenezei); a introdus pentru prima dată termenul „ecologie”.

90 de ani de la nașterea compozitorului, cântărețului și pedagogului **ALEXEI STĂRCEA** (17 febr. 1919 – 24 aug. 1974).

55 de ani de la nașterea ziaristei **MARIA BULATSAHARNEANU** (18 febr. 1954).

125 de ani de la nașterea lui **NICOLAE DRĂGAN**, filolog, lingvist și istoric literar român, membru titular al Academiei Române (18 febr. 1884 – 18 dec. 1939).

445 de ani de la stingerea din viață a lui **MICHELANGELO**, cunoscut și cu numele Michelangelo

Buonarroti Simoni, sculptor, pictor, arhitect, inginer militar și poet italian, mare artist al Renașterii, a cărui operă a influențat profund dezvoltarea ulterioară a picturii și sculpturii europene (6 mart. 1475 – 18 febr. 1564).

115 de ani de la stingerea din viață a lui **PIETRO MEZZETTI**, violonist, dirijor, profesor și compozitor român de origine italiană (19 mai 1826 – 18 febr. 1894).

665 de ani de la nașterea lui **LEON BATTISTA ALBERTI**, arhitect, inginer, sculptor, pictor, poet și om de știință italian (18 febr. 1404 – 20/25 apr. 1472).

85 de ani de la nașterea lui **BORIS ȘCERBACOV**, matematician, doctor habilitat, profesor universitar, om emerit în știință (19 febr. 1924).

145 de ani de la nașterea folcloristului și etnografului român **ARTUR GOROVEI** (19 febr. 1864 – 19 mart. 1945).

185 de ani de la nașterea pedagogului-democrat rus, întemeietorul pedagogiei științifice în Rusia **KONSTANTIN UȘINSKI** (19 febr. 1824 – 3 ian. 1871).

85 de ani de la nașterea lui **VASILE COCIU**, inginer-agronom, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură din România, membru de onoare al AȘM (19 febr. 1924).

60 de ani de la nașterea prozatoarei **NELI RAȚUȚ** (19 febr. 1949 – 7 apr. 2001).

75 de ani de la nașterea folcloristului și instrumentistului **PIOTR STOIANOV** (20 febr. 1934).

85 de ani de la nașterea lui **EUGEN BARBU**, romancier, scenarist, director de reviste, publicist, membru corespondent al Academiei Române (20 febr. 1924 – 7 sept. 1993).

75 de ani de la nașterea lui **VASILE GRATI**, pedolog, doctor habilitat în științe biologice, profesor universitar (21 febr. 1934).

145 de ani de la nașterea lui **VIRGIL ONIȚIU**, prozator, publicist și traducător român (21 febr. 1864 – 21 oct. 1915).

140 de ani de la nașterea actorului și regizorului **FIRMIN GEMIER** (21 febr. 1869 – 26 noiemb. 1933), inițiator al Teatrului Național Popular Francez, care a stat la baza fondării (în 1948) a Institutului Internațional de Teatru.

195 de ani de la nașterea poetului român **GRI-GORE ALEXANDRESCU** (22 febr. 1810 – 25 noiemb. 1885).

145 de ani de la nașterea scriitorului francez **JULES RENARD** (22 febr. 1864 – 22 mai 1910).

60 de ani de la nașterea lui **ALEXANDRU LUNGU**, matematician, doctor habilitat, profesor universitar (22 febr. 1949).

70 de ani de la stingerea din viață a lui **ANTONIO MACHADO**, poet modernist spaniol (26 iul. 1875 – 22 febr. 1939).

90 de ani de la nașterea dirijorului **TIMOFEI GURTOVOI** (23 febr. 1919 – 1981).

95 de ani de la nașterea lingvistului român **GA-VRIL ISTRATE** (23 febr. 1914).

80 de ani de la nașterea istoriografului român **TITU GEORGESCU** (23 febr. 1929).

150 de ani de la stingerea din viață a poetului romantic polonez **ZYGMUNT KRASINSKI** (19 febr. 1812 – 23 febr. 1859).

80 de ani de la nașterea actriței române de teatru și film **MARGA BARBU** (24 febr. 1929).

175 de ani de la nașterea poetului și dramaturgului român **ALEXANDRU DEPĂRĂȚEANU** (25 febr. 1834 – 9/11 ian. 1865).

160 de ani de la nașterea esteticianului **CONSTANTIN DUMITRESCU-IAȘI** (25 febr. 1849 – 16 apr. 1923).

70 de ani de la nașterea cercetătorului, doctor habilitat în biologie **VALENTIN CELAC** (26 febr. 1939).

130 de ani de la nașterea mitropolitului Bucovinei **VISARION PUIU** (27 febr. 1879 – 10 aug. 1964).

255 de ani de la nașterea lui **GHEORGHE ȘINCAL**, ideolog al Școlii Ardelene, cărturar iluminist român, om politic, istoric, filolog, literat, ecleziast, orator, ctitor al învățământului românesc din Transilvania (28 febr. 1754 – 2 noiemb. 1816).

MARTIE

ZIUA MĂRȚIȘORULUI (1 martie)

ZIUA MONDIALĂ A PROTECȚIEI CIVILE (1 martie)

ZIUA MONDIALĂ A SCRITORULUI (3 martie)

ZIUA INTERNAȚIONALĂ A FEMEII (8 martie)

ZIUA INTERNAȚIONALĂ A FRANCOFONIEI (20 martie)

ZIUA INTERNAȚIONALĂ A POEZIEI (21 martie)

ZIUA INTERNAȚIONALĂ A APEI (22 martie)

ZIUA MONDIALĂ A TEATRULUI (27 martie)

85 de ani de la nașterea **ELENEI CERNEI**, cântăreață de operă (mezzo-soprană), de lied și oratoriu, muzicolog (1 mart. 1924 – 27 noiemb. 2000).

230 de ani de la nașterea lui **GOTTFRIED WEBER**, compozitor și teoretician al muzicii german (1 mart. 1779 – 21 sept. 1839).

185 de ani de la nașterea lui **BEDŘICH SMETANA**, compozitor, pianist și dirijor ceh (2 mart. 1824 – 12 mai 1884).

150 de ani de la nașterea lui **ȘALOM ALEHEM** (Șalom Rabinovici), scriitor evreu de expresie idiș (2 mart. 1859 – 13 mai 1916).

105 de ani de la nașterea lui **MIRCEA VULCĂNESCU**, filozof, sociolog, economist, profesor universitar, teoretician al culturii românești (3 mart. 1904 – 28 oct. 1952).

185 de ani de la stingerea din viață a violonistului și compozitorului italian **GIOVANNI BATTISTA VIOTTI** (12 mai 1755 – 3 mart. 1824).

85 de ani de la nașterea dramaturgului și prozatorului român, originar din Basarabia, **MIHAI GEORGESCU** (3 mart. 1924 – 1995).

125 de ani de la nașterea lui **ALEKSANDR BELEAEV**, scriitor rus, autor de opere științifico-fantastice (4 mart. 1884 – 6 ian. 1942).

90 de ani de la nașterea poetei **IRINA STAVSCHI** (5 mart. 1919 – 20 oct. 1994).

80 de ani de la nașterea scriitorului rus de origine abhază **FAZIL ISKANDER** (6 mart. 1929).

130 de ani de la nașterea folcloristului român **SIMION TEODORESCU-KIRILEANU** (7 mart. 1879 – 17 apr. 1926).

380 de ani de la nașterea lui **IOAN CĂIANU**, organist, compozitor, teolog și tipograf român (8 mart. 1629 – 25 apr. 1687).

140 de ani de la stingerea din viață a lui **HECTOR BERLIOZ**, compozitor, dirijor, scriitor și critic muzical francez (11 dec. 1803 – 8 mart. 1869).

75 de ani de la nașterea actorului de teatru și film **MIHAI VOLONTIR** (9 mart. 1934).

245 de ani de la stingerea din viață a episcopului-cărturar român **PETRU PAVEL AARON** (1709 – 9 mart. 1764).

195 de ani de la nașterea lui **TARAS ȘEVČENKO**, poet național al ucrainenilor, prozator, pictor, dramaturg (9 mart. 1814 – 10 mart. 1861).

80 de ani de la stingerea din viață a scriitorului și folcloristului român **THEODOR D. SPERANȚIA** (4 mai 1856 – 9 mart. 1929).

75 de ani de la nașterea lui **IURI GAGARIN**, pilot-cosmonaut rus, primul om care a realizat un zbor în cosmos (9 mart. 1934 – 27 mart. 1968).

150 de ani de la nașterea lui **ALEXANDRU AVERESCU**, general, comandantul Armatei Române în timpul Primului Război Mondial, om politic (9 mart. 1859 – 3 oct. 1938).

120 de ani de la nașterea lui **ION BUZDUGAN**, poet, folclorist, publicist (9 mart. 1889 – 29 ian. 1967).

80 de ani de la nașterea scriitoarei și traducătoare **ELENA GHEORGHIU** (10 mart. 1929).

75 de ani de la nașterea dirijorului de cor și pedagogului **PETRU STROIU** (10 mart. 1934 – 5 febr. 1994).

130 de ani de la nașterea criticului și istoricului literar român **DUMITRU CARACOSTEA** (10 mart. 1879 – 2 iun. 1964).

165 de ani de la nașterea violonistului și compozitorului spaniol **PABLO SARASATE** (10 mart. 1844 – 20 sept. 1908).

465 de ani de la nașterea lui **TORQUATO TASSO**, poet italian, unul din cei mai însemnați reprezentanți ai Renașterii italiene (11 mart. 1544 – 25 apr. 1595).

80 de ani de la nașterea regizorului și actorului de teatru **VALERIU CUPCEA** (12 mart. 1929 – 15 ian. 1989).

100 de ani de la stingerea din viață a lui **PAVEL DICESCU**, publicist, filozof, demnitar de stat (12 ian. 1837 – 12 mart. 1909).

75 de ani de la nașterea **MARIEI MANOLIUMANEA**, specialist în lingvistica generală și romanică, profesor universitar (12 mart. 1934).

60 de ani de la nașterea **ELENEI ARAMĂ**, doctor habilitat în drept, profesor universitar (12 mart. 1949).

80 de ani de la nașterea lui **ARSENIE GUȚAN**, doctor habilitat în stomatologie, profesor universitar (13 mart. 1929).

140 de ani de la nașterea lui **RAMÓN MENÉNDEZ PIDAL**, filolog și istoric literar spaniol, romanist de notorietate mondială (13 mart. 1869 – 14 noiembrie 1968).

155 de ani de la nașterea scriitorului român **ALEXANDRU MACEDONSKI** (14 mart. 1854 – 24 sept. 1920).

115 de ani de la nașterea lui **NICHITA SMOCHINĂ**, etnograf, sociolog, istoric și publicist (14 mart. 1894 – 14 dec. 1980).

80 de ani de la nașterea lui **IURIE DARIE**, actor român de teatru și film, desenator, originar din Basarabia (14 mart. 1929 – 2008).

205 de ani de la nașterea violonistului, dirijorului și compozitorului austriac **JOHANN STRAUSS** (tatăl) (14 mart. 1804 – 25 sept. 1849).

130 de ani de la nașterea lui **ALBERT EINSTEIN**, fizician german de origine evreu, laureat al Premiului Nobel (14 mart. 1879 – 18 apr. 1955).

125 de ani de la nașterea lui **ALEXE PROCOPOVICI**, lingvist și filolog român, membru corespondent al Academiei Române (14 mart. 1884 – 22 iun. 1946).

90 de ani de la nașterea eseistului și criticului literar român **ALEXANDRU PALEOLOGU** (14 mart. 1919 – 2 sept. 2005).

80 de ani de la nașterea lingvistei române **PAULA DIACONESCU** (14 mart. 1929).

85 de ani de la nașterea scriitorului rus **IURI BONDAREV** (15 mart. 1924).

375 de ani de la nașterea romancierei franceze **MARIE-MADELEINE de LA FAYETTE** (16 mart. 1634 – 25 mai 1693).

170 de ani de la nașterea lui **SULLY PRUDHOMME** (René Armand François Prudhomme), poet francez, primul laureat al Premiului Nobel pentru literatură (16 mart. 1839 – 6 sept. 1907).

190 de ani de la nașterea scriitorului român, originar din Basarabia, **ALECU RUSSO** (17 mart. 1819 – 4 febr. 1859).

85 de ani de la nașterea lui **PAVEL STAROSTIN**, poet și traducător (17 mart. 1924 – 14 mart. 2008).

95 de ani de la nașterea pianistului rus **SVIATOSLAV RICHTER** (18 mart. 1914 – 1 aug. 1997).

90 de ani de la apariția la Cernăuți a ziarului „**BUCOVINA**”, sub conducerea lui Cezar Petrescu (18 mart. 1919 – 25 ian. 1920).

80 de ani de la stingerea din viață a scriitoarei și folcloristei **ELENA SEVASTOS** (16 mai 1864 – 18 mart. 1929).

65 de ani de la nașterea sopranei române **EUGENIA MOLDOVEANU** (19 mart. 1944).

125 de ani de la stingerea din viață a lui **ELIAS LÖNNROT**, medic, filolog și folclorist finlandez (9 apr. 1802 – 19 mart. 1884). A cules poeme tradiționale orale, realizând apoi epopeea națională „Kalevala”.

100 de ani de la nașterea lui **SOLOMON ȘAPIRO**, pianist, dirijor de cor și compozitor (20 mart. 1909 – 3 febr. 1967).

70 de ani de la nașterea lui **GHEORGHE GHIDIRIM**, medic-chirurg, profesor universitar, academician (20 mart. 1939).

80 de ani de la nașterea lui **ION BORȘEVICI**, profesor universitar, academician, politolog, politician și diplomat (21 mart. 1929).

70 ani de la nașterea pictorului și graficianului **GHEORGHE VRABIE** (21 martie 1939).

60 ani de la nașterea compozitorului **TUDOR CHIRIAC** (21 martie 1949).

50 de ani de la nașterea interpretei de muzică ușoară **SILVIA CHIRIAC** (21 mart. 1959).

170 ani de la nașterea lui **MODEST MUSORGSKI**, compozitor rus (21 mart. 1839 – 28 mart. 1881).

70 de ani de la nașterea criticului de artă **LUDMILA TOMA** (24 mart. 1939).

270 de ani de la nașterea lui **CHRISTIAN FRIEDRICH DANIEL SCHUBERT**, poet, publicist, compozitor și organist german (24 mart. 1739 – 10 oct. 1791).

200 de ani de la nașterea scriitorului spaniol **SANCHEZ DE CASTRO Y LARRA** (24 mart. 1809 – 13 febr. 1837).

85 de ani de la nașterea scriitoarei **LIDIA MIȘCENKO** (25 mart. 1924 – 8 mart. 1975).

80 de ani de la nașterea lui **IOSIF VAINTRAUB**, specialist în domeniul biologiei și chimiei, doctor habilitat, profesor universitar (25 mart. 1929 – 2 dec. 2005).

160 de ani de la nașterea lui **ETTORE FERRARI**, sculptor și om politic italian (25 mart. 1849 – 30 mai 1929). Celebru prin arta sa, a creat statuia lui Ovidiu din Constanța, statuia lui Abraham Lincoln din New York, monumentul lui Garibaldi din Rovigo, Italia, statuia lui Giordano Bruno din Roma și statuia lui Ion Heliade Rădulescu din București.

90 de ani de la nașterea pictorului **NICHITA BACHEVAN** (26 mart. 1919).

80 de ani de la nașterea lui **CONSTANTIN ZOGORCEA**, doctor habilitat în științe agricole, profesor universitar, membru de onoare al AȘM (28 mart. 1929 – 4 febr. 2005).

125 de ani de la nașterea poetului grec **ANGELOS SIKELIANÓS** (28 mart. 1884 – 19 iun. 1951).

65 de ani de la nașterea filologului, redactorului de carte **LORA BUCĂTARU** (29 mart. 1944).

160 de ani de la nașterea lui **FREDERIC DAMÉ**, jurnalist, originar din Franța (29 mart. 1849 – 30 apr. 1907). Stabilit în România, a fondat primul ziar românesc de limba franceză din Principatele Unite (1873).

85 de ani de la nașterea dirijorului și profesorului român **GEORGE VINTILĂ** (30 mart. 1924).

165 de ani de la nașterea poetului francez **PAUL VERLAINE** (30 mart. 1844 – 8 ian. 1896).

75 de ani de la nașterea pictorului, scenografului de cinema **NICOLAE APOSTOLIDI** (31 mart. 1934 – 30 sept. 1989).

50 ani de la nașterea lui **VALERIU MATEI**, prozator, dramaturg și publicist (31 mart. 1959).

265 de ani de la stingerea din viață a lui **ANTIOH CANTEMIR**, scriitor și diplomat, fiul lui Dimitrie Cantemir (10 sept. 1708 – 31 mart. 1744).

(După *Calendar Național 2009*)